

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav germánských studií

Oddělení finských studií

Diplomová práce

Martina Bendová

Fenomén *Finnish Weird* očima českých čtenářů

**The *Finnish Weird* Phenomenon Through the Eyes
of the Czech Readers**

Poděkování

Zde bych ráda poděkovala Mgr. Janu Dlaskovi, PhD. za vstřícnost, nasměrování a věcné formální i obsahové připomínky, všem vyučujícím katedry finštiny za neutuchající podporu a velkou inspiraci během studia, autorům Pasimu Karppanenovi, Pasimu Ilmarimu Jääskeläinenovi a Johanně Sinisalo za některé poskytnuté materiály pro bádání, Kati za jazykovou korekci abstraktu, Jonášovi za veškerou podporu, svým přátelům za trpělivost a v neposlední řadě také dvěma čtyřnohým bytostem za jejich uklidňující přítomnost.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu, a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 30. 7. 2018

Martina Bendová

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zabývá fenoménem současné finské fantastické literatury, který dobývá finský knižní trh a překračuje rovněž hranice země i do Česka – *Finnish Weird*, či *suomikumma*. Cílem této práce je zjistit, jak je tento fenomén vnímán českou čtenářskou veřejností. Teoretická část se věnuje fantastické literatuře a tomu, jaké místo v ní *Finnish Weird* zaujímá. Prostřednictvím recepční teorie a pomocí termínu *horizont očekávání* Hanse Roberta Jausse vykládáme, jak čtenáři vnímají fantastickou literaturu a co od ní očekávají. V hlavní části práce jsou představeny jednotlivé překlady beletrie *Finnish Weird* do češtiny a následují reflexe českých čtenářů. Badatelský materiál vychází z komentářů uveřejněných na čtyřech knižních portálech a z recenzí čtenářů, publikovaných na internetu.

Klíčová slova: současná finská literatura, recepční estetika a čtenářsky orientovaná teorie, horizont očekávání, science fiction, fantasy, horor, spekulativní fikce, Weird, New Weird, Finnish Weird

ABSTRACT

This diploma thesis examines a phenomenon of the contemporary Finnish fantastic literature that seems to conquer the Finnish book market, also crossing the borders and coming to the Czechia as well – *Finnish Weird*, or *suomikumma*. The aim of this work is to determine the reception of the *Finnish Weird* within the audience of the Czech readers. The theoretical part focuses on the fantastic literature and the position of *Finnish Weird* in it. The reader-response theory and the term *horizon of expectations* coined by Hans Robert Jauss provide the interpretation of how readers perceive the fantastic literature and what they expect from it. Works of the *Finnish Weird* fiction translated in Czech and responses of Czech readers are presented in the main part of the thesis. The research material is based on comments and reviews of the Czech readers published predominantly on the internet and on the internet book databases.

Key words: contemporary Finnish literature, reader-response theory, horizon of expectation, genre, science fiction, fantasy, horror, speculative fiction, Weird, New Weird, Finnish Weird

TIIVISTELMÄ

Tämä pro gradu-tutkielma käsittelee Suomen nykykirjallisuuden ilmiötä, joka näyttää ottavan valtaa kirjamarkkinnoilla ja ulottuu yli maan rajojen myös Tšekkiin – *Finnish Weird*, tai *suomikumma*. Tutkimuksessa pyritään selvittämään, miten *Finnish Weird* on huomioitu tšekkiläisten lukijoiden joukossa. Teoreettisessa osassa esitellään, mitä fantastinen kirjallisuus on ja mihin siinä *Finnish Weird* sijoitetaan. Samalla tutkitaan lukijoiden odotuksia fantastista kirjallisuutta kohtaan vastaanoton tutkimuksen kautta ja Hans Robert Jaussin *odotushorisontin* termin avulla. Työn pääosassa esitellään *Finnish Weirdin* kaunokirjallisuuden käännöksiä tšekin kielelle ja lukijoiden reaktioita näihin. Tutkimuksen materiaalit perustuvat lukijoiden komenteista ja arvosteluista, jotka julkaistiin valtaosin verkossa ja Internetin kirjaportaaleissa.

Avainsanat: Suomen nykykirjallisuus, vastaanoton tutkimus ja reseptiteoria, odotushorisontti, science fiction, fantasy, horror, spekulatiivinen fiktio, Weird, New Weird, Finnish Weird

Obsah

ÚVOD.....	8
1 FANTASTIKA A <i>FINNISH WEIRD</i>	15
1.1 Fantastika	15
1.1.1 Žánr	16
1.1.2 Funkce	19
1.2 Spekulativní fikce	21
1.2.1 <i>Weird</i>	23
1.2.2 <i>New Weird</i>	26
1.2.3 <i>Reaalifantasia</i>	30
1.3 Fenomén <i>Finnish Weird</i>	31
1.3.1 Terminologie	32
1.3.2 Hlavní rysy <i>Finnish Weird</i>	33
1.4 Reflexe fantastické literatury ve Finsku	36
1.5 Literárněvědná reflexe fantastiky v české teorii	38
2 ČTENÁŘ A FANTASTIKA	40
2.1 Recepční estetika a role čtenáře	40
2.2 Čtenář fantastiky a jeho očekávání.....	41
2.3 Horizont očekávání.....	41
2.4 Horizont očekávání a fantastika.....	47
3 RECEPCE FENOMÉNU <i>FINNISH WEIRD</i>	53
3.1 Johanna Sinisalo	54
3.2 Leena Krohn	58
3.3 Hannu Rajaniemi	61
3.4 Emmi Itäranta.....	66
3.5 Pasi Ilmari Jääskeläinen.....	70
3.6 Johanna Sinisalo – <i>Jádro slunce</i>	77
3.7 Antologie <i>Lesní lišky a další znepokojivé příběhy</i>	80
3.7.1 Jednotlivé povídky sbírky	81
3.7.2 Čtenářské ohlasy k antologii jako celku	90
3.8 Marko Hautala.....	97
3.9 Pasi Ilmari Jääskeläinen – <i>Magický průvodce městem pod pahorkem</i>	103
3.10 Další ozvěny <i>Finnish Weird</i> u nás	106

3.10.1	Sofi Oksanen – <i>Norma</i>	107
3.10.2	Pajtim Statovci – <i>Moje kočka Jugoslávie</i>	110
3.10.3	Jaakko Ahonen – <i>Sojčák</i>	112
3.10.4	Katja Kettu – <i>Můra</i>	115
3.10.5	Laura Lindstedt – <i>Oneiron</i>	117
3.10.6	Kati Närhi – <i>Agnes a sedmý host</i>	118
3.10.7	<i>Nordic Weird Fiction</i> a finské podivno	122
3.11	<i>Finnish Weird</i> očima českých čtenářů.....	123
	ZÁVĚR.....	128
	SEZNAM LITERATURY	132
	PŘÍLOHY	151

„Mám ráda divné knihy. To je tvrzení, které může působit maličko nadutě, jako bych se snažila být zajímavá, ale vážně to tak je. Nejspíš je to otázka definice slova „divný“, které pro každého znamená trochu něco jiného. V téhle souvislosti je to pro mě zkrátka příběh, který nějakým způsobem vyniká. Slovo divný tak chápu jako v zásadě pozitivní.“

uživatelka teresinha na Databázi knih

ÚVOD

Finská literatura zažívá v posledních několika letech zajímavou změnu. Do hlavního proudu sebevědomě pronikají autoři a díla literární fantastiky, jež doposud patřila spíše na literární periferii. Fantastická literatura dříve koexistovala vedle dalších žánrů, hojně se psala i četla. Zahraniční tituly fantastické literatury se překládaly v podobných tendencích jako jinde ve světě. Vědělo se o ní, ale pro širokou čtenářskou veřejnost představovala spíše paralelní svět sám pro sebe a pro těch několik nadšenců s podivnými zájmy. Byla jako ostrůvek v moři, jako ta záhadná půda na chatě u babičky, kam se děti vydávají nadšeně a bez rozpaků a kam z dospělých vystoupají jen ti, kteří si v sobě uchovali trochu toho dobrodruha a snílka z dětství.

Již v roce 1992 získala Leena Krohn za svůj fantastický román *Matemaattisia olioita tai jaettuja unia* (Matematické bytosti nebo sdílené sny, 1992) cenu Finlandia. To bylo z hlediska typu textu přelomové, neboť cena se do té doby udílela především dílům realistickým. Skutečným zlomovým okamžikem byl nicméně až o 18 let později mnohokrát oslavovaný román s prvky fantastična od finské spisovatelky Johanny Sinisalo *Ennen päivän laskua ei voi* (Ne před slunce západem, 2000, č. 2003), jemuž bylo toto ocenění rovněž uděleno. Teprve tímto krokem vzala porota ceny Finlandia za kliku a pootevřela dveře na půdu fantastické literatury, aby její nesmělé paprsky zatančily i v zorném poli čtenářů všeobecně přijímaného realismu.

Nutno podotknout, že výše zmiňovaný román autorky Sinisalo se na dalších několik let stal v rámci širší čtenářské veřejnosti spíše případem ojedinělým. Hybnou silou zejména posledních několika let se naproti tomu jeví

fenomén finské spekulativní fikce pod názvem *Finnish Weird* (fin. *suomikumma*, č. *finské podivno*). Ne náhodou se s tímto hnutím pojí opět jméno spisovatelky Sinisalo, která přichází v roce 2011 v jednom ze svých esejů o literatuře s tímto novým pojmem pro finskou fantastickou fikci – *Finnish Weird*. Esej vyšel v anglickém překladu na webových stránkách věnovaných finské literatuře a jejím překladům *Books from Finland*¹. Autorka zde vyslovuje obavu z nepřesného označování literární tvorby, upozorňuje na problematiku žánrů a jejich vnímání a zároveň navrhuje nový pojem *Finnish Weird*, který dle ní vystihuje charakter finské fantastické fikce. Esej se tak dá považovat za jakýsi manifest tohoto literárního proudu, který se zasazuje o prostupnost žánrů, rušení žánrových „nálepek“ a větší otevřenost čtenářské veřejnosti vůči fantastické literatuře.

Tato diplomová práce se zabývá tím, jakým způsobem je tento fenomén vnímán českými čtenáři. Sledujeme jeho přijetí čtenářskou veřejností a asociace, které se v souvislosti s ním objevují. Budeme se také ptát po tom, zda a jak se tento termín v povědomí čtenářů ujímá, jaká očekávání ve čtenářích finské fantastiky zasévá a jak jsou naplňována. S ohledem na zaměření tohoto literárního proudu bude důležité především žánrové hledisko a funkce literatury. Cílem práce je tak zjistit, nakolik se tomuto hnutí daří plnit přání formulovaná v eseji od Sinisalo.

V první kapitole je nejprve představen fenomén fantastiky jako takové. Poté se zaměřím na ty tendence v literatuře, které se mohly podílet na směřování současné finské fantastiky. Literární fantastika se ve Finsku označuje jako tzv. *spekulativní fikce* (fin. *spekulatiivinen fiktio*, či zkráceně *spefi*), pod kterou se tradičně řadí žánry fantasy, science fiction a hororu. Tato literatura se dnes těší velkému zájmu nejen doma, ale překračuje rovněž (a především) hranice Finska. Důkazem je několik překladových antologií finských fantastických povídek a velký zájem o díla několika finských autorských jmen poslední doby.

Nedlouho po vzniku termínu *Finnish Weird* vychází díky spolupráci jeho samotných autorů a editora a filmového kritika Toniho Jerrmana, podpoře finské

¹ SINISALO, Johanna. *Weird and proud of it* [online]. Přeložil David HACKSTON, 5. 9. 2011 [cit. 2018-5-10]. Dostupné z: <http://www.booksfromfinland.fi/2011/09/weird-and-proud-of-it/>.

nadace FILI², finského nakladatelství Teos a několika dobrovolníků z řad finského fandomu³ stejnojmenný elektronický časopis. Ten sdružuje autory finské spekulativní fikce a jí přidružených žánrů, vychází v angličtině a je volně přístupný⁴. Literární fórum *Finnish Weird* vzniklo jako reakce na negativní recepci literární fantastiky a její mnohdy nepřesné „škatulkování“. Fantastická literatura byla totiž do nedávné doby často považována za brak, druh nižší literatury, a někdy také označována jako *triviální*. Časopis *Finnish Weird* si proto klade za cíl redefinovat finskou fantastiku, přehodnotit vnímání literární fantastiky a literatury vůbec, a získat tak nový okruh čtenářů. Autoři, kteří se k tomuto proudu hlásí, se vymezují vůči obecně více přijímanému realismu, jenž má ve finském prostředí silnou tradici. Zasazují se také o boření žánrových hranic fantastiky a podporují představu žánru jako způsob psaní spíše než jako obyčejnou kategorizaci beletristických textů, kterou vnímají jako nedostačující a zbytečně limitující.

Finská literární fantastika není v rámci české literární vědy stále ještě příliš probádanou oblastí, zvláště hovoříme-li o současné tvorbě. V poslední době se jí nicméně věnovalo alespoň několik prací z univerzitního prostředí. Uveďme například práci Petry Ježkové z Masarykovy univerzity v Brně o finské městské fantasy⁵. V ní se autorka věnuje literatuře pro mládež a poukazuje na dva zajímavé fakty, totiž že se žánr finské městské fantasy literatury využívá zejména ve tvorbě pro mládež a dospívající (finsky *nuorten kirjot* a *nuorten aikuisten kirjot* nebo známější a u nás používanější anglický ekvivalent kategorie *young adults*), a že se tomuto žánru věnují především ženy. Ježková ve své práci analyzuje témata, kterými se současné romány tohoto žánru zabývají. Jednou z autorek zde uvedených je finskošvédská autorka Maria Turtschaninoff, která se k fenoménu *Finnish Weird* také hlásí. Teoretická část této absolventské práce je podnětná i

² Nadace FILI (Finnish Literature Exchange) je součástí Společnosti pro finskou literaturu (finsky Suomalainen Kirjallisuuden Seura, či zkráceně SKS) a mimo další činnost podporuje především překlady finské literatury v zahraničí tím, že poskytuje granty překladatelům.

³ Fandom je subkultura fanoušků a čtenářů populární kultury, kteří udržují kontakt prostřednictvím tzv. fanzinů (z ang. fan+magazine, č. fanoušek+časopis) a conů (z ang. convention, č. událost). Viz: ROBERTS, Peter et al. Fandom [online]. In: CLUTE, John et al. (eds.). *The Encyclopedia of Science Fiction* [online]. Updated 22 March 2018 [cit. 2018-7-20]. Dostupné z: <http://sf-encyclopedia.uk/incoming.php?&entry=fandom>.

⁴ JERRMAN, Toni (ed.). *Finnish Weird* [online]. Helsinki: Helsingin Science Fiction Seura, 2014 [cit. 2018-5-10]. Dostupné z: <http://www.finnishweird.net>.

⁵ JEŽKOVÁ, Petra. *Finská literatura fantasy: problémy mládeže zobrazené v městské fantasy mladých finských autorek*. Brno, 2013. Diplomová práce na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity na Ústavu jazykovědy a baltistiky. Vedoucí práce Michal Kovář.

tím, že jako první v našich končinách informuje o finském teoretickém bádání v oblasti fantastické literatury. Dočkáváme se zmínky o *Finnish Weird*, který zde autorka považuje za finskou odnož fikce s označením *New Weird*.

Jiná práce Jany Maškové se zabývá hororovou literaturou a finským gotickým románem⁶. I zde nacházíme jména, jako např. Johanna Sinisalo nebo Pasi Ilmari Jääskeläinen, která v dnešní době spojujeme s *Finnish Weird*. Autoři a jejich díla jsou zde přiřazována k tzv. *paranormální fikci*, která i v předchozí práci Ježkové spadá pod zastřešující pojem spekulativní fikce.

Prozatím nejucelenějším příspěvkem do diskuse o tomto fenoménu je doslov *Podoby finského podivna* k antologii finských fantastických povídek *Lesní lišky a další znepokojivé příběhy: Antologie finských fantastických povídek* (dále jen *Lesní lišky*)⁷, jež vznikla v rámci dvou seminářů na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Kolektiv autorů doslovu, jmenovitě Violy Parente-Čapkové, Jana Dlaska a Lenky Fárové, zde mapuje vývoj finské fantastiky na pozadí dějin finské literatury obecně. Právě v tomto textu se také poprvé objevuje termín *Finnish Weird* pod jeho českým ekvivalentem *finského podivna*.

Tato práce se zabývá tím, jak čtenáři vnímají určitý druh literatury. **Ve druhé kapitole je proto nastíněna metodologie recepční estetiky a čtenářské teorie.** Za funkční teorii pro tento případ považuji pojetí literárních dějin německého badatele Hanse Roberta Jausse a jeho pojem *horizont očekávání*, jemuž se od dob jeho vzniku v 60. letech věnovalo z různých úhlů pohledu mnoho dalších teoretiků. Pojem horizontu a jeho zkušenostní podstatu si Jauss propůjčil z terminologie filosofické školy hermeneutiky Hanse-Georga Gadamera. Jaussovův horizont očekávání je významný proto, že poprvé v rámci teorie literárních dějin poukazuje na to, jak se literární dílo dostává do interakce se čtenářem, jakým způsobem ovlivňuje čtenáře jeho předchozí literární zkušenost, jak se tato zkušenost stává základem pro nové čtení a jak se toto vnímání díla stává zásadním momentem pro literární dějiny. Ty se totiž do té doby soustředily a omezovaly pouze na formu, obsah a význam díla. Hledisko čtenáře a jeho zkušenosti tak

⁶ MAŠKOVÁ, Jana. *Ohlas „gotického románu“ ve finské literatuře*. Brno, 2015. Diplomová práce na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity na Ústavu jazykovědy a baltistiky. Vedoucí práce Michal Kovář.

⁷ DLASK, Jan – FÁROVÁ, Lenka – PARENTE-ČAPKOVÁ, Viola (eds.). In: JÄÄSKELÄINEN, Pasi Imari. et al. *Lesní lišky a další znepokojivé příběhy: Antologie finských fantastických povídek*. Příbram: Pistorius & Olšanská, 2016, s. 111-122.

vnáší do literární teorie zcela nový rozměr. V Jaussově teorii horizontu očekávání se s ohledem na dosavadní vnímání fantastiky a požadavky literárního směru *Finnish Weird* zaměřuji především na problematiku žánru a funkce literatury.

V posledních letech se finští autoři těší v českém prostředí velkému zájmu. **Do třetí kapitoly je zařazena recepcí překladů finské fantastiky z posledních let, která se s fenoménem *Finnish Weird* pojí.** Ve světle recepční estetiky a se zohledněním pojmu horizontu očekávání tak podrobím analýze čtenářské reakce na díla autorů Marka Hautaly, Pasiho Ilmariho Jääskeläinena, Hannua Rajaniemiho, Jyrkiho Vainonena a autorek Johanny Sinisalo, Leeny Krohn, Emmi Itäranty, Maarit Verronen, Tiiny Raevaary a Anne Leinonen. V poslední době jsou nicméně k fenoménu *Finnish Weird* přiřazováni také někteří další představitelé finské literatury, které ve stejnojmenných časopisech nenacházíme. Protože jsou tito autoři takto reflektováni pouze v některých českých recenzích, zmíním tyto případy až po přehledu „časopisecky autorizovaných“ zástupců fenoménu.

Vybrané autory a jejich díla nejprve stručně představuji, poté uvádím zpracování čtenářských dojmů a v závěru kapitoly svá pozorování shrnuji. Ve čtenářských reakcích sleduji nejprve způsob vnímání finské fantastiky obecně, poté se v závěrečném shrnutí zaměřuji na horizont očekávání českých čtenářů, problematiku žánru a funkci literatury. Tato kapitola je zároveň jádrem celé práce.

Východiskem pro výběr beletristických textů finské fantastiky jsou prozatím všechna vydání již zmiňovaného elektronického časopisu *Finnish Weird*, a to mezi léty 2014 až 2017. Tento zdroj je pro nás důležitý zejména proto, že jde o oficiální reprezentaci fenoménu široké, a hlavně mezinárodní, čtenářské veřejnosti.

Elektronická verze časopisů vyhovuje tendencím dnešního digitálního věku. Z toho důvodu je rovněž naprostá většina reflexí čtenářské veřejnosti pro tuto práci převzata z internetu, neboť právě zde nacházíme nejvíce materiálu. **Materiálem recepcí se staly komentáře jednotlivých uživatelů několika online knižních databází, které zároveň slouží jako diskusní platforma pro**

čtenáře. V práci zohledňuji největší knižní portály, jimiž jsou *Databáze knih*⁸ (dále jen DK), *Československá bibliografická databáze*⁹ (dále jen ČBDB), *LEGIE – databáze knih Fantasy a Sci-Fi*¹⁰ (dále jen LEGIE) a v několika případech je rovněž zahrnuta internetová stránka věnovaná komiksům *ComicsDB*¹¹. **Reflexi čtenářských komentářů doplňují knižní recenze publikované jak v tradičním tisku, tak zejména v rámci příspěvků ze čtenářských blogů a webových stránek věnovaných literatuře.** Z toho vyplývá, že hlavní materiál recepce představují pohledy běžných čtenářů. Pokud ovšem máme k dispozici hledisko tradiční kritiky z řad literárních vědců, teoretiků či překladatelů, zmiňujeme jej pro celistvý obraz taktéž. Tento přístup jde ruku v ruce s teorií H. R. Jausse, který tvrdí, že literární kritik je také nejprve „běžným“ čtenářem.

Zde bych ještě ráda dodala, že prvotní motivací k vlastnímu bádání o tomto fenoménu se stal již v roce 2014 zmiňovaný esej *Weird and proud of it* od Johanny Sinisalo a první vydání elektronického časopisu *Finnish Weird*, které ve mně vzbudily velké nadšení z nového a u nás dosud neprobádaného fenoménu finské fantastické literatury. Tento zájem podpořil o rok později výměnný studijní pobyt v Turku, kde se mi podařilo navázat kontakt s místním fandomem prostřednictvím univerzitního spolku Turun Science Fiction Seura (Turkuský spolek science fiction) a jeho aktivního představitele Pasiho Karppana. Původní myšlenkou tak bylo *Finnish Weird* sledovat z pohledu finské a zahraniční kritiky a českým čtenářům ho také nejprve vůbec představit. Postupem času však tento literární proud úspěšně překonal hranice Finska a mezitím u nás začaly vycházet jeho české překlady. S tímto časovým odstupem se tak badatelské pole rozšířilo o možnost zkoumat i českou recepci, která je pro mě z pozice absolventky bohemistiky velmi zajímavá.

Inspiraci k napsání této práce podnítilo mimo jiné také vydání zmíněné překladové antologie *Lesních lišek*, na jejímž vzniku jsem se rovněž podílela svým překladem a která je zahrnuta do třetí kapitoly o reflexi fenoménu. Přínos

⁸ Databáze knih (DK) [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-10]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz>.

⁹ Česko-Slovenská knižní databáze (ČBDB) [online databáze]. © 2009-2018 ČBDB.cz [cit. 2018-5-10]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz>.

¹⁰ LEGIE – databáze knih Fantasy a Sci-Fi (LEGIE) [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-10]. Dostupné z: www.legie.info.

¹¹ ComicsDB [online databáze]. © 2004-2018 ComicsDB.cz [cit. 2018-5-10]. Dostupné z: <https://comicsdb.cz>.

této antologie tkví nejen v obohacení české literární scény fantastiky, ale především v jejím doslovu, který jako první vnáší do povědomí českých čtenářů termín *finského podivna* a shrnuje dosavadní postavení finské fantastiky na tamní literární scéně.

V příloze je uveden přehled čtenářských hodnocení jednotlivých autorů a jejich románů a povídek, převzatých z knižních portálů.

1 FANTASTIKA A FINNISH WEIRD

Literární fantastika bojuje v rámci literární teorie s mnoha překážkami. V první řadě je často těžké fantastiku vůbec jakkoliv přesně definovat. Je snadné formulovat, co fantastika určitě není. Je ovšem mnohem složitější s jistotou tvrdit, co všechno fantastika je. Často se navíc dostáváme do úzkých, když zjišťujeme, že dané dílo něčím je a něčím není „fantastické“. Dokazují to nejen mnohé diskuze i celé studie, v nichž se odborníci snaží dobrat nějakých hranic a definic. Můžeme to však vidět i na samotné terminologii a kategorizaci fantastické literatury, která je mnohdy značně nekonzistentní.

Ani tato práce nemá ambici přijít s novou definicí či hodnotit názvosloví fantastické literatury. Pro pochopení některých souvislostí a především vztahu spekulativní fikce k současnému proudu *Finnish Weird* je však záhodno alespoň zhruba načrtnout základní kameny fantastické literatury a její teorie.

Přístupy k výkladu fantastické literatury se různí, obecně přijímanou definicí je však přítomnost alespoň jednoho *nadpřirozeného, fantastického prvku* v díle. Tento prvek je zároveň tím, co fantastickou literaturu odlišuje od literatury ostatní. V rámci finské literární vědy takto vykládá fantastickou literaturu také literární kritik a publicista Vesa Sisättö¹², v české literární teorii potom prezentuje fantastiku prostřednictvím termínu nadpřirozeného prvku například literární vědkyně a pedagožka Tereza Dědinová z Masarykovy univerzity v Brně, která ve své monografii *Po divné krajině. Charakteristika a vnitřní členění fantastické literatury* (2015)¹³ shrnuje dosavadní bádání o fantastické literatuře.

1.1 Fantastika

Termín *fantastiky* jakožto zkrácené synonymní označení pro fantastickou literaturu zavedl do literární teorie francouzský literární vědec bulharského původu Tzvetan Todorov. Pojem poprvé používá v monografii *Úvod do*

¹² SISÄTTÖ, Vesa. Tieteis- ja fantasiakirjallisuus. In: RIIKONEN, H. et al. (eds.). *Suomennoskirjallisuuden historia*. Helsinki: SKS, 2007, s. 496.

¹³ DĚDINOVÁ, Tereza. *Po divné krajině. Charakteristika a vnitřní členění fantastické literatury*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-7871-0. Dostupné také z: <https://munispace.muni.cz/index.php/munispace/catalog/book/756>.

fantastické literatury (fr. pod původním názvem *Introduction à la littérature fantastique* 1970, č. 2010), ve které mapuje fenomén fantastična na příkladu vybraných literárních textů. Do fantastiky Todorov zahrnuje literární díla na základě míry fantastických prvků v nich přítomných. Pro posouzení, zda dílo spadá či nespadá pod tento druh literatury, vytvořil stupnici o třech kategoriích, které na sebe navazují, vytvářejí kontinuum a zároveň tvoří i žánrové limity. Tyto tři úrovně nazývá *podivuhodnem*, *fantastičnem* a *zázračnem* v závislosti na přítomnosti fantastických prvků a způsobu, jak je s těmito prvky v díle nakládáno.

Todorovův pojem *fantastiky* byl následně v literární teorii přijat a užívá se paralelně s pojmem *fantastické literatury* dodnes. Životnost termínu dokládá i nově vzniklý časopis *Fantastika Journal*, který poprvé vyšel v roce 2017 a vznikl spoluprací akademických pracovníků a nezávislých badatelů. Badatelská skupina si kromě vydávání periodika rovněž klade za cíl každoročně pořádat konferenci věnovanou právě fenoménu fantastiky. Na stránkách časopisu jeho autoři uvádí, že si termín *fantastiky*¹⁴ vypůjčují ze slovanských jazyků a přejímají jeho definici od kanadského spisovatele a literárního kritika Johna Cluta, který do něj řadí „...*the genres of Fantasy, Science Fiction, and Horror, but can also include Alternate History, Gothic, Steampunk, Young Adult Dystopic Fiction, or any other radically imaginative narrative space.*“¹⁵

Právě otázka žánru nás s ohledem na téma této práce velmi zajímá, neboť žánrová charakteristika díla má vliv na čtenáře, podílí se na jeho vkusu, je vodítkem jeho individuálních zájmů a zasévá v něm určitá čtenářská očekávání.

1.1.1 Žánr

Ve vnímání fantastické literatury hraje roli celá řada faktorů, jedním z nich je právě žánr. Čtenář si při volbě budoucí četby mnohdy vybírá podle kategorie, do níž dané literární dílo spadá. Problematika žánrové identifikace plyne jak z nesnadného uchopení jednotlivých kategorií a podkategorií, tak z jejich nepřehledného množství. Někdy také vzniká nový samostatný žánr na základě

¹⁴ Autorův výklad termínu viz CLUTE, John. *Pardon This Intrusion: Fantastika in the World Storm*, Essex: Becon Publications, 2011.

¹⁵ PALMER-PATEL, Charul. (ed.). *Fantastika Journal* [online časopis]. 1/1. Canada: Edmonton AB, 2017, s. 2. [cit. 2018-05-20]. Dostupné z: https://img1.wsimg.com/blobby/go/32ef4c9d-fe64-44e4-a92e-d0c00cc6aaab/downloads/1c57jqrrm_50824.pdf.

jediného díla. Mnohdy se proto hovoří o tzv. *žánrové fantastice* jakožto určité formě literatury. Žánrová příslušnost hraje velkou roli v tom, jaké čtenáře z hlediska jejich zájmů a vkusu osloví, zda čtenář po daném literárním díle vůbec sáhne. U fantastické literatury to platí dvojnásob. Její jednotlivé žánry jsou značně specifické, a dokládá to i jejich množství.

Existují ovšem i koncepty, které fantastiku za žánr ani nepovažují. Zde jmenujme přístup literární badatelky a spisovatelky Kathryn Hume (1945), která fantastiku pojímá jako pouhý *element*, který se vyskytuje v téměř každém druhu literatury¹⁶. Někteří teoretici tento přístup odsuzují jako příliš vágní a neuchopitelný. Mezi ně patří i finský literární kritik Vesa Sisättö, který v pojetí Hume spatřuje fantastiku jako „megažánr“, který žánrovou otázku neřeší, spíše naopak problematizuje¹⁷.

Výše citovaný Todorov sice rovněž pootevívá problematiku žánrovosti, konkrétním žánrům, subžánrům a jejich definicím se nicméně vyhýbá. Uvádí pouze hranice literární fantastiky jako takové. Z fantastiky tak vylučuje alegorii, nepatří do ní dle něj ani poezie. V této linii pokračuje také Dědinová, když říká: „...o *fantastičnosti* uvažují pouze v případě *beletrie*...“¹⁸. Fantastickou poezii přitom zmiňuje například autor *Slovníku české literární fantastiky a science fiction* (1995) Ivan Adamovič, přestože ji do výsledného výběru autorů a jejich textů nezahrnul¹⁹.

Pokud se zaměříme na finskou literaturu, zmínku o fantastické poezii Teemua Manninena nacházíme v doslovu k antologii *Lesních lišek*²⁰ a ukázky různých autorů finské fantastické poezie nacházíme také na stránkách finského časopisu *Kulttuurivihkot* v čísle věnovanému science fiction²¹. Fantastickou poezii

¹⁶ Autorka o tom pojednává např. zde: HUME, Kathryn. *Fantasy and Mimesis: Responses to Reality in Western Literature*. New York – London: Methuen, 1984.

¹⁷ JEŽKOVÁ, 2013, s. 22.

¹⁸ DĚDINOVÁ, 2015, s. 205.

¹⁹ ADAMOVIČ, Ivan. *Slovník české literární fantastiky a science fiction*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství R3, 1995, s. 7.

²⁰ *Lesní lišky a další znepokojivé příběhy*, 2016, s. 120.

²¹ KROHN, Elias. (ed.). *Kulttuurivihkot. Scifi laskeutui maahan*. Kajaani: Domirola Oy, 2007, 35/6, s. 52-55. Dostupné také z: <http://www.kulttuurivihkot.fi/pdf/kv607.pdf>.

však nijak nereflektuje například Markku Soikkeli ve svém článku o současné finské fantastické literatuře.²²

Současná pojetí fantastiky se většinou shodují na obecné definici, jež sem řadí žánry *fantasy*, *science fiction* a *horor* jakožto zavedené literární pojmy²³. Každý ze tří jmenovaných typů má svá specifika, díky nimž zastává samostatnou skupinu a odlišuje jednu od druhé. *Fantasy* je tak například spojována zejména s pohádkovými světy plnými magie a nadpřirozených bytostí, po vzoru pohádek také často tematizuje boj dobra se zlem. Příběhy bývají zasazovány spíše do minulosti, mnohdy jsou přítomny středověké kulisy. *Science fiction* je naproti tomu světem vědy a techniky a čtenáře vtahuje do jeho přítomnosti či mu předkládá různé vize budoucnosti, ať už v pozitivním duchu se skvělými vynálezy, výlety do dalekých světů za hranice naší galaxie, nebo v tom špatném ve formě různých společenských dystopií. *Hororová literatura* je již od svých počátků založená zejména na vyvolávání strachu a tísně u čtenáře. Zasazení příběhu do konkrétního časového období a využití nadpřirozených prvků není tak úzce spjato s žánrem jako u dvou předchozích typů.²⁴

Výše představené žánry se však dále větví na desítky dalších samostatných skupin či podskupin. Kromě označení *fantasy* známe dnes již také například tzv. *městskou fantasy*, *dark* nebo *sword and sorcery*, *high* nebo *low fantasy* dle zasazení příběhu do určitého prostředí, využití tvůrčích postupů a prostředků a míry určitých fantastických prvků. U *science fiction* rozlišujeme dále například *hard* či *soft scifi*, *steampunk*, *cyberpunk*, *biopunk*, *dieselpunk*, *space opera* nebo *military* a mnoho dalších. U žánru *hororu* se potom setkáváme s rozlišováním na *horory s prvky fantasy a science fiction* nebo *horory realistické*. U poslední jmenované kategorie se tak ukazuje, že nelze vždy najít jasnou dělicí linii mezi jednotlivými žánry a není vždy snadné určit, co je ještě „čisté“ *fantasy* a co už je *fantastický horor* nebo *hororová fantasy*.²⁵

²² SOIKKELI, Markku. *Fantasia ja scifi tiellä uskummaan*. In: HALLILA, Mika. et al. (eds.). *Suomen nykykirjallisuus*. 1, Lajeja, poetiikkaa. Helsinki: SKS, 2013, s. 280-289.

²³ SISÄTTÖ však mezi základní žánry fantastiky vyděluje ještě např. magický realismus a „technothriller“, viz SISÄTTÖ, 2013, s. 396-7.

²⁴ DĚDINOVÁ, Tereza. *Fenomén fantastika [přednáška]*. Brno: Filozofická fakulta MU, 2015. Dostupné z: <https://is.muni.cz/el/1421/jaro2016/CJBC822/>.

²⁵ Výběr ze žánrů je převzatý z přehledu na stránkách online encyklopedie Wikipedia. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. St. Petersburg (Florida): Wikipedia Foundation, naposledy editováno 7. 1. 2017. [cit. 2018-05-25]. Dostupné z:

Clute z badatelské skupiny kolem časopisu *Fantastika Journal* ve svém úvodníku k prvnímu číslu nazvaném *Fantastika; or The Sacred Grave* popisuje, jak při vytváření encyklopedie fantastiky *The Encyclopedia of Science Fiction* (dále jen *ESF*)²⁶ a jejích revidovaných vydáních čelil kolektiv autorů problematice žánrového rozlišování. Clute uvádí, že tato otázka není dosud vyřešena, je-li vůbec řešitelná²⁷. Také Dědinová připojuje v úvodu své monografie poznámku o rozsahu tří stran, kde upozorňuje na neukotvenost terminologie a vysvětluje její příčiny.

Tato žánrová roztržitost byla v určité míře přítomná vždy. V rámci fantastiky existuje navíc ještě pojem tzv. *spekulativní fikce*, která se prezentuje jako zastřešující označení pro několik výše jmenovaných žánrů fantastiky jako je science fiction, fantasy, horor, různé alternativní historie apod., které v sobě obsahují nadpřirozené prvky. Její definice je rovněž poměrně volná a nesnadno uchopitelná. Tomuto pojetí fantastiky se budeme podrobněji věnovat později v této kapitole.

1.1.2 Funkce

Žánr není jediným hodnotícím kritériem. Fantastická literatura byla dlouhou dobu a téměř bez výjimek „škatulkována“ jako literární brak a řazena k nízké literatuře. Tuto tendenci můžeme vnímat v souvislosti s pojmy nízké a vysoké kultury už z toho důvodu, že fantastika je velkou měrou spojována právě s populární kulturou, která je označována za nízkou. Fantastická literatura je stále mnohými považována za triviální, nenáročnou a zábavnou, a to i přesto, že se již v 60. letech stala centrem zájmu mnoha badatelů a dostala se na akademickou půdu. Její principy si dokonce osvojili i někteří autoři „literárnější fikce“, jako např. Italo Calvino (1923-1985), Umberto Eco (1932-2016) nebo Jorge Louis Borges (1899-

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Fantastika>. Tento zdroj, který do odborných prací zpravidla nepatří, zde výjimečně uvádím z toho důvodu, že na utváření představ o fantastice se do velké míry podílejí samotní její fanoušci, a tedy i laická veřejnost. Jak také uvádí Dědinová, právě tento fakt stojí za rozkolísaností a nestálostí terminologie a teorie fantastiky, je však nutné jej brát v potaz, viz DĚDINOVÁ, 2015, s. 18.

²⁶ CLUTE, John. et al. (eds.) *The Encyclopedia of Science Fiction* [online]. © Gollanz, SFE content © 2011-2018 SFE Ltd. Updated 29 June 2018 [cit. 2018-5-18]. Dostupné z: www.sf-encyclopedia.com/.

²⁷ *Fantastika Journal* [online časopis]. 1/1, 2017, s. 13-20. [cit. 2018-05-25]. Dostupné z: <https://fantastikajournal.com>.

1986), jak uvádí autoři článku *Literary Criticism and Fantasy Literature: Is Anyone Taking It Seriously?*²⁸.

Z hlediska literární historie nepředstavuje prvek nadpřirozena v literatuře nic nového. Už prastaré mytologické příběhy a eposy vyprávějí o neskutečném světě, setkáváme se s nadpřirozenými bytostmi a silami, s magií. Náboženské texty, legendy a pohádky obsahují rovněž četné nadpřirozené prvky. Od fantastické literatury je však odlišuje záměr v jejich vyprávění. Tyto žánry mají čtenáře poučit a vysvětlit fungování světa a některé záhadné jevy. V pohádce a bajce se skrývá alegorie, kterou čtenář spojuje s reálným světem a která má vést k poučení o morálce a životních pravdách. Fantastická literatura naproti tomu nevysvětluje, fantastika má přednostně bavit. Proto také alegorii, jak bylo výše zmíněno, Todorov z fantastiky vyděluje.

Zábavná funkce fantastické literatury je stále jejím výrazným rysem. Právě její zábavnost vede ve srovnání s jinými literárními žánry, které jsou spatřovány jako tradiční a kultivované či dokonce čtenáře kultivující, k představě o „nižším druhu umění“. Takové pojetí fantastiky je však značně omezené a nepřesné, přestože existují i díla, která skutečně nemají jinou ambici, než pobavit čtenáře. Dokladem toho je masová produkce žánrové fantastiky, brakových magazínů apod.

Takové pojetí však nelze aplikovat na fantastiku beze zbytku. Opak dokazují ta fantastická díla, která se i přes svoji žánrovost stala součástí obecně přijímaného kánonu a jsou dnes řazena mezi klasiku, v níž zpravidla nacházíme díla nefantastické povahy. Můžeme například díla *Válka s mloky*, *Krakatit* či *R.U.R.* Karla Čapka, romány *1984* nebo *Farma zvířat* od George Orwella považovat za čistě zábavné? A přestože ve světě *Pána prstenů* od J. R. R. Tolkiena potkáváme draky, elfy a trpaslíky, není možné spatřovat ve válkách jednotlivých ras bytostí tohoto fikčního světa odkazy k politickým pletkám světa reálného? A kde končí hranice naší skutečnosti a kde začíná fiktivní svět současných dystopických románů, které se často věnují totalitním režimům, které

²⁸ ALLEN, Myrna et al. *Literary Criticism and Fantasy Literature: Is Anyone Taking This Seriously?* *YA Hotline* [online], 76, 2006. © Dalhousie University. School of Information Management. Canada: Dalhousie University. Information Management [cit. 2018-6-20]. Canada: Dalhousie University – School of information Management. Dostupné z: <https://ojs.library.dal.ca/YAHS/article/view/420/405>.

někteří čtenáři sami zažili, nebo například zobrazují svět po ekologických katastrofách, které nám reálně hrozí?

Otázku, zda má fantastická literatura skutečně pouze bavit, si pokládá např. autor spekulativní fikce Damien Walter ve svém článku *Should science fiction and fantasy do more than entertain?*, který napsal pro britské noviny *The Guardian*, a poukazuje na fakt, že se i v rámci fantastické literatury řeší často nejrůznější společenská, politická či environmentální témata²⁹. Fantastika tak může čtenáře nejen bavit, ale zároveň na něj může klást větší nároky a požadavky sebereflexe. Právě v tom lze spatřovat oslabování všemožných kliše, jež se s fantastikou pojí.

1.2 Spekulativní fikce

Slovníkové heslo v *ESF* uvádí první zmínku o *spekulativní fikci* v dnešním slova smyslu z konce 19. století. Původně byla spekulativní fikce více spjata s žánrem science fiction a větší roli hrála v dílech věda. Během 20. století však prošel tento pojem několika proměnami pojetí a zahrnuty byly postupně i další žánry, především pak fantasy. Z posledních diskuzí nad termínem je jako zásadní vlastnost tohoto typu literatury uvedeno „blurring of boundaries“, tedy rozmazávání žánrových hranic.³⁰

V hesle je také zmíněna snaha autorů vymanit se tímto označením z „nálepkování“ fantastickými žánry. Zde můžeme pro příklad uvést kanadskou spisovatelku Margaret Atwood (1939-), jež některá svá díla označuje za spekulativní fikci. Odmítá označení science fiction, neboť píše „o věcech, které by se mohly skutečně stát“. Tento rozdíl ilustruje na protikladu G. B. Wellse, kterého řadí k science fiction kvůli invazi mimozemské civilizace, a Julese Verna, jehož

²⁹ WALTER, Daien. Should science fiction and fantasy do more than entertain? *The Guardian* [online]. © 2018 Guardian News and Media Limited or its affiliated companies. 28. 3. 2012 [cit. 2018-6-18]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/books/2012/mar/28/science-fiction-fantasy-entertainment>.

³⁰ NICHOLLS, Peter – LANGFORD, David. Speculative Fiction. In: CLUTE, John. et al. (eds.). *The Encyclopedia of Science Fiction* [online]. Updated 15 September 2017 [cit. 2018-5-18]. Dostupné z: http://www.sf-encyclopedia.com/entry/speculative_fiction.

vynálezy sice neexistovaly v době psaní románu, dnes však možné jsou, a tedy spadají do spekulativní fikce.³¹

V českém kontextu nacházíme anglosaský termín spekulativní fikce pouze u překladové literatury.³² Ve srovnání s českými končinami je tento pojem ve Finsku běžný, neboť se užívá nejen při vydávání překladů do jiných jazyků³³, ale i u děl domácí fantastiky. Soikkeli uvádí, že se spekulativní fikce používá mezi fanoušky fantastiky jako zastřešující pojem pro science fiction, fantasy a horor. Dle něj byl tento termín ve Finsku značně přijat, kritikou je však někdy obviňován z jisté tautologie.³⁴ Definici tohoto pojmu přináší také např. finská literární teoretička a spisovatelka Hanna Matilainen ve své přehledové monografii *Mitä kummaa: Opas kotimaiseen spekulatiiviseen fiktioon* (Cosí podivného: průvodce domácí spekulativní fikcí, 2014), přičemž v úvodu připojuje ještě jako další její samostatný subžánr *New Weird*.³⁵

„Spekulatiivisella fiktiolla tarkoitetaan kirjallisuutta, joka luo lukijalleen arkitodellisuudesta poikkeavan maailman,“ „Za spekulativní fikci označuji literaturu, která pro čtenáře vytváří svět odlišný od všední reality,“³⁶ zdůrazňuje Matilainen v první kapitole své monografie.

Dle Matilainen se termín po dlouho trvajícím vývoji zobecnil až kolem roku 2000. Autorka monografie také upozorňuje na to, že byl pojem spekulativní fikce užíván rozkolísaně; buď se k němu řadila ta literární díla, která nespádala pod triviální a zábavnou literaturu a neodpovídala žánrům fantasy, science fiction

³¹ ATWOOD, Margaret. *In Other Worlds: SF and the Human Imagination*. New York: Doubleday, 2011, s. 6. ISBN 978-0-385-53396-6.

³² Také antologie českých fantastických povídek přeložených do angličtiny, která vyšla jako soubor spekulativní fikce k příležitosti Euroconu v roce 2016. Viz NOVÁKOVÁ, Julie. (ed.). *Dreams from Beyond. Anthology of Czech Speculative Fiction* [online]. © 2016 Julie Novakova. Eurocon, 2016. [cit. 2018-5-15]. Dostupné z: https://web2.mlp.cz/koweb/00/04/29/26/14/dreams_from_beyond.pdf

³³ Jmenujme např. výběr současných finských fantastických textů *It Came From the North*. Podnázev prezentuje knihu jako „antologii finské spekulativní fikce“. Pro zajímavost zde uvedme autorská jména: Carita Forsgren, Tuomas Kilpi, Tiina Raevaara, Jyrki Vainonen, Sari Peltoniemi, Leena Krohn, Pasi Ilmari Jääskeläinen, Mari Saario, Johanna Sinisalo, Hannu Rajaniemi, Anne Leinonen, Marko Hautala, Maarit Verronen, Olli Jalonen a Leena Likitalo. Několik spisovatelů z tohoto seznamu je řazeno právě k současnému proudu *Finnish Weird*, viz BOSKOVICH, Desirina. (ed.). *It Came From the North*. Florida: Cheeky Frawg Books, 2013.

³⁴ SOIKKELI, 2013, s. 280.

³⁵ MATILAINEN, Hanna. *Mitä kummaa: Opas kotimaiseen spekulatiiviseen fiktioon*. Helsinki: Avain, 2014, s. 12. ISBN 978-952-304-024-3.

³⁶ MATILAINEN, 2014, s. 17.

a hororu, nebo se naopak tento výraz užíval jako zastřešující termín pro výše jmenované žánry.

K funkci literatury spadající pod spekulativní fikci se autorka podrobněji nevyjadřuje, omezuje se v úvodu pouze na čtenářův únik z reálného světa:

„Yhtenä lukemisen syynä voidaan pitää pakenemista arkitodellisuudesta. Lukijalla on halu hypätä jonkun toisen housuihin ja jättää hetkeksi arkiset ajatuksensa taka-alalle. Jotkut halivat paeta niin kauas, ettei sillä ole enää mitään tekemistä meidän maailmamme kanssa.“

„Za jeden z důvodů, proč [fantastiku, pozn. aut.] číst, můžeme považovat útek ze všední reality. Čtenář chce prožívat dobrodružství někoho jiného, chce na chvíli zapomenout na všední starosti. Někteří chtějí utéct do tak vzdálených míst, které už nemají co do činění s naším světem.“³⁷

1.2.1 *Weird*

Zmiňovaný útek od reality se úzce pojí s tím, jak jej čtenář vnímá. Právě zážitek ze čtení a pocity, které četba literárního díla u čtenáře vyvolává, je základním kritériem u subžánru spekulativní literatury, tzv. *Weird*³⁸ či *Weird Fiction*³⁹. V literární fikci s tímto označením se prolínají zejména žánry hororu a fantasy s příměsí science fiction, a specifikem tohoto subžánru jsou nadpřirozené jevy, inspirace v mýtech, okultismu a zároveň jistá míra vědeckosti.

Vznik tohoto směru se přisuzuje dílu britských autorů na konci 19. a počátku 20. století. Pro tento literární proud je důležitá postava spisovatele H. P. Lovecrafta (1890-1937), který pojem „weird“ převzal od irského autora hororových příběhů Sheridan Le Fanu a v eseji *Supernatural Horror in Literature* (1927) jej definoval následovně:

„The true weird tale has something more than secret murder, bloody bones, or a sheeted form clanking chains according to rule. A certain atmosphere of breathless and unexplainable dread of outer, unknown forces must be present; and there must be a hint, expressed with a seriousness and portentousness becoming its subject, of that most terrible conception of the human brain—a

³⁷ MATILAINEN, 2014, s. 11.

³⁸ Podobně jako u jiných žánrů, grafická podoba označení není jednotná. Někteří píší *Weird* s velkým počátečním písmenem, jiní *weird* s malým. Já se ve své práci držím úzu velkých písmen.

³⁹ Opět zde čelíme otázce, zda pojímáme *Weird* jako podžánr, nebo jako samostatný žánr. Palmer-Patel ve svém úvodníku k prvnímu číslu *Fantastika Journal* s názvem *Excavations of Genre Barriers: Breaking New Ground with Fantastika Journal* pokládá otázku, zda je *Weird* subžánr science fiction, fantasy nebo hororu, zda je to samostatný žánr sám o sobě, či zda se dokonce nejedná o estetickou kategorii. Více viz PALMER-PATEL, Charul. *Excavations of Genre Barriers: Breaking New Ground with Fantastika Journal*. In: *Fantastika Journal* [online], 1/1, s. 21-36 [cit. 2018-5-20].

malign and particular suspension or defeat of those fixed laws of Nature which are our only safeguard against the assaults of chaos and the daemons of unplumbed space.“⁴⁰

Stejný esej uvozuje tvrzením, že nejsilnější a nejstarší emocií lidstva je strach (*fear*) a nejstarším a nejsilnějším druhem strachu je strach z neznámého (*fear of unknown*). Hororovou literaturu spojuje také s pojmem hrůzostrašna (*macabre*). Lovecraft vykládá nejstarší lidské emoce a přirozené instinkty, vztah člověka k slasti a bolesti, lidskou potřebu spirituality a náboženství pro vysvětlení záhadných jevů, představivost a fantazii, které jsou lidskému druhu vlastní. V nich nachází kořeny a zdroje inspirace pro hororovou tvorbu, založenou na vyvolávání děsu a hrůzy, pramenící z tajemství a neznámého, ze strachu z bolesti a smrti.

V jiném eseji *Notes on Writing Weird Fiction* (1937) dělí příběhy mezi čtyři různé typy: příběhy vyjadřující nějaké rozpoložení či pocit; vyvolávající nějakou obrazovou představu; představující nějakou obecnou situaci či legendu; nebo příběhy popisující určitou dramatickou situaci a vyvrcholení. Z těchto čtyř typů poté ještě vytváří dvě kategorie, přičemž do jedné patří ty příběhy, v nichž zázrak a hororovost tkví v určité situaci a fenoménu, zatímco u druhé je těchto dvou aspektů docíleno akcí nebo postavami.⁴¹ Fikce má ve čtenáři vzbuzovat strach, tíseň a znepokojení. Můžeme si také povšimnout, že žánr *Weird Fiction* by se tak na Todorovově ose fantastiky pohyboval mezi zázračným a fantastickým. Todorovem zmiňovaný pojem „Unheimlich“, pocit podivuhodna spojovaný jinak s hororovou literaturou, je u hororových příběhů typu *Weird* nahrazován právě zázračným, neboť rozuzlení příběhu nevyplývá ze skutečnosti.

Fikce s označením *Weird* se etablovala kolem amerického časopisu brakové literatury (ang. *pulp magazine*) *Weird Tales*, který poprvé vyšel roku 1923. Jeho zakladateli byli J. C. Henneberger a J. M. Lansinger. Původní Hennebergerova myšlenka byla vytvořit prostor pro literaturu, která neodpovídala ostatním časopisům. Někteří oslovení autoři dokonce odmítali do magazínu přispívat. Uváděným důvodem byla obava z odmítnutí a nepřijetí literární obcí. Fantasy a horor byly v tehdejší době považovány za nízký druh literatury; autoři

⁴⁰ LOVECRAFT, H. P. *Supernatural Horror in Literature* (1922). In: The H. P. Lovecraft Archive [online databáze]. © by Donovan K. Loucks, last revised 20 August 2013 [cit. 2018-5-14]. Dostupné z: <http://www.hplovecraft.com/writings/texts/essays/shil.aspx>.

⁴¹ LOVECRAFT, H. P. *Notes on Writing Weird Fiction*. In: The H. P. Lovecraft Archive [online databáze].]. © by Donovan K. Loucks, last revised 20 August 2013 [cit. 2018-5-14]. Dostupné z: <http://www.hplovecraft.com/writings/texts/essays/nwwf.aspx>.

nechtěli psát „*stories of fantasy, the bizarre, outré*“⁴². Právě i to vedlo Hennebergera k založení časopisu:

*"I must confess that the main motive in establishing Weird Tales was to give the writer free rein to express his innermost feelings in a manner befitting great literature" „Musím přiznat, že hlavní motivací k založení Weird Tales bylo dát autorovi prostor, kde mohl svobodně vyjádřit své nejnítěrnější pocity, tak jak přísluší hodnotné literatuře.“*⁴³

Magazín tedy shromažďoval tvůrce příběhů, v nichž nebyla sledována kvalita a díla nebyla hodna vysoké literatury. Kromě fikce v něm vycházela i poezie a články věnující se zmiňovaným žánrům. Editorem prvního čísla byl Edwin Baird, který do výběru zařadil H. P. Lovecrafta, Seabury Quinna a C. A. Smitha. Prostřednictvím časopisu se uvedli do povědomí autoři jako Robert E. Howard, N. Dyalhis, E. Hoffman Price, Robert Bloch, H. Warner Munn či známější jméno Raye Bradburyho. Časopis také otiskoval díla starších autorů, jmenujme alespoň E. A. Poe, Mary a Percy Shelleyovi, Nathanel Hawthorne, Bram Stoker, Charles Dickens, Oscar Wilde, H. G. Wells, John Keats, William Blake a další. Časopis se těšil velké popularitě zejména ve svých počátcích, poté prošel mnohými změnami, čelil existenčním problémům, ale s přestávkami vycházel nepravidelně až do roku 2014.

Fikce typu *Weird* a založení jejího časopisu tak ukazuje jasnou tendenci zajistit spisovatelům novou platformu, kde se necítí být zavržováni a limitováni žánrovou příslušností. Proměnlivé podmínky a úpadek popularity jdou zároveň ruku v ruce s tím, jak tato fikce neměla jisté místo na poli široké čtenářské obce.

Ačkoliv by se za zlatý věk *Weird Fiction* mohla z hlediska literární historie považovat 20. -50. léta, zažívá tento proud literatury nyní revitalizaci. Že je dosud *Weird* živoucím fenoménem, prokazuje například stránka *Weird Tales Magazine* na sociální síti Facebook, kterou sleduje přes milion uživatelů a kde nacházíme odkazy na kulturní dědictví fenoménu, ať už ve formě ilustrací, komiksů, článků, úryvků z tvorby či informací o vydávání nových děl⁴⁴. Důkazem jsou také dvě vydání zmiňovaného časopisu *Fantastika Journal* z loňského roku 2017. Obě

⁴² WEINBERG, Robert. "A Brief History". In: *The Weird Tales Story*. Berkeley Heights, New Jersey: Wildside Press, 1999, s. 3-4.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ WEIRD TALES MAGAZINE. In: Facebook [online]. [cit. 2018-3-22]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/weirdtalesmagazineonline/>.

čísla jsou z velké části tematicky zaměřena právě na žánr *Weird* a *Weird Fiction*. Tento druh literatury se tak zdá být stále aktuálním při definování a vůbec vytváření fantastiky jako celého literárního odvětví.⁴⁵

1.2.2 *New Weird*

Triviální fantastická literatura s označením *Weird* odpovídá formálně i obsahově definicím spekulativní fikce a většinou je považována za její subžánr. *Weird Fiction* se svým charakterem zaměřuje zejména na zábavu a čtenářský zážitek, jak odpovídá i obecným představám o fantastice. Při představení spekulativní fikce jsme však zmínili rovněž to pojetí, jež pracuje s tímto označením pro literaturou, která „se může skutečně stát“ či která přináší kromě zábavy i otázky k zamyšlení.

Fenomén *Weird Fiction* totiž po úpadku svého dvorního magazínu *Weird Tales* v 50. letech zaznamenal v následujících dvou desetiletích návrat v podobě tzv. *nové vlny*. *Weird Fiction* nepřestala existovat, ale začala nabývat nové podoby. V tomto období publikují autoři jako např. M. John Harrison, Michael Moorcock, J. G. Ballard, Jack Vance či Mervyn Peake. V literární tvorbě dochází ke stírání hranic mezi žánry, experimentuje se s formální stránkou, pomalu se v dílech prosazují i politické náměty.

Takový přístup vedl k tomu, že se do spekulativní fikce dostávala témata, která jinak běžně patřila do většinové, obecně uznávané literatury. Mísila se tak tradice vysoké, většinové literatury, a nízké, brakové či triviální. K výrazným proměnám nové vlny patří změna v tvorbě hororů. Clive Barker a jeho *Knihy krve* mění lovecraftovské tajemství příběhu na otevřené zobrazování příšer a líčení hrůzných událostí v plném světle. Už není důležité vytváření tísnivé atmosféry a vyvolávání strachu, ale pozornost se soustředí na samotná monstra a grotesknost situací. Tak vzniká *Nový horor*, který posouvá hranice děsivého a mění tak podobu celého žánru z původního lovecraftovského *vizionářského* na novodobý

⁴⁵ Na okraj bych ráda zmínila zajímavou studii Kerryho Dodda z univerzity v Lancasteru pod názvem *From the Inevitable to the Inexplicable: Investigating the Literary and Linguistic Roots of the Weird*, která vyšla ve jmenovaném časopise a věnuje se nejen literárnímu dědictví pojmu „weird“, ale rovněž lingvistickému hledisku. Právě taková mezioborová studie může přispět do diskuze o definicích žánru *Weird*, viz DODD, Kerry. *From the Inevitable to the Inexplicable: Investigating the Literary and Linguistic Roots of the Weird*. *Fantastika Journal* [online časopis] 1/1, 2017, s. 36-53. [cit. 2018-5-14]. Dostupné z: https://img1.wsimg.com/blobby/go/32ef4c9d-fe64-44e4-a92e-d0c00cc6aaab/downloads/1c57jqrm_50824.pdf.

transgresivní horor. Těchto tendencí si všímá spisovatel, editor a literární kritik Jeff Vandermeer.⁴⁶ Spatřuje v nich kořeny nového proudu, kterému se začalo říkat jednoduše *New Weird*⁴⁷.

Vznik hnutí *New Weird* se datuje k přelomu milénia, tedy kolem roku 2000, přestože vývoj lze sledovat již desetiletí předtím. Před rokem 2003 vznikla internetová diskuze, kterou zahájil již výše zmiňovaný spisovatel M. J. Harrison slovy: „*New Weird. Kdo to dělá? Co to je? Je to vůbec něco?*“⁴⁸ Čtenáři a spisovatelé si byli již nějaký čas vědomi změny ve vnímání a přístupu v rámci žánru. Podle Vandermeera zde byl *New Weird* patrný už v 90. letech. Literatura tohoto nově se rodícího žánru vycházela kolem časopisů *The Third Alternative*, *The Silver Web* a *Back Brain Recluse* a objevila se i ve Vandermeerově první z řad antologií *Leviathan* (2002). V rámci knižního trhu však zůstávala tradičně jako celá oblast literární fantastiky na periferii a spadala pod žánrovou literaturu.

Velká změna nastala s vydáním románu *Nádraží Perdido* (2000, č. 2010) od spisovatele Chiny Mièvilla. Právě toto dílo znamenalo změnu ve vnímání žánru ve vztahu ke knižnímu prodeji. Vandermeer přičítá úspěch u širší čtenářské veřejnosti v přístupnosti díla. China Mièville je známý pro svoje levicové postoje a právě političnost je jedním z výrazných rysů jeho děl. Dle Vandermeera si autor nezáskal čtenáře nějakou novou kvalitnější nebo propracovanější formou, ale naopak jednoduchými, leč působivými zápletkami a dynamickými hrdiny. Mièville vytvořil prostor tam, kde scházeli čtenáři dřívějším autorům, a paradoxně poté řadu svých čtenářů na tyto autory navedl.⁴⁹

„...Mièville vytvořil tu správnou rovnováhu mezi pulpovým stylem psaní, vizionářskými, surreálními obrazy a literárními vlivy, aby přitáhl širší obecenstvo – a posloužil jako hlásná trouba pro to, co se proslavilo jako *new weird*.“⁵⁰

Jeho dílo se rovněž označovalo jako „podlehnutí podivnosti“ (a. *the surrender to the weird*). Mièville nebyl jediným autorem, který přišel s novým

⁴⁶ Vandermeer se věnuje jak vlastní fantastické tvorbě, tak stojí u vzniku antologií *The Weird* a *The New Weird*. Redaktor z *The New Yorker* jej dokonce označil za „krále *Weird Fiction*“, viz ROTHMAN, Joshua. *The Weird Thoreau*. *The New Yorker* [online], Conde Nast, 14. 1. 2015 [cit. 2018-3-26]. Dostupné z: <https://www.newyorker.com/culture/cultural-comment/weird-thoreau-jeff-vandermeer-southern-reach>.

⁴⁷ VANDERMEER, Jeff. *New Weird*. Žije to? In: VANDERMEER, Ann. – VANDERMEER, Jeff. (eds.). *New Weird*. Plzeň: Laser-books, s.r.o., 2008, s. 10.

⁴⁸ VANDERMEER, J., 2008, s. 9.

⁴⁹ Tamtéž, s. 12.

⁵⁰ Tamtéž.

konceptem žánru. Ve stejné době vycházela díla autorů K. J. Bishopové, Steph Swainstonové nebo Paula Di Filippa. Pojem *New Weird* se začal sklouňovat všemi různými směry, užívali jej jak sami spisovatelé, tak i čtenáři. Mièville se k termínu poměrně záhy přestal hlásit a odmítal jej, neboť se stal marketingovou kategorií, a tedy jej už nezajímal. Sám Vandermeer přiznává, že termín dlouho odmítal a stále k němu má jisté výhrady. Termín *New Weird* se nicméně přesto udržel a nadále používá. V době svého vzniku představoval prolínání žánrů a jeho hranic, odporoval jednoduché klasifikaci a stal se dialogem mezi spisovatelem a čtenáři.⁵¹ Vandermeer ustanovuje jeho následující „pracovní definici“:

„New Weird je druhem městské fikce odehrávající se v sekundárním světě, jež podkopává romantizované představy o místě, s nimiž se lze setkat v tradiční fantasy, převážně na základě volby realistických, komplexních předloh z reálného světa jako odrazového můstku pro vytváření prostředí, které můžeme kombinovat prvky jak science fiction, tak fantasy. New weird má syrový, bezprostřední charakter, který pro svůj tón, styl a účinky často užívá prvků surreálného či transgresivního hororu – v kombinaci se stimulací vlivem spisovatelů Nové vlny nebo jejich kolegů (mezi něž patří takoví předci jako Mervyn Peake a francouzští a angličtí Dekadenti). Povídky a romány new Wordu jsou si palčivě vědomy současného světa, byť v přestrojení, ale nejsou vždy otevřeně politické. V rámci tohoto uvědomění si současného světa se new weird v souvislosti se svou vizionářskou mocí spoléhá na „podlehnutí podivnosti“, která není, například, hermeticky uzavřena ve strašidelném domě na blatech nebo v antarktické jeskyni. Toto autorské „podlehnutí“ (nebo „víra“) může nabývat řady podob, přičemž některé z nich zahrnují i použití postmoderních technik, jež nenarušují povrchovou realitu textu.“⁵²

Vandermeer však kromě významu na poli žánru vyzdvihuje i vliv na knižní trh. Právě tento druh beletrie nacházel snazší publikační možnosti než jeho předchůdci a jiné fantastické žánry. To, co vedlo průkopníka pojmu Mièvilla k jeho odmítnutí, dalo mnoha jiným spisovatelům, slovy Vandermeera, „ochranný deštník“⁵³. Marketingová síla termínu tak přispěla k vydání děl, která se od mainstreamové literatury odchylovala mnohem více než Mièville.

Citovaná antologie je velice zajímavá nejen proto, že zde autoři definují nový žánr, ale rovněž tím, že obsahuje ukázkou ze samotné diskuze o vzniku a platnosti pojmu a editoři rovněž připojili eseje tří autorů *New Weird* a rozhovory s několika evropskými redaktory.

Právě tyto rozhovory pod názvem *Jak se na New Weird dívají evropští redaktoři* jsou pro naši práci z hlediska recepce esenciální. Autoři antologie oslovili několik evropských redaktorů a zeptali se, jak je pojem *New Weird*

⁵¹ VANDERMEER, J., 2008, s. 13.

⁵² Tamtéž, s. 16.

⁵³ Tamtéž, s. 14.

vnímán v jejich zemi a jak si stojí na knižním trhu. Právě zde se ukazuje, že termín nemusí mít všude tak docela pevné místo a jak se nabídka a poptávka knižního trhu značně liší v jednotlivých zemích. Ukázalo se například, že zatímco se v českých podmínkách nebo v Rumunsku termín těší popularitě a napomáhá vydávání nové fantastiky, jak si libují oslovení redaktori Martin Šust a Michael Haulica, v Německu je tento pojem takřka prázdný a redaktor Hannes Riffel jej nepovažuje za životaschopný⁵⁴. Podobně ani v Polsku nemá *New Weird* své místo. Knižní trh je stále velmi konzervativní a redaktor Konrad Walewski se zmiňuje pouze o jakési šanci na revoluci prostřednictvím *imaginativní literatury*⁵⁵.

Pro nás má ovšem největší význam odpověď finského redaktora Jukky Halmeho. Svoji odpověď editorům nazval „Stírání hranic“. Sám je autorem antologie *Uuskummaa? Modernin fantasian antologia* (2006)⁵⁶. Finský výraz *uuskumma* značí žánr *New Weird*. Tato skutečnost dokládá, že byl ve Finsku termín rozpoznán a zachycen.

Halme nachází zalíbení v „představě uvolněného literárního „hnutí“, které není příliš konformní a vytesané do kamene“⁵⁷. *New Weird* považuje za „něco, co kombinuje novou, podivnou, inovativní, průkopnickou, dobře napsanou fantastiku, která boří hranice“⁵⁸. Domnívá se, že právě toto hnutí mění profil fantastiky. Přestože však na rozdíl od jiných evropských států fenomén do Finska dorazil a v nějaké míře reflektován byl, dle Halmeho názoru nebyl ani zde jeho vliv na literaturu jako takovou nijak patrný. Literární díla spadající pod tento žánr vycházejí u malých nakladatelů, což odpovídá i tendencím na Západě.

Za spisovatele finské odnože *New Weird* považuje Halme například autory P. I. Jääskeläinena a Jukku Laajarinnu nebo spisovatelky Leenu Krohn, Johannu Sinisalo, Anne Leinonen⁵⁹ nebo Sari Peltoniemi. Např. dvoudílný román *Mlha*

⁵⁴ RIFFEL, Hannes. *New Weird* neexistuje. In: „Jak se na *New Weird* dívají evropští redaktori“. In: VANDERMEER, J. – VANDERMEER, A., 2008, s. 330.

⁵⁵ Tamtéž, s. 336.

⁵⁶ Finský výraz pro *New Weird*. Více o tomto literárním fenoménu ve Finsku viz HALME, Jukka. *Uuskummaa? Modernin fantasian antologia*. Helsinki: Kirjava, 2006. ISBN 978-952-992-682-4.

⁵⁷ VANDERMEER, J. – VANDERMEER, A., 2008, s. 331.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Tato autorka např. mluví v souvislosti s *New Weird* o tom, že složité věci je pravděpodobně snazší pojmout, když je nahlížíme z dálky a neobvyklým způsobem, viz LATVALA, Piia.: *Uuskumma rikkoo kirjallisuuden rajoja* [online]. Kirkko ja kaupunki. Helsinki: Otavamedia Oy, 9. 10. 2015 [cit. 2018-5-26]. Dostupné z: <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/uuskumma-rikkoo-kirjallisuuden-rajo-1#sthash.68KKurAG.dpuf>.

(2007) a *Služebník soumraku* (2009) poslední jmenované autorky označuje za výrazný příklad tohoto žánru i Soikkeli⁶⁰. Podle Halmeho tito autoři touží po „boření tísnivých hranic“, vytváří „něco nového a podivného“ a využívají co nejzajímavějším a nejrozmanitějším způsobem bohatosti finského jazyka.⁶¹

1.2.3 *Reaalifantasia*

V návaznosti na *New Weird* se však ve Finsku etabluje další literární hnutí a nový pojem tzv. *reaalifantasia*. Halme upozorňuje, že se tento pojem nedá dobře přeložit, neboť se rozhodně nejedná o reálnou či realistickou fantastiku⁶². Sem patří všechna díla, která nejsou „doopravdy“ science fiction nebo fantasy, jsou to „žánrově neomezené texty, které se pohybují mezi mimesis a fantastikou a mění se pouze poměr mezi mimesis a fantastikou.“⁶³ Redaktor tuto literaturu přirovnává k *New Weird* mimo jiné i proto, že „realistická fantastika operuje především s každodenní skutečností, nebojí se ale využívat všech metod, které jsou finským realistům utajeny, jako například magický realismus, science fiction, fantasy, psychologické thrillery, detektivní příběhy atd.“⁶⁴

Na závěr svého příspěvku uvádí Halme ještě jeden důležitý aspekt finské literatury. Dle něj má v sobě finská literatura hluboko zakořeněnou nedůvěru k fantastičnu, pokud nevychází z místní mytologie a folkloru. Finskou odnož *New Weird* tak považuje za jeho umírněnější formu, která je usazenější a jiná svou „finskostí“.⁶⁵

Reaalifantasia je zároveň názvem celé skupiny autorů, která vznikla v roce 2006. Zakladateli byli spisovatelé J. Pekka Mäkelä, Juha-Pekka Koskinen, tvůrce samotného pojmu P. I. Jääskeläinen a autorka Anne Leinonen⁶⁶. Dle slov Jääskeläinena nejde o samostatný žánr, nýbrž o způsob, jak svobodně psát a volit právě fantazijní motivy, aniž by při tom bylo nutné dílo zařazovat do žánru

⁶⁰ SOIKKELI, 2013, s. 287.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Autoři doslovu k *Lesním liškám* jej překládají jako „reálnou fantastiku“, viz DLASK – FÁROVÁ – PARENTE-ČAPKOVÁ, 2016, s. 119.

⁶³ VANDERMEER, J. – VANDERMEER, A., 2008, s. 333.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Bohužel již nejsou dostupné zdroje, které by byly dohledatelné na internetu na původním finském blogu autora P. I. Jääskeläinena. Autor svůj blog zrušil a nahradil jej anglickou verzí, kde již diskuze o *reaalifantasia* chybí.

science fiction nebo fantasy. Díla tohoto autora přitom již své přízvisko měla, a tím byl magický realismus. Toto označení může být problematické, neboť svou povahou neodpovídá tradičnímu pojetí, jak jej známe především u literatury Jižní Ameriky nebo jeho ruské bulgakovské verze. Spíše se dá říci, že autor nachází v magickém realismu inspiraci.

Možná také proto si autor začal vypomáhat pojmem *reaalifantasia*, který má čtenáři napovědět, že se nepouští do realistické četby, nýbrž má co do činění s fantastikou. Na druhou stranu je však tato fantastická literatura úzce spjata se čtenářovým světem reality. Prolínání reality s fantastickými prvky je výrazným rysem této fikce. Oproti jiným fantastickým žánrům zde funguje všední realita jako zdroj a východisko pro tvorbu díla. Kromě toho také víme, že ve Finsku má realistická literatura silnou tradici. Jestliže tedy fantastická literatura stála spíše na okraji, mohl být tento termín i způsobem, jak fantastice zvýšit prestiž a jak čtenáře mainstreamové literatury k četbě nalákat.

O platnosti pojmu *reaalifantasia* jakožto literárního žánru napsala svou absolventskou práci *Reaalifantasia fantastisen kirjallisuuden lajityyppinä* (Reaalifantasia jako žánr fantastické literatury, 2010) studentka Tamperské univerzity Mari Jämsén.⁶⁷ Jämsén považuje využití fantastična za způsob, který čtenáři umožňuje vzdálit se od vlastního světa, zároveň jej však zobrazovaná realita vrací zpět⁶⁸. Únik z reality tak připomíná podstatu spekulativní fikce, jak ji navrhuje Matilainen a jež jsme uvedli výše v této kapitole. Dle Jämsén také čtenáři zasazení do jeho reality pomáhá si daný fikční svět lépe představit a snáze do něj proniknout⁶⁹. Celkové vyznění práce nicméně ponechává problematiku žánru stále otevřenou a autorka mnohokrát opakuje nemožnost žánr fantastiky a *reaalifantasia* jakkoliv přesně definovat.

1.3 Fenomén *Finnish Weird*

V podobném duchu této skupiny vstupuje do terminologie finské literatury další termín, který se snaží řešit žánrové škatulkování fantastiky a literatury obecně. Ve

⁶⁷ JÄMSÉN, Mari. *Reaalifantasia fantastisen kirjallisuuden lajityyppinä* [online]. [cit. 2018-5-30] Tampere: Tampereen yliopisto, 2010. Také dostupné z: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/81637/gradu04344.pdf;sequence=1>.

⁶⁸ JÄMSÉN, 2010, s. 63.

⁶⁹ JÄMSÉN, 2010, s. 83.

srovnání s předchozími snahami je však toto novum razantnější. Spisovatelka Sinisalo ve svém eseji *Weird and proud of it* navrhuje pojem *Finnish Weird* jako adekvátní označení pro současnou tvorbu finských autorů, kteří se kvalitou vymykají běžné žánrové fantastice.

Nedlouho poté vzniká díky činnosti helsinského spolku fanoušků science fiction a fantasy *Helsingin Science Fiction Seura*, podpoře finské nadace FILI, nakladatelství Teos a mnoha dobrovolníků včetně samotných autorů fantastiky stejnojmenný časopis *Finnish Weird*, který si klade za cíl představovat čtenářům jednotlivé autory tohoto proudu a jejich díla. Jeho šéfredaktorem je literární a filmový kritik Toni Jerrman. Magazíny vycházejí jednou ročně počínaje rokem 2014 a to pouze v angličtině. Každé číslo se věnuje několika autorským jménům, přináší ukázky z jejich tvorby, v úvodníku či na závěr shrnuje současnou literární situaci ve finském kontextu a informuje o aktivitách finského fandumu. Časopis je na webových stránkách prezentován jako projekt následovně:

„*The community of weird writers in Finland is thriving, and producing memorable stories that blur and bend genre boundaries with their unbridled flight of imagination. These publications introduce you to suomikumma, „Finnish Weird“, showcase a few of its bright stars, and also give you a couple of short stories to read. Step into the wonderful world of Finnish Weird!*“⁷⁰

1.3.1 Terminologie

Než se začneme věnovat charakteristikám tohoto fenoménu, dovolím si zde ještě terminologickou odbočku. Jak bylo řečeno již v úvodu práce, v českém prostředí se v souvislosti s tímto proudem začalo hovořit o *finském podivnu*, které nastolují autoři doslovu k antologii *Lesní lišek*. Tato sbírka překladů finských povídek však vyšla až několik let po vzniku tohoto literárního proudu. Do té doby se v recenzích děl autorů, kteří se nyní spojují s hnutím *Finnish Weird*, pracuje s žánry fantasy a science fiction nebo s magickým realismem. Terminologii antologie v této práci proto přejímáme pouze částečně, jakkoliv nevylučujeme, že se pojem v české literární teorii a čtenářském povědomí uchytí lépe než anglický výraz *Finnish Weird* nebo finský *suomikumma*. Držíme se úzu, který pracuje s pojmem *Weird Fiction* a na něj navazující fenomén z přelomu milénia *New*

⁷⁰ *Finnish Weird* [online]. [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <http://www.finnishweird.net/finnishweird1.html>.

Weird, neboť je možné, že na něj svými charakteristikami navazuje. V české terminologii jsou tyto dva výrazy totožné s anglickými originály a v této práci proto pokračujeme i u *Finnish Weird* ve stejném duchu.

Dalším důvodem pro setrvání u anglického označení je to, že samotný finský výraz *suomikumma* není tak frekventovaný ve vyhledávací internetu jako jeho anglický protějšek. Jak je to možné v kulturním prostředí jazyka, který s urputností sobě vlastní odolává vlivům cizích jazyků, výpůjčkám a internacionalismům? Odpověď hledejme u elektronických časopisů, které tento literární proud představují pouze v angličtině. Finská verze magazínu neexistuje. O čem tato skutečnost vypovídá? Bezsporně se jedná o strategii, jak exportovat finskou literaturu do zahraničí a přiblížit ji co možná nejširšímu čtenářskému publiku.⁷¹

1.3.2 Hlavní rysy *Finnish Weird*

Označení *Finnish Weird* jasně odkazuje k původu literární fantastiky. „Finskost“ jako specifikum zmiňoval již Halme u žánru *New Weird*. Vliv finských reálií je v tomto druhu literatury skutečně výrazný. Kromě zpracovávání přímých motivů z národního eposu *Kalevaly* se autoři hojně inspirovali dalšími mýty a folklorem a z tvorby je patrný i vztah Finů k přírodě. Sama autorka pojmu vysvětluje, že k termínu ji inspirovalo sledování finského filmu *Rare Exports* (2010)⁷², po jehož zhlédnutí zůstal pocit, že: „*It was weird in a very Finnish way.*“⁷³

Do této literatury se však promítají i problémy současné společnosti, které se nepojí nutně pouze s Finskem. Jsou jimi nesvobodné politické systémy, migrace a environmentální témata, ale rovněž otázky individuálního člověka jako je věčné hledání identity, dospívání, problematika genderu a sexuální orientace, užívání drog či místo v současné společnosti. Takové motivy nacházíme hojně v rámci spekulativní fikce.

⁷¹ Zde je třeba poznamenat, že existuje platforma, kde finští autoři a čtenáři o fantastice diskutují v rodném jazyce. Je jím elektronický časopis *Usva*, který je věnovaný spekulativní fikci, dostupný na adrese: <https://usvazine.net>. To však stále nevyvrací fakt, že je anglický výraz *Finnish Weird* svými šířiteli aktivně podporován.

⁷² Film režiséra a scénaristy Jalmarho Helandera z roku 2010. Film je v *Česko-Slovenské filmové databázi* uveden jako akční komedie s prvky fantasy. Viz Febiofest. *Rare exports*. In: Česko-Slovenská filmová databáze [online]. Praha: POMO Media Group s.r.o., 2001-2018 [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/274834-rare-exports/prehled/>.

⁷³ SINISALO, Johanna. *Rare Exports*. In: JERRMAN, 2014, s. 4.

Jedním z hlavních aspektů *Finnish Weird*, tak jak jej představuje Sinisalo, je řešení problematiky žánru. Autorka prezentuje tento směr jako způsob psaní spíše než jako literární žánr. Takové pojetí připomíná již předchůdce směru *reaalifantasia*. V případě *Finnish Weird* se však jedná spíše o reakci na mnohdy nepřesné přiřazování literárních děl k určitému žánru. Toto „škatulkování“ může vést ke zklamání čtenáře, k nepochopení či dokonce k úplnému odmítání četby. Autorka ve svém eseji vyjadřuje obavy z nepřijetí jejího díla právě kvůli příslušnosti k určitému žánru:

„For the simple reason that what we might call the ‘wider readership’ doesn’t look upon these categories with a particularly open mind. A significant section of the people who do not read books in these styles have a surprisingly narrow understanding of what these genres entail. For them, the mere mention of the word ‘fantasy’ conjures up visions of a pseudo-Dark Age world inhabited by fairies, spirits, dwarves and dragons and where people used magic swords to fight against the powers of darkness. Meanwhile many people think works of ‘science fiction’ must be set in space or on a far-off planet and feature lots of complicated technology, laser pistols and monsters with green tentacles. And it is because of stereotypical ideas like this that many people are turned off by ‘fantasy’ and ‘science fiction’. And the reason they are so turned off is about as rational as saying, ‘No, I don’t read detective novels, because they’re all full of old English spinsters solving crimes in between their cups of tea.’

If my works are labelled ‘fantasy’ or ‘science fiction’, everybody loses out. Certain readers will avoid them, because they’ll think they’re full of magic cloaks and neutron stars, though they might very much enjoy what I actually write about. On the other hand, if fans of post-Tolkien fantasy or hardcore sci-fi pick up one of my books, they won’t get what they are expecting either.⁷⁴

Autoři se v duchu spekulativní fikce⁷⁵ snaží bořit žánrové hranice, hrají si s různými přístupy a pojetími a míchají jednotlivé žánry mezi sebou:

„For some reason the community of weird writers in Finland is thriving and of a very high standard. Courageous writers, each carving out their own path, are producing touching, believable and memorable stories that can’t easily be pigeonholed as belonging to any pre-existing genre. Common features of their work include the blurring of genre boundaries, the bringing together of different genres and the unbridled flight of imagination. In their stories, a man might take up residence in his wife’s thigh, dreams might disappear from Europe altogether, or whales may give birth to shamans. They – or perhaps I should say we – are weird and proud of it. In fact, the trend is so clear that we should give it a name all of its own: suomikumma, ‘Finnish Weird’.⁷⁶

Tuto prostupnost žánrů spatřuje Sinisalo ve svém úvodu k prvnímu vydání magazínu *Finnish Weird* také v poměrně pozdním vzniku finského fandomu ve srovnání s jinými zeměmi a v mladé tradici žánrů science fiction a fantasy, mezi

⁷⁴ SINISALO, 2011.

⁷⁵Spojitost *Finnish Weird* se spekulativní fikcí explicitně vyslovují autoři úvodníků ke dvěma vydáním magazínu *Finnish Weird*, nejprve J. Robert Tupasela ve vydání z roku 2016, s. 3, poté Anne Leinonen v roce 2017, s. 3. Uvádí jej také autor článku *Mitä kummaa? Suomikummaa!*, viz SUNDQVIST, Janne. *Mitä kummaa? Suomikummaa!* YLE.fi [online]. Helsinki: Yleisradio, 20. 7. 2012 [cit. 2018-6-12]. Dostupné z: <https://yle.fi/uutiset/3-6224605>.

⁷⁶ SINISALO, 2011.

nimiž není ve finském kontextu takový rozdíl, jako například v angloamerickém prostoru.⁷⁷

Podobně jako se Leinonen vyjadřovala k žánru *New Weird*, shledává i Sinisalo v nadpřirozeném prvku způsob, jak popisovanou realitu ukázat v jiném světle: „*Using non-realistic elements in my stories helps me to create a subtext and a fresh perspective on events.*“⁷⁸ Fantastický prvek může čtenáře ve srovnání s jeho realitou šokovat, nic to však nemění na autorově sdělení ukrytém v díle, které tematizuje problém všedního světa, jak to Sinisalo ilustruje na příkladu *Proměny* Franze Kafky a v ní obsažené otázky jinakosti.

„*Finnish writers now create fiction that is a phenomenal mixture of sf, fantasy, horror, surrealism, magic realism – you name it. It’s highly original, fresh and surprising, sometimes it celebrates elements of our rich folklore and mythos, sometimes it soars sky-high in sf worlds, sometimes the stories are almo[st] realistic, but have that little weirdness or twist that makes them something other than mimetic writing.*“⁷⁹

„*I’m not trying to say that we Finns reinvented the wheel – new weird – and are trying to claim it as our own, not at all. What I am saying is that Scandinavian countries did not invent crime stories either, but in the wake of the international success of detective and crime fiction from Sweden, Norway, etc., ‘Nordic Noir’ has become a label for a certain quality of story. In my opinion, the label ‘Finnish Weird’ is also a brand – a brand that promises a roller-coaster ride of highly original prose from very diverse writers with truly personal styles. We are weird and very proud of it.*“⁸⁰

Autor prvního článku v prvním vydání časopisu *Finnish Weird* Jussi K. Niemelä přiřkl Finům, potažmo i finským autorům směru *Finnish Weird*, atavistický vztah k přírodě, jež chovají v srdci, a s ním i jakousi záhadnost a neustálé volání divočiny, k němuž přiřítá i Lovecrafta připomínající „strach z neznámého“:

„*Thus, there’s the call of the weird versus the far of the unknown built into many Finnish Weird stories from the very outset.*“⁸¹

K těmto charakteristikám připojuje ještě melancholii v jednom z dalších čísel časopisu Jenny Kangasvuo⁸².

⁷⁷ SINISALO, 2014, s. 4.

⁷⁸ SINISALO, 2011.

⁷⁹ SINISALO, 2014, s. 3.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ NIEMELÄ, J. K. *Finnish Weird from the Land of the North* [online]. JERRMAN (ed.), 2014 [cit. 2018-5-25], s. 7. Dostupné z: <http://www.finnishweird.net/finnishweird1.html>.

Funkce literární fantastiky se v rámci časopisu *Finnish Weird* příliš neřeší. Sinisalo se k ní stručně vyjadřuje ve svém eseji: „*Like all writers, I use fiction to reflex, analyse and to try deconstruct certain – often societal – problems and issues.*“⁸³ Druhá autorčina zmínka se však opět stáčí spíše k problematice žánru: „*I write stories, for crying out loud, not certain genres. The genre isn't the point of writing; it's merely one of the writer's many tools.*“⁸⁴

1.4 Reflexe fantastické literatury ve Finsku

Přestože autoři příspěvků ve fanzinu *Finnish Weird* nezdůrazňují ve větším měřítku mimo žánr i další aspekty literatury, v současné době se perspektiva v hodnocení fantastiky otáčí. Kromě toho, že sami autoři se snaží vymanit z limitací žánrových zařazení či nechtějí být právem přiřazováni k méně kvalitní literatuře a navrhují nová měřítka a pravidla kategorizací, sami literární badatelé si tuto skutečnost uvědomují a fantastika se těší zájmu rovněž odborné veřejnosti.

Na finské akademické půdě se tak fantastice aktivně věnuje například Markku Soikkeli (1963-) z Tamperské univerzity, který se ve volném čase rovněž věnuje psaní blogu a vlastní tvorbě, jmenujme například ekokritický román *Sarasvatin hiekkaa* (Písek Sarasvatí, 2005). Napsal také monografii o literatuře science fiction pod názvem *Tieteiskirjallisuuden käsikirja* (Příručka literatury science fiction, 2015). Se Saarou Henriksson sestavil antologii švédských povídek stejného žánru *Surupukki: ruotsalaisia tieteistarinoita* (Žalkozel: švédské sci-fi povídky, 2015), již do finštiny přeložila Christina Thorel, taktéž spisovatelka fantastické literatury.

Bádání o fantastice podporují v univerzitním prostředí i studentské spolky, které sdružují fanoušky science fiction, fantasy a populární kultury obecně. Spolky začaly vznikat v 70. letech, jmenujme například nejstarší z nich na univerzitě v Turku, který byl založen v roce 1976. Následovaly spolky v Tampere, Helsinkách, Jyväskylä, Espoo nebo Oulu. Kromě fanouškovských setkání vycházejí v rámci spolků časopisy s označením fanzine (z ang. fan+magazine),

⁸² KANGASVUO, Jenny. *Seductively weird*. JERRMAN, T. (ed.) *Finnish Weird* [online], 4, Helsinki: Helsingin Science Fiction Seura, 2017 [cit. 2018-5-25], s. 3. Dostupné z: <http://www.finnishweird.net/finnishweird4.html>.

⁸³ SINISALO, 2011.

⁸⁴ Tamtéž.

organizují se různé soutěže a udělují se literární ocenění. Právě to se rovněž podílí na reflexi fantastiky.

Velkou měrou do teorie přispěl rovněž literární kritik Vesa Sisättö (1969-). Sisättö sestavil slovník zahraničních spisovatelů žánru fantasy *Ulkomaisia fantasiakirjailijoita* (Autoři zahraniční fantasy, 2003) a zahraničních spisovatelů science fiction a fantasy, jež píšou literaturu pro mládež *Ulkomaisia nuorten tieteis- ja fantasiakirjailijoita* (Autoři zahraniční scifi a fantasy literatury pro mládež, 2015).

Důležitou postavou je také literární a filmový kritik Toni Jerrman (1964-), který je činným představitelem finského fandomu. Spolu s kolegou Sisättö vydal dva díly slovníků zahraniční literatury science fiction *Ulkomaisia tieteiskirjailijoita 1,2* (Autoři zahraniční science fiction 1,2, 2004), z domácí fantastiky *Kotimaisia tieteis- ja fantasiakirjailijoita* (Autoři domácí scifi a fantasy, 2006) a ještě ve spolupráci s Jukkou Halme dále druhý díl slovníku zahraniční fantastiky *Ulkomaisia fantasiakirjailijoita* (Zahraniční autoři fantasy, 2009). Pro *Finnish Weird* hraje velkou roli jako šéfredaktor stejnojmenného elektronického časopisu.

Ve Finsku se nicméně fantastice věnují nejen literární badatelé a kritici, ale oproti například české scéně se ve velké míře na výzkumu podílejí i samotní spisovatelé. Tak nacházíme příspěvky k teorii ve výboru *Fantasian monet maailmat* (Mnohé světy fantasy, 2004), v níž se autoři věnují fantastice prostřednictvím rozboru známých děl. Již zde například Johanna Sinisalo otevírá otázku žánru a prostředků, jimiž se tvoří fantastika.

Dokládá to i další autorská spolupráce na již dříve zmiňované monografii Hanny Matilainen o finské spekulativní fikci *Mitä kummaa: Opas spekulatiiviseen fiktiin* (Cosi podivného: Průvodce spekulativní fikcí, 2014), přičemž sama Matilainen je rovněž spisovatelkou tohoto žánru. Ve stejném roce vyšla také sbírka esejů *Kummallisen kirjoittajat: Opas fiktiiviseen maailman luomiseen* (Podivní spisovatelé: Průvodce o vzniku fiktivního světa, 2014) o tom, jak fantastická literatura vzniká a co je podstatné v procesu jejího psaní. I tuto antologii sestavily opět autorky finské fikce a nacházíme zde pojednání jednotlivých spisovatelů.

Z poznatků výše vyplývá, že mají finští autoři nemalý vliv na teoretické bádání fantastiky. Kromě toho se většina z nich věnuje psaní osobního blogu, kam pravidelně přispívají, a podílejí se na organizaci aktivit finského fandomu. Právě fandom je ve Finsku velmi úzce spjat s literaturou a spoluutváří obraz fantastiky. Jak uvádí Sisättö v jednom ze svých článků:

„Fandomista on monenlaista iloa sekä alan harrastajille että tekijöille. Fandom tarjoaa kirjailijoille ja muille taiteilijoille valmiin, kiinnostuneen yleisön, jolta saa nopeaa palautetta.“

„Fandom čini mnohou radost jak fanouškům, tak autorům. Spisovatelům a dalším umělcům nabízí připravené a zaujaté obecenstvo, od něhož získávají rychlou zpětnou vazbu.“⁸⁵

Dosah činnosti fandomu je patrný i díky tomu, že jednotlivé fanouškovské spolky vznikají v rámci univerzit.

1.5 Literárněvědná reflexe fantastiky v české teorii

V českém prostředí se studium fantastiky rodilo jen velmi pozvolna. Literární teoretici se navíc dlouho omezovali spíše na žánr science fiction a pojem fantasy byl často zahrnován pod science fiction, pokud nebyl úplně přehlížen. Je však nutno podotknout, že u nás fungoval především pojem *vědecko-fantastické literatury*, který zmiňované žánry zastřešoval a který je charakteristický pro české prostředí. V porovnání s vývojem jinde v Evropě a ve světě se u nás s větším zájmem o žánr fantasy setkáváme až mnohem později, v 80. letech. Souvislost můžeme tušit nejen v tendencích světové literatury a popularity rozvíjející se vědy obecně, ale v případě naší země i v ideologickém zatížení tehdejší doby, kdy věda a technika patřila ke společenským tématům, jež se těšila větší svobodě a obecnému přijetí.

Českým reflexím fenoménu fantastiky se velmi podrobně věnuje Dědinová v již zmiňované monografii *Po divné krajině* v kapitole *Reflexe fantastické literatury v českém kontextu*. Její přehled o dosavadní české badatelské činnosti na poli fantastiky je téměř vyčerpávající⁸⁶. Zajímavé ovšem je, že ve výčtu výzkumů a jednotlivých prací téměř chybí větší zastoupení žánru hororu. Tím se potvrzuje,

⁸⁵ SISÄTTÖ, Vesa. Scifisaari ja valtavirtamanner. *Kiiltomato* [online]. © Lukukeskus – Läscentrum, 1. 2. 2012. Helsinki: Lukukeskus, 2012 [cit. 2018-6-20]. Dostupné z: <http://www.kiiltomato.net/vesa-sisatto-scifisaari-ja-valtavirtamanner/>.

⁸⁶ DĚDINOVÁ, 2015, s. 47-55.

že hledáček české teorie cílil především na vědecko-fantastickou tvorbu, tedy na žánry science fiction a omezeně také fantasy.

V univerzitním prostředí se jak české, tak zahraniční fantastice věnuje mnoho badatelů a studentů oborů literatury a populární kultury. Zde však spatřuji rozdíl mezi finským a českým prostředím. Ve Finsku je tento odborný výzkum propojen s činností studentských spolků a potažmo i s celým fandomem. U nás nemají studentské spolky spojené s fanouškovstvím a fantastikou takovou tradici a dosah, jako je tomu na finských univerzitách. Český fandom existuje zejména mimo akademickou půdu, ve Finsku je situace opačná.

Přes nedostatečnou pozornost v minulosti se nicméně zájem o literární fantastiku v současné době stupňuje. V roce 2015 proběhla na půdě Masarykovy univerzity v Brně mezinárodní vědecká konference *Dnešní svět zítřejšíma očima* věnovaná světu fantastiky. Tematická šíře programu konference ukázala, jak důležité místo fantastika na poli literatury nyní zastává. Vystoupila zde celá řada odborníků a mezi nimi proslovila svůj příspěvek i Dědinová.

Vývoj a charakter finské fantastiky je u nás poprvé zevrubněji reflektován v doslovu k již zmiňované antologii *Lesních lišek*. Stejně tak i vybrané absolventské práce byly již uvedeny v úvodní kapitole. Na další literární výzkum této oblasti tedy spíše čekáme. A protože u nás již v českých překladech vyšla kromě *Lesních lišek* i další fantastická díla, můžeme tento finský fenomén pojmout z pohledu čtenáře a přispět tak do diskuze o finské fantastice u nás. Čtenářské reflexi finské fantastiky se proto věnujeme v následující kapitole.

2 ČTENÁŘ A FANTASTIKA

2.1 Recepční estetika a role čtenáře

Literatura bez čtenáře by postrádala svou hlavní podstatu existence, totiž být čtena. Důležitost čtenáře spočívá v roli „příjemce“ a „šířitele“ literárního umění. Literární teorie se dlouho soustředila na literaturu samotnou; na autory, na literární dílo a jeho vznik, formu a význam. Zcela však přehlížela perspektivu toho, kdo literaturu čte. Teprve ve 20. století dochází k aplikování moderního pojetí filozofie estetiky na literaturu. Recepční estetika obrátila pozornost na čtenáře a na celý proces čtení. Teorie vznikla z práce badatelské skupiny na půdě nově vzniklé kostnické univerzity v Německu. Vědecké kolokvium neslo název *Poetika a hermeneutika* a těžilo z interdisciplinarity a spolupráce účastnících se osobností vědy. Recepční estetiku známe především z prací německých teoretiků Hanse Roberta Jausse, Wolfganga Isera, Jurije Striedtera, Karlheinz Stierleho či badatelky Renate Lachmann.

V angloamerickém akademickém prostředí se prosadil pojem *reader-response theory*, který se dále štěpí na jednotlivé podobory, a reprezentují jej například jména Normana Hollanda či Stanleyho Fisha. V české teorii se pracuje s pojmy *recepční estetiky* a *čtenářské teorie*. Český strukturalismus byl dokonce jedním z podnětů pro vznik německé recepční estetiky.⁸⁷ Jmenujme tak například dílo Romana Jakobsona, Jana Mukařovského nebo Felixe Vodičky.

Ve finské literární vědě známe teorii pod pojmy *reseptioestetiikka* a *vastaanoton tutkimus*. Hlavním představitelem recepční estetiky v literatuře ve Finsku je badatel a profesor z Tamperské univerzity Yrjö Varpio (1939-), který se věnoval zejména dílu Väinä Linny. Je autorem monografie *Reseptiotutkimus ja muita artikkeleita* (Výzkum recepce a další články, 1982)⁸⁸. Ve své stati *Miten*

⁸⁷ HOLÝ, Jiří. Poznámky ke koncepcím „kostnické školy“ a českého strukturalismu. In: ČERVENKA, Miroslav. – SEDMIDUBSKÝ, Miloš. – VÍZDALOVÁ, Ivana. (eds.). *Čtenář jako výzva. Výbor z prací kostnické školy recepční estetiky*. Přeložili ČERVENKA, M. – VÍZDALOVÁ, I. Brno: Host, 2001. Strukturalistická knihovna, s. 272.

⁸⁸ VARPIO, Yrjö. *Reseptiotutkimus ja muita artikkeleita*. Tampere: Tampereen yliopisto, 1982. Moniste sarja/Tampereen yliopisto. Kotimainen kirjallisuus. ISBN: 951-44-1236-2.

lukija asian ymmärtää (Jak tomu čtenář rozumí, 1987)⁸⁹ např. rozlišuje druhy čtenářů v závislosti na tom, jak přistupují k textu.

2.2 Čtenář fantastiky a jeho očekávání

Jak se ukázalo v předchozí kapitole, fantastickou literaturu není možné přesně definovat. Vnímání fantastiky je však silně ovlivněno charakterem jejích jednotlivých žánrů a subžánrů. Právě žánrovost se ve velké míře podílí na vnímání literárního díla, a potenciální čtenář si vybírá budoucí četbu podle vlastního zájmu a pomáhá mu v tom právě žánrové rozlišení. Žánr funguje jako příslib určitých prvků v díle, které čtenář vyhledává. Recipient očekává určitý typ literatury.

Někteří představitelé finské literatury právě v tomto momentu spatřovali problém recepce fantastiky, rozhodli se proto na tuto skutečnost reagovat. Nejprve se sdružovali ve skupině *reaalifantasia*, o několik let později se ke slovu dostal fenomén *Finnish Weird*. V následujícím oddíle se proto budeme věnovat příčinám problému recepce fantastiky, jaké faktory v něm hrají roli a zaměříme se na čtenáře jako hlavního aktéra v procesu vnímání literárního díla.

2.3 Horizont očekávání

V tomto ohledu je pro tuto práci a pohled na čtenáře stěžejní dílo německého profesora a literárního teoretika Hanse Roberta Jausse (1921-1997), který se zabýval recepční teorií a estetikou. V průběhu života působil na několika německých, evropských a amerických univerzitách. Podílel se na vzniku univerzity v Kostnici, stal se členem tzv. Kostnické školy a výše jmenované skupiny *Poetika a hermeneutika* spolu s dalšími čtyřmi profesory Wolfgangem Iserem (1926-2007), Wolfgangem Preisendanzem (1920-2007), Manfredem Fuhrmannem (1925-2005) a Jurijem Striedterem (1926-2016). Na místní univerzitě později získal titul emeritního profesora a v Kostnici také strávil zbytek života.

⁸⁹ VARPIO, Yrjö. Miten lukija asian ymmärtää. Informaatiotutkimus [online], 6 (3). 4. 12. 2008 [cit. 2018-6-20]., s. 87-92. Dostupné ve formátu PDF z: <https://journal.fi/inf/article/view/1328/1175>.

Jauss se věnoval středověké a moderní francouzské literatuře, ale do literární teorie přispěl především svým pojetím recepční estetiky jakožto důležité součásti literární historie. Ve své stati *Dějiny literatury jako výzva literární vědě* (1967)⁹⁰ zavedl pojem tzv. *horizontu očekávání*, který vzniká u čtenáře a podílí se na vývoji ve vnímání literárního díla.

Jauss ve své stati pocítuje nutnost přehodnocení dosavadní teorie po přístupu marxismu a formalismu, které spatřuje jako nedostačující. U těchto teoretických přístupů chybí hledisko recepce a účinku díla. Zatímco u marxismu je čtenář a autor řešen spíše jen z pohledu sociálního postavení a vzhledem k třídnímu rozvrstvení společnosti, formalismus už chápe čtenáře a jeho vnímání díla jako vodítko k rozpoznání formy nebo postupu při tvorbě daného díla. To však dle Jausse nestačí. Této druhé teorii také vytýká to, že se očekává reflexe filologa. Přitom jak literární kritik, tak i historik je nejprve čtenářem, teprve potom filologem. Proto Jauss považuje za důležité operovat se čtenářem jako s dějotvornou částí procesu recepce, kde nejprve dochází k jednoduchému vnímání, poté ke kritickému posouzení díla.

Vztah literatury a čtenáře je dialogický, neboť literatura působí na čtenáře a zároveň je čtenářem čtena a reflektována. Jauss proto hovoří o „rezonanci čtení“. Tento dialog poté rozvíjí celou síť vztahů. Čtenář je neustále konfrontován s textem, a tím se text aktualizuje nejprve vnímajícím čtenářem, poté reflektujícím kritikem a nakonec se text vrací k opět tvořícímu spisovateli. Proces čtení tedy probíhá v rámci vzájemných vztahů tří jmenovatelů – textu, recipienta a autora. Literární dílo navíc není nezávislý objekt, který by každému čtenáři ukazoval totéž. Proto Jauss navrhuje destrukci tradičního pojetí estetiky s kořeny v historickém objektivismu a požaduje vytvoření nového literárního kánonu.

V souvislosti s tím určuje dva pojmy, které tvoří recepčněhistorický proces. Prvním z nich je *estetická implikace*. Čtenář vnímá a hodnotí dílo na základě předchozí zkušenosti s literaturou, tedy posuzuje v současnosti čtené dílo podle již přečtených. Druhým pojmem je potom *historická implikace*, která sleduje dílo z hlediska času, jak je vnímané jednou generací čtenářů a posléze i odlišné vnímání děl v rámci celých generací. Tento proces ve vnímání literárního

⁹⁰ JAUSS, H. R. Dějiny literatury jako výzva literární vědě. In: ČERVENKA – SEDMIDUBSKÝ – VÍZDALOVÁ, 2001, s. 7-38.

díla je navíc založen na tom, že dílo není faktická skutečnost nebo událost, nýbrž tzv. *literární událost*. Tu definuje Jauss jako čtenářovo vzpomínání na předchozí četbu, ve kterém čtenář vnímá odlišnosti vzhledem k minulému a získává nové měřítko, které použije na budoucí díla. Z literární události a z ní vyplývajícího očekávání potom vzniká tzv. *literární zkušenost* současných a pozdějších čtenářů, kritiků a autorů. Tuto literární zkušenost můžeme chápat jako čtenářovo rozumění žánru, formy a tematiky jemu dosud známých děl. Nejedná se však o nahodile získanou zkušenost či pouhé esteticky vnímané subjektivní dojmy. Jauss proto hovoří o realizaci určitých pokynů v procesu řízeného vnímání⁹¹.

Čtenář se řídí zmiňovanými vzpomínkami na díla již přečtená, a ty jej vedou k určitému emocionálnímu zaměření a zasévají v něm očekávání. To je potom podle pravidel žánru a typu textu buď potvrzováno, pozměňováno, přeorientováno nebo také ironicky popřeno. Nový text evokuje čtenáři horizont očekávání a „pravidla hry“ známé z dřívějších textů.

V rekonstrukci horizontu očekávání hrají roli tři faktory. Jsou jimi *dosud známé normy*, tedy ona „pravidla hry“ předchozích textů, *implicitní vztahy k známým dílům literární historie a okolí*, které vznikají imanentním vývojem v literatuře obecně, a *protiklad fikce a skutečnosti*, jaký čtenář při četbě zakouší. Takto rekonstruovatelný horizont očekávání umožňuje určit umělecký charakter díla podle způsobu a stupně jeho účinku na předpokládané publikum. Takový účinek se pozoruje na odstupu mezi předchozím horizontem očekávání a novým dílem. Jauss tuto pauzu nazývá „estetickou distancí *na spektru reakcí publika a kritiky*“. Právě tento horizont změny nám ukazuje, zda dílo sklízí spontánní úspěch, je odmítáno, šokuje, dočkává se ojedinělého souhlasu či je pozvolně nebo teprve opožděně chápáno. V rámci estetické distance se měří estetická hodnota díla podle toho, jestli dané dílo splní, překoná, zklame či vyvrátí čtenářovo očekávání.

Distance se mezi předchozím a novým dílem uměňuje tím, jak se původní nepřijímané hodnoty díla stávají samozřejmostí a vlastnosti díla tak vplývají do horizontu budoucí estetické zkušenosti. Tím získává horizont očekávání obecnější

⁹¹ JAUSS, 2001, s. 13.

platnost a čtenáři začínají pociťovat doposud úspěšná díla jako zastaralá. Jausse vidí smysl v analýze literárního účinku na čtenáře teprve až po tomto přerodu.⁹²

Čtenářovo očekávání vyúsťuje v interpretaci vnímaného textu. To dle Jausse vždy předpokládá zkušenost a znalost jeho kontextu. Problém interpretace tkví v subjektivitě a v individuálním vkusu čtenářů, to však dle Jausse vstupuje do hry až po „*předem objasněném* nadsubjektivním horizontu očekávání“⁹³, který je podmíněn účinkem textu. Teprve tehdy jsou tyto aspekty interpretace relevantními. Tento nadsubjektivní horizont očekávání získáme objektivizací horizontu očekávání na základě tří výše zmiňovaných faktorů; norem, usouvztažnění k již známým dílům a chápáním protikladu fikce a skutečnosti. Objektivní ověřitelnost díla ilustruje Jausse na příkladu příběhu o postavě rytíře Dona Quijota de la Mancha, který paroduje rytířské příběhy a krok za krokem ironizuje čtenářův horizont očekávání, který se pojí s rytířskou epikou. Díky tomu je dle Jausse takové očekávání snadno rekonstruovatelné.

Pokud u čtenáře dochází při četbě díla ke splnění jeho očekávání a čtení nevyžaduje proměnu horizontu, očekávání se stává „normou svého produktu“, jak to také jinde definuje Wolfgang Iser⁹⁴. Jausse nazývá takové umění kýčem, zábavným „kulinářským uměním“. Literatura tohoto typu je pak považována za lehké, triviální čtení. Na podobném principu vznikají žánry (především ve smyslu obsahovém, nikoliv jako forma, jak například rozlišujeme žánry lyrické, epické či dramatické), které shromažďují literární texty stejného či podobného obsahu, a ve čtenáři zasévají očekávání, která jsou beze zbytku naplněna. Horizont očekávání se tak jeví jako funkční ohraničení daného žánru.

Kromě žánrového zařazení odkrývá recepční estetika částečně také smysl literárního díla, který je vázán na proces čtení, vnímání a postupnou reflexi. Recipient svým čtením rozvíjí smyslový potenciál uložený v díle, a to je tak aktualizováno ve svých historicky různých recepčních stupních. Tak například klasická díla nemusela v době svého vzniku být tím, čím jsou pro literární historii dnes. Tato díla otvírala nové pohledy a myšlenky, ale teprve z historického

⁹² Také proto Jausse považuje statistiku bestsellerů za zdroj historického poznání.

⁹³ JAUSSE, 2001, s. 14.

⁹⁴ ISER, Wolfgang. *Recepční teorie (Iser)*. In: *Jak se dělá teorie*. Praha: Karolinum, 2009. Limes, s. 81.

odstupu, „ve znovupoznání nyní známého“⁹⁵, se začala svým vyzněním či svou formou jevit jako nadčasová. Proto také recepční estetika nemá ambici interpretovat jeden určitý význam literárního díla, naopak sleduje celou řadu významů, které se v průběhu doby procesem čtení odkrývají.

Horizonty očekávání na časové ose vlastními proměnami postupně splývají a vytvářejí tak v rámci recepce kontinuum, v němž se dřívější očekávání přetavují v současná a budoucí. To však neznamená, že by se oslabilo napětí mezi textem a přítomností. Každé nové dílo je posuzováno nejen podle svých starších předchůdců a z nich vycházejících horizontů očekávání, ale rovněž dle životní zkušenosti čtenáře. Proto se Jauss v souvislosti s horizontem očekávání a jeho rolí v literární historii věnuje i vztahu čtenáře a reality, v níž žije, tedy dějinám obecně.

Dějinnost literatury spatřuje Jauss ve třech stupních. Nejprve je nutné sledovat souvislosti jednotlivých literárních děl pomocí diachronního přístupu, tedy zahrnout do výzkumu minulost. Následuje analýza referenčního rámce současné literatury, Jauss také hovoří o „synchronních řezech“, jejichž prostřednictvím monitorujeme současný stav recepce. V posledním kroku slučujeme předchozí přístupy, když uvažujeme vztah imanentního literárního vývoje k obecnému procesu dějin.

Jak jsme již uvedli výše, recepčně-estetická teorie sama o sobě neumožňuje pochopit smysl a formu literárního díla, jako se o to snaží interpretační přístupy. Těžiště stojí v historickém procesu porozumění daného díla. Recepční teorie začleňuje dílo do jeho literární řady, aby poznala jeho historické místo a význam. Dějiny recepce ve třech zmiňovaných stupních proto znamenají most k dějinám literatury. Dialektika imanentního vývoje recepce spočívá v tom, že se pasivní recepce čtenáře a kritika proměňuje v aktivní recepci, a ve svých konsekvencích i v novou produkci autora. Současné dílo vyřeší formální a morální problémy předchozího a nastoluje nové pro ta budoucí.

Tento proces evokuje boj starého s novým, střídá se kanonizace a automatizace forem. Takovou „literární evoluci“ spatřuje Jauss v „dialektické autoprodukcí nových forem“. Inovace v dílech funguje jako rozhodující příznak

⁹⁵ JAUSS, 2001, s. 22.

změny. Tato změna literární řady se stanovuje historickým sledem až v momentě, kdy protiklad staré a nové formy ukáže také specifickou jejich zprostředkování. Dílo přináší nový formální a/či obsahový problém, a tím po sobě zanechá *horizont řešení*, který se aplikuje na budoucí díla. K pojmu *literární evoluce* Jausse připojuje postavu literárního historika jako důležitého pozorovatele tohoto procesu.

Oči tohoto pozorovatele mají za úkol sledovat odstup mezi aktuálním a virtuálním významem literárního díla, přičemž aktuální význam díla reaguje například na dobové reálie, pohled na člověka nebo společnost a je spjat s dobou svého vzniku, zatímco virtuální význam je to, co čtenáři vnímají bez ohledu na čas. Tak například nemusí být zřejmý umělecký charakter díla při jeho prvním vydání, natož aby pouze značil čistý protiklad starého a nového. To ukáže teprve odstup mezi „aktuálním prvním vnímáním“ díla a jeho virtuálními významy. Takový odstup někdy vyžaduje delší časový horizont, protože odpor, který nové dílo klade na očekávání svého nového publika, může být tak velký, že vyžaduje dlouhý proces recepce.

Co vnímá čtenář okamžitě, je současně vycházející literatura, která se tříští v tzv. *heterogenní mnohotvárnost*. Tato různorodost se však opět spojuje v celek pro čtenářské publikum, jež ji vnímá jako díla „své“ současnosti. Tato díla se navzájem vztahují jedno k druhému v jakousi společnou jednotu a smysl, které se skládají z horizontu literárního očekávání, vzpomínek a následné čtenářské anticipace. Také proto Jausse považuje za praktické a nutné spojit synchronní a diachronní přístup v literární teorii. Zachycením proměn horizontů očekávání v různých časových rovinách vznikají dějiny literatury jako zvláštní dějiny k dějinám obecným. Tyto zvláštní dějiny Jausse definuje jako uzavřené události se svým vlastním vnitřním časem. Tím se autor vrací k *literárním událostem*.

Jausse se však kromě vztahu *literární události* k dějinám a role horizontu očekávání dotýká také dalšího důležitého aspektu literatury; totiž její společenské funkce. Výše zmiňovaný dialogický vztah literatury a čtenáře stojí nejen na podnětu k estetickému vnímání, ale literatura rovněž funguje jako výzva ke čtenářově morální reflexi. Dle Jausse se společenská funkce literatury projeví teprve tam, kde „*čtenářova literární zkušenost ustupuje do horizontu očekávání jeho životní praxe, přetváří jeho chápání světa a zpětně působí na jeho*

*společenské chování*⁹⁶. Zároveň se vymezuje vůči „módnímu literárnímu strukturalismu“, který se údajně neprávem dovolává archetypální teorie kanadského literárního kritika a teoretika Hermana Northropa Freye a francouzského antropologa Claude Lévi-Strausse, jejichž metody zůstávají u mimetického pojetí literatury, odkazují k dílu a jeho obsahu a nezohledňují čtenáře⁹⁷. Jauss trvá na tom, že společenskovědná funkce literatury a recepční estetika zdaleka přesahují pouhé hledisko zobrazování, jak tomu bylo do té doby v teorii literární historie.

2.4 Horizont očekávání a fantastika

Jauss se ve své stati nevěnuje konkrétním typům literárního textu, ani jednotlivým žánrům literatury. Teorie horizontu očekávání je však pro studium fantastické literatury nosná především v tom, že sleduje proměny ve vnímání děl a má značný vliv na samotné definování žánru. Z výše uvedeného lze tvrdit, že horizont očekávání z velké části žánr právě tvoří. Jak se ukázalo v první kapitole, fantastika ještě stále postrádá jasně dané limity, pokud se jich vůbec někdy z vlastní povahy dočká. Překrývání, propojování a splývání jednotlivých žánrů má za následek i posun hranic ve čtenářské recepci. Pokud se tedy fantastika proměňuje, nebo se o to spisovatelé záměrně snaží, musí se to nutně odrazit i ve vývoji čtenářova horizontu očekávání a v jeho přístupu k budoucím dílům, a zároveň se horizont očekávání mění prostřednictvím faktoru imanentního vývoje literatury.

Definici horizontu očekávání nacházíme dokonce v *SFE*, přičemž výklad se zaměřuje především na generace čtenářů, kontext a pojmání žánrů:

„A term devised by critic Hans Robert Jauss to describe the context within which a given generation of readers will understand a work. Within that context – that horizon – the particular generation may come to view certain kinds of material (e.g., Faerie, the supernatural and Hell) as being clustered together into a genre, where previously such material may have borne no genre import and not have been perceptually associated. Any attempt to define Fantasy must suggest a

⁹⁶ JAUSS, 2001, s. 32.

⁹⁷ Jak jsme si však řekli v úvodu kapitoly, strukturalismus byl naopak jedním z podnětů ke vzniku recepčního přístupu. Srovnáme například dílo Felixe Vodičky, který již v roce 1941 hovoří v jedné ze svých studií o různých historických stupních recepcí u díla Jana Nerudy, viz VODIČKA, Felix. Problematika ohlasu Nerudova díla (1941). In: *Struktura vývoje: studie literárněhistorické*. Praha: Dauphin, 1998. Studie, s. 283-323.

point in literary history at which readers (and writers) began to define previously scattered topics as being clustered together within an HOE.“⁹⁸

Pokud bychom chtěli rekonstruovat horizont očekávání čtenářů fantastiky jako takové, bylo by nutné se rozhodnout, jaké časové období chceme pojmut jako jaký typ fantastiky pojednat. V této práci se věnujeme literárnímu fenoménu a jeho recepci ve 21. století, proto budeme operovat zejména se čtenáři této doby. Jak už však z představené teorie víme, horizont očekávání je proces celého kontinua, jehož jednotlivé vývojové stupně se plynule přelévají z generace na generaci. Proto při rekonstrukci dnešního horizontu očekávání vycházíme i z kontextu století předešlého.

Teorie horizontu očekávání také ukázala, jak úzce souvisí žánr se čtenářovým očekáváním a naopak. Žánr funguje jako normativní rámec pro daný druh literatury, a vracíme se tím k základním faktorům v rekonstrukci čtenářova očekávání. Tyto normy, slovy Jausse „pravidla hry“, jsou součástí horizontu očekávání a určují příslušnost díla k žánru. U žánrové fantastiky více než u jiného typu literatury platí, že čtenářův horizont očekávání je naplněn a potvrzuje horizonty předešlé, dílo je vystavěno podle daných norem. Jde především o recyklaci způsobu využití nadpřirozených, fantastických prvků, a dochází ke změnám kulis příběhů spíše než k vývoji zcela nových forem.

Na tomto procesu se také značnou měrou podílí populární kultura a její subkultura fanouškovství – již v úvodu práce zmíněný fandom, který vědomě vytváří a udržuje „kult“ různých oblíbených autorů, děl, postav a příběhů a podporuje tím recyklování osvědčených literárních postupů. Zde je však nutno přiznat jí také obrovské kulturní bohatství v intertextualitě, která dává vzniknout novým formám umění a stále posouvá jeho hranice. V souvislosti s populární kulturou je fantastika nicméně často pojímána jako triviální, nenáročná literatura a bývá řazena k literárnímu braku, neboť během čtení nedochází k proměnám horizontu očekávání, čtenář není nucen k žádným sebereflexím a nad všemi ostatními vítězí především zábavná funkce.

⁹⁸ CLUTE, John. Horizon of expectations. In: *The Encyclopedia of Science Fiction* [online]. London: Orbit, 1 June 1997 [cit. 2018-5-22]. Dostupné z: http://sf-encyclopedia.uk/fe.php?nm=horizon_of_expectations. HOE = Horizon of expectations.

Zde se zároveň dostáváme ke druhému aspektu horizontu očekávání; k implicitním vztahům ke známým dílům literární historie a okolí. Právě prostřednictvím populární kultury se utvářela jádra jednotlivých žánrů v podobě autorských osobností, které svými díly začaly určovat směřování daného žánru. Tak se např. J. R. R. Tolkien (1892-1973) neodmyslitelně zapsal do žánru fantasy, Arthur C. Clarke (1917-2008) pro science fiction nebo H. P. Lovecraft (1890-1937) do hororové literatury. U každého žánru fantastiky proto nacházíme vlastní osu literární historie, která je tvoří. Jiná jména se čtenářům asociují s literaturou fantasy, jiná se science fiction a podobně u žánru hororu. Tak jsme si také uvedli některá autorská jména u vývoje spekulativní fikce a jejích subžánrů *Weird* a *New Weird*, kteří jistým způsobem spoluutvářeli představu o daném žánru a dali čtenářům základ pro budoucí očekávání děl stejné provenience. Stejným způsobem to platí i pro fenomén *Finnish Weird* a jeho možným předchůdci *realifantasia*, které tvoří další vývojové stupně.

Třetím faktorem pro rekonstrukci horizontu je již zmiňovaný protiklad fikce a skutečnosti. Zde se dostáváme ke čtenářovu posuzování díla na základě zkušenosti jeho aktuálního světa. Právě to je pro literární fantastiku naprosto zásadní. Jak definuje také Todorov ve své teorii, fantastika je založena na přítomnosti nadpřirozených jevů. Podle žánru či typu textu se potom liší míra těchto prvků, může se lišit i jejich vnímání. U fantasy literatury proto jako čtenáři očekáváme svět, který je osídlený nadpřirozenými bytostmi, je v něm přítomná magie a další prvky nadpřirozena, které neznáme z našeho světa. Pro science fiction funguje podobně například výzkum, umělá inteligence a vynálezy nebo výpravy do vesmíru či jiných dimenzí, které sice nemusíme nutně považovat za nadpřirozené či zcela nereálné, ale v současné době ještě skutečně nejsou proveditelné nebo vědecky dokázané. V literatuře science fiction se také píše o vizích budoucnosti, mnohdy dystopické, či o různých typech alternativní historie. Hororová literatura má v tomto ohledu asi nejvíce stabilní povahu formy a obsahu. Její nejdůležitější vlastností stále zůstává schopnost děsit a vyvolávat u čtenářů strach. V průběhu historie tohoto žánru se mění spíše jeho kulisy, v nichž se strašidelné příběhy odehrávají, a témata, jichž se dotýká. Příběhy se tak například z odlehlých končin, hlubokých lesů či opuštěných sídel a rozpadlých hradů přesouvají a soustřeďují do měst, nebo se čtenářův strach umocňuje

prohlubováním psychologizace postav. Konfrontace všední skutečnosti je proto při četbě fantastiky naprosto zásadní.

Jak upozorňuje Jaus, literární dílo není jeden objektivní fakt, je to literární událost, která může být v různých obdobích vnímána různě, jak z hlediska jednotlivého čtenáře, tak perspektivou mnoha generací. Literatura není zakonzervovaná v čase, proto se i vnímání fantastiky mění, horizont očekávání se proměňuje, mění se podle rozvoje lidského poznání, vědeckého pokroku, společenské situace a dobové morálky, ale také dle osobní zkušenosti. Můžeme proto například srovnat vnímání cestopisů a jejich fantaskní vykreslování cizokrajných kultur ve středověku a jak tyto cestopisy vnímáme dnes. Podobně je tomu u literatury science fiction. Vynálezy a stroje v díle Julesa Verna byly ve své době fantastické, dnes jsou však již mnohdy realizovatelné i v našem aktuálním světě. Někdy k takovému pokroku dochází již za autorova života, tak byl například fyzik a spisovatel Isaac Asimov nucen připustit, že ve světle soudobé vědy se některé skutečnosti v jeho předchozích dílech jeví jako naivní. A co potom v 19. století děsilo čtenáře E. A. Poea, E. T. A Hoffmana nebo v první polovině 20. století fanoušky hororových příběhů H. P. Lovecrafta, je může dnes nechávat zcela klidnými, neboť jsou oslabené některé vlivy, které na dobové čtenáře mohly působit, jako je např. otevřenost při popisu bizarních či odporných scén, soudobá morálka a společenské normy.

Zároveň má také každý čtenář svou vlastní historii četby, kontinuum jednoho čtenáře tak nemusí, a zpravidla ani nemůže, odpovídat zkušenosti literární řady někoho jiného. I zde je nicméně nutné pro potřeby bádání odstoupit od individuálního vkusu a zkušeností čtenářů a rekonstruovat onen nadsubjektivní horizont očekávání, který vyplývá z tří výše jmenovaných faktorů. Přestože se liší vkus a zájmy jednotlivých čtenářů, výběr autorských jmen a literárních děl, čtenářská obec se schází v jakémisi obecném a sdíleném povědomí o žánrech. Toto kolektivní vědomí, Jaussova *heterogenní mnohotvárnost*, vychází z jednotlivých horizontů očekávání a zároveň je spoluutváří a objektivizuje.

Jádro fantastických žánrů tvoří díla, která zásadním způsobem změnila horizont očekávání u čtenářů s ohledem na obecnou literární historii a v určitý moment lidské kultury se stala významnými. Jejich okolí pak tvoří díla, v nichž se opakují motivy či charakteristiky z předchozích děl. Je to norma, která nepřináší

nic nového a čtenáře nenutí ke změně ve vnímání, jeho horizont očekávání se nemění. S tím souvisí i výše zmíněné, tedy jestliže dílo nenutí čtenáře k žádné reflexi, ať už osobní nebo společenské, dá se charakter této literatury pokládat za ryze zábavný. To je jedním z důvodů, proč je fantastika některými teoretiky posuzována jako méně kvalitní druh umění a označována jako triviální. Její slabost je spatřována v zábavnosti, která funguje jako útěk od reality. Těží z odlišnosti fikčního světa od toho aktuálního, ve kterém žijeme. Čtenáře vtahuje do fikční reality, která ho zbavuje všedních starostí, nepokládá mu žádné otázky, naopak ho provází dobrodružstvími, která by v reálném světě nemohl zažít. Zábavnou funkci žánrové literatury dokazuje také její masovost v rámci populární kultury, která je sama o sobě pokládána za nižší umění⁹⁹.

Přestože však některá díla svým charakterem spadají pod žánr fantastiky, jsou i tradiční kritikou považována za kvalitní literaturu a stávají se součástí obecně přijímaného kánonu. To je dáno tím, že tato díla kromě zábavy upozorňují na společenské problémy, odkazují k reálnému světu čtenáře, kladou filozofické otázky, věnují se lidské morálce či mohou být dokonce politická a čtenáře naopak zavádět do fikční reality mnohem horší, než je ta jeho aktuální. Taková skutečnost potom koliduje s uvedenou slabinou fantastické literatury jakožto úniku od všední reality. Toto klišé například vyvrací v předchozí kapitole citovaný článek z *The Guardian*, jehož autor vyzdvihuje skrytý apel na společnost ve fantastických dílech proti obecné představě jejich pohádkovosti a pasivnímu úniku z reality. Opět jen pro představu jmenujme například Karla Čapka, George Orwella, H. G. Wellse, J. R. R. Tolkiena, Chinu Mièvilla nebo z autorek například Ursulu Le Guin či Margaret Atwood, jejichž díla jsou důkazem překonání estetické distance a proměny horizontu očekávání. Upozorňují na problémy našeho reálného světa prostřednictvím fantastických kulís, a možná také proto nepatří do literární periferie.

Jestliže tedy Sinisalo odmítá žánrové nálepky ze strachu, že její dílo bude pro některé čtenáře zklamáním a jiným se pro nepřesně určený žánr ani nedostane do rukou, přestože by jej jinak mohli ocenit, příliš se neplete. Pro jmenované žánry fantastiky skutečně platí určitá obecná očekávání, jež plynou z charakteru

⁹⁹ Více o popkultuře, jejím vzniku a charakteru viz STOREY John.: *Cultural Theory and Popular Culture. An Introduction*. 7. vyd. Oxford: Routledge, 2015. ISBN 978-1138811034.

většiny děl, které těmto žánrům přísluší. To může vést k domněnce, že posláním a vyznění díla může být vlivem fantastických prvků přehlédnuto a ignorováno. Z výčtu autorských jmen výše však vyplývá, že tomu tak nemusí být vždy.

Ve finském prostředí upřednostňujícím realistickou literaturu se zrodil fenomén, který chce ukázat fantastickou literaturu čtenářům jinak, nabízí nová pojetí. Prezentuje se jako způsob psaní namísto žánru a chce zaujmout čtenáře svým obsahem, nikoliv označeními. Snaží se změnit čtenářův horizont očekávání, rozšířit jej. Následující kapitola se proto pokusí odpovědět na to, zda se autorům tohoto proudu daří naplňovat jejich cíl a jak je fenomén *Finnish Weird* vnímán českými čtenáři. Budeme sledovat, jaký horizont očekávání se s literaturou této školy pojí a jaké vyvolává čtenářské reakce v našem prostředí.

3 RECEPCE FENOMÉNU *FINNISH WEIRD*

V následující kapitole se budeme věnovat jednotlivým dílům současné finské fantastiky, jež byla přeložena do češtiny. Nejprve představuji autora a jeho dosavadní tvorbu, poté uvádím stručný obsah přeloženého díla. U každého z nich je uvedeno hodnocení a žánrové zařazení na knižních portálech¹⁰⁰. Následuje výčet a analýza čtenářských reakcí na dané literární dílo. V závěru kapitoly shrnuji tyto poznatky s ohledem na teorii horizontu očekávání.

Z elektronických časopisů *Finnish Weird* jsem vybrala ta autorská jména, jež mohou čeští čtenáři číst v českých překladech. V současné době čítá tento seznam deset jmen, přičemž na okraj zmíníme i autory, kteří byli k žánru *Finnish Weird* přiřazeni v českém prostředí, ačkoliv jejich jména nebyla prozatím prezentovaná samotnými časopisy. Tyto autory si ponecháme na konec tohoto oddílu. Zde bych ještě ráda zmínila finskošvédskou autorku **Mariu Turtschaninoff (1977-)**, která píše švédsky a časopis *Finnish Weird* ji oproti několika předchozím autorům k tomuto literárního proudu řadí. U nás sice zatím nevyšel žádný český překlad jejího díla, na červenec roku 2018 se však připravuje vydání jejího díla *Naondel: Kroniky Červeného opatství* (2016, fin. 2016, ang. 2018), přeloženého do angličtiny. Na recepci její tvorby u nás proto musíme ještě počkat¹⁰¹.

Autory a jejich díla uvádím v této kapitole chronologicky podle toho, jak vyšly české překlady knižních titulů. Nejprve je tedy představena spisovatelka Johanna Sinisalo, následují Leena Krohn, Hannu Rajaniemi, Emmi Itäranta a P. I. Jääskeläinen. Poté se vracím k dílu Sinisalo, které vyšlo časově po prvním překladu P. I. Jääskeläinena. Pokračuji představením Marka Hautaly a antologie finských fantastických povídek *Lesních lišek*. Následuje prozatím poslední

¹⁰⁰ Veškerá data z knižních portálů jsou převzata ke dni 20. 5. 2018. Procentuální hodnocení je uvedeno spíše pro přibližnou představu. Nelze z něj zcela přesně odvodit reflexi výhradně českých čtenářů, neboť na těchto portálech diskutují a hodnotí rovněž čtenáři ze Slovenska. Ač je jejich počet ve srovnání s českými čtenáři nižší, je nutné s nimi v hodnocení počítat.

¹⁰¹ Turtschaninoff zde uvádím proto, že autorčino dílo *Naondel* je k sehnání v angličtině v předprodeji jednoho českého internetového knihkupectví BookShop.cz, které nabízí především zahraniční a cizojazyčnou literaturu. Znamená to tedy, že čtenáři budou mít možnost se s touto autorkou rovněž seznámit, byť prozatím ne ve svém rodném jazyce, viz BookShop.cz [online knihkupectví] © 2003-2018 Books & Books s.r.o. [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.bookshop.cz/pushkin-children-s-books/naondel-1/>.

přeložený román od P. I. Jääskeläinena. Výčet uzavírají stručněji představená díla spisovatelek Sofi Oksanen, Laury Lindstedt, Katji Kettu, Kati Närhi a autora Jaakka Ahonena.

3.1 Johanna Sinisalo

První představovanou spisovatelkou je Johanna Sinisalo (1958-), která se o samotný pojem *Finnish Weird* zasadila. Autorka z města Sodankylä patří mezi nejznámější finské spisovatele současnosti, jak na domácí půdě, tak v zahraničí. Za svou tvorbu získala mnoho finských i zahraničních cen. Napsala celou řadu románů a povídek. Za svůj první román *Ennen päivän laská ei voi* (Ne před slunce západem, 2000, č. 2003) získala cenu Finlandia. Jak bylo již zmíněno v úvodu, tento okamžik znamenal změnu ve vnímání fantastiky z pohledu literární kritiky. Z románů jmenujme například díla *Sankarit* (Hrdinové, 2003, č. úryvek z románu 2017¹⁰²), *Linnunaivot* (Ptačí mozek, 2008), *Enkelten verta* (Krev andělů, 2001) a *Auringon ydin* (Jádro slunce, 2013, č. 2015). Vydala také antologii svých textů, které vycházely především časopisecky, pod názvem *Kädettömät kuninkaat ja muita häiritseviä tarinoita* (Králové bez rukou a další znepokojivé příběhy, 2005). Věnuje se editorské činnosti a díky její práci vyšly dvě antologie anglických překladů finské fantastiky – *The Dedalus Book of Finnish Fantasy* (2010), která je jakýmsi průřezem finské literatury s fantastickými prvky od 19. století až po současnost, a *At the End of the World* (2017), která byla vydána k příležitosti světové fandomové události Worldcon, již hostily v roce 2017 právě finské Helsinky. Do autorčiny tvorby spadá také komiks a scenáristika. Zmiňme například její science fiction komedii o nacistech na Měsíci s názvem *Iron Sky* (2012).

Do češtiny byly prozatím přeložené povídky „Kharonin lautta“ od Violy Parente-Čapkové (Charonův prám, 1992, č. 2004), „Baby Doll“ od Daniely Čermákové (Panenky, 2002, č. 2008) a „Transit“ (Transit, 1988, č. 2016)¹⁰³ v překladu autorky této diplomové práce. První povídka vyšla v časopise *Ikarie* (12/2004), který byl později přejmenován na *XB-I*, druhá povídka v rámci

¹⁰² JIRÁSKOVÁ, Anna. Hrdinové. In: *PLAV: měsíčník pro světovou literaturu. Zakořeněno v mýtech*. 10/2017. Praha: SPLAV!, 2017, s. 19-23.

¹⁰³ Podrobněji viz oddíl o antologii.

antologie *Síň slávy evropské SF* (2008) a třetí z nich byla zařazena do výběru antologie *Lesních lišek* (2016).

Povídka „**Charonův prám**“ je uvedena pouze na knižním portálu LEGIE. Bohužel se nedočkáváme slovního hodnocení, pouze víme, že čtyři čtenáři povídku hodnotí na 78 %¹⁰⁴.

Podobné je to s povídkou „**Panenky**“. Na LEGII má 76 % od pěti uživatelů¹⁰⁵. Přímou u povídky sice slovní hodnocení také chybí¹⁰⁶, ale v komentáři k antologii *Síň slávy evropské SF*¹⁰⁷, kde „Panenky“ vyšly, jedna čtenářka hodnotí povídku jako „skvělou“, nepovažuje ji však za science fiction¹⁰⁸. Tím se potvrzuje autorčina výhrada vůči žánrovému „škatulkování“. Stejně reaguje recenzent antologie jinde: „*Osobně bych také finské Panenky do SF nikdy nezařadil, protože to není žádná fikce, ale prostá realita, uznávám ovšem, že je to vynikající práce.*“¹⁰⁹

S řazením k fantastice nemá problém autor jiné recenze, povídku pojmenovává jako „děsivou vizi blízké budoucnosti“:

„Setkáme se s akčními příběhy (Čtvrtý den až na věky, Sepultura), vtípnými hříčkami (Některá dobrodružství Pozemšťanů v Outrerrii, Proti osudu), časovkami (Modré nebe bez mraků), psychologickými sondami jedince (Vrátíš se Sneogg, věděláá..., Zázraky vesmíru, Břízka, lištička bílá), děsivými vizemi blízké budoucnosti (Panenky, Odloučení) nebo zabředneme k surrealistickým krajinám Transfúze a dalším překvapujícím variacím fantastiky.“¹¹⁰

Nedostatek čtenářské zpětné vazby je nevýhodou staršího data vydání povídek. Povídky navíc vyšly časopisecky, a tyto časopisy jsou určeny pro úzkou

¹⁰⁴ Charonův prám. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.legie.info/povidka/6579-charonuv-pram>.

¹⁰⁵ Panenky. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.legie.info/povidka/19480/zakladni-info#zalozky>.

¹⁰⁶ Jediný slovní komentář napsal slovenský čtenář pod přezdívkou quinnnet, který kladně hodnotí aktuálnost myšlenky příběhu a psychologii postavy, ale povídku jako celek řadí k průměru. Dostupné z: <https://www.legie.info/povidka/19480/komentare#zalozky>.

¹⁰⁷ *Síň slávy evropské SF: Nejlepší evropské SF povídky dle SFWA*. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.legie.info/kniha/9681-morrow-morrow-sin-slavy-evropske-sf>.

¹⁰⁸ Uživatelka Madam Brbla na LEGII.

¹⁰⁹ Viz článek PAULÍK, Roman. *Síň slávy evropské SF, James Morrow, Kathryn Morrow (eds.)*. In: fantasya.cz [online]. © 2006-2012 FANTASYA BOOKS s.r.o., 25. 7. 2008 [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <http://fantasya.cz/clanek/sin-slavy-evropske-sf>.

¹¹⁰ PECHANEC, Jan. *Recenze: James a Kathryn Morrow, Síň slávy evropské SF*. In: Neviditelný pes [online]. © Neviditelný pes a MAFRA, a.s., 15. 9. 2008 [cit. 2018-5-15]. Dostupné z: http://neviditelnypes.lidovky.cz/recenze-james-a-kathryn-morrow-sin-slavy-evropske-sf-pcb-p-scifi.aspx?c=A080914_230518_p_scifi_hpe.

skupinu čtenářů žánrové fantastiky, pozornosti jiných čtenářů tak povídky úplně unikly, a to i přestože je žánrové zařazení k science fiction u samotných „Panenek“ diskutabilní.

Oproti autorčině starší povídkové tvorbě patří román *Ne před slunce západem* v překladu Violy Parente-Čapkové k již známějším dílům finské literatury. Příběh vypráví o mladém reklamním fotografovi Mikaelovi, který na dvoře domu nachází mládě divokého trolla a rozhodne se o něj pečovat. Dalšími postavami příběhu jsou hrdinův homosexuální přítel a filipínská sousedka Palomita, kterou zneužívá její finský manžel. Mikaelův vztah k nalezenému trollovi se postupem času začíná proměňovat. Jednotlivé kapitoly příběhu uvozuje autorka citacemi z fiktivních i reálných a poupravených odborných zdrojů k různé tematice. Autorka se v díle věnuje společenským tématům, vztahu k přírodě, sexualitě, přistěhovalectví a dotýká se i domácího násilí. Mytologická postava trolla se tak stává jediným nadpřirozeným prvkem románu.

Na DK román získává 83 % od 64 hodnotitelů¹¹¹, na ČBDB má dokonce 89 %, ovšem pouze od 28 čtenářů¹¹², na LEGII potom 85 % se šesti uživateli¹¹³. Zde se jeví jako příznačné to, že knihu četli především čtenáři, přispívající na žánrově nevyomezené knižní portály, zatímco databáze věnovaná fantastice nezaznamenala početnější čtenářské ohlasy.

Česky vyšel román s podtitulem „fantaskní“, sama autorka jej však označuje za „spekulativní sociofantazii“, jak uvádí představitelka tradiční recepce Lenka Fárová¹¹⁴. Všechny tři knižní databáze se shodují na žánrovém zařazení k fantasy literatuře, což je zajímavé s ohledem na finskou recepci, kde je dílo

¹¹¹ Ne před slunce západem. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/ne-pred-slunce-zapadem-31543>.

¹¹² Ne před slunce západem. In: Československá bibliografická databáze [online databáze]. © 2009-2018 ČBDB.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/kniha-8139-ne-pred-slunce-zapadem-ennen-paivanlaskua-ei-voi>.

¹¹³ Ne před slunce západem. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.legie.info/kniha/6892-ne-pred-slunce-zapadem>.

¹¹⁴ FÁROVÁ, Lenka. Je možné ohočít tmu? In: iLiteratura.cz [online]. Praha: Sdružení pro literaturu, 5. 3. 2005 [cit. 2018-4-10]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/17137/sinisalo-johanna-ne-pred-slunce-zapadem>. Tento výraz přejímá jedna čtenářka, která ve své recenzi mluví o „sociální fantazii“. Viz DRACÍ DOUPĚ – Knihy v mých myšlenkách (7) - Ne před slunce západem. In: Blog.cz [online]. © 2005-2018 TV Nova s.r.o., 4. 4. 2012 [cit. 2018-4-10]. Dostupné z: <http://draci-pisalek.blog.cz/1204/knihy-v-mych-myslenkach-7-ne-pred-slunce-zapadem>.

řazeno k science fiction¹¹⁵. Také Soikkeli uvádí ve výčtu autorů finské science fiction právě Sinisalo (spolu s Leenou Krohn, Maarit Verronen a Ristem Isomäkim)¹¹⁶. Na ČBDB jsou připojeny štítky s výrazy „sociální“ a „psychologický“. Anotace na webových stránkách nakladatelství, kde román vyšel, zmiňuje „*postmoderně magicko-realistický duch*“¹¹⁷.

Podle jedné recenze je příběh „*na hraně magického realismu, běžné literární fikce a genderové té[e]matiky*“¹¹⁸. V jiné knižní blogové recenzi je román označen jako „fakt divnej“ a „homoromance“¹¹⁹. V komentářích čtenářů se na knižních portálech o žánru nediskutuje. Jedna zmínka o *finském podivnu* však naznačuje, že se český termín pro *Finnish Weird*, který přichází s antologií *Lesních lišek*, vžil a čtenář si jej nyní spojuje i s románem, který vyšel již mnoho let nazpátek v době, kdy samotný pojem ještě neexistoval.¹²⁰

Příběh je přijímán vesměs pozitivně, někdy jsou čtenáři rozpačití: „*Nejsem si jistá, jestli jsem někdy četla zvláštější knihu[]...*“¹²¹ Nejvíce na čtenáře působí postava trolla a vztah člověka k přírodě. K dalším námětům v románu se vyjadřují pouze okrajově:

„*Otřásající výpověď o lidství a vztazích, o přírodě a civilizaci, o pudech a svobodě. A o mnohém dalším.*“¹²²

„*Je dosti možné, že někteří lidé knihu z důvodu určitých "vztahů" zrovna dvakrát neocení.*“¹²³

Pouze jedna čtenářská recenze si všímá důležitosti dalších myšlenek v díle a rozpoznává ve využití nadpřirozeného prvku způsob vyprávění, spíše než jeden z motivů:

¹¹⁵ Srov. např. s recenzí od Marii Autio, která hovoří o „scifi-debutu“ autorky, viz AUTIO, M. Peikko Pyynikintorilla – seksuaalista petovoimaa. In: *Kiiltomato* [online]. © Lukukeskus – Läskentrum, 6. 10. 2000. Helsinki: Lukukeskus, 2000. [cit. 2018-4-20] Dostupné z: <http://www.kiiltomato.net/johanna-sinisalo-ennen-paivanlaskua-ei-voi/>.

¹¹⁶ SOIKKELI, 2013, s. 280.

¹¹⁷ Ne před slunce západem. In: One Woman Press [online]. [cit. 2018-4-25]. Dostupné z: <http://www.owp.cz/nepredsluncezapadem.html>.

¹¹⁸ Recenze Pavel. Johanna Sinisalo – Ne před slunce západem. In: Metalopolis.net [online]. © 2003-2012 Metalopolis.Net, 16. 1. 2009 [cit. 2018-4-20]. Dostupné z: http://www.metalopolis.net/art_mini.asp?id=4450.

¹¹⁹ NAGAT V EXILU - Trollí kniha. In: Blogger [online]. © 2009 Nagat v exilu [cit. 2018-4-20]. Dostupné z: <https://nagatvexilu.blogspot.cz/2015/02/trolli-kniha.html>.

¹²⁰ Uživatel malpet na DK ze dne 27. 3. 2017.

¹²¹ Uživatelka lilicharlybeth na DK.

¹²² Uživatel Janek na DK.

¹²³ Uživatelka LanternDream na DK.

„Románová prvotina finské spisovatelky Johanny Sinisalo čerpá ze severského folklóru a mytologie, kteréžto prvky jsou však pouze funkčním východiskem, na jehož základě autorka zručně fabuluje s řadou fenoménů moderní společnosti.“¹²⁴

Poněkud zvláštní hodnocení nacházíme na jednom blogu, kde uživatelka hodnotí román jako „knihu pro úchylnou dušičku ušitou na míru“¹²⁵.

3.2 Leena Krohn

Další finskou spisovatelkou, již sama Sinisalo¹²⁶ považuje za jednu z nejdůležitějších postav tohoto proudu, je Leena Krohn (1947-). Věnuje se románové, povídkové, básnické a rovněž esejistické tvorbě, píše pro děti i dospělé. Mezi její často zpracovávaná témata patří především lidská duše, morálka, příroda a ekologie, věda a umělá inteligence. Autorčin záběr je tak skutečně velice široký. Stále se obecně řadí k neaktivnějším finským spisovatelům a dodnes publikuje nepřetržitě od roku 1970, kdy vydala knihu pro děti a mládež *Vihreä vallankumous* (Zelená revoluce). Z autorčiny románové tvorby posledních let uveďme alespoň *Valeikkuna* (Falešné okno, 2009), *Auringon lapsia* (Děti slunce, 2011), *Hotel Sapiens* (Hotel Sapiens, 2013), *Erehdys* (Omyl, 2015), *Kirje Buddhalle* (Dopis Buddhovi, 2016) a *Kadotus* („Z(a)tracení“¹²⁷) z letošního roku 2018. Autorčina esejistická tvorba je volně přístupná na jejích webových stránkách¹²⁸. Krohn je držitelkou mnoha literárních ocenění, mezi nimi jmenujme prestižní cenu Finlandia z roku 1992 a z dalších např. Ceny Topelius – ocenění za literaturu pro děti a mládež nebo Nuori Aleksis udělovanou Svazem učitelů finského jazyka.

Z autorčina rozsáhlého díla vyšly v češtině prozatím jen úryvky z románu *Tainaron – Postia toisesta kaupungista* (Dopisy z jiného města, 1985, č. 1992¹²⁹ a

¹²⁴ Recenze Pavel, 2009.

¹²⁵ DRAČÍ DOUPĚ, 2012.

¹²⁶ SINISALO, 2011.

¹²⁷ pozn. autorky této práce: finské slovo „kadotus“ se dá do češtiny přeložit jako „peklo“, „zatracení“, „prokletí“ či „zkáza“. Román se odehrává na jednom městském oddělení ztrát a nálezů. Proto byl zvolen tento způsob překladu.

¹²⁸ Kaapeli [online]. [cit. 2018-4-23]. Dostupné z: <http://www.kaapeli.fi/krohn/oldindex.html>.

¹²⁹ Úryvky z románu *Tainaron – Dopisy z jiného města*. KMOCHOVÁ, Pavla. In: Světová literatura, 4, Praha: SNKLHU, 1992.

2012¹³⁰), román *Datura tai harha jonka jokainen näkee* (Durman aneb Klam, který každý vidí, 2001, č. 2004, dále jen *Durman*) a překlad povídky „Noidan kätkyt“ (Čarodějná kolébka, 1992, č. 2016 v rámci antologie *Lesních lišek*).

Durman v překladu Vladimíra Piskoře je poněkud netradičně pojatý román. Je spíše souhrou jednotlivých epizod, které autorka nazvala po vzoru botaniky a jež v Piskořově překladu zní „tobolky“ (fin. *siemenkota*, č. také jinak „jádřince“). Bezejmenná hlavní hrdinka je vypravěčkou románu, bojuje s astmatem a snaží si ho léčit drcenými semínky durmanu. Takový způsob léčby má však vedlejší účinky – halucinace. Kromě toho přijímá z popudu svého přítele Markýze pozici na místo redaktorky časopisu *Anomalista*, který se zabývá paranormálními jevy. Prostřednictvím své práce se tak setkává nejen s prapodivnými jevy, ale rovněž s různými lidmi, kteří do časopisu píší dopisy nebo dochází přímo do redakce a považují se za nadpřirozené bytosti. Postupem času přestává být zřejmé, co za divy má ještě na svědomí léčivá bylina a co už se skutečně děje.

Na DK ohodnotilo *Durman* pouze 16 čtenářů, má však vysoké hodnocení 80 %¹³¹. Na ČBDB je dokonce pouze jeden hlas, který však dává 100 %¹³². Skutečnost, že román na LEGIE nenacházíme vůbec, nás vede k předpokladu, že v době vydání překladu nebyly v románu širším čtenářským publikem rozpoznány fantaskní prvky, a tedy se kniha na serveru o fantasy a science fiction literatuře neobjevuje¹³³.

Na DK je kniha vedena jako „finský román“. Žánrového zařazení se nedohledáme. Na ČBDB je specifikace ještě stručnější, nacházíme pouze štítek „beletrie“. Fárová ve své recenzi zmiňuje, že je těžké autorku jakkoliv zařadit a že

¹³⁰ ŠTOLLOVÁ, Alžběta. Leena Krohn: Tainaron – Postia toisesta kaupungista. In: iLiteratura.cz [online]. Praha: Sdružení pro iliteraturu, 14. 8. 2012 [cit. 2018-4-23]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/30443/krohn-leena-tainaron-postia-toisesta-kaupungista>.

¹³¹ Durman. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/durman-18917>.

¹³² Durman. In: Československá bibliografická databáze [online databáze]. © 2009-2018 ČBDB.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/kniha-87976-durman-datura>.

¹³³ Na stránkách LEGIE Leena Krohn svůj autorský profil má. Je zde nicméně přiřazena pouze její přeložená povídka „Čarodějná kolébka“, která své hodnocení má. Blíže se k ní vrátíme v oddílu o antologii. Zajímavé ovšem je, že v komentářích k autorce samotné uživatelka idle píše dojem z četby *Durmanu* a navrhuje, aby se tento román na autorčině profilu zmínil, přestože si příslušností k fantastice není jistá. Administrátoři stránek nicméně od prosince loňského roku, kdy byl komentář zveřejněn, tuto informaci nepřipsali. Viz Leena Krohn – diskuze. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.legie.info/autor/8914-leena-krohn/diskuze#zalozky>.

na domácí finské půdě bývá její dílo někdy označováno jako science fiction nebo magický realismus¹³⁴. Takovou reflexi v ostatních českých recenzích *Durmanu* nenacházíme.

K tomuto románu je k dispozici bohužel velmi málo čtenářských dojmů. Na DK je pouze pět komentářů. Dozvídáme se, že je to „nádherně znepokojivá kniha“¹³⁵ nebo že je „poměrně zajímavá, ale tak nějak nevím“¹³⁶. Čtenáři se ztrácí při čtení v „neurčité realitě“¹³⁷, ale „knížka se hezky čte, jako když voda plyne.“¹³⁸. Ukázku z knihy na serveru *iLiteratura.cz*¹³⁹ jeden čtenář komentuje jako „haluz“, u další čtenářky vyjadřující se pod ukázkou potom byla celá kniha „sfouknutá jedním dechem“¹⁴⁰. Z toho mála můžeme usuzovat alespoň fakt, že zatímco například v zahraničí je Leena Krohn spojována se spekulativní fikcí a přisuzují se jí prvky science fiction a fantasy, mluví se i o dystopiích, v našem prostředí, až na výjimku recenze Fárové, je s *Durmanem* řazena jen do žánru světového románu.

Malé množství materiálu a nedostatek slovního hodnocení čtenářů na knižních serverech mohou být způsobeny tím, že v době vydání románu neleželo ještě těžiště diskuzí na internetu a aktivita blogerů teprve začínala. Situaci autorky rozhodně neprospívá fakt, že je pro české čtenáře mezi úryvky z *Tainaronu*, *Durmanem* a „Čarodějnou kolébkou“ taková časová propast. V roce 2015 vyšlo např. autorčino souborné dílo v angličtině pod názvem *Leena Krohn: Collected Fiction*, čítající přes 800 stran¹⁴¹.

¹³⁴ FÁROVÁ, Lenka. *Durman*. In: *iLiteratura.cz* [online]. Praha: Sdružení pro iliteraturu, 5. 3. 2005 [cit. 2018-4-23]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/17139/krohn-leena-durman>.

¹³⁵ Uživatelka ematurku na DK.

¹³⁶ Uživatelka Kaihomielisyys na DK.

¹³⁷ Uživatel opic 12 na DK.

¹³⁸ Uživatelka Mou598 na DK. Stejná čtenářka zde i píše, že „Autorka v *ich formě vypráví o své zkušenosti s durmanem, drogou, která ovlivnila její život a svět.*“ Tuto ničím nepodloženou informaci se mi nepodařilo z žádného zdroje potvrdit.

¹³⁹ PISKOŘ, Vladimír. *Leena Krohn: Durman*. In: *iLiteratura.cz* [online] Praha: Sdružení pro iliteraturu, 10. 10. 2004 [cit. 2018-4-23]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/16305/krohn-leena-durman>.

¹⁴⁰ uživatel/ky drtička a papáček. *Leena Krohn – diskuse*. In: *iLiteratura.cz* [online]. Praha: Sdružení pro literaturu, 5. 4. 2005, 29. 9. 2005 [cit. 2018-4-23]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/16305/krohn-leena-durman>.

¹⁴¹ BUCKWALD, Eva et al. (eds., trans.). *Leena Krohn: Collected Fiction*. Cheeky Frawg, 2015. ISBN 978-098-317-72-9. Zde bych ráda pro zajímavost zmínila, že do překladatelského kolektivu této knihy patří i Leena Likitalo a Viivi Hyvönen, dvě představitelky *Finnish Weird*.

3.3 Hannu Rajaniemi

Kromě Leeny Krohn má k vědě a umělé inteligenci blízko také autor Hannu Rajaniemi (1978-). Rodák z Yliviesky vystudoval nejprve matematiku na univerzitě v Oulu, pokračoval studiem matematické fyziky v Edinburghu, kde se na čas usadil. Dnes žije v Oaklandu v Kalifornii. Je ředitelem společnosti Think Tank Maths, která se zabývá aplikovaným výzkumem spojeným s matematikou a vývojem umělé inteligence. Právě ve svém oboru nachází velký zdroj inspirace pro svoji tvorbu. Píše ve finštině i v angličtině. Vydal románovou trilogii *Kvanttivaras* (Kvantový zloděj, 2010, č. 2012), *Fraktaaliruhtinas* (Fraktální princ, 2012) a *Kausaalienkeli* (Kauzální anděl, 2014), letos vychází nový román *Summerland* (2018), vyšly mu dvě sbírky próz a několik povídek. Za svou tvorbu získal řadu ocenění, z toho dvě finské ceny a tři americké.

V překladu do češtiny vyšly povídky „Deus ex Homine“ (2005, č. pod stejným názvem, 2010) od Vladimíra Lackoviče, „His Master’s Voice“ (Pánův hlas, 2008, č. 2010) od Roberta Tschorna a „The Server and the Dragon“ (Server a dračice, 2010, č. 2011) a „Elegy for a Young Elk“ (Žalozpěv za mladého losa, 2010, č. 2011) v překladech Daniely Orlando. Všechny povídky byly publikovány v časopisech *Ikarie* (později pod názvem *XB-1*), poslední dvě uvedené se objevily i ve výročních antologiích *Nejlepší science fiction a fantasy 2010*¹⁴² a *Nejlepší science fiction a fantasy 2011*¹⁴³.

Povídka „**Deus ex Homine**“ má na LEGII hodnocení 67 % od 19 čtenářů¹⁴⁴. „**Pánův hlas**“ se 68 % a 15 hodnotiteli je na tom podobně¹⁴⁵. Ani jednu z těchto povídek nenacházíme na portálech DK a ČBDB. Povídka „**Server a dračice**“ má na DK od čtyř hodnotících čtenářů jen 40 % s pouhými čtyřmi

¹⁴² STRAHAN, Jonathan. (ed.). *Nejlepší science fiction a fantasy 2010*. Přeložili BAKIČ, P. et al. Plzeň: Laser-books, 2011.

¹⁴³ STRAHAN, Jonathan. (ed.). *Nejlepší science fiction a fantasy 2011*. Přeložili BAKIČ, P. et al. Plzeň: Laser-books, 2012.

¹⁴⁴ Deus ex Homine. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Ke dni 16.5.2018. Dostupné z: <https://www.legie.info/povidka/24880-deus-ex-homine>.

¹⁴⁵ Pánův hlas. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Ke dni 16.5.2018. Dostupné z: <https://www.legie.info/povidka/24135/zakladni-info#zalozky>.

čtenáři¹⁴⁶. „Žalozpěv mladého losa“ zde získal od šesti uživatelů 47 %¹⁴⁷. Na ČBDB tyto povídky uvedené nejsou. Na LEGII se „Server a dračice“ dočkává 58 % s 10 hodnoceními¹⁴⁸ a „Žalozpěv za mladého losa“ je o něco úspěšnější s 64 % a 38 hodnotícími¹⁴⁹.

Všechny jmenované povídky jsou na LEGII řazeny k žánru science fiction. Úsměvný komentář jednoho čtenáře k povídce „Pánův hlas“ zní následovně: „*Rajaniemi je buď hodně divný, nebo hodně opilý (je koneckonců [F]in), nebo možná obojí. Alkoholový new weird? Patrně ano.*“¹⁵⁰ Čtenář tak navrhuje spojitost s *New Weird*, který je v některých případech udáván do souvislosti s *Finnish Weird*. Jiný čtenář nazývá povídku „Server a dračice“ „bajkoidní“¹⁵¹. Recenzent Boris Hokr přiřazuje povídky k žánru kyberpunku. K tomu dodává, že technika se dle něj v povídkách v určitém bodě vývoje stává magií.¹⁵²

Zajímavý je také Hokrův postřeh ohledně autorova stylu psaní: „*[Rajaniemi] svého čtenáře baví, ale nijak jej nevede za ručičku, takže se nedá mluvit o ryzím oddechovém čtení (což však v českém prostředí bývá přijímáno rozpačitě).*“¹⁵³ Hokr shledává Rajaniemiho tvorbu jako náročnější četbu, zároveň také spatřuje v českém prostředí jakousi upjatost žánrových čtenářů.

Kvantový zloděj je první díl románové trilogie o lupičovi Jeanu le Flambeurovi, který je v anotaci DK označen jako „posthumanistický zločinec, psycholupič, hochštapler a podvodník“¹⁵⁴. O jeho původu nic nevíme, zato je známo, že se vloupal do gigantických diomozků vnitřních planet, ukradl jim myšlenky, odcizil však také vzácné pozemské starožitnosti z majetku šlechty pohyblivých martských měst. Nyní za své činy pyká ve virtuálním nápravném

¹⁴⁶ Server a dračice. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/povidky/server-a-dracice-15950>.

¹⁴⁷ Žalozpěv za mladého losa. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/povidky/zalozpev-za-mladeho-losa-9982>.

¹⁴⁸ Server a dračice. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.legie.info/povidka/28648-server-a-dracice>.

¹⁴⁹ Žalozpěv za mladého losa. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.legie.info/autor/6579-hannu-rajaniemi/povidky#zalozky>.

¹⁵⁰ Uživatel louza na LEGII.

¹⁵¹ Uživatel Gaarq na LEGII.

¹⁵² HOKR, Boris. *Arsène Lupin ve světě kvantové fyziky. Hannu Rajaniemi: Kvantový zloděj*. In: iLiteratura.cz [online]. Praha: Sdružení pro iliteraturu, 16. 12. 2012 [cit. 2018-5-15]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/30993/rajaniemi-hannu-quantovy-zlodej>.

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/quantovy-zlodej-quantovy-zlodej-137563>.

zařízení dilematické věznice, ve které řeší nekonečné variace jednoho herně-teoretického rébusu s nespočetnými replikami sebe sama. Rutinu života ve vězení přeruší setkání s dívkou Mieli, která připlouvá se svou pavoučí lodí Perhonen. Mieli nabízí Jeanovi svobodu výměnou za spolupráci na loupeži, která se mu prvně tak docela nepovedla.

Román se dočkává o něco větší pozornosti než autorovy jednotlivé povídky. DK hlásí 78 % se 26 hodnotícími¹⁵⁵, na ČBDB 73 % od pouhých osmi čtenářů¹⁵⁶, na LEGIE 78 % od 33 uživatelů¹⁵⁷.

V anotaci na DK převzaté z LEGIE se dočítáme, že se jedná o román žánru „hard scifi“, ale rovněž jde o „akční krimi příběh“, se štítkem „kyberpunk“. Na ČBDB nacházíme také štítky „hard scifi“ a „kyberpunk“. LEGIE má potom u této knihy žánr „scifi“, ale je zajímavé, že zde nacházíme i kategorii „detektivní“. Jedna čtenářka zmiňuje i další žánry: „*Kvantový zloděj obsahuje prvky detektivky, space opery, new weirdu nebo kyberpunku...*“¹⁵⁸

Na DK se k románu vyjádřilo pět čtenářů. Všichni si pochvalují autorovu schopnost vystavění fikčního světa:

*„Technologické hračky, které autor popisuje, nejsou samoučelné. Nejsou tam proto, aby autor ohromoval, ale dotvářejí perfektní obraz společnosti... Vše je tam pro jeden konkrétní účel, a tím je stvoření uvěřitelného světa.“*¹⁵⁹

Pro čtenáře je nicméně složitý slovníček technikálií tohoto světa. Někdy je slovní zásoba na překážku příliš, většinou v porozumění příběhu nevadí:

*„První část knihy jsem přečetl jedním dechem, ale prokousávání se technickými termíny mě celkem dostalo.“*¹⁶⁰

¹⁵⁵ Kvantový zloděj. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/kvantovy-zloděj-kvantovy-zloděj-137563>.

¹⁵⁶ Kvantový zloděj. In: Československá bibliografická databáze [online databáze]. © 2009-2018 ČBDB.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/kniha-72571-kvantovy-zloděj-the-quantum-thief>.

¹⁵⁷ Kvantový zloděj. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.legie.info/kniha/14162-hannu-rajaniemi-kvantovy-zloděj>.

¹⁵⁸ Uživatel mumin na ČBDB.

¹⁵⁹ Uživatel jiri2606 na DK, o autorovi hovoří jako o „technokratovi“.

¹⁶⁰ Uživatel hoopoo na DK.

„Člověk se tu musí prochroustat spoustou technických záležitostí, na nichž tento téměř čistě kybernetický svět funguje. Když to ale nevdáte, možná nakonec neporozumíte všemu, ale tomu nejdůležitějšímu ano.“¹⁶¹

„Ve všech těch *q*-tečkách, exopamětech, geuvoltech a dalších krkolomných výrazech jsem se nevyznal až do konce. Jenže i tak je hlavní dějová linka jasně patrná (čtenář rozhodně netápe, co že mu tím chtěl básník vlastně říct).“¹⁶²

„Přestože autor udivuje technologicky složitými vynálezy (archontské nanostřely, fraktálové domy, čokoláda s pamětí, Schrödingerova krabička) a používá exoticky znějící terminologii (kvuptování, gogol, govulet, *q*-tečky, phobs), příběh je čtivý a snadno srozumitelný.“¹⁶³

„Po první kapitole jsem měla strach, jestli mě př[e]hršel neznámých pojmů neodradí od čtení celé knihy. Můj strach byl zbytečný, druhá kapitola už navodila takovou atmosféru, že jsem se s chutí pustila do čtení a knihu jsem dočítala na jeden zátah.“¹⁶⁴

„Kromě opatrných očekávání jsem se potýkala také s obavami, jestli pochopím svět budoucnosti stvořený člověkem ve stylu Sheldona Coopera. Naštěstí se autor nesnažil čtenáře zahltit informacemi z teoretické fyziky nebo matematiky, přestože mi občas prostředí či události přišly ve své virtualitě až abstraktní.“¹⁶⁵

Čtenáři vnímaná stravitelnost těžké terminologie během čtení odpovídá i pocitu recenzenta Hokra, který hovoří o „nejlidštějším srdci“ a „nejlehčím stylu“ v porovnání s dalšími science fiction „počiny“ vydanými ve stejném roce.¹⁶⁶

Čtenáři ovšem nekomentují pouze technický jazyk, ale rovněž autorův jazyk samotný. Pozitivním úkazem se jeví chvála překladatelské práci. Čtenáři si uvědomují složitost autorského jazyka, který musel být nepochybně o to větším oříškem pro samotnou překladatelku:

„A na tomto místě se sluší pochválit i překlad Daniely Orlando, který musel být nesmírně obtížná[ý], ale dopadl podle mého názoru velmi dobře.“¹⁶⁷

„...taky děkuji překladatelce, že se toho zhostila se ctí.“¹⁶⁸

¹⁶¹ Uživatelka tsal na DK.

¹⁶² Uživatel Ciba na ČBDB.

¹⁶³ Uživatel mumin na ČBDB.

¹⁶⁴ Uživatelka Shelagh na LEGII.

¹⁶⁵ Uživatelka Madam Brbla na LEGII.

¹⁶⁶ HOKR, 2012.

¹⁶⁷ NOVÁKOVÁ, Julie. *Kleptoman, prchající města a rozmarní bohové. XB-I* [online časopis]. © 2010-2018 Časopis XB-1, 22. 11. 2012 [cit. 2018-5-15]. Dostupné z: <http://www.casopisxb1.cz/aktuality/kleptoman-prchajici-mesta-a-rozmarni-bohove/>.

¹⁶⁸ Uživatelka idle na LEGII.

„Ovšem skvělý překlad....'mrknutí, přepomínky, dodýchánek a hodně dalších slov...perfektní!“¹⁶⁹

„Množství fascinujících nových slov, jež při popisu ještě zvláštější reality Rajaniemi používá (překladatelce musely dát opravdu zabrat), občas poněkud ztěžuje čtenářovu orientaci a možnost představit si, co se právě děje.“¹⁷⁰

Že se román science fiction tvorbě vymyká i jinak, potvrzuje dojem čtenáře, který si pochvaluje „zajímavé zpestření od komerčního proudu, který ustavičně zaplavuje naše knihkupectví.“¹⁷¹ Sama překladatelka ve svém článku o knize odkrývá důležité náměty knihy: „vliv nových technologií na pojetí identity a soukromí, respektive svobody vůbec“¹⁷².

Jedna čtenářka se naopak vrací zpět ke své oblíbené žánrové literatuře, toto dílo je na ní příliš intelektuální: „Celkem se mi to líbilo, ale po dalších dílech nesáhnou. Zůstanu u svých oblíbených hard military kyberpunk sci-fi autorů, tohle bylo na mě moc Matrix. Nejsem až takový čtenář intelektuál :-))“¹⁷³ Také Hokr si od románových pokračování slibuje ústup „intelektuálních atrakcí“ ve prospěch emocí a většímu prostoru psychologizace jednotlivých postav.

Ze čtenářských reakcí můžeme usuzovat, že se Rajaniemi svým dílem, zejména s románem *Kvantový zloděj*, vymyká běžné žánrové literatuře. Jeho tvorba se sice řadí k žánru science fiction (pro vysokou míru a propracovanost technologií někdy i s přízviskem „hard“), ale zápletka příběhu připisuje románu kategorii „detektivní“. Na čtenáře klade v rámci daného žánru větší nároky, a jak uvádí překladatelka Orlando, autor se věnuje rovněž tématům, která již jsou nebo brzy budou aktuální i pro naši společnost¹⁷⁴. Jeho dílo má tak přesah, který někteří čtenáři nazývají „intelektuálním“.

¹⁶⁹ Uživatelka finka na DK.

¹⁷⁰ BURIÁNKOVÁ, Olga. *Kvantový zloděj Hannu Rajaniemiho musí pro vlastní záchranu najít sám sebe*. In: *fantasya.cz* [online] © 2006-2012 FANTASYA BOOKS s.r.o., 27. 2. 2013 [cit. 2018-5-15]. Dostupné z: <http://www.fantasya.cz/clanek/kvantovy-zlodej-hannu-rajaniemiho-musi-pro-vlastni-zachranu-najit-sam-sebe>.

¹⁷¹ Uživatel Ciba na ČBDB. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/kniha-72571-kvantovy-zlodej-the-quantum-thief>.

¹⁷² ORLANDO, Daniela. *Vino, čokoláda a kvantová kocovina (pohled překladatelky)*. *XB-1* [online časopis] 25. 10. 2012 [cit. 2018-5-16]. Dostupné z: <http://www.casopisxb1.cz/aktuality/vino-cokolada-a-kvantova-kocovina/>.

¹⁷³ Uživatelka finka (pravděpodobně totožná uživatelka i na DK, komentář pod recenzí Buriánkové viz BURIÁNKOVÁ, 2013).

¹⁷⁴ Právě toto připomíná dříve zmiňované pojetí Margaret Atwood a jejího rozlišování fantastiky od spekulativní fikce, která „se může stát“.

3.4 Emmi Itäranta

Emmi Itäranta (1976-) pochází z města Tampere, vystudovala divadelní vědu, dramaturgii a tvůrčí psaní ve Finsku a následně ve Velké Británii. V současné době žije a působí v Canterbury na Kentské univerzitě. Ve Velké Británii také napsala svou první knihu *Memory of Water* (f. *Teemestarin kirja*, 2012, č. doslovně *Kniha čajové mistryně*, u nás vyšla pod názvem *Strážkyně pramene*, 2014). Kniha vznikala v rámci studia tvůrčího psaní. Manuskript románu napsala autorka v angličtině i ve finštině. Románu byla po jeho vydání v roce 2012 udělena cena nakladatelství Teos a cena Kaleviho Jäntti pro mladé spisovatele. Anglická verze románu se v roce 2015 dočkala nominací literárních cen Philipa K. Dicka ve Spojených státech a Arthura C. Clarka ve Velké Británii. Za svůj druhý román *Město protkaných uliček* (2015) získala autorka cenu města Tampere za literaturu. Román byl prozatím přeložen do angličtiny pod britským názvem *The City of Woven Streets* a americkým *The Weaver*. Itäranta se věnuje rovněž psaní povídek, některé z nich vycházejí časopisecky.¹⁷⁵

Román *Strážkyně pramene* přeložil do češtiny Michal Švec. Příběh se odehrává ve vzdálené budoucnosti, ve světě zasaženém velkou přírodní katastrofou. Ve Skandinávské unii, v oblasti nazvané Nový Čchien, žijí její obyvatelé pod přísným dohledem vojenského režimu. Země trpí nedostatkem vody, její zdroje a přiděly na osobu jsou kontrolovány. Mladá dívka Noria dědí po zemřelém otci titul čajového mistra a jejím úkolem je kromě pořádání čajových obřadů také střežit tajný pramen čerstvé vody. Ve světě nedostatku a tvrdého režimu se tak dostává do problémů s úřady.

Na DK knihu na 84 % ohodnotilo 124 čtenářů¹⁷⁶, na ČBDB má 89 % se 37 hodnotícími¹⁷⁷ a na LEGII 68 % se čtyřmi hodnoceními¹⁷⁸. Dílo se dočkává u českých čtenářů velmi pozitivních reakcí.

¹⁷⁵ Emmi Itäranta. [online] © 2014 Emmi Itäranta [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <http://www.emmiitaranta.com/biography>.

¹⁷⁶ Strážkyně pramene. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/strazkyne-pramene-198142>.

¹⁷⁷ Strážkyně pramene. In: Československá bibliografická databáze [online databáze]. © 2009-2018 ČBDB.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/kniha-100537-strazkyne-pramene-teemestarin-kirja>.

Román je řazen do žánrů science fiction, dystopie (či označení „poetická dystopie“), antiutopie a k literatuře pro mládež (někde rovnou spojení „young adult dystopie“¹⁷⁹), na DK se štítky „antiutopie“, „postkatastrofická“, „ekologie“ a „voda“. První dvě jmenovaná označení nacházíme také na LEGII, na ČBDB „sci-fi“.

Čtenáři se velmi často vyjadřují k samotnému žánrovému zařazení. Několikrát v komentářích zazní, že si čtenáři cení dystopické young adult literatury, ve které neplatí klišé milostného trojúhelníku, nové lásky a „pubertáčky, která zachrání celý svět“¹⁸⁰. Román si čtenáře získává především zajímavým a pro ně doposud jiným zpracováním dystopického žánru. Mnohokrát zaznívá i oficiálně propagovaná básnickost, poetičnost. Román je vnímán jako „báseň v próze“¹⁸¹. Pouze dvěma čtenářům na DK lyričnost naopak vadí a připadá jim v toku příběhu rušivá. Ozývají se hlasy o filozofičnosti a myšlenkových pasážích (dvakrát se dokonce v souvislosti s těmito částmi textu objevuje stejný výraz „zadumaný“¹⁸²). Čtenáři je považují za „lyrické myšlenkové pochody hlavní hrdinky se zálibou ve filozofování o vodě“¹⁸³. Ty jsou hodnoceny jak kladně, tak záporně.

Kladné hodnocení se odráží v novém poetickém pojetí dystopického žánru:

„...je to něco jiného než obvykle čítávám z řad postkatastrofických knížek, více poetické, méně akce...“¹⁸⁴

„Není to strhující ani nadupané akci. Je to takový tichý boj.“¹⁸⁵

¹⁷⁸ Strážkyně pramene. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.legie.info/kniha/15130-strazkyne-pramene>.

¹⁷⁹ LIBOVICKÁ, Nela. Poetickou dystopii o vodě napsala finská spisovatelka, Emmi Itäranta: Strážkyně pramene. In: fantasy.cz [online] © 2006-2012 FANTASYA BOOKS s.r.o., 4. 5. 2014 [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <http://www.fantasy.cz/clanek/poetickou-dystopii-o-vode-napsala-finska-spisovatelka>.

¹⁸⁰ Uživatelky SalomeH, LilianaFalcon, jakafe a cie, uživatelka Reeeniiik na ČBDB nebo recenze viz STORYHUNTRESS – Když je voda nedostatkové zboží. In: Blogger [online] 19. 5. 2015 [cit. 2018-5-22]. Dostupné z: <https://story-huntress.blogspot.cz/2015/05/kdyz-je-voda-nedostatkove-zbozi.html>.

¹⁸¹ Uživatelka Alma-Nacida na DK.

¹⁸² Uživatelé Joges a Sireen na DK.

¹⁸³ RONOVEC, Maxim. Strážkyně pramene má v žilách vodu. In: Fantasy planet [online]. © FantasyPlanet.cz, 31. 5. 2014 [cit. 2018-5-22]. Dostupné z: <http://www.fantasyplanet.cz/literatura/knizni-recenze/strazkyne-pramene-ma-v-zilach-vodu/>.

¹⁸⁴ Uživatelka Sobotikova na DK.

¹⁸⁵ Uživatelka LilianaFalcon na DK.

„Jemný poetický jazyk umocňuje čtenářský zážitek z výborné knihy se zjevným ekologickým poselstvím. Autorka se nenechává strhnout k okázalé demonstraci hrdinství nebo naturalistickému popisu násilí.“¹⁸⁶

Strážkyně pramene je „smutně krásná“, „melancholická“¹⁸⁷. Na LEGII je také označena jako „rozněžnělé post-apo“¹⁸⁸ nebo jako příběh „bez obvyklé špíny a násilí“.^{189,190}

Negativně se k filozofování a poetičnosti staví ti čtenáři, kteří očekávali více akce a napětí:

„Autorka se pouští i do vyšších filozofických otázek, na které však nemůže dát odpověď, protože to není jejím cílem. Čtenář musí minimálně uznat její snahu, i když chvílemi to je spíše snaha na úkor příběhu.“¹⁹¹

„Na jedné straně jsem ráda, že hlavní hrdinka nebyla zachránkyně celého světa a udatná bojovnice a na straně druhé mi tam přece jen chybělo víc napětí a více děje...“¹⁹²

„Bylo to takové podivně pomalé, smířené a skoro bych řekla nijaké...“¹⁹³

„...vše se děje tak pomalu, že to nemá žádný efekt“¹⁹⁴

„Přestože ona bezbřezé líbezná forma pohlcuje stejně snadno jako náruč vody, stále nedokáže zakrýt fakt, že je Strážkyně pramene vodní plochou, na níž netancuje byt' jenom jediná vlnka.“¹⁹⁵

Pomalý tok příběhu je ovšem i vyzdvihován. Podobný poeticky laděný popis nacházíme v recenzním příspěvku Fárové: *„Plyne pomalu jako voda, místy nabírá na síle a zurčivosti, ale pak se opět noří do tajemných a znepokojivých hlubin...“¹⁹⁶* Po metafoře vody sahá také knižní blogerka Tereza Mikulová: *„Zdánlivě prostý jazyk v sobě skrývá spodní proudy, díky nimž se pozvolna stupňuje vnitřní napětí, a zprvu hladká hladina vyprávění se začíná nebezpečně*

¹⁸⁶ Uživatel mumin na ČBDB.

¹⁸⁷ Uživatelka Receniik na ČBDB.

¹⁸⁸ Uživatel Gaarq na LEGII.

¹⁸⁹ Uživatelka idle na LEGII.

¹⁹⁰ Zde bych ráda alespoň pro zajímavost uvedla ještě komentář slovenského čtenáře pod přezdívkou bondula na DK, který si všímá ženské perspektivy vidění světa a zjemňování krutého prostředí, a román tak nazývá „něžnou antiutopií“: *„Hlavné postavy, vlastne všetky dôležité postavy v knihe sú ženy, autorka vidí svoj svet ženskými očami. Možno aj tento fakt prispieva k akémusi zjemneniu krutého prostredia a ľažkého deja.“*

¹⁹¹ LIBOVICKÁ, 2014.

¹⁹² Uživatelka cie na DK.

¹⁹³ Uživatelka Sireen na DK.

¹⁹⁴ Uživatel Gaarq na LEGII.

¹⁹⁵ RONOVEC, 2014.

¹⁹⁶ FÁROVÁ, Lenka. Když dochází voda. In: iLiteratura.cz [online]. Praha: Sdružení pro iliteraturu, 17. 9. 2014 [cit. 2018-5-22]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/33641/itaranta-emmi-strazkyne-pramene>.

čelit. ¹⁹⁷ Další blogerka Myanmar rozpoznává v jazykové stránce díla, v popisech a opakujících se motivech jakousi rytmičnost, připomínající rovněž plynutí vody. Celý román vnímá jako uzavřený cyklus, který má svůj začátek i konec. ^{198,199}

K obsahové stránce samotného příběhu se čtenáři vyjadřují veskrze pozitivně. Problematika životního prostředí je nutí přemýšlet o stavu dnešní společnosti i o dopadech vlastního počinání. Oproti jiným čtenářům vyzdvihuje blogerka Myanmar nad ekologické také otázky morální dilemata postav a téma přátelství, odvahy a zodpovědnosti²⁰⁰.

Někteří čtenáři si v souvislosti se společenskou otázkou stěžují na nedostatečně propracovaný a spoře popsany svět totalitního režimu, oproti jiným dílům z žánru o postapokalyptické budoucnosti²⁰¹, nebo dokonce poukazují na určité nelogičnosti v ději či reáliích daného fikčního světa²⁰². Na tyto nedostatky upozorňuje také Fárová, nepovažuje je však za fatální pro celkový dojem příběhu: „*Situace jsou až na některé drobnosti víceméně realistické a uvěřitelné. A byť se nad některými technickými detaily života budoucí společnosti čtenář pozastaví, jako celek příběh funguje.*“²⁰³

Přes většinově kladné hodnocení se autorčin závěr románu v některých případech stává terčem kritiky a zklamáním. Čtenáři jsou nespokojeni s otevřeným koncem. Některým dokonce připadá nedotažený a epilog zbytečný. Pro mnohé je však konec naopak logickým a realistickým vyústěním příběhu.

¹⁹⁷ MIKULOVÁ, Tereza. Strážkyně pramene – Emmi Itaranta. In: Blog.cz [online] © 2005-2018 TV Nova s.r.o., 8. 9. 2014 [cit. 2018-5-22]. Dostupné z: <http://mikulovatereza.blog.cz/1409/strazkyne-pramene-emmi-itaranta>.

¹⁹⁸ BOOKLORDS – Myanmar. Spojencem vody je smrt. In: Book Lords [online] © 2015 Book lords, 20. 6. 2016 [cit. 2018-5-22]. Dostupné z: <http://book-lords.blogspot.cz/2016/06/spojencem-vody-je-smrt.html>.

¹⁹⁹ Opět jen pro zajímavost uvedme reflexi ze Slovenska od blogerky, která spatřuje dynamiku ve vnitřním napětí čtenáře, které nemusí být „podporované rychlymi dialogmi ani akčnými scénami“, opět fungují obrazná pojmenování z přírody: „*na čítanie je (kniha) jednoduchá a je ako vánok, no myšlienkovu a jazykovo je víchricou*“, viz Z DIÁRA ČUDÁCKEJ ČITATEĽKY – moja prvá súčasná dystópia. In: WordPress.com [online]. 25. 1. 2015 [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://zdiaracudackejcitatelky.wordpress.com/2015/01/25/moja-prva-sucasna-dystopia/>.

²⁰⁰ Myanmar, 2015a.

²⁰¹ Uživatelé jakafe a bondula na DK, uživatel Gaarq na LEGII.

²⁰² RONOVEC, 2014: zápleťka postavená „*na nepravděpodobné skutečnosti v podobě CD disků, jejichž životnost je několikasetletá.*“

²⁰³ FÁROVÁ, 2014.

3.5 Pasi Ilmari Jääskeläinen

Pátým představovaným autorem je Pasi Ilmari Jääskeläinen (1966-). Autor se kromě psaní žíví jako učitel finštiny a finské literatury na střední škole ve městě Jyväskylä. Dosud vydával s téměř pravidelným odstupem dvou let sbírky povídek a tři romány, za něž získal literární cenu Suomen Tolkien Seura (č. Finská tolkienovská společnost), a do nedávné doby pravidelně přispíval na svůj blog Rabbit Back Literature²⁰⁴. Sám autor se na svém blogu označuje za „autora, který vykrádal Morfea“²⁰⁵. Z Jääskeläinena díla dýchá inspirace freudovskou psychoanalýzou, výklady snů a snění, jak napovídá Morfeus, a zejména v posledním románu *Magický průvodce města pod pahorkem* promlouvá i znalost teorie filmu. Postavy jeho děl se nacházejí na hranici snění a reality. Označování jeho tvorby prošlo určitým vývojem, neboť se zpočátku pojilo s označením finského magického realismu, sám autor však později přišel s výrazem *reaalifantasia*, který jsme představili již v kapitole o fantastice²⁰⁶. V současné době se sám autor hlásí k literárnímu hnutí *Finnish Weird*.

První povídková sbírka nese název jedné z povídek *Missä junat kääntyvät* (Kde zatačejí vlaky, 2000), z níž česky vyšla povídka v překladu Anny Jiráskové „Olisimmepa mekin täällä“ (Kéž bychom tu byli taky), která je součástí antologie *Lesních lišek*. Poté vyšel jeho první román *Lumikko ja yhdeksän muuta* (Sněhurka a devět dalších, 2006, č. vyšlo pod názvem *Literární spolek Laury Sněžné*, 2015). O dva roky později vydal druhou sbírku povídek *Taivaalta pudonnut eläintarha*

²⁰⁴ JÄÄSKELÄINEN, P. I. *Rabbit Back Literature*. In: WordPress.com [online] [cit. 2018-5-26]. Dostupné z: <https://rabbitbackliterature.com>.

²⁰⁵ Hlavička Jääskeläinena autorského blogu zní ve finštině „kirjailija, joka varasti Morfeukselta“, v angl. verzi „a writer who stole from Morfeus“. Tamtéž, dostupné z: <https://rabbitbackliterature.com/about-me/>.

²⁰⁶ Zde je překlad slova poněkud obtížný. Sám autor ve svém blogovém příspěvku *Reaalifantasian syvin olemus [Nejhlubší esence „reálné fantastiky“]* přiznává, že je výraz pravděpodobně nepřeložitelný, neboť se nejedná o fantastický realismus v pravém slova smyslu. Autorův příspěvek a diskuze kolem pojmenování již bohužel nejsou přístupné. Autor svůj původní blog ve finštině před nějakou dobou uzavřel. V současné době je čtenářům k dispozici pouze autorův blog v angličtině, kde tento příspěvek chybí, pův. příspěvky viz JÄÄSKELÄINEN, P. I. *Reaalifantasian syvin olemus*. In: Vuodatus.net [online]. Rohea Oy, 31. 10. 2006 [cit. 2015-6-20]. Dostupné z: <https://pazi.vuodatus.net/lue/2006/10/reaalifantasian-syvin-olemus> a JÄÄSKELÄINEN, P. I. *Reaalifantastikot ja reaalifantasia*, tamtéž. Informaci o příspěvcích o reaalifantasia zmiňuje i, viz . NIEMI-PYNTTÄRI, Risto. *Värikas ja riitainen kirjallisuusfoorum*. In: HALLILA, Mika et al. (eds.) *Suomen nykykirjallisuus, 2. Kirjallinen elämä ja yhteiskunta*. Helsinki: SKS, 2013, s. 358.

(ZOO, která spadla z nebe, 2008, č. stejnojmenná povídka 2016²⁰⁷). Český překlad stejnojmenné povídky z této sbírky od Anežky Melounové Křístkové vyšel v časopise PLAV v roce 2016 a v současné době se ze stejné sbírky připravuje také překlad povídky „Morfeuksen kolikot“ (Morfeovy mince). Po sbírce následoval román *Harjukaupungin salakäytävät* (Tajné chodby čtvrti Harjukaupunki, č. vyšlo pod názvem *Magický průvodce městem pod pahorkem*, 2010, č. 2017). Jeho poslední román z roku 2013 nese název *Sielut kulovat sateessa* (Duše bloudí deštěm). V češtině tak prozatím vyšly dvě povídky od dvou překladatelek a dva romány v překladu Vladimíra Piskoře.

Příběh *Literárního spolku Laury Sněžné* (dále jen *Literární spolek*) vypráví o učitelce jazyka a literatury Elle Milanové, která se vrací na zástup do svého rodného městečka Zaječína. Kromě učení se Ella věnuje také psaní. Jejího talentu si povšimne místní známá autorka dětských knížek Laura Sněžná a pozve Ellu na večírek svého literárního spolku. Mezitím v místní knihovně Ella narazí na něco velmi znepokojivého – v knihách literárních klasiků se začínou měnit původní obsahy. Zvláštní události a pozvání Laury Sněžné přivedou mladou učitelku do uzavřeného literárního společenství místních autorů. Zakladatelka spolku však na tomto večírku záhadně zmizí a Ella se snaží přijít všem těm podivným událostem na kloub.

Na DK si kniha udržuje hodnocení 79 %, ohodnotilo ji 344 čtenářů²⁰⁸ a román vzbudil živou diskuzi²⁰⁹. ČBDB hlásí dokonce 84 % se 107 hodnotiteli²¹⁰. Pět uživatelů LEGIE pak dává románu 80 %²¹¹.

Žánrové zařazení je u tohoto románu překvapivě nejednotné. Na DK visí štítek „magický realismus“. Oproti tomu ČBDB prezentuje román jako

²⁰⁷ MELOUNOVÁ KŘÍSTKOVÁ, Anežka. ZOO, která spadla z nebe. In: *PLAV: měsíčník pro světovou literaturu. Evropské ostrovy*, 7-8. Praha: SPLAV!, 2016, s. 89. Zde jen poznamenám, že autor tuto povídku publikoval již v první sbírce *Kde zatáčejí vlaky*, viz JÄÄSKELÄINEN, P. I. *Missä junat kääntyvät*. Tampere: Tampereen science fiction-seura, 2000. ISBN 952-5211-04-5.

²⁰⁸ Literární spolek Laury Sněžné. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/literarni-spolek-laury-snezne-258159?c=all>.

²⁰⁹ Ve srovnání s předchozími autory a jejich díly je 90 komentářů skutečně vysoké číslo.

²¹⁰ Literární spolek Laury Sněžné. In: Československá bibliografická databáze [online databáze]. © 2009-2018 ČBDB.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/kniha-147481-literarni-spolek-laury-snezne-lumikko-ja-yhdeksan-muuta>.

²¹¹ Literární spolek Laury Sněžné. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.legie.info/kniha/15943-literarni-spolek-laury-snezne/zakladni-info#zalozky>.

„detektivní“ a „scifi“ a LEGIE dokonce jako „fantasy“. Lenka Fárová nazývá román ve své recenzi „směsicí detektivky, thrilleru, fantasy, bájných příběhů i pohádek“²¹². Uživatelé často zmiňují „pohádku“²¹³ v souvislosti se jmény městečka a postav, která se však jako pohádka jeví pouze zpočátku. „*Chvílemi se jeví jako vážný psychologický román, pak zase jako líbezná pohádka, potom jako morbidní magicko-realistický počín*“²¹⁴.

Fárová uvádí, že „*P. I. Jämskeläinen označuje kritika, možná i z nedostatku jiných kategorií, často nálepkou magický realismus*“²¹⁵. V označení magického realismu se čtenáři dělí na dva tábory s téměř vyrovnanými počty. Magický realismus se mívá s představou u řady recipientů, navyklých stylu Marquéze nebo Bulgakova. Pro druhou část čtenářů je to však první kontakt s magickým realismem, a je tak cele přijímán. Pouze v jedné recenzi se dočítáme, že je autor sice přiřazován do magického realismu, že autor sám se však vymezuje pojmem „*reaalifantasia*“²¹⁶. Autor této recenze jako jeden z mála ukázal, že si o díle zjistil na vlastní pěst i něco navíc a nekopíroval pouze zveřejněné anotace. Ojedinelý případ potom rozpoznává v díle i „*společenský román*“²¹⁷.

Za důležitý příspěvek k problematice žánru lze potom považovat reakci čtenářky, která nechce doporučovat knihu jen určitému druhu čtenářů a vyhýbá se žánrovému zařazení: „*Nebudu zde knížku doporučovat určitému druhu čtenářů, neboť sama nejsem příliš velkým příznivcem sci-fi a fantasy literatury, ale toto dílo mě zcela nadchlo.*“²¹⁸

Česká obálka *Literárního spolku* láká nálepkou setkání „lynchovského“ městečka Twin Peaks a bratří Grimmů a připomínkou Haruki Murakamiho. Jde o

²¹² FÁROVÁ, Lenka. Těkavé knihy a pohřbená tajemství. In: iLiteratura.cz [online]. Praha: Sdružení pro iliteraturu, 17. 11. 2015 [cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/35587/jaaskelainen-pasi-ilmari-literarni-spolek-laury-snezne>.

²¹³ Jinde také „*strašidelná pohádka s erotickými prvky*“, viz komentář uživatelky mumín na ČBDB nebo přechod z pohádky do detektivky u uživatelky idle na LEGII.

²¹⁴ WHAT JANE READ – Kde berou spisovatelé své nápady? In: Fearncreativedesign.com [online] 14. 7. 2015 [cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <http://www.whatjaneread.com/2015/07/kde-berou-spisovatele-sve-napady.html>.

²¹⁵ FÁROVÁ, 2015.

²¹⁶ MAZANEC, Jan. Finské městečko záhad. In: Dobrá čeština. Literární bašta dobré češtiny [online] © 2015, Dobrá čeština [cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <http://dobracestina.cz/basta/clanek/finske-mestecko-zahad>.

²¹⁷ Uživatelka InaPražáková na DK.

²¹⁸ HUŘŤÁKOVÁ HAŠKOVÁ, Sabina. *Vítejte v Potvůrkově*. In: VašeLiteratura.cz [online] © 2009-16 Vaseliteratura.cz, 9. 7. 2015 [cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <https://www.vaseliteratura.cz/pro-dospele/5161-literarni-spolek-laury-snezne>.

marketingový tah českého nakladatele, který toto označení přejal z recenzí britských novin *The Telegraph*²¹⁹ a *The Financial Times*²²⁰. To se u čtenářů neseťkává s přílišným přijetím. Srovnávání s *Twin Peaks* je přijímáno i odmítáno téměř rovným dílem, zato pojítka s dílem Murakamiho selhává úplně. Výjimečně se setkáme i s nekritickým přijetím nálepky: „*Reklamní zkratka je tentokrát překvapivě výstižná, dějiště románu je přesně takovým malebným městečkem, pod jehož pokojnou fasádou řádí běsy lidské i nadpřirozené.*“²²¹

V reakcích čtenářů často čteme, že je příběh divný, prapodivný, zvláštní nebo „ulítlý“²²². V komentářích k této knize se ovšem ve srovnání s předchozími autory poprvé setkáváme i se samotným termínem *finského podivna*, zazní dokonce finský výraz *suomikumma*.²²³ Finské podivno je definováno jako „vzdáleně snový, mlhou zahalený svět“²²⁴. „*Zápletka na sebe nabaluje tajemno, mytologii, detektivní prvky, nechybí erotika, horor, humor...*“²²⁵ Jedna ze čtenářek doufá, že „*zájezdů do finského podivna bude více*“²²⁶.

Jedna recenzentka si všímá častého spojení se slovem „podivný v jiných recenzích: „*Podivné to sice je, ale zároveň chytré a vtipné – asi jako kdyby se nakazila klasická pohádka a začala se v ní přeskupovat písmena, dokud by nevznikla tato svérázná pocta vypravěčům a jejich egům.*“²²⁷

²¹⁹ TAYLOR, Catherine. The Rabbit Back Literary Society by Pasi Ilmari Jääskeläinen. *The Telegraph* [online]. © Telegraph Media Group Limited, 2. 12. 2013 [cit. 2018-5-26]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/culture/books/bookreviews/10480722/The-Rabbit-Back-Literature-Society-by-Pasi-Ilmari-Jaaskelainen-review.html>.

²²⁰ LOVEGROVE, James. Moss Witch and Other Stories;The Time Traveller's Almanac; The Rabbit Back Literary Society. *The Financial Times* [online]. London: The Financial Times Limited, 15. 11. 2013 [cit. 2018-5-26]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/7ae81294-4b8e-11e3-8203-00144feabdc0>.

²²¹ HAVLOVÁ, Veronika. Literární zrůdy. In: *Respekt* [online]. Praha: Economia, a.s., 12. 7. 2018 [cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2015/29/literarni-zrudy>.

²²² Uživatelka Lost Soul na DK.

²²³ Zde je však důležité poznamenat, že tento žánr se v komentářích objevuje časově až po vydání antologie *Lesních lišek*, která vyšla v květnu roku 2016 a v níž se pojem čtenářům poprvé oficiálně představuje. Čtenáři zmiňující finské podivno u Jääskeläinenova *Literárního spolku* své dojmy publikují v říjnu roku 2016 a v březnu roku 2018, tedy až po vydání antologie.

²²⁴ Uživatel opic 12 na DK.

²²⁵ Uživatelka EmmaEmma na DK.

²²⁶ Uživatelka bookgover na DK.

²²⁷ KOLÁŘOVÁ, Klára. RECENZE: Literární spolek Laury Sněžné. In: *Novinky.cz* [online]. © 2003-2018Borgis, a.s. - © 2018 Seznam.cz, a.s. - © ČTK, DPA, Reuters a fotobanka Profimedia, 17. 6. 2015 [cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/372439-recenze-literarni-spolek-laury-snezne.html>.

Román „...působí lehce detektivně a lehce pohádkově“²²⁸ Jak se jeví z množství pozitivních reakcí, kouzlo Jääskeläinenova *Literárního spolku* tkví především v jazykovém zpracování, kdy si autor, a posléze český překladatel²²⁹, vyhrál se jmény postav. Už jen název městečka Zaječín s jeho velkou cihlovou knihovnou na kopci, se skřítky a duchy ukrytými v zahradách a s obyvateli se jmény jako Laura Sněžná, Ingrid Kočičková, Aura Potůčková nebo Martin Zimota evokují pohádku pro děti. Překlad jmen je až na dvě nespokojené čtenářky z DK²³⁰ považován za výjimečný počín, který příběhu přidává na pohádkovosti a kouzelnosti²³¹:

*„Co mě na knize vedle příběhu samotného bavilo asi nejvíc, byla mluvící jména, která v textu krásně rezonovala a působila vlastně až trochu pohádkově.“*²³²

Jména u dvou čtenářů dokonce evokují svět Harryho Pottera²³³. Pohádka je však také stavěna do vztahu ke všední realitě:

*„Z předchozího textu se může zdát, že se jedná o pohádkovou knížku směřovanou mladším čtenářům. Opak je pravdou. Za fantastickými a místy až pohádkovými prvky se skrývá realita běžného života. Naši hrdinové se potýkají s běžnými starostmi, jako je bezdětnost, samota, obezita, péče o děti a rodinu, nevěra či různé nemoci. Žijí sice v rádobě pohádkovém městečku, ale ruku na srdce – není to jen popis klasického maloměsta trochu jiným, pohádkovým pohledem?“*²³⁴

V souvislosti s vnímáním románu jako pohádky se v některých komentářích objevují kritické hlasy ohledně přítomnosti erotiky a jiných „nechutností“ v příběhu²³⁵. Část čtenářů spatřuje v těchto prvcích konec pohádkovosti. Kdyby byl román „očesaný“ o tuto erotiku, byl by dokonce vnímán jako literatura pro děti²³⁶. Jeden čtenář si dokonce myslí, že je na knihu

²²⁸ Uživatelka idle na LEGII.

²²⁹ Dokladem je nominace Vladimíra Piskoře roku 2015 na Cenu Josefa Jungmanna, kterou udílí Obec překladatelů, viz *Nominace na Cenu Josefa Jungmanna*. In: Obec překladatelů [online]. © 2016-2018, Obec překladatelů [cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <http://www.obecprekladatelu.cz/archiv-aktualit/archiv-aktualit/nominace-na-cenu-josefa-jungmanna.htm>.

²³⁰ Uživatelky vekune, Kaihomielisysys na DK.

²³¹ Uživatelé Wooloong, Jessie_K, Sulfid, Lískaran, ThonT, katrin.ka, mfo, Makropulos, Ditules na DK a uživatelky ribička a Mayenka na ČBDB.

²³² TERESINHA – Finské literární tajemství jménem Laura Sněžná. In: teresinha.cz [online] © Tereza Pecáková, 9.9. 2015 [cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <http://teresinha.cz/post/128708745238/laura-snezna>.

²³³ Uživatelé DiskretniBarman a mfo na DK.

²³⁴ HURŤÁKOVÁ HAŠKOVÁ, 2015.

²³⁵ Uživatel Marekh a uživatelka Chloe.leknin na DK, uživatelka ivana02 o „naprosto zbytečných nechutnostech“ tamtéž.

²³⁶ Uživatelky Acamar: „...nejlépe by jí to slušelo mezi knihami pro děti“ a Chloe.leknin: „Asi bych se oprostila od mírně uměle působících erotických motivů a adresovala na místě autora knihu spíše mládeži.“ na DK.

příliš starý a že by ji pravděpodobně jinak hodnotil na gymnáziu²³⁷. Pro jiného čtenáře je „sexualita a tělesnost zprvu pěst na oko“, poté je však přijímá jako „kořeněné úryvky, které přitáhnou naši zvrácenější část“²³⁸. Sex je nejednou vnímán jako nadbytečný, „jako by musel být v každé knize“²³⁹, „...dojem kazí naprosto zbytečná milostná aférka. Jako by bez sexu nebyla kniha.“²⁴⁰

Bloggerka Myanmar erotiku rovněž odsuzuje:

„Jediné, co bych autorovi vytkla, jsou erotické pasáže a erotické narážky, které se objevovaly v průběhu celé knihy. Nemůžu se zbavit dojmu, že k celkovému vyznění příběhu a k atmosféře knihy se ani trochu nehodily. Některé části mi připadaly zbytečně vulgární a myslím, že si je autor mohl odpustit. Zdálo se mi, jako by v knize erotika byla jen proto, aby se příběh mohl řadit ke knihám pro dospělé. Kniha by totiž jinak svým pohádkovým motivem mohla částečně působit jako čtení pro mladší čtenáře.“²⁴¹

V další recenzi si jiná bloggerka rovněž stěžuje na uměle působící sexuální náměty a narážky:

„Jeden z největších problémů a zároveň jeden z bodů, který naprosto zkazil můj celkový dojem z knihy, byly neustálé erotické narážky. Za prvé byly použité na nevhodných místech, za druhé byly naprosto nevkusné a absolutně se nehodily do příběhu (výron Dušana Chluma o nejlepší píchačce, jakou kdy zažil‘ byl naprosto katastrofální, autor si asi udělal srandu, nebo se můj výtisk knihy musel infikovat jako Zločin a trest).“²⁴²

Také jí v průběhu čtení velice vadil výraz „výron“, který autor používá jako součást tajemné Hry, kdy hráči musí jeden druhému „vyronit“, tedy odpovědět pravdivě a bez výhrad na položenou otázku. Podobně reaguje i jiná čtenářka:

„...tou dobou jsem ještě netušila, že mě čeká další překážka v podobě HRY a ‚já se vyroním tobě, ty se vyroníš mě, my se vyroníme navzájem‘. Jako prosím vás, co to mělo být?“²⁴³

Čtenáři vyzdvihují atmosféru příběhu, kterou podtrhuje existence v posledním komentáři zmíněné podivné spolkové Hry, kterou mezi sebou

²³⁷ Uživatel DiskretniBarman na DK.

²³⁸ Uživatel F-I-p na DK.

²³⁹ Uživatel sagasir na DK

²⁴⁰ Knižní moora. Tajemství literárního spolku Laury Sněžné. In: Databazeknih.cz [online] © 2008-2018 Databazeknih.cz, 4. 9. 2015 [cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/recenze-knihy/tajemstvi-literarniho-spolku-laury-snezne-4480>.

²⁴¹ BOOKLORDS – Myanmar. Literární spolek Laury Sněžné – Pasi Ilmari Jääskeläinen. In: Book lords [online] © 2015 Book lords, 5. 8. 2015 [cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <http://book-lords.blogspot.cz/2015/08/literarni-spolek-laury-snezne-pasi.html>.

²⁴² Nachový květ – POKORNÁ, K. Literární spolek Laury Sněžné: Nehybnost příběhu a nehodící se erotika. In: Blogger.cz [online][cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <http://nachovykvet.blogspot.cz/2015/07/literarni-spolek-laury-snezne-nehybnost.html>.

²⁴³ Knižní putování – KOPALOVÁ, S. Literární spolek Laury Sněžné. In: Blogger [online] 22. 9. 2015 [cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <http://knizni-putovani.blogspot.cz/2015/09/recenze-literarni-spolek-laury-snezne.html>.

jednotliví členové hrají a jež spočívá ve vzájemném a vynuceném svěřování tajemství. Navzdory negativnímu vjemu výše Hru velká část čtenářů oceňuje i v případech, kdy se jim zbytek knihy příliš nelíbil.

Atmosféra románu je „mrazivá“, „snová“, velmi často také jednoduše „divná“. Čtenář si z příběhu dokonce odnáší „literární či knižní kocovinu“²⁴⁴. Příběhu nicméně recipienti v některých případech vytýkají větší nepropracovanost jednotlivých postav a námětu knižního moru, v němž spatřují potenciál, který nebyl naplno využitý. Také hlavní postava se stává u některých čtenářů terčem kritiky. Buď je nesympatická, málo psychologizovaná nebo se v některých částech příběhu zbytečně ztrácí a není tak výrazná²⁴⁵.

Často rovněž mezi čtenáři zaznívá názor, že kniha nebo příběh nejsou pro každého. *Literární spolek* není odpočinková četba. Příslušnost ke kvalitní a náročné četbě ilustruje následující citace z jedné recenze:

„Literární spolek Laury Sněžné *není pro každého – brakem rozbředlé mozky možná nestráví poetičnost díla...Ale my ostatní, otevřené duše žijící ve vlastní bublině divnosti, my budeme nadšeni.*“²⁴⁶

Přes výše uvedené výtky však román vzbudil u českých čtenářů v porovnání s předchozími autory značný ohlas. Dokládá to několikanásobně vyšší počet recenzí a vysoké hodnocení na knižních serverech. Recenze na toto dílo se také jako první mezi finskými fantastickými autory u nás objevuje v knižním vlogu.²⁴⁷

²⁴⁴ Uživatelka bookgover na DK a recenzent z 52knih.cz: @52knih – KADLEC, Jan. Pasi Ilmari Jääskeläinen: Literární spolek Laury Sněžné. In: WordPress.com [online] 24. 4. 2016 [cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <http://www.52knih.cz/2016/jaaskelainen-literarni-spolek-laury-snezne/>.

²⁴⁵ KOKAISLOVÁ, Lucie. *Být či nebýt členem literárního spolku Laury Sněžné*. In: Fantasy planet [online] © FantasyPlanet.cz, 19. 9. 2015 [cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <http://www.fantasyplanet.cz/literatura/knizni-recenze/byt-ci-nebyt-clenem-literarniho-spolku-laury-snezne/>, nebo komentář uživatelky DenisePartridge na DK.

²⁴⁶ Hnízdo zvrhlé Narcisky – SLAVÍČKOVÁ, Nikola. Laura a její spisovatelské duše. In: Blogger [online] 7. 7. 2015 [cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <http://www.narciska.cz/2015/07/laura-jeji-spisovatelske-duse.html>.

²⁴⁷ Videorecenze dostupná z: <https://www.youtube.com/watch?v=ovzYqXbKGuM>.

3.6 Johanna Sinisalo – *Jádro slunce*

Krátce po vydání *Literárního spolku* se českým čtenářům představilo další dílo již výše zmiňované autorky Johanny Sinisalo – *Jádro slunce*, které přeložila Linda Dejdarová. Román nás zavádí do jiného Finska, než jak jej známe dnes. Autorčina vize (v době psaní) alternativní budoucnosti let 2013-2017 zobrazuje Finsko jako „eusistokratickou“ republiku, kde je společnost rozdělena a cíleně manipulována podle genderových rolí na „lepší“ a „horší“ muže a ženy. Muži se dělí na „maskuly“ a „mínusové muže“ a ženy na „eloje“ a „morloky“ podle vzhledu, rozmnožovacích schopností a inteligence. V tomto státě vládne přísný zákaz všech zdraví škodlivých, návykových a omamných látek, mezi něž patří i kapsaicin, látka obsažená v chilli. V zemi proto roste černý trh s touto drogou. Na kapsaicinu je závislá i hlavní hrdinka příběhu Vanna/Vera, která byla po narození definována jako eloj, ale ze své podstaty je morlok, a žije pod ochranou své babičky. Její život naruší záhadné zmizení její sestry Manny/Miry.

Na DK hodnotilo knihu 97 čtenářů na 84 % ²⁴⁸, na ČBDB se dočkává s 19 hodnoceními 83 % ²⁴⁹ a na LEGII hodnotilo jen pět uživatelů na 88 % ²⁵⁰. O druhém autorčině románu tak panuje mezi českými čtenáři o něco větší povědomí, než jak je tomu u její prvotiny.

Tentokrát je román řazen k science fiction, k žánrům dystopie či antiutopie, portál ČBDB přidává i štítek s výrazem „alternativní“. K žánru se samotní čtenáři vyjadřují jen výjimečně. „V *Jádro slunce se střídají časové linie, realita mísí s fantastičnem a pohádkové motivy se suchým vědeckým výkladem.*“²⁵¹ Některým se určité prvky asociují i proto, že se jedná o finskou literaturu: „*A nebyla by to snad finská kniha, aby se v ní nemihlo i něco mystična.*“²⁵² U dvou čtenářů nacházíme připodobnění ke světu románu George

²⁴⁸ Jádro slunce. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/jadro-slunce-256899>.

²⁴⁹ Jádro slunce. In: Československá bibliografická databáze [online databáze]. © 2009-2018 ČBDB.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/kniha-155496-jadro-slunce-aurigon-ydin>.

²⁵⁰ Jádro slunce. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.legie.info/kniha/16217-jadro-slunce>.

²⁵¹ Uživatel mumin na ČBDB.

²⁵² Uživatelka idle na LEGII.

Orwella 1984: „*Tak trochu finské podivné* 1984.“²⁵³ Dvakrát také zaznívá aluze na dílo *Stepfordských paniček* Iry Levina²⁵⁴. V jedné recenzi je „žánrově se pohybujícím mezi dystopií, psychologickým dramatem, sociální sondou a thrillerem...“ Ve stejné recenzi je autorka považována za „silného zástupce vědeckofantastického žánru“²⁵⁵.

V komentářích je kniha nazvána „feministickou“ dystopií²⁵⁶, antiutopií²⁵⁷, či v jedné recenzi „feministickým sci-fi“²⁵⁸. Problematika feminismu a genderových rolí vybízí čtenáře k různým reakcím. Někdo takové téma přijímá: „*Dobrá feministická vize, trochu prvoplánovitá, ale zábavná*“²⁵⁹, někomu spíše jen nevadilo:

„*Radikálně feministický náboj mi nevadil*“²⁶⁰

„*Feministická témata mi nejsou blízká, vlastně jsou mi feministky k smíchu, takže jsem to brala podle svého, život eloje musí být nádherný :)*“²⁶¹

Jiného čtenáře naopak dráždilo:

„*Paní spisovatelka, ukrutně tlačí na pilu prvoplánovitých klišé. Volba názvů morloj a eloj, stupidita elojů, příběh o karkulce... táhlo se to jak rezavej drát v oku. Jako chápu, že nutnost nějak se vyvětit k nesmírně palčivému problému ženské "dyškryminácie" velmi svědčí ale postavit příběh na profláklé sci-fárně a laciných moralitkách nestačí. Celej počín se táhl jak sopol vyparhlého astmatika a díky za tlačítko "přeskočit deset stránek". Bohužel to nebylo ani tak špatný aby to bylo zábavný.*“²⁶²

²⁵³ Uživatelka ochwey na DK, Orwellův román zmiňuje rovněž čtenářka s přezdívkou Ben Nevis, tamtéž.

²⁵⁴ Uživatel trbuch na ČBDB, podruhé v recenzi viz KOLÁŘOVÁ, Klára. RECENZE: Ve finském sci-fi románu muži zvítězili. In: Novinky.cz [online] © 2003-2018Borgis, a.s. - © 2018 Seznam.cz, a.s. - © ČTK, DPA, Reuters a fotobanka Profimedia, 19. 12. 2015 [cit. 2018-5-29]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/389722-recenze-ve-finskem-sci-fi-romanu-muzi-zvitezili.html>.

²⁵⁵ ŠTROBL, Miroslav. Nebývale palčivá dystopie (recenze). *XB-1* [online časopis]. © 2010-2018 Časopis XB-1, 23. 11. 2015 [cit. 2018-5-29]. Dostupné z: <http://www.casopisxb1.cz/aktuality/sinisalo-jadro-recenze/>.

²⁵⁶ Uživatelka pařcaodřeky na DK.

²⁵⁷ Uživatel mumin na ČBDB.

²⁵⁸ Recenzent označení uvádí jako jeden z možných náhledů: „*Možná že pro některé bude její román něco jako feministické sci-fi, pro druhé se spíše stane chytře neangažovaným zdviženým prstem proti vlivu státní moci...*“ Viz GREGOR, Lukáš. Pálivé finské sci-fi. In: LUXOR [online]. Praha: Refresh, s.r.o., 7. 1. 2016 [cit. 2018-5-29]. Dostupné z: <https://neoluxor.cz/blog/recenze/palive-finske-sci-fi--1248/>.

²⁵⁹ Uživatel Sakulnikov na DK.

²⁶⁰ Uživatel Disease na DK.

²⁶¹ Uživatelka dark.ma93 na DK.

²⁶² Uživatel Mr. Crew na DK, takto ryze negativní hodnocení však nacházíme pouze jedno.

Otázku feminismu v knize jedna čtenářka glosuje takto:

„Některým čtenářům se přičí ženská hrdinka, protože vidí feminacismus za každým bukem. Ale uznejte sami, že domestikovat muže by dalo o hodně více práce a ženské pohlaví nemá vesměs tendence někomu vládnout.“²⁶³

Povahu textu charakterizuje z pohledu tradiční kritiky Jitka Hanušová ve své recenzi následovně: *„Díky dynamickému střídání žánrů i vypravěčů udržuje kniha po celou dobu čtenářovu pozornost.“²⁶⁴* To se v reakcích čtenářů potvrzuje. Jan Dlask ve své recenzi varuje před rozvlácností první poloviny příběhu, kterou způsobuje forma dopisů. Tu však dle něj nakonec následuje ji dějovější druhá část, kde tyto dopisy chybí.²⁶⁵ Objevuje se několik totožných reakcí, kdy jsou čtenáři sice zklamáni příběhem jako takovým, ale oceňují stylistické schopnosti a „výborný styl psaní“²⁶⁶ autorky:

„Sinisalo je zkušená a úspěšně autorka, které nečiní sebemenší problém přeskakovat mezi dějovými liniemi a žánry. Dokáže čtenáři přesvědčivě přiblížit citově vypjatou situaci nebo rauš vyvolaný halucinogeními papričkami. Má do nejmenších detailů promyšlenou společenskou roli elojek, uvěřitelně rekonstruuje proces přeměny severské společnosti a s pečlivostí zkušené zahradnice se pohybuje mezi roztodivnými odrůdami chilli.“²⁶⁷

„Příběh sám o sobě mě příliš nezaujal (3/5), ale stylisticky je to jeden z nejlepších textů, které jsem v poslední době přelouskala!“²⁶⁸

„Skvělý literární styl a vybroušená stylistika. Téma mi sice nebylo blízké ani co by se za nehet vešlo, ale podání jsem si dost užila.“²⁶⁹

„Jediné co mi v knihách sedí je, když se střídají styly vyprávění, vypravěči a tak. Samotný příběh ale teda nic moc.“²⁷⁰

„Je to podivné, ale dobře napsané.“²⁷¹

„Dobrý styl střídání vyprávění, toku vědomí a úryvků z propagandistických materiálů. Jen škoda trochu urychleného konce.“²⁷²

Jan Dlask dokonce ve své recenzi přiznává i vyvolání jistého dojmu humornosti:

²⁶³ Uživatelka Ben Navis na DK.

²⁶⁴ HANUŠOVÁ, Jitka. Někdo to rád chilli... In: iLiteratura.cz [online] Praha: Sdružení pro iLiteraturu, 20. 12. 2015 [cit. 2018-5-29]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/35781/sinisalo-johanna-jadro-slunce>.

²⁶⁵ DLASK, Jan. Chillí a finské eusistokraticképodivno. Tvar: obtýdeník živé literatury, 17/2016.

Praha: Klub přátel Tvaru, z.s., 2016.

²⁶⁶ Uživatelka Nomia na DK.

²⁶⁷ Uživatel mumin na ČBDB.

²⁶⁸ Uživatelka Jana Edita na ČBDB.

²⁶⁹ Uživatelka egona na DK.

²⁷⁰ Uživatelka dark.ma93 na DK.

²⁷¹ Uživatel Lord Snape na DK.

²⁷² Uživatel Sakulnikov na DK.

„Místy jsem sám sebe přistihoval při jakémsi naivním „humoristickém“ čtení, sloužícím k příležitostnému pobavení veškerými absurditami, které s sebou nastíněná společenská konstelace přináší.“²⁷³

Autorce se tak daří oběma románovými příběhy české čtenáře zaujmout. Ti si všímají neotřelého způsobu psaní, který zejména ve druhém případě baví víc než samotná dějová linka. Pravděpodobně tomu napomáhají i knižní anotace, společenská témata jsou pro čtenáře viditelná jen u *Jádra slunce*, přestože v prvním románu jsou rovněž přítomná. Termín finského podivna ještě v reflexích nenacházíme, jen dvakrát zazní přízvisko „podivný“.²⁷⁴

3.7 Antologie *Lesní lišky a další znepokojivé příběhy*

Tato malá antologie finských fantastických povídek představuje jako vůbec první literaturu *Finnish Weird* u nás. Knižní anotace slibuje čtenářům fenomén *suomikumma*, *Finnish Weird*, tedy česky *finské podivno*.

Lesní lišky jsou výsledkem spolupráce studentů překladatelského semináře, který probíhal v oddělení finštiny na Ústavu germánských studií se studenty semináře Nakladatelské praxe na Ústavu české literatury a komparatistiky na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. V antologii jsou zastoupeni tři již zmiňovaní autoři současné finské literatury P. I. Jääskeläinen, Leena Krohn a Johanna Sinisalo. Je zde rovněž zastoupena Maarit Verronen, jíž u nás do té doby vyšla pouze jedna povídka²⁷⁵. Připojují se k nim do té doby do češtiny nepřeložené autorky Tiina Raevaara a Anne Leinonen a autor Jyrki Vainonen.

²⁷³ DLASK, 2016.

²⁷⁴ Tato skutečnost působí zvláště mimo jiné proto, že *Jádro slunce* vyšlo časově až po *Literárním spolku*. Přesto ani jeho pozdější čtenáři nereflektují existenci antologie *Lesních lišek*, v níž je dílo Sinisalo přítomné stejně jako Jääskeläinenovo. A zatímco čtenáři již u *Literárního spolku* finské podivno zmiňují, u *Jádra slunce* nikoliv.

²⁷⁵ VERRONEN, Maarit. Chlapec, který objímal kámen. Přeložila VOLMUTOVÁ, Alena. In: FÁROVÁ, Lenka et al. (eds.) *Almanach severských literatur II*. Praha: Desktop publishing FF UK, 2000, s. 194-198. Autorku uvádím až zde, neboť k této povídce vyjma jediného procentuálního hodnocení jakákoliv slovní reflexe chybí. Povídka je uvedena pouze na DK, s 80 % a jedním hlasem. Viz: Chlapec, který objímal kámen. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/povidky/chlapec-ktery-objimal-kamen-13644>.

3.7.1 Jednotlivé povídky sbírky

3.7.1.1 Johanna Sinisalo – „Transit“

Povídka ‘Transit‘ (2005, č. 2016) je zpracována jako zapsané výpovědi z výsledku podezřelého z trestného činu a jednoho povoláního svědka na policejní stanici. Čtenář si na jejich základě rekonstruuje příběh o pohřešované autistické dívce, která se s podezřelým, mladíkem užívajícím drogy, pouští do záchranu delfinů zdejšího delfinária.

Na DK hodnotí 24 čtenářů na 82 %²⁷⁶, na LEGII je 78 % od 6 uživatelů²⁷⁷.

Žánrově povídku jediná čtenářka hodnotí spíše jako fantastice blízkou:

„[,]Transit[“] (Johanna Sinisalo) vypráví svůj příběh formou záznamů z vyšetřování a v říši fantastiky stojí jen jednou nohou. To ho ale nečiní o nic méně zajímavým; naopak se jedná snad o nejnapínavější text knihy, sprádající historku o autismu a delfínech (a také jeden z mála, který na vyvolané otázky přináší i jakous takous odpověď).“²⁷⁸

Povídka je čtenáři hodnocena jako „výborná“, řadí ji mnohdy k nejlepším, či je přímo „famózní“²⁷⁹. Jednou čtenářkou je shrnuta jako „dobře napsaná a zajímavá povídka s pointou“²⁸⁰. „Transit byl skvělý svou formou. Samotný příběh vyprávěný jinak by možná až tolik nezaujal, přestože téma je zajímavé, ale takto se četla jedním dechem.“²⁸¹ Dokonce motivuje k přečtení dalších děl od autorky: „U Johanny Sinisalo rovněž nějakou dobu pokukuju po jejím románu Jádru slunce a po přečtení [,]Transitu[“] už nebudu váhat a koupím si jej.“²⁸²

Jediný Švec si ve své recenzi kromě autismu všimá i problematiky ekologie a etiky²⁸³. Tematicky totiž pro jiné čtenáře vystupuje především autismus v postavě pohřešované dívky:

²⁷⁶ Transit. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/povidky/transit-38440>.

²⁷⁷ Transit. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.legie.info/povidka/31926-johanna-sinisalo-transit>.

²⁷⁸ PETÁKOVÁ, 2016.

²⁷⁹ Uživatel MartyManCZ na DK.

²⁸⁰ Uživatelka wooloong na DK.

²⁸¹ Uživatelka msjadepaton na DK.

²⁸² Uživatelka elenai na DK.

²⁸³ ŠVEC, Michal. Průlet hvězdokupou finského podivna. In: iLiteratura.cz [online]. Praha: Sdružení pro iliteraturu, 1. 11. 2016 [cit. 2018-5-29]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/37267/farova-lenka-parente-capkova-viola-dlask-jan-lesni-lisky>.

„...úvodní povídka [„]Transit[“], která si pohrává s aktuálním motivem v literatuře, a to autismem, by obstála jako vynikající i v obecnějším měřítku. Jedná se o výjimečný, nevtíravě silně emocionální a zcela nápaditý text, vystavěný a podaný s citlivostí ke čtenáři i tématu.“²⁸⁴

Jeden čtenář toto pojetí příliš nepřijímá:

„Přišlo mi, že s tím autismem se tam nakládá dost volně, ale koneckonců jsou to jen názory zúčastněných[,] a co my víme, jak to bylo ve skutečnosti.“²⁸⁵

Setkáváme se také s názorem, že se autorka dopouští až určitého klišé v pojetí autismu ve spojení s mezidruhovou komunikací – mezi dívkou a delfíny.²⁸⁶

Někdy povídka vzbudila vyloženě nelibé pocity:

„Zbývající povídky jsou buď úplně o ničem[,] nebo mě dokázaly (jako ‘Transit’) znechutit svým vyústěním (a tím nemyslím onu avizovanou smrt).“²⁸⁷

Otevřenost při líčení některých scén zmiňuje i jiná čtenářka:

„Tenhle příběh se mi moc líbil, až na ten konec výpovědi Klause. To bylo trochu moc na můj žaludek.“²⁸⁸

3.7.1.2 Leena Krohn – „Čarodějná kolébka“

Hlavní hrdinka Riika si v nepříliš dějové, spíše meditativní povídce „Čarodějná kolébka“ (1992, č. 2016) zavěsí do pokoje síť, které se říká „čarodějná kolébka“, a nechává se v ní unášet myšlenkami a představami. Riika přemýšlí nad smyslem života a vzpomínka z dětství ji neustále vrací ke světu „za zrcadlem“, kde se přítomné věci nezdají být tím, čím jsou.

Na DK zaostává toto literární dílo za všemi povídkami s 41 % od 25 hodnotících²⁸⁹, na LEGII dosahuje 52 % se šesti čtenáři²⁹⁰. Špatné slovní hodnocení nacházíme bohužel napříč recenzemi knižních blogů a komentáři uživatelů na knižních portálech. Čtenáře většinou nezaujala buď jako jediná ze sbírky, nebo je společně s „Motýlem“ vnímána problematičtě kvůli formě a

²⁸⁴ ZELINKOVÁ, 2016.

²⁸⁵ Uživatelka idle na LEGII.

²⁸⁶ NOVÁKOVÁ, 2016.

²⁸⁷ Uživatelka Jizi na DK.

²⁸⁸ Uživatelka Schullerka na DK

²⁸⁹ Čarodějná kolébka. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/povidky/carodejna-kolebka-38441>.

²⁹⁰ Čarodějná kolébka. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.legie.info/povidka/31927-leena-krohn-carodejna-kolebka>.

nedějovosti. Je pocíťována jako „nevýrazná“²⁹¹ a „nejslabší“ ze všech publikovaných příběhů: „...nejslabší a úplně mimo, nudné a směšné“²⁹² a „ve srovnání s ostatními působila mdle“²⁹³. „Jako slabší působí snad jen Čarodějova [Čarodějná] kolébka (Leena Krohn), která klade příliš velký důraz na jednotlivé obrazy, ale už jí nezbyvá dech na pořádnou pointu.“²⁹⁴ Povídka je dokonce označena za „blábol o ničem“²⁹⁵ nebo „trochu divnou ezo slátaninu“²⁹⁶.

O něco smířlivěji se k příběhu vyjadřuje čtenářka na LEGII:

*„Od Leeny Krohn už jsem něco přečetla, takže tuším, co čekat: ne nabitý děj ani třesuté pointy, ale spíš vykreslené momenty, drobné postřehy a zamyšlení. To platí i tady.“*²⁹⁷

Zde se ukazuje, jak se předchozí čtenářská zkušenost promítla do hodnocení dalšího autorčina díla. Horizont očekávání byl v tomto případě naplněn.

Jedno z mála pozitivních hodnocení nacházíme na ČBDB, kde povídka „svou divností zcela pohltila“²⁹⁸. V jiné recenzi „patří mezi méně výrazné kousky sborníku, čte se však nadmíru příjemně a svižně a oplývá přesvědčivou obrazností. [J]eště více ji odlehčuje závěrečný ‚návrát na zem‘ ...“²⁹⁹ Ve stejném textu je rovněž zmíněno jisté váhání nad tím, zda příběh vnímat jako fantastický, či zda jej lze zařadit do literárního mainstreamu.³⁰⁰ Příběh o hledání sama sebe rozpoznala ještě jedna čtenářka ve své recenzi. Ta zase dílo považuje za „krásný příklad magického realismu“³⁰¹. V příběhu k zamyšlení rozpoznává humorné pasáže pouze jeden recenzent: „Filozofický text o světě za zrcadlem, o tom, jak se do něj dostat a co tam lze najít. A přitom nechybí humor!“³⁰²

Je příznačné, že v několika recenzích se povídka nezmiňuje vůbec³⁰³, ačkoliv všechny ostatní, přítomné ve sbírce, se dočkávají obsahového rozboru a hodnocení. Ve své recenzi se jí blíže spolu s „Gordonovým příběhem“ nevěnuje

²⁹¹ LOJÍN, 2016.

²⁹² Uživatelka grillica na DK.

²⁹³ Uživatelka msjadepaton na DK.

²⁹⁴ PETÁKOVÁ, 2016.

²⁹⁵ Uživatelka Tyet na DK.

²⁹⁶ Uživatelka wooloong na DK.

²⁹⁷ Uživatelka idle na LEGII.

²⁹⁸ Uživatelka deni.no na ČBDB.

²⁹⁹ NOVÁKOVÁ, 2016.

³⁰⁰ Tamtéž.

³⁰¹ Kristina, 2017.

³⁰² KŘEČEK, 2016.

³⁰³ Viz např. recenze BENEŠOVÁ, 2016 a Náš život s knihou – MT Jankovi. Lesní lišky. In: Blogger [online] 26. 5. 2017 [cit. 2018-5-30]. Dostupné z: <http://naszivotsknihou.blogspot.com/2017/05/lesni-lisky.html> nebo VOLEJNÍČEK, Bohdan. Lesní lišky a další znepokojivé příběhy. In: Bux.cz [online]. © Bux.cz, 24. 8. 2016 [cit. 2018-5-30]. Dostupné z: <http://kavarna.bux.cz/detail/lesni-lisky-a-dalsi-znepokojive-pribehy>.

např. ani Richard Müller³⁰⁴. Takové reakce jsou pravděpodobně způsobeny tím, co Švec nazývá „nejtemnějším a nejméně prostupným textem“³⁰⁵. Za jeden z hlavních důvodů považují to, že Leena Krohn není na poli současné literární tvorby v českém prostředí příliš vidět, a to i přesto, že její román *Durman* byl přeložen již v roce 2004, a čtenáři si proto nemohou tuto povídku uvést do kontextu autorčina celoživotního díla. Jak se ukázalo, jen v jednom případě pomohla čtenářce předchozí znalost dalšího autorčina díla. Jinak je povídka vesměs kritizována a její filozofické vyznění je naprosto přehlíženo. Je proto otázkou, zda by nebyli ostatní čtenáři shovívavější, kdyby dílo nespadlo žánrově pod fantastiku, či zda by stejní čtenáři od autorky četli i jiné knihy. „Čarodějná kolébka“ je tedy perspektivou současného horizontu očekávání čtenářů fantastiky téměř zcela odmítnuta.

3.7.1.3 Maarit Verronen – „Lesní lišky“

Antologie získala jméno právě po povídce od Maarit Verronen (1965-) „Lesní lišky“ (1994, č. 2016), která vypráví o jedné vesnici na kraji lesa, kde se traduje legenda o tajemných liščích tvorech. Parta kamarádů Špunt, Rošťák a Krysák se pouštějí na dobrodružné výpravy a pátrají po stříbřitě černých liškách. Během těchto dobrodružství dojde k několika záhadným událostem a lišky změni jednomu z přátel život.

Na DK předbíhá v hodnocení dokonce i „Transit“ s 85 % od 25 čtenářů³⁰⁶, na LEGII 78 % se šesti uživateli³⁰⁷. Povídka je vnímána velmi pozitivně. Jen výjimečně se objevují reakce, v nichž je povídka naopak nejslabší ze souboru spolu s „Čarodějnou kolébkou“ kvůli stylu³⁰⁸, protože je zdlouhavá³⁰⁹ nebo že ji čtenář ani nedočel³¹⁰.

³⁰⁴ MÜLLER, Richard. Mihotavě temné světy finské fantastiky. *PLAV: měsíčník pro světovou literaturu. První národy Kanady* [online], 10, 2016. Praha: SPLAV! [cit. 2018-06-20], s. 50. Dostupné z: <http://www.svetovka.cz/archiv/2016/10-2016-recenze.htm>.

³⁰⁵ ŠVEC, 2016.

³⁰⁶ Lesní lišky. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/povidky/lesni-lisky-38442>.

³⁰⁷ Lesní lišky. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.legie.info/povidka/31928-lesni-lisky>.

³⁰⁸ Uživatelka knedlik na DK.

³⁰⁹ BENEŠOVÁ, 2016.

³¹⁰ Uživatelka Tyet na DK.

K otázce žánru se vyjádřila jedna čtenářka následovně: „Lesní lišky mají sice určitý fantastický prvek, ale viděla jsem v tom spíš metaforu k něčemu jinému.“³¹¹ Zde se nabízí, že příběh ve čtenářce vzbuzoval spíše dojem alegorie namísto fantastiky³¹². Zajímavé je, že žánr zpochybňuje jedna recenze: „...titulární[titulní] povídka Lesní lišky (Maarit Verronen), další příspěvek, jenž se o fantastiku spíš jen lehce otírá, než aby ji naplno využil.“³¹³ Povídka se však naopak dočkává i přirovnání k hororu kingovského typu³¹⁴. Dle čtenářů je to mimo jiné „příběh s napětím a zajímavým rozuzlením, ačkoli ne vše bylo vysvětleno“³¹⁵

K tematice se mnoho čtenářů nevyjadřuje. Nejčastěji je pozitivně hodnoceno a zmiňováno využití severské mytologie (avšak méně než u „Temné zhouby, uzdy smrti“) a vztah k přírodě. Ojedinele je v příběhu spatřováno i více: „...výborně spojuje i staví do kontrastu dětský a dospělý, vesnický a městský, folklorní a moderní pohled na svět.“³¹⁶ Švec v příběhu naopak spatřuje spojitost s první povídkou „Transit“ v postavách, které jsou nějakým způsobem na okraji společnosti³¹⁷, u „Lesních lišek“ sledujeme společenství jedné vesnice.

Kromě zmíněného „Transitu“ patří spolu s „Temnou zhoubou, uzdou smrti“ k nejoblíbenějším ze souboru.

3.7.1.4 Jyrki Vainonen – „Motýl“

Nejkratší povídka sbírky od autora Jyrkiho Vainonena (1963-) s názvem „Motýl“ (1999, č, 2016) je vyprávěná z pohledu blíže neurčeného živého tvora, který je uvězněn ve své skleněné cele jako výstavní kousek a čelí nepříjemným návštěvám svého pána. Z perspektivy vyprávění není jasné, o koho se jedná, zda je to „ten“, „ta“ či „to“. Tvor ve své krátké výpovědi popisuje návštěvy a svůj strach, ale také oddanou lásku k pánovi.

³¹¹ Uživatelka msjadepaton na DK.

³¹² To by nás mohlo vést k úvaze, že daná povídka by neodpovídala žánru fantastiky. Např. Todorov vnímá alegorii v příbězích jako fantastično ohrožující a zpochybňující. Zdůrazňuje však, že v textu musíme najít její explicitní označení, jinak se o alegorii jako takovou nejedná, viz TODOROV, 2010, s. 65.

³¹³ PETÁKOVÁ, 2016.

³¹⁴ LOJÍN, 2016.

³¹⁵ Uživatelka wooloong na DK.

³¹⁶ NOVÁKOVÁ, 2016.

³¹⁷ ŠVEC, 2016.

Na DK se dočkává pouze 57 % od 22 čtenářů³¹⁸, na LEGII má 56 % s pěti uživateli³¹⁹. S hodnocením je na tom podobně jako „Čarodějná kolébka“ Leeny Krohn. Zatímco pro někoho patří mezi nejlepší a někým doslova „zamávala“³²⁰, jiné „nechala chladnou“³²¹ a nezaujala³²² nebo byla málo srozumitelná³²³. Povídka je dokonce „hrůza, bez ničeho navíc“³²⁴, „nijakým rádoby poetickým blábolem“³²⁵ nebo „šíleně poetickým příběhem“, který by ve sbírce spolu s „Čarodějnou kolébkou“ nemusel vůbec být³²⁶.

Mezi negativními hlasy však zazní i mírnější tóny, kdy čtenář vnímá povídku jako určitý předěl mezi jednotlivými příběhy: „*Podobně krátký „Motýl“ (Jyrki Vainonen) se sice také neřadí mezi nejsilnější kusy sbírky, ale tahle sympatická úvaha, jakkoliv popisná, velmi dobře dělí sbírku na dvě části a působí jako krátký oddech před další várkou toho skutečně „podivného“.*“³²⁷

Podobně jako u „Čarodějné kolébky“, i u této povídky nacházíme názor, že nemusí být řazena k fantastice: „*[...]fantastický prvek tam nemusí být vůbec (například povídka Motýl je v tomto dost neurčitá a dá se vysvětlit naprosto reálně).*“³²⁸ Naopak jinde je text ukázkou „skutečné fantazie“³²⁹ nebo také již tolikrát vysloveným „magickým realismem“³³⁰. Je také nazvána „momentkou“, „protože moc se toho nedozvíme.“³³¹

Atmosféru a obraznost oceňuje jak Švec³³², tak další recenzentka, která však postrádá závěrečnou pointu: „*Následující [„]Motýl[“] Jyrkiho Vainonena patří mezi díla postavená na atmosféře a obraznosti, a v tom exceluje, nicméně jsem doufala v nějakou pointu (měla jsem své podezření), která se ale nedostavila.*“³³³

³¹⁸ Motýl. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/povidky/motyl-38443>.

³¹⁹ Motýl. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.legie.info/povidka/31929-motyl>.

³²⁰ Uživatelka Davina na DK.

³²¹ Uživatelka elenai na DK.

³²² Uživatelka svobodka na ČBDB.

³²³ LOJÍN, 2016.

³²⁴ Uživatelka grillica na DK.

³²⁵ Uživatelka wooloong na DK.

³²⁶ Uživatelka Kiisaki na DK.

³²⁷ PETÁKOVÁ, 2016.

³²⁸ Uživatelka msjadepaton na DK.

³²⁹ VOLEJNÍČEK, 2016.

³³⁰ Kristina, 2017.

³³¹ Uživatelka idle na LEGII.

³³² ŠVEC, 2016.

³³³ NOVÁKOVÁ, 2016.

Důležitým prvkem tohoto příběhu, který však zůstává mnohými čtenáři zcela opomenut, je již zmíněná perspektiva vyprávění. K diskuzi nad užitými gramatickými rody, nejasném vyznění a o dobře zvládnuté překladatelské práci došlo jen na jednom blogu. Jeho autor Jan Křeček sice zmiňuje neurčitost finské verze, ale u české je dle něj použit ženský rod. Následně jej jiná uživatelka v komentářích pod recenzí upozorňuje, že sice text při čtení vnímala rovněž z pohledu ženské vypravěčky, že však zůstala neurčitost rodu zachována.³³⁴

3.7.1.5 *Pasi Ilmari Jääskeläinen – „Kéz bychom tu byli taky“*

Dystopicky laděná povídka *Kéz bychom tu byli taky* (2008, č. 2016) nás zavádí do nejasné budoucnosti, kde lidé dávají přednost pohodlí virtuálního světa před skutečným životem. Hlavní hrdina Martens ztrácí svou ženu Lucy, která se rozhodla využít služeb Cestovní kanceláře a navždy odjet do Údolí, kam sice nedosáhnou nedostatky materiálního světa, kde se však začínají projevovat nedostatky v tom duševním.

Na DK hlasovalo 25 čtenářů na 79 %³³⁵, na LEGII se povídka dočkává 73 % od čtyř uživatelů³³⁶. Povídka patří k těm lépe přijímaným, několikrát je považována za nejlepší spolu s „Transitem“³³⁷.

Z žánrového hlediska je nejčastěji považována za dystopii či sci-fi: „*Jediná povídka z celého souboru, která se dá s jistotou označit za sci-fi*“³³⁸, „*[...]jediný hrdý zástupce sci-fi v celé antologii*“³³⁹. Stejnou reflexi nacházíme u Švece³⁴⁰. Příběh čtenářům připomíná dokonce Orwellův román *1984*³⁴¹, případně je povídka „asimovsky dystopická“³⁴² nebo „s takovým matrixovým

³³⁴ KŘEČEK, 2016 a uživatelé Eliška a zdenek na blogu SARDEN [cit. 2018-5-25]. Dostupné z: <http://sarden.cz/2016-09-23-0902/recenze-lesni-lisky-dalsi-znepokojive-pribehy-antologie-finsky-fantasticky>.

³³⁵ *Kéz bychom tu byli taky*. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/povidky/kez-bychom-tu-byli-taky-38444>.

³³⁶ *Kéz bychom tu byli taky*. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.legie.info/povidka/31930-kez-bychom-tu-byli-taky>.

³³⁷ Např. uživatelé Torino, blondajk, blonde_elis a Měňavka na DK.

³³⁸ Uživatelka idle na LEGII.

³³⁹ PETÁKOVÁ, 2016.

³⁴⁰ ŠVEC, 2016.

³⁴¹ Uživatelka Torino na DK.

³⁴² Uživatel mrx.friend na ČBDB. Tato asociace odkazuje k tvorbě amerického spisovatele science-fiction literatury Isaaca Asimova (1920-1992).

nádechem³⁴³. Horizont očekávání se v tomto případě z valné většiny naplňuje a text tak čtenáři jako první se sbírky řadí k science fiction literatuře.

Jinde naopak fanouška science-fiction jeho očekávání zklamalo: „*sci-fi mám ráda, ale tohle mě zoufale nebavilo*“³⁴⁴ a není dostatečně originální³⁴⁵. Jedna čtenářka zmiňuje dokonce společenskou reflexi, jež může vyplývat z horizontu očekávání u tohoto žánru dystopií, a tou je přesah do jejího reálného světa: „*Sice se [povídka] tvářila jako sci-fi, ale v podstatě pouze metaforicky popisovala, co už se dávno děje.*“³⁴⁶ V tomto případě tak lze povídku chápat i jako alegorii, která po vzoru Todorovovy teorie z fantastiky vystupuje.

Humoru si v povídce všímá pouze Švec: „*Autor se s notnou dávkou inteligentního humoru a nadsázky dotýká i etických otázek lidské existence.*“³⁴⁷ nebo recenzentka Nováková: „*jemný humor střídající hrdinovy vážné situace*“³⁴⁸.

3.7.1.6 Tiina Raevaara – „Gordonův příběh“

Povídka „Gordonin tarina“ (Gordonův příběh, 2010, č. 2016) od Tiiny Raevaary (1979-) vypráví o dvou pacientech v nemocnici a prezentuje svět, v němž lidstvo bylo ovládnuto ptáky, kteří mezi sebou nyní vedou válku. Vypravěčem je zraněná potáplice, která vyhoví přání lidského pacienta, který s ní sdílí pokoj. Tento člověk trpí nemocí, při níž se mu postupně z těla stává kámen. Pacient proto potáplici poprosí, aby za něj pokračovala se zápisky, které si sám vede a kvůli nemoci toho nebude brzy schopen.

Na DK má povídka 69 % a 20 hlasů³⁴⁹, na LEGII hlasovalo pět čtenářů na 66 %³⁵⁰. „Gordonův příběh“ patří mezi čtenáři k těm slabším ze sbírky. Bývá zmiňován spolu s „Čarodějnou kolébkou“ a „Motýlem“. Buď čtenáře nechal

³⁴³ VOLEJNÍČEK, 2016. Autor recenze odkazuje na úspěšný sci-fi film *Matrix* (1999) od sourozenecké režisérské dvojice Lilly a Lany Wachowskich, viz *Matrix*. In: Česko-Slovenská filmová databáze [online]. Praha: POMO Media Group s.r.o., 2001-2018 [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/9499-matrix/prehled/>.

³⁴⁴ Uživatelka grillica na DK.

³⁴⁵ Uživatelka wooloong na DK.

³⁴⁶ Uživatelka msjadepaton na DK.

³⁴⁷ ŠVEC, 2016.

³⁴⁸ NOVÁKOVÁ, 2016.

³⁴⁹ Gordonův příběh. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/povidky/gordonuv-pribeh-38445>.

³⁵⁰ Gordonův příběh. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.legie.info/povidka/31931-gordonuv-pribeh>.

chladnými³⁵¹, nebo „prostě jen ušel“³⁵². Objevují se však i pozitivní reakce a někdy je naopak řazen k těm nejlepším³⁵³, nejoriginálnějším textům ve sbírce³⁵⁴ a označen je i za „nejdojemnější“ příběh³⁵⁵. V některých recenzích není zmiňován vůbec, nebo se k němu autoři nevyjadřují jinak než popisem obsahu povídky.

Žánrově příběh jedna čtenářka zařazuje k magickému realismu. Podle ní tak „vytvárel skvělý přechod mezi spíše metaforickou Kéz bychom tu byli taky a závěrečnou fantasy povídkou [„]Temná zhouba, uzda smrti[“].“³⁵⁶ Jiná čtenářka v něm naopak spatřuje science fiction: „[„]Gordonův příběh[“] - jako sci-fi dost užitečné. Doslova. Jako hříčka dobrý, ale nechápu, co tím chtěl autor říci.“³⁵⁷ V další recenzi je potom spolu s „Motýlem“ „ukázkou skutečné fantazie“³⁵⁸. V reakcích se objeví i výraz *New Weird*³⁵⁹.

3.7.1.7 Anne Leinonen – „Temná zhouba, uzda smrti“

Povídka „Tuonenkalma, surmansuitset“ (Temná zhouba, uzda smrti, 2015, č. 2016, dále jen „Temná zhouba“) od autorky Anne Leinonen (1973-) vypráví příběh z nehostinných močálů o dvou sourozencích, matce a zlém otčímovi. Muž týrá svou ženu i nevlastní dceru a touží po synovi. Matka porodila již několik mrtvých dětí a nyní se jí narodí zohavené dítě, se znakem temné zhouby a s uzdou smrti na čele. Není schopná své dítě hned po narození zabít, proto jej odloží u bažiny a nechá napospas divoké zvěři. Její jediná dcera Tuomikki zachrání novorozeného vlkodlaka před jistou smrtí a o svého bratříčka se potají stará. Jednoho dne jí bude moci bratr tuto službu oplatit.

Na DK má 87 % s 20 hlasy³⁶⁰, na LEGII 73 % od čtyř čtenářů³⁶¹. „Temná zhouba“ se dočkává jednoznačně nejvyššího přijetí ve slovních hodnoceních,

³⁵¹ Uživatelka elenai na DK.

³⁵² Uživatelka Tyet na DK.

³⁵³ Např. uživatelky msjadepaton a embi na DK a uživatel Draconian na ČBDB.

³⁵⁴ PETÁKOVÁ, 2016.

³⁵⁵ Kristina, 2017.

³⁵⁶ Uživatelka msjadepaton na DK.

³⁵⁷ Uživatelka wooloong na DK.

³⁵⁸ VOLEJNÍČEK, 2016.

³⁵⁹ KŘEČEK, 2016: „Příběh – z hlediska vystupujících postav – snad nejpodobnější new weird.“

³⁶⁰ Temná zhouba, uzda smrti. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/povidky/temna-zhouba-uzda-smrti-38446>.

přestože jich není mnoho. Většina čtenářů řadí povídku k těm nejlepším, nebo dokonce k „vrcholu tohoto výběru“³⁶².

Na žánru se všichni čtenáři shodují. Povídka je vnímána jako fantasy, někdy jako jediný, „pořádný“ či „klasický“ zástupce fantasy ve sbírce. V jedné recenzi se objevuje „až hororový nádech“³⁶³, v další potom označení „psychologický horor na téma ‚bratříček vlkodlak‘“³⁶⁴. Povídka je také vnímána jako „naturalistický příběh“³⁶⁵.

V reakcích nacházíme inspiraci severskou mytologií a folklorem. Mezi čtenáři se rovněž diskutuje námět vlkodlaka: „[...]vlkodlačí téma po sto první a opět trochu jinak“³⁶⁶. „Jde sice o vlkodlačí příběh, které mají kvůli různým naivním fantasy většinou trochu naivní příchut', ale je velmi citlivě zpracovaný.“³⁶⁷

3.7.2 Čtenářské ohlasy k antologii jako celku

Hodnocení celé antologie na DK ukazuje 75 % od 287 čtenářů³⁶⁸. Takový počet hodnotících překonal pouze Jääskeläinen románem *Literárního spolku*. ČBDB uvádí stejné procentuální hodnocení, antologii hodnotilo čtyřikrát méně uživatelů, celkem 74 čtenářů³⁶⁹. LEGIE zaznamenává nejmenší počet čtenářů, pouze šest. Hodnocena je však na 78 %³⁷⁰. Zde má navíc každá povídka vlastní samostatné hodnocení a komentáře. Požadavek takové možnosti hodnocení zmínila i jedna čtenářka na DK, která ve vlastním komentáři hodnotí povídky jednotlivě. Jejím přání bylo nakonec vyhověno.

³⁶¹ Temná zhuba, uzda smrti. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.legie.info/povidka/31932-temna-zhouba-uzda-smrti>.

³⁶² Uživatelka EmmaEmma na DK.

³⁶³ VOLEJNÍČEK, 2016.

³⁶⁴ Kristina, 2017.

³⁶⁵ BENEŠOVÁ, 2016.

³⁶⁶ Uživatelka Jizi na DK.

³⁶⁷ LOJÍN, 2016.

³⁶⁸ Lesní lišky a další znepokojivé příběhy. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/lesni-lisky-a-dalsi-znepokojive-pribehy-301118>.

³⁶⁹ Lesní lišky a další znepokojivé příběhy. In: Československá bibliografická databáze [online databáze]. © 2009-2018 ČBDB.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/kniha-165936-lesni-lisky-a-dalsi-znepokojive-pribehy-lesni-lisky-a-dalsi-znepokojive-pribehy>.

³⁷⁰ Lesní lišky a další znepokojivé příběhy. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.legie.info/kniha/16563-lenka-farova-lesni-lisky-a-dalsi-znepokojive-pribehy>.

V anotaci na DK je antologie řazena do žánru fantasy a je zmíněna inspirace tvorby autorů v magickém realismu a surrealismu. Kniha je zde se štítkem „finského podivna“. Na ČBDB spadá antologie rovněž pod fantasy, mezi štítky však termín „podivna“ chybí. Je tu však uvedeno „mystično“ a „tajemno“. LEGIE se s předchozími portály shoduje na kategorii fantasy.

U samotných čtenářů se setkáme i s širším žánrovým výčtem: „Lesní lišky jsou průřezem finského podivna, v němž se mísí fantasy, sc[i]-fi, horor, magický realismus, dystopie, mýty i pohádky.“³⁷¹ Lesní lišky působí také jako „jemná fantastika“ v porovnání s „plnokrevnou fantasy či hard sci-fi“.³⁷² Dvě recenze řadí sbírku dokonce k *Weird*³⁷³ či *New Weird*: „Finnish Weird, tedy „finské podivno“, je samozřejmě odkazem na žánr new weird, který u nás známe zejména díky Laser-books a Martinu Šustovi.“³⁷⁴ Toto žánrové zařazení naopak vylučuje jiná recenze: „Na rozdíl od regionálně nevyhraněného směru new weirdu obvykle obsahuje jemnější prvky fantastiky i podivna a více se blíží onomu magickému realismu.“³⁷⁵

Přirovnávání k magickému realismu, podobně jako u předchozích autorů, se tedy objevuje i zde, a to u některých konkrétních povídek, např. u „Gordonova příběhu“³⁷⁶. Někdy získává žánr magického realismu přízvisko „severský“³⁷⁷. „Po něčem takovém jsem jako milovník magického realismu a „divných“ knih typu *Zvláštní smutek*

³⁷¹ 89publishers – Lesní lišky. In: 89publishers [online] 8. 8. 2016 [cit. 2018-5-29]. Dostupné z: <http://www.89publishers.cz/lesni-lisky/>.

³⁷² PETÁKOVÁ, Alexandra. Kde vám lišky nedají spát. In: Fantasy planet [online] © FantasyPlanet.cz, 30. 7. 2016 [cit. 2018-5-29]. Dostupné z: <http://www.fantasyplanet.cz/literatura/kde-vam-lisky-nedaji-spat/>.

³⁷³ LOJÍN, Jiří. Finské podivno v nové sbírce povídek. In: VašeLiteratura.cz [online] © 2009-16 Vaseliteratura.cz, 26. 10. 2016 [cit. 2018-5-29]. Dostupné z: <http://www.vaseliteratura.cz/pro-dospele/6046-lesni-lisky-a-sdalsi-znepokojive-pribehy>.

³⁷⁴ KŘEČEK, Jan. RECENZE: Lesní lišky a další znepokojivé příběhy (antologie finských fantastických povídek). In: Sarden – internetový magazín o sci-fi a fantastice [online]. 23. 9. 2016 [cit. 2018-5-29]. Dostupné z: <http://www.sarden.cz/2016-09-23-0902/recenze-lesni-lisky-dalsi-znepokojive-pribehy-antologie-finsky-fantasticky>.

³⁷⁵ NOVÁKOVÁ, Julie. Znepokojivé příběhy plné fantazie (recenze). *XB-I* [online časopis]. © 2010-2018 Časopis XB-1, 3. 6. 2016 [cit. 2018-5-29]. Dostupné z: <http://www.casopisxb1.cz/aktuality/lesni-lisky-recenze/>.

³⁷⁶ Uživatelka msjadepaton na DK.

³⁷⁷ ZELINKOVÁ, Lucie. RECENZE: Finské podivno dorazilo k nám. In: Novinky.cz [online] In: Novinky.cz [online]. © 2003-2018Borgis, a.s. - © 2018 Seznam.cz, a.s. - © ČTK, DPA, Reuters a fotobanka Profimedia, 11. 9. 2016 [cit. 2018-5-29]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/414183-recenze-finske-podivno-dorazilo-k-nam.html>.

citronového koláče, Pěna dní, Podivuhodné a krásné soužení Avy Lavender či Sundej mi měsíc prahla už dlouhou dobu.³⁷⁸

Kromě magického realismu zaznívá i surrealismus: „*Druhým inspiračním zdrojem finské fantastiky je pak magický realismus a surreálné vnímání světa.*“³⁷⁹ nebo spiritismus a mystika, která je uvedena jako jeden ze štítků na ČBDB a objevuje se i u čtenářů:

„*Nejde o fantastiku, jak ji známe, ale spíše o magický realismus, tu šmrncnutý bajkou, tu spiritismem.*“³⁸⁰

„...balancují spíš na hranici magického realismu, popřípadě mystiky...“³⁸¹

Povídky čtenáře často s žánrem „podivna“ teprve seznamují a pro některé je to zároveň první kontakt s finskou fantastikou:

„*Tato kniha byla mým prvním setkáním s finským podivnem.*“³⁸²

„*Tato antologie finských povídek je vůbec mou první, kterou jsem kdy četl.*“³⁸³

„*Něco podobného jsem četla úplně poprvé, a tak jsem ráda, že jsem si díky této knížce rozšířila obzory.*“³⁸⁴

„*Na čtenáře, který se podobně jako já s finským podivnem setkává poprvé, čeká zážitek, jaký lze přirovnat k procházce po galerii věnované jednomu uměleckému období.*“³⁸⁵

„*Zajímavý žánr, nikdy jsem nic podobného nečetla.*“³⁸⁶

„*Nic podobného jsem předtím nečetla, ačkoli nejsem velkou fanynkou sci-fi a fantasy žánru, tak čtení jsem si znepokojivě podivným způsobem užívala.*“³⁸⁷

Pro některé je antologie setkáním s již známým fenoménem:

„*Takový další milý vhled do finského podivna[.] z něhož už mám něco načteno.*“³⁸⁸

„...už mám načteny takové věci jako Ne před slunce západem (což považuju za jeden z vrcholů v této oblasti literatury), nebo Literární spolek Laury Sněžné.“³⁸⁹

³⁷⁸ BENEŠOVÁ, Jana. Víte, co je suomikumma? In: Martinus.cz [online knihkupectví]. © 2012-2018 Martinus.cz Internetové knihkupectví, 1. 7. 2016 [cit. 2018-5-29]. Dostupné z:

<http://blog.martinus.cz/2016/07/vite-co-je-suomikumma>.

³⁷⁹ DENÍK JEDNÉ KNIHOMOLKY – Nedočtené knihy za rok 2016. In: Blogger [online] 22. 12. 2016 [cit. 2018-5-29]. Dostupné z: <http://denikjedneknihomolky.blogspot.cz/2016/12/nedoctene-knihy-za-rok-2016.html>.

³⁸⁰ DĚTI NOCI – Kristina. Lesní lišky a další znepokojivé příběhy aneb útok Finů na naše srdce. In: WordPress.com [online]. © 2017 Děti noci, 14. 5. 2017 [cit. 2018-5-29]. Dostupné z: <http://deti-noci.cz/2017/05/literatura/lit-recenze/lesni-lisky-a-dalsi-znepokojive-pribehy-aneb-utok-finu-na-nase-srdce/>.

³⁸¹ Uživatelka msjadepaton na DK.

³⁸² Uživatelka lucie.8 na DK.

³⁸³ Uživatel zdenek5887 na DK.

³⁸⁴ Uživatelka blonde_elis na DK.

³⁸⁵ PETÁKOVÁ, 2016.

³⁸⁶ Uživatelka Pitbullka na DK.

³⁸⁷ Uživatelka TerezD na DK.

³⁸⁸ Uživatelka blondajk na DK.

Někde dokonce dochází k přesunu zájmu o autory: „*Pasi Ilmari Jääskeläinen* –[]autor Literárního klubu [spolku] Laury Sně[ě]žné mě přiměl koupit tuto knihu povídek. Nakonec mě v ní nejvíce oslovili jiní autoři.“³⁹⁰

U čtenářů vesměs převažuje ztotožnění s uváděným finským podivnem:

„[...] název ‘finské podivno‘ je [povídky] vystihuje nejlépe...“³⁹¹

„Kniha opravdu plně dostojí názvu svého žánru – ‘Finské podivno‘.“³⁹²

„...finské podivno sedí...“³⁹³

„Jedná se o sbírku zajímavých povídek, jejichž žánr ‘podivno‘ je asi nejprůzračnější.“³⁹⁴

„‘Finské podivno‘ je žánr, kterému rozhodně ještě budu věnovat pozornost.“³⁹⁵

„Tyhle [povídky] finsky podivné jsou výborné.“³⁹⁶

„[...] u ‘Finského podivna‘ asi ještě chvíli zůstanu!“³⁹⁷

Srovnáme-li počty hodnocení této antologie a všech předchozích autorů na knižních portálech, zjišťujeme, že měla povídková sbírka neuvěřitelný čtenářský ohlas. Odráží se to i na počtu recenzí, který předčí výše zmiňované autory. Jen na DK je uvedeno 13 zdrojů, které kromě čtenářských blogů čítají i tradiční tisk³⁹⁸.

Nejlépe hodnocenými jsou na DK povídky „Transit“, „Kéž bychom tu byli taky“, „Lesní lišky“ a „Temná zhouba, uzda smrti“. Poslední jmenovaná se dočkává největšího úspěchu. Naopak nejslabší povídkou se u čtenářů jeví „Čarodějná kolébka“, následuje ji „Motýl“. Na ČBDB nejvíce zaujala povídka „Transit“ a „Kéž bychom tu byli taky“. Zároveň je tu ovšem zveřejněn také jediný komentář, který kladně hodnotí „Čarodějnou kolébku“³⁹⁹.

³⁸⁹ Uživatel malpet na DK.

³⁹⁰ Uživatelka EmmaEmma na DK.

³⁹¹ Uživatelka evickakyticka na DK.

³⁹² Uživatelka blonde_elis na DK.

³⁹³ Uživatelka grillica na DK.

³⁹⁴ Uživatel/ka Aug na DK.

³⁹⁵ Uživatelka Šárka_D na DK.

³⁹⁶ Uživatelka kní na DK.

³⁹⁷ Uživatelka Etvel na DK.

³⁹⁸ Pro srov. takového počtu dosahuje jen Jääskeläinenův *Literární spolek*, přičemž např. *Jádro slunce* má zde uvedených pouze pět zdrojů.

³⁹⁹ Uživatelka deni.no na ČBDB.

Kdybychom měli všechny povídky nějak shrnout, všimneme si několika skutečností. První z nich je větší požadavek na proces čtení. Čtenáři zmiňují „náročnější“ literaturu, která „donutila přemýšlet“⁴⁰⁰:

„Chce to u každé povídky přemýšlet.“⁴⁰¹

„...u všech se musíte zamyslet...“⁴⁰²

„Téměř nad každou povídkou jsem si musela chvilku zapřemýšlet.“⁴⁰³

„O hodně z nich jsem přemýšlela ještě po dočtení knihy.“⁴⁰⁴ „V podstatě bylo ale na každé z povídek něco k zamýšlení o lidskosti.“⁴⁰⁵

Objevuje se i expresivnější termín „mindfuck“⁴⁰⁶. Výraz „zamýšlení“ pronikl i do štítků k antologii na ČBDB.

Čtenářům se nelíbí, že některé věci nejsou v závěru textů vysvětleny, očekávají větší popisnost a nějaký jasný smysl. Náročné čtení ukazuje i na hodnocení jednotlivých povídek. Čtenáři sami prozrazují, co je jim bližší:

„Neotřelé povídky jsou chytré uspořádány - dějové příběhy střídají spíše ty filozofické a abstraktní. Druhá zmiňovaná kategorie však není příliš mým šálkem čaje, proto spokojenost není stoprocentní.“⁴⁰⁷

Zatímco dějové povídky „Transit“, „Kéž bychom tu taky byli“, „Lesní lišky“ nebo „Temná zhouba, uzda smrti“ jsou přijímány nejlépe, lyričtěji laděný „Motýl“ nebo „Gordonův příběh“ jsou spíše tolerovány a „Čarodějná kolébka“ dokonce až na výjimky odmítána.

Čtenáři žánrové literatury jsou tak zaskočení náročnějším požadavkem na čtení, jak také předpověděl i Švec ve své recenzi: „Některé [povídky] pracují pouze s náznakem, a mohou tak působit nedotaženě, jiné vyžadují od čtenáře větší spolupráci, pozornost a možná i několikrát čtení, než se více otevřou (to platí zejména o Čarodějně kolébce).“⁴⁰⁸

⁴⁰⁰ Uživatelka Terata na DK.

⁴⁰¹ Uživatelka Monika369 na DK.

⁴⁰² Uživatelka ji7967 na DK.

⁴⁰³ Uživatelka Schullerka na DK.

⁴⁰⁴ Uživatelka PitaPitovic na ČBDB.

⁴⁰⁵ Uživatelka Žanet_ na DK.

⁴⁰⁶ Uživatel MartyManCZ na DK. Expresivní výraz „mindfuck“ znamená záměrné matení a manipulaci s myslí člověka.

⁴⁰⁷ Uživatel mrx.friend na ČBDB.

⁴⁰⁸ ŠVEC, 2016.

Druhým vystupujícím rysem je sebereflexe čtenářů u horizontu očekávání. Ten se u povídkové sbírky různí. Řada čtenářů si dopředu nebyla jistá, co jim četba knihy přinese. Někteří si nebyli jistí ani v průběhu četby:

„Musím konstatovat, že při čtení první povídky "Transit" jsem se bavila, ale zároveň jsem si nebyla jistá, jestli jsem si nekoupila špatnou knihu a jen jsem si jí s Lesními liškami nespletla. Ne, nespletla. Lesní lišky dorazili, jen s mírným zpožděním.“⁴⁰⁹

„Od téhle knížky jsem asi očekávala víc, než mi mohla dát. Jednotlivé povídky mají rozdílnou kvalitu, Lesní lišky jsem ani nedočetla, Čarodějná kolébka je pro mě blábol o ničem, Gordon ušel a ta o vlkodlakovi se mi jako jediná docela líbila. Jinak průměrný soubor, o kterém za měsíc ani nebudu vědět, že jsem ho četla.“

Ohlas antologie nazývá jinde stejná čtenářka *„mnoho povyku pro nic“*.⁴¹⁰

„[...]ne, že by to bylo špatné nebo by to nebylo čtivé, ale tohle není úplně můj oblíbený žánr. ano, líbilo se mi v tom to tajemno, ale jsem zkrátka spíš na klasické fantasy nebo romantárny.“⁴¹¹

„Očekávala jsem od knihy víc - víc podivna, magie či mystiky. Nakonec mi příběhy přišly spíše jako studentské povídky z literárního plátku.“⁴¹²

„Možná si pod pojmem "znepokojivý" představuji trochu něco jiného. Ano, každá z povídek má prvek něčeho zvláštního, ale kromě jedné mi znepokojivé nepřipadaly.“⁴¹³

Někteří ze čtenářů měli na začátku jinou představu, ale v závěru byli spokojení:

„Rozpolcené hodnocení chápu tak, že spousta lidí asi očekávala něco jiného. Já také. Ale v mém případě to bylo opravdu příjemné překvapení.“⁴¹⁴

„Na začátku jsem od knihy čekala něco trochu jiného[,] ale brzy jsem na to zapomněla. Dostala jsem totiž zajímavé a neobvyklé povídky, které mě neskutečně bavilo číst.“⁴¹⁵

Jiným se naopak dostalo přesně toho, co očekávali nebo chtěli:

„Lesní lišky byly přesně to, co jsem od knihy očekávala. Osm nesmírně poutavých a odlišných povídek a každá zvlášť mě upoutala nějakou svou divností, podivností.“⁴¹⁶

„Tak tohle bylo opravdu super. Finské podivno je zjevně něco, co mi sedne.“⁴¹⁷

„Kniha splnila očekávání...“⁴¹⁸

⁴⁰⁹ POUZE KNIHY, NIC MÍŇ.. – Anita. Lesní lišky a další znepokojivé příběhy. In: Blogger [online] [cit. 2018-5-30]. Dostupné z: <http://gingerani.blogspot.cz/2017/03/lesni-lisky-dalsi-znepokojive-pribehy.html>.

⁴¹⁰ Uživatelka Tyet na DK a ČBDB.

⁴¹¹ Uživatelka camie na ČBDB.

⁴¹² Uživatelka tea_foam na ČBDB.

⁴¹³ Uživatelka msjadepaton na DK.

⁴¹⁴ Uživatelka msjadepaton na DK.

⁴¹⁵ Uživatelka AlexisG na ČBDB.

⁴¹⁶ Uživatelka deni.no na ČBDB.

⁴¹⁷ Uživatelka Michelle S na ČBDB.

Také se ukázalo, že povídky ve slovním hodnocení čtenářů dostaly svého jména: „*Co k tomu říct, povídky byly vskutku podivné, někdy až lehce znepokojivé.*“⁴¹⁹ Antologie potom sklízí úspěch tam, kde čtenáři v nadšení z četby doufají ve vydávání dalších děl tohoto žánru nebo se pustí do četby jiných děl od autorů povídek:

„*Přemýšlím, že si od některých autorů z této sbírky půjčím další jejich knihy.*“⁴²⁰

„*Rozhodně se ale chystám přečíst od autorky úvodní povídky její knihu Jádru S[s]lunce.*“⁴²¹

„*Co mě ale opravdu potěšilo a rozhodlo tak o hodnocení knihy, je závěr - Podoby finského podivna. Rozhodně ho nevynechávejte, dozvíte se hodně zajímavých informací a já si našla i několik dalších tipů na čtení.*“⁴²²

„*Tato kniha byla mým prvním setkáním s finským podivnem. Překvapilo mě, jak moc mi tento styl sednul[.] a rozhodně se chystám přečíst si více takových podivných knih.*“⁴²³

„*Určitě se k některým z autorů vrátím.*“⁴²⁴

„*Kdyby vznikl druhý díl, vůbec bych se nezlobila... :-)*“⁴²⁵

„*Už jsem si našla pár dalších knih, které se zařazují pod tuhle kata[e]gorii a já doufám[.] že jen tak nezmizí z pultů prodejců, protože by to byla velká škoda.*“⁴²⁶

Jisté pochybnosti nad přijetím širší čtenářské veřejnosti žánrové literatury nicméně vyjadřuje toto tvrzení: „*Každý si najde ten svůj příběh[.] který se mu bude líbit a bude z něho mít husí kůži, ale přesto si nemyslím[.] že Lesní lišky jsou pro každého. Je to sice směs fantasy a sci-fi[.] ale přesto sem cítila takové divné... podivno? Tak jako si King a Rowlingová našli svoje fanoušky a čtenáře, tak i finské podivno se musí najít ty své.*“⁴²⁷ Čtenářka zde uvádí dvě autorská jména, která reprezentují klasické příklady žánrů hororu a fantasy. Domněnka o nalezení „svých“ čtenářů tak odpovídá horizontu očekávání žánru a jeho klasikům v rámci fantastiky.

Většinou jsou povídky přijímány kladně, výjimečně nezaujmou: „*Finské podivno je fakt hodně podivné a asi to úplně nebude můj šálek kávy.*“⁴²⁸ Na celkovém horším hodnocení sbírky se podepisuje fakt, že některé povídky odpovídají vkusu čtenářů více a některé méně. Čtenáři zmiňují rozkolísanost

⁴¹⁸ Uživatelka Monika369 na DK.

⁴¹⁹ Uživatelka colore na ČBDB.

⁴²⁰ Uživatelka LadyKet na DK.

⁴²¹ Uživatel trbuch na ČBDB.

⁴²² Uživatelka elenai na DK.

⁴²³ Uživatelka lucie.8 na DK.

⁴²⁴ Uživatelka Schullerka na DK.

⁴²⁵ Uživatelka Michelle S na ČBDB.

⁴²⁶ MT Jankovi, 2017.

⁴²⁷ Tamtéž.

⁴²⁸ Uživatel MartyManCZ na DK.

kvality, kterou ve své recenzi zmiňuje rovněž Michal Švec⁴²⁹. Recipienti rovněž několikrát připouštějí, že jim povídky nevyhovují pro jejich krátkost. Řada z nich se proto i jindy povídkové četbě vyhýbá. Čtenáři si stěžují, že než se do příběhu začnou, už vyprávění končí.⁴³⁰

3.8 Marko Hautala

Po antologii *Lesních lišek* se k českým čtenářům dostávají hororové příběhy spisovatele Marka Hautaly (1973-), který pochází ze západofinského města Vaasa. Jak je uvedeno na autorových oficiálních webových stránkách, jeho románová tvorba propojuje prvky realismu s psychologickým hororem⁴³¹. Hautala vydal již sedm románů, z nichž dva získaly literární ocenění, a jeden byl v nominaci. Za román *Itsevalaisevat* (Luminiscenti, 2008) získal autor literární cenu Tiiliskivi, o dva roky později cenu Kalevi Jänttiho za román *Käärinliinat* (Rubáš, 2009). Z další tvorby uvedme romány *Kirottu maa* (Prokletá země, 2002), *Torajyvät* (Námely, 2011) a *Unikoira* (Pes ze sna, 2013) s nominací na literární cenu Nuori Aleksis. Jeho poslední dva romány *Kuokkamummo* (Bába Motyka, 2014, č. 2016) a *Kuiskaava tyttö* (Šeptající dívka, 2016, č. 2017) byly přeloženy do češtiny.

Prvním kontaktem s dílem Marka Hautaly je tak pro české čtenáře výše zmiňovaný horor *Bába Motyka*, který přeložila Linda Dejdarová. Román vypráví příběh o zastrčeném finském předměstí, kde koluje zvěst o hroživé Bábě Motyce. Podle legendy má Bába Motyka černý jazyk a smrt čeká toho, kdo o ní promluví. Traduje se, že Bába nejprve vyrve oběti jazyk z těla, poté ji zakope a nakonec sní. Tento příběh si předávají generace místní mládeže. Z městečka však záhadně mizí lidé a otevírá se tak otázka, zda se jedná o pouhou hrůzostrašnou historku, či zda se okolím skutečně toulá opravdová Bába Motyka.

Na DK se dočkává průměrného hodnocení, nachází se dokonce v žebříčku nejhůře hodnocených knih na 62. místě. Knihu dosud ohodnotilo 140 čtenářů a se

⁴²⁹ ŠVEC, 2016.

⁴³⁰ Např. uživatelé Gibis, kejty91, Lotka na DK.

⁴³¹ Marko Hautala. [online] [cit. 2018-06-01]. Dostupné z: <http://markohautala.fi/teokset/>.

svými 58 % nepatří právě k nejvýše hodnoceným⁴³². ČBDB hlásí 60 % s 31 hodnoceními⁴³³. Na LEGII má *Bába Motyka* 69 % a s pouhými pěti hodnotícími⁴³⁴.

Na DK nacházíme román se žánrovými štítky „severská krimi“ a „finské detektivky“, v jednotlivých čtenářských reakcích potom jako thriller, horor nebo thriller s hororovou zápletkou.⁴³⁵ V recenzích je také označován jako horor s prvky detektivky⁴³⁶ či schizofrenní thriller.⁴³⁷

Hautala je v anotaci DK prezentovaný jako „finský Stephen King“. Taková nálepka však v mnoha čtenářích vzbuzuje velká očekávání, která nakonec nejsou naplněna. Čtenáři se v komentářích u knihy k tomuto označení vyjadřují vesměs negativně. Jedna čtenářka to dokonce považuje za „vtíravou marketingovou pomoc“⁴³⁸. Hautalova tvorba se dle čtenářů v žádném případě nedá srovnávat s kingovským hororem. Stephen King je tradičně vnímán jako král žánru hororu, uvedení jeho jména tak ve čtenářích zasévá určitá očekávání, který mají spojena s četbou jeho děl. Čtenáři ovšem vnímají Hautalův román spíše jako „strašidelný příběh“⁴³⁹, „fantaskní“⁴⁴⁰, „lehce fantasy“⁴⁴¹ nebo dokonce jako „folklórní báchorku“⁴⁴².

⁴³² *Bába Motyka*. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/baba-motyka-287682>.

⁴³³ *Bába Motyka*. In: Československá bibliografická databáze [online databáze]. © 2009-2018 ČBDB.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/kniha-164524-baba-motyka-kuokkamummo>.

⁴³⁴ *Bába Motyka*. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.legie.info/kniha/16578-baba-motyka>.

⁴³⁵ Uživatel trudoš na DK označuje příběh za „psychedelický horor“. Přízvisko „psychedelický“ nacházíme i v jedné recenzi, viz HLADÍK, I. D. Recenze: *Bába Motyka – srovnání s Kingem je zločin*. Tahle kniha je všechno, jen ne dobrá. In: Blesk [online] © 2001-2018 CZECH NEWS CENTER a.s., 2. 6. 2016 [cit. 2018-6-1]. 2016. Dostupné z: <http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-kultura/397322/recenze-baba-motyka-srovnani-s-kingem-je-zlocin-tahle-kniha-je-vsechno-jen-ne-dobra.html>.

⁴³⁶ ČERNUCKÁ, Lucie. Recenze: Marko Hautala – *Bába Motyka*. In: Severské detektivky.cz [online] © Severské detektivky.cz 2018 [cit. 2018-6-1]. Dostupné z: <http://www.severskedetektivky.cz/clanek.php?recenze-marko-hautala-baba-motyka&cislocianku=2016050003>.

⁴³⁷ NÁJEMNÍKOVÁ, Hana. *Bába Motyka: schizofrenní thriller*. In: Fantasy planet [online] © FantasyPlanet.cz, 5. 10. 2016 [cit. 2018-6-1]. Dostupné z: <http://www.fantasyplanet.cz/uncategorized/baba-motyka-schizofrenni-thriller/>. Spojení se schizofrenií nacházíme i v další recenzi, viz HOCHMANOVÁ, L. *Bába Motyka si jde pro všechny, kteří mají odvahu vyslovit její jméno*, Marko Hautala: *Bába Motyka*. In: [fantasybooks.cz](http://www.fantasybooks.cz) [online] © 2006-2012 FANTASYA BOOKS s.r.o., 27. 6. 2016 [cit. 2018-6-1]. Dostupné z: <http://www.fantasybooks.cz/clanek/baba-motyka-si-jde-pro-vsechny-kteri-maji-odvahu-vyslovit-jejji-jmeno>.

⁴³⁸ Uživatel rasputin na DK.

⁴³⁹ Uživatelky Fallen a Ivikas na DK.

Poněkud směšně může působit zařazení tohoto hororového románu mezi díla tematizující problematiku seniorů. Autor jednoho článku o mládežnické literatuře věnované seniorům připojuje *Bábu Motyku* do společnosti děl *Babička pozdravuje a omlouvá se* od Fredrika Backmana, *Stoletý stařík, který vylezl z okna a zmizel* Jonase Jonassona, trilogie *Babiček*⁴⁴³ Minny Lindgren a *Zátiší s kousky chleba* od Anny Quindlen. *Bába Motyka* zde jako „ukázkový příklad nepříliš přátelského seniora“ působí přinejmenším bizarně.⁴⁴⁴ Zde je však pro nás podstatné, že je dílo řazeno k literatuře pro mládež.

Nejčastější výtkou je chaotický děj příběhu, čtenáři se cítí zmatení, hovoří o „velké nesmyslné slátanině“⁴⁴⁵ nebo „motanici obrazů“⁴⁴⁶. Zvláště jedna čtenářka je tímto chaosem frustrována: „*Nechápala jsem to, nebavilo mě to, nesnáším[,] když ani po několika kapitolách nevím[,] o co jde, kdo je kdo a kde se to vlastně odehrává...*“⁴⁴⁷ Objevují se i jiné kritické, ale zajímavě expresivní komentáře: „*Celkově čtení knihy bylo jako chlastat a fetovat celý víkend v kuse s divnými lidmi na divném místě*“⁴⁴⁸. Spojitost s drogami zmiňují i jiní čtenáři⁴⁴⁹, kteří autora dokonce obviňují z konzumace LSD⁴⁵⁰, případně z „kouření sušeného sobího lejna“⁴⁵¹.

Někteří čtenáři připouštějí, že se v ději příběhu špatně orientovali a členění kapitol na ně působilo nepřehledně. Velkou část z nich zklamalo rozuzlení příběhu, které považovali za nejasné a příliš otevřené⁴⁵². Takové jsou dojmy čtenářů i na ČBDB. Ne všechny reakce jsou však odmítavé. Kladně naopak mnoho z nich hodnotí mrazivou a dusivou atmosféru a zajímavý námět městských

⁴⁴⁰ Uživatel ZÓNA n DK.

⁴⁴¹ Uživatelka Zuziik n DK.

⁴⁴² Uživatel Joges na DK.

⁴⁴³ Jednotlivé díly trilogie s podnázvky a v pořadí *Mrtvý kuchař*, *Na útěku* a *Den zkázy*.

⁴⁴⁴ POSPÍŠILOVÁ, Monika. Knižní NEJ: 5krát Young Adult z opačného konce. In: Kukátko.cz [online] © Kukátko.cz, 8. 10. 2016 [cit. 2018-6-1]. Dostupné z: <http://www.kukatko.cz/knizni-nej-5krat-young-adult-z-opacneho-konce/>.

⁴⁴⁵ Uživatelka Svica na DK.

⁴⁴⁶ Uživatel trudoš na DK.

⁴⁴⁷ Uživatelka Fazolka2017 na DK.

⁴⁴⁸ Uživatelka Sulakova na DK.

⁴⁴⁹ Uživatelka michimuller na DK.

⁴⁵⁰ Uživatel maxx, uživatelka Drgajda na DK.

⁴⁵¹ Uživatel pobijecmuch na DK.

⁴⁵² Kromě reakcí čtenářů na knižních serverech rovněž i v recenzi viz MYNAŘÍKOVÁ, Lucie. Čtenářská recenze: Marko Hautala – *Bába Motyka*. In: Knižní klub [online] © 2005-2018 Knižní klub [cit. 2018-6-1]. Dostupné z: <https://www.knizniklub.cz/literarni-kavarna/recenze/baba-motyka-1.html>.

legend, který se v poslední době těší velké popularitě⁴⁵³. Zde je také zajímavé si povšimnout, že si čtenáři připodobňují postavu Báby Motyky k českým pohádkovým postavám jako je Klekánice⁴⁵⁴, Polednice⁴⁵⁵, Bílá paní nebo Bezhlavý rytíř⁴⁵⁶.

Pozitivního hodnocení atmosféry v díle se autor dočkává i u těch, kteří byli samotným příběhem jinak zklamáni. Čtenáři si také pochvalují čtivost. Pokud byl pro někoho příběh zmatený, nepřehledný a nejasný, jiným připadal autorův specifický styl vyprávění naopak zajímavý, „avantgardní“⁴⁵⁷. Smířlivou⁴⁵⁸ či veskrze pozitivní⁴⁵⁹ recenzi nicméně nacházíme spíše ojediněle.

Zajímavé je, že někteří čtenáři odsuzují román kvůli filozofickým pasážím a odkazují jej intelektuálům:

„Jestli tohle ocení alespoň intelektuální segment čtenářů, budu jim držet palce...“⁴⁶⁰

„Bába Motyka je jen pro intelektuály, kteří si chrochtají blahem...“⁴⁶¹

„připadala jsem si jak u čtení nějaké filozofické knihy“⁴⁶²

U žánrové literatury se s takovým obsahem zpravidla nesetkáváme. Hororová tvorba naopak bývá často považována za nízkou a triviální, za druh komerční literatury, která se píše pro zábavu a zážitek z četby⁴⁶³, nikoliv pro

⁴⁵³ Že je tato tematika živá, dokazuje i filmový průmysl. Srovnajme například s velkou popularitou amerického seriálu *Stranger Things* z roku 2016. Zde se setkáváme se skupinou mladých lidí v zapadlém městečku, jejichž život naruší záhadné zmizení jednoho z nich. Na Česko-Slovenské filmové databázi je seriál uveden jako drama, fantasy, horor, mysteriózní, sci-fi a thriller, viz *CARNIFEX*. *Stranger Things*. In: Česko-Slovenská filmová databáze [online]. Praha: POMO Media Group s.r.o., 2001-2018 [cit. 2018-6-1]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/430582-stranger-things/prehled/>.

⁴⁵⁴ Uživatelka veronika3878.

⁴⁵⁵ Knižní deníček Michaely Rubášové – RUBÁŠOVÁ, M. Recenze: Bába Motyka – Marko Hautala. In: Blogger [online] 20. 6. 2016 [cit. 2018-6-1]. Dostupné z: <http://kniznidenicek.blogspot.cz/2016/06/recenze-baba-motyka-marko-hautala.html>.

⁴⁵⁶ VIKATE – MARTINKOVÁ, L. Marko Hautala – Bába Motyka. In: Wordpress.com [online] 28. 5. 2017 [cit. 2018-6-1]. Dostupné z: <http://svetknih.funsite.cz/marko-hautala-baba-motyka/>.

⁴⁵⁷ Uživatelka marketav94.

⁴⁵⁸ Viz např. RUBÁŠOVÁ, 2016.

⁴⁵⁹ ČERNUCKÁ.

⁴⁶⁰ Uživatelka michimuller.

⁴⁶¹ HLADÍK, 2016. V tomto případě je však nutné přihlížet k tomu, že recenze vyšla v bulvárním týdeníku. Hodnocení knihy je ryze negativní.

⁴⁶² Všude plno knih – Knižníci Vo. Recenze: Bába motyka – Marko Hautala. In: Blogger [online] 27. 6. 2016 [cit. 2018-6-1]. Dostupné z: <http://vsude-plno-knih.blogspot.cz/2016/06/recenze-baba-motyka-marko-hautala.html>.

⁴⁶³ Jak krásně ilustruje další pasáž z předchozí Hladíkovy recenze: „Pokud odhodíme intelektuální pózu a budeme knihu poměřovat přísným pohledem běžného čtenáře, který má sice rád napětí, zvraty, hraní si s emocemi, ale hlavně příběh, postavy a vývoj, kniha neobstojí.“, viz HLADÍK,

filozofická zamyšlení⁴⁶⁴. V jedné recenzi čtenářka naopak autorovi vytýká jeho křečovitou snahu ukázat se jako „kvalitní literatura“ a problém spatřuje v přílišném naturalismu. Naznačuje také šablonovitě nastrčené téma lidských práv v podobě postavy homosexuála a muslimské imigrantky⁴⁶⁵. Čtenáři jsou tak z hlediska dosavadního očekávání spojeného s hororem tímto autorským přístupem překvapeni.

Zde tedy nastává zajímavý moment v recepci románu. Dílo, jeho specifičnost a jinakost oceňuje užší kruh čtenářů, protože vykazuje znaky, které k jeho žánru většinou nepatří. Někteří čtenáři vnímají filozofické pasáže jako obtěžující, za brzdu příběhu a napětí. Tento odklon od charakteristické tvorby komerční literatury, kdy čtenář místo dávky strachu a vzrušení dostává spíše témata k zamyšlení, tak nabízí náběh k literatuře, kterou nelze chápat jako ryze triviální, zábavnou. V hororovém románu se také objevuje inspirace folklórem a novodobý, dnes tak populární mýtus městské legendy. Inspirace mýty a zároveň provázanost s reálným světem rovněž patří k literatuře *Finnish Weird*.

Druhý autorův román přeložený do češtiny nese název *Šeptající dívka*, opět ve zpracování Lindy Dejarové. Román vypráví o psychologovi Antonu Rajamaaovi, který již několik let není v kontaktu se svou dcerou, a který se připlete do vyšetřování brutální vraždy svého kolegy. Kolega Antonovi před svou smrtí odkázal složku s materiály o jeho dceři a Anton se ji poté rozhodne najít. Vypravuje se proto do Vaasy, městečka, kde lidé trpí podivnými sluchovými halucinacemi a kde kolují zvěsti o náboženském kultu. Anton bude muset mimo jiné také odčinit své hříchy z minulosti.

Na DK má o zlomek vyšší hodnocení než předchozí román se 60 % od 41 hodnotitelů⁴⁶⁶, na ČBDB se 69 % a 7 hodnoceními⁴⁶⁷, na LEGII knihu ohodnotili

2016. Ztrátu zážitku z četby kvůli filozofickým pasážím komentuje rovněž jiná čtenářka na svém blogu: „...kniha ztratila na pobavení.“, viz Knižnici Vo, 2016.

⁴⁶⁴ Uživatelky na DK Petra17: „Myšlenky často dost filozofické“ a Rodaw: „hodně převládají až filozofické pasáže“.

⁴⁶⁵ NÁJEMNÍKOVÁ, 2016.

⁴⁶⁶ Šeptající dívka. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/septajici-divka-347292>.

⁴⁶⁷ Šeptající dívka. In: Československá bibliografická databáze [online databáze]. © 2009-2018 ČBDB.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/kniha-204936-septajici-divka-kuiskaava-tytto>.

pouze dva čtenáři na 70 %⁴⁶⁸. Na ČBDB je román v kategorii „thriller“, „horor“, na LEGII rovněž žánr „horor“ a DK štítky o žánrovém zařazení nebo tematice vůbec neuvádí.

Komentáře čtenářů jsou v poměru k hodnocení předchozího románu pozitivnější. Opět se líbí mrazivá atmosféra, vyvolávání strachu při četbě a zajímavý příběh, chválen je i metaforický jazyk⁴⁶⁹. Poprvé se objevuje souhlas s přirovnáním ke Stephenu Kingovi: „vydařený mysteriózní horor, za který by se nemusel stydět ani Stephen King“⁴⁷⁰, „uvidíme, co nám finský ‘Stephen King‘ přinese příště“⁴⁷¹. Podobně jako u *Báby Motyky* se ovšem polovině čtenářů nelíbí konec a čtyři komentáře z osmnácti hovoří o promrhaném potenciálu, který vnímali na začátku příběhu⁴⁷². Další reflexe románu u nás bohužel chybí.

Když tedy srovnáme obě díla, nacházíme několik styčných bodů. Čtenáři si v obou případech postěžují na nenaplněné vyústění hororového příběhu tak, jak jej znají například od inzerovaného Stephena Kinga. Autorovi je v obou případech přiznáván tvůrčí potenciál, často je však bohužel dle čtenářů nevyužitý. Zdá se tedy, že autor do určité míry plnil hororový horizont očekávání, který se však v závěru nepotvrdil. Hautalovo dílo působí na čtenáře často nepřehledně, chaoticky, až „šíleně“, ve většině případů je dojem negativní. U pozitivních reakcí je to nicméně považováno za autorův osobitý styl. Naopak je ale ceněna mrazivá atmosféra, kterou romány vyvolávají. U *Šeptající dívky* zmiňují recipienti častěji pocity strachu a mrazení při čtení. Jako výrazný rys odlišného čtenářského horizontu očekávání se jeví především intelektuálnost, která je vnímána u románu *Bába Motyka*.

⁴⁶⁸ Šeptající dívka. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.legie.info/kniha/17614-septajici-divka>.

⁴⁶⁹ Uživatelka Emma22 na DK.

⁴⁷⁰ Uživatel Boboking na DK.

⁴⁷¹ ČTEME S MEGGIE – Markéta (Meggie). Marko Hautala – Šeptající dívka. In: Blog.cz [online] © 2005-2018 TV Nova s.r.o., 12. 10. 2017 [cit. 2018-6-2]. Dostupné z: <http://cteme-s-meggie.blog.cz/1710/marko-hautala-septajici-divka>.

⁴⁷² Uživatelé Edlik a Patrik02 a uživatelky Ema22 a Terez25 DK.

3.9 Pasi Ilmari Jääskeläinen – *Magický průvodce městem pod pahorkem*

Magický průvodce městem pod pahorkem (dále jen *Magický průvodce*) nás zavádí do města Jyväskylä ve středním Finsku. Šéfredaktor Olli Suominen pracuje ve středně velkém nakladatelství se zaměřením na dětskou a populárně naučnou literaturu. Žije vcelku pokojným životem, má manželku a syna a šed' svých dnů prokládá sněním. Jednoho dne se rozhodne založit si účet na Facebooku. Sociální síť mu do života vrátí zpět nejen staré přátele, ale i jeho dávnou lásku. Ta je nyní slavnou spisovatelkou, a když Ollimu navrhne vydání své nové knihy *Magický průvodce městem*, Olli takovou nabídku nemůže odmítnout. Znovuobjevuje zadupané city a vášeň a propadá se do dávných vzpomínek. Přípravy knihy a obnovení milostného vztahu však naruší něco nečekaného – únos Olliho manželky a jeho syna. Olli se musí popasovat nejen s hrozbou ztráty rodiny, ale také se svou vlastní minulostí.

Na DK má román 78 % od 139 čtenářů⁴⁷³, na ČBDB 74 % od znatelně méně hodnotících 46 uživatelů⁴⁷⁴ a na LEGII 70 % od tří uživatelů⁴⁷⁵.

Na DK a LEGII je uveden pod žánry detektivky, hororu a fantasy, na ČBDB se štítkem magického realismu a podivna. „*Městská fantasy, finské podivno – suomikumma, magický realismus, detektivka či horor? Asi všechno, ale hlavně skvělé čtení,*“ říká v komentáři uživatel Makropulos na DK⁴⁷⁶. Jiná čtenářka vidí román jako „*hodně originální thriller, který má mírně fantaskní prvky a současně je lehce inspirovaný dětskou dobrodružnou literaturou a filmovými romancemi Pedro Almodóvara.*“⁴⁷⁷ Většina čtenářů se nicméně ztotožňuje s žánrem magického realismu⁴⁷⁸. V jedné recenzi je Jääskeläinen

⁴⁷³ *Magický průvodce městem pod pahorkem*. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/magicky-pruvodce-mestem-pod-pahorkem-331882>.

⁴⁷⁴ *Magický průvodce městem pod pahorkem*. In: Československá bibliografická databáze [online databáze]. © 2009-2018 ČBDB.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/kniha-194044-magicky-pruvodce-mestem-pod-pahorkem->.

⁴⁷⁵ *Magický průvodce městem pod pahorkem*. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.legie.info/kniha/17245-magicky-pruvodce-mestem-pod-pahorkem>.

⁴⁷⁶ Uživatel Makropulos na DK.

⁴⁷⁷ Uživatelka Teckovana na DK.

⁴⁷⁸ Srovnejme to například s recepcí předchozího autorova románu, kterému je přízvisko magického realismu spíše vyčítáno.

označen dokonce za krále tohoto žánru. Stejná recenze se rovněž dotýká zajímavého momentu – čtenářka běžně nevolí žánry fantastiky a přesto ji tento román zaujal:

„Nenechte se odradit tím, že jde o magický realismus. Nemám ráda sci-fi nebo fantasy, ale tohle je něco úplně jiného, lepšího, ujetějšího, něco, na co jen tak nezapomenete a budete vyhlížet další podobné knihy.“⁴⁷⁹

Také se již hojně používá termín finské podivno a původní označení ve finštině *suomikumma*. Tento výraz si čtenáři spojují se snovým a tajemným světem a právě s magickým realismem⁴⁸⁰. Finské podivno nazývá „severským příbuzným magického realismu“ také recenzentka z časopisu *XB-1*.⁴⁸¹

Až na výjimky je finské podivno vnímáno pozitivně:

*„...mám ráda suomikummu alias finské podivno, protože zatím jsem skutečně v tomto žánru neobjevila nekvalitní a nudnou literaturu, i když každá kniha je nesrovnatelná s tou předchozí. Pokud jste si oblíbili **Lesní lišky**, neznamená to, že propadnete i Magickému průvodci.“⁴⁸²*

Podobně jako u autorova předchozího románu se i zde setkáváme se čtenářkou, která obvykle neocení žánrovou literaturu science fiction či fantasy, tento román jí však učaroval. Podruhé u stejného autora tak dochází ke změně horizontu očekávání u daného žánru magického realismu.

Velký ohlas sklízí narážky a citace ze světové kinematografie. Filmovost a přítomnost filmu se čtenářům vesměs líbí:

„Moje filmové částice jsou rozkmitány na maximum...“⁴⁸³

„Pro filmového fanouška určitě úžasné počtení.“⁴⁸⁴

„Platí slib z obálky, že knížku prožijete jako film...“⁴⁸⁵

⁴⁷⁹ Jedu v knize – Magický průvodce městem pod pahorkem. In: WordPress.com [online] [cit. 2018-6-2]. Dostupné z: <http://jeduvknize.cz/magicky-pruvodce-mestem-pod-pahorkem/>.

⁴⁸⁰ Např. „nový magický realismus“ v recenzi VOCELKOVÁ, Alena. RECENZE: Je tu nový magický realismus. Říká se mu finské podivno. In: iDNES.cz [online] 1. 5. 2017 [cit. 2018-6-2]. Dostupné z: https://kultura.zpravy.idnes.cz/recenze-magicky-pruvodce-mestem-nad-pahorkem-suomikumma-pasi-ilmari-jaaskelainen-gim-/literatura.aspx?c=A170428_101203_literatura_kiz.

⁴⁸¹ Idle. Tajné průchody městem. *XB-1* [online časopis] 29. 5. 2017 [cit. 2018-6-2]. Dostupné z: <http://www.casopisxb1.cz/aktuality/pruvodce-mestem-recenze/>.

⁴⁸² BENEŠOVÁ, Jana. V Magickém průvodci na vás čekají dvě verze závěru a finská suomikumma. In: Martinus.cz [online] 13. 4. 2017 [cit. 2018-6-2]. Dostupné z: <http://blog.martinus.cz/2017/04/v-magickem-pruvodci-na-vas-cekaji-dve-verze-zaveru-a-finska-suomikumma>.

⁴⁸³ Uživatelka EmmaEmma na DK.

⁴⁸⁴ Uživatelka Marcela52 na DK.

⁴⁸⁵ Uživatelka Martina86 na DK.

Mnoho čtenářů srovnává *Magického průvodce* s předchozím románem *Literárního spolku* a hodnotí jej hůře, vyjadřuje zklamání: „*Kam se poděl autor Laury Sněžné?*“⁴⁸⁶ Pouze tři čtenáři jsou s *Magickým průvodcem* naopak spokojenější než s *Literárním spolkem*.⁴⁸⁷ Pokud se někomu Jääskeläinenovo dílo vůbec nelíbí, pak je důvodem nesourodost, neucelenost, že je to „dost šílené“ nebo „slátanina“⁴⁸⁸.

Ve srovnání s předchozím románem si čtenáři nestěžují na „nehodící se“ přítomnost erotiky. V recenzích ani v komentářích na knižních serverech, vyjma dvou případů, se dokonce ani zmínka o sexu či sexualitě nevyskytuje. Jediná čtenářka na ČBDB vnímá erotiku jako logickou součást příběhu⁴⁸⁹ a „trochu i té erotické atmosféry“ připouští pouze jedna další autorka blogové recenze⁴⁹⁰.

Takřka všichni se shodují na tom, že má druhý román velice pomalý, zdlouhavý, někdy až nudný rozjezd. Nejedna čtenář se musel zejména v počátku příběhu do čtení nutit. Takoví čtenáři se potom dělí na čtyři skupiny. Jedni knihu odkládají s tím, že je příliš nudná a zvláštní, že finské podivno není pravděpodobně jejich šálkem kávy nebo protože je příběh po *Literárním spolku* zklamal. Druzí se přehoupnou přes první polovinu, s menšími či většími obtížemi román dočtou do konce a nadále nejsou spokojeni. Třetí skupina se po první části nechá strhnout příběhem, který nabírá na spádu, jejich očekávání však také není v závěru naplněno. Poslední část čtenářů si román po druhé polovině pochvaluje a přijímá i jeho rozuzlení.

Co čtenáři knižní anotace neprozrazuje, zato hojně nacházíme reflektováno v recenzích a komentářích, je existence dvou možných konců příběhu. Autor nechal román vydat se dvěma verzemi rozuzlení. Alternativní zakončení

⁴⁸⁶ Uživatel Luboš Panda na ČBDB.

⁴⁸⁷ Uživatelé na DK pepa7462, Nay, qydko, Jessie_K, Danago a Selket se shodují, že *Literární spolek Laury Sněžné* byl lepší, uživatelky Pett, VeronikaJak a mehilainen se vyslovují ve prospěch *Magického průvodce městem pod pahorkem*.

⁴⁸⁸ Uživatelka marvarid na DK.

⁴⁸⁹ Uživatelka Kajusska01 na ČBDB.

⁴⁹⁰ VLČÍ BOUDA – KLIKOVÁ, M. *Magický průvodce městem pod pahorkem*. In: Vlčí bouda – Server pro všechny ze smečky [online]. © Vlčí bouda 2018 16. 5. 2017 [cit. 2018-6-3]. Dostupné z: <http://vlcibouda.net/literatura/magicky-pruvodce-mestem-pahorkem>.

k jednotlivým verzím jsou ke stažení na internetových stránkách nakladatelství⁴⁹¹. Mnoho čtenářů je nadšených, hodnotí to jako zajímavý a dobrý nápad. Jiní to zase považují za přílišné experimentování a nadbytečné, a že se k příběhu druhý konec nehodí nebo že je nejasný a „mdlý“⁴⁹² nebo „děsně kýčovitý, filmový“⁴⁹³.

Když srovnáme recepci obou románů, všímáme si především proměny ve vnímání spojení finské literatury a žánru magického realismu. S vydáním druhého díla dochází k ukotvení tohoto pojmu v souvislosti s tvorbou autorského jména Jääskeläinen a finský magický realismus už existuje jako pojem, se kterým čtenáři operují i u jiných autorů a děl. Část čtenářů se tak mohla podílet na posunu horizontu očekávání, který nastal v představě o pojetí magického realismu.

Hodnotící reakce se rovněž nedělí tak výrazně na tábory pro a proti jako u prvního románu. Můžeme zde proto tušit jistou selekci čtenářů, kteří sáhli po druhém románu v nadšení z prvního, a odliv těch, kterým nevyhovoval autorův styl. *Magický průvodce* trpí pomalým vývojem na začátku příběhu, zatímco *Literární spolek* vtahuje čtenáře hned. Celkově román za svým zaječinským předchůdcem v hodnocení spíše zaostává. Je však nutné brát v potaz, že *Magického průvodce* např. na DK hodnotilo o přibližně 200 lidí méně než *Literární spolek*. S větším množstvím kladných reakcí se přitom setkáváme především u druhého románu, tedy v době, kdy již mají recipienti čtenářskou zkušenost Jääskeläinenova prvního románu a vědí, co čekat. Naopak první setkání s autorem je pro některé čtenáře problematické jak u *Literárního spolku*, tak u *Magického průvodce*. Ukazuje se tedy, že zatímco první kontakt s autorem naráží na odlišný horizont očekávání, u opětovného setkání se již dočkává většího přijetí.

3.10 Další ozvěny *Finnish Weird* u nás

Na českém knižním trhu existují také další tituly, které se dočkaly nálepky *Finnish Weird*, ačkoliv je stejnojmenné časopisy neuvádějí. Jejich příslušnost k fenoménu je diskutabilní mimo jiné proto, že například tradiční finská literární kritika je k *Finnish Weird* rovněž neřadí. Protože je však tato práce o reflexi

⁴⁹¹ U nás na internetových stránkách nakladatelství Paseky. Obě verze dostupné z: www.paseka.cz/chodba.

⁴⁹² Uživatel TomTomis na DK (na ČBDB zveřejnil komentář stejného obsahu pod přezdívkou TomToman).

⁴⁹³ Uživatel TomTomis na DK.

tohoto fenoménu u nás a dané tituly jsou s tímto proudem nějakým způsobem spojovány, zmiňují tato díla a jejich autory alespoň na okraj.

V českém prostředí se tak tento pojem objevuje také se jmény autorek Sofi Oksanen, Katji Kettu a Laury Lindstedt a s autorem Pajtimem Statovcim. Prozaická tvorba však není jediná oblast, která se v dnešní době vztahuje na fenomén současné finské fantastiky. K *Finnish Weird* jsou řazena také díla z řad komiksů. Prvním z jeho představitelů je *Sojčák* od Jaakka Ahonena. Druhý případ reprezentuje komiks *Agnes a sedmý host* od Kati Närhi, která za něj v domácím Finsku získala komiksovou cenu Finlandia.

Spojitosť s *Finnish Weird* zaznívá v některých recenzích nebo je možné ji nalézt na sociálních sítích, zejména pod účtem kampaně #ReadNordic⁴⁹⁴, kterou spustila nezisková organizace Skandinávského domu (dále jen SD)⁴⁹⁵ v září roku 2015. V komentářích čtenářů se pojítka s *Finnish Weird* objevuje o poznání méně.

3.10.1 Sofi Oksanen – Norma

Sofi Oksanen (1977-) je v českém prostředí jedním ze známých finských jmen díky již přeloženému románu *Puhdistus* v překladu Jana Petra Velkoborského (Očista, 2008, č. 2010) a dalšími díly v překladech Lindy Dejdarové *Stalinin lehmät* (Stalinovy krávy, 2003, č. 2012), *Kun kyyhkysel katosivat* (Čas ztracených holubic, 2012, č. 2013), *Baby Jane* (2005, č. 2014) a *Norma* (2015, č. 2016). Ve své tvorbě ztvárňuje Oksanen prostřednictvím ženských postav problematiku mezilidských vztahů, přistěhovalectví, sexuální orientace, představ o kráse a s tím spojené poruchy příjmu potravy, obchodu se ženami a další tíživé otázky dnešní moderní společnosti. Autorka získala řadu literárních cen. Věnuje se také publicistice a vyjadřuje se k politickým tématům.

⁴⁹⁴ Kampaň vznikla na podporu četby severské literatury k příležitosti nadcházejícího knižního veletrhu Svět knihy 2016, jehož bylo Finsko čestným hostem. V rámci kampaně se mohli čtenáři zapojit do čtenářské výzvy, během níž měli na základě určitých pravidel přečíst díla severské literatury, a rovněž se účastnit řady kulturních akcí spojených se severskými autory. Více o kampani viz Základní informace o kampani #ReadNordic [online]. Skandinávský dům, z.s., 2015 [cit. 2018-6-1]. Dostupné z: <http://www.skandinavskydum.cz/readnordic/>.

⁴⁹⁵ Toto občanské sdružení dobrovolníků z řad absolventů, studentů a dalších odborníků se zaměřením na severské jazyky zprostředkovává kulturu skandinávských zemí v České republice, informuje o reáliích a aktualitách ze Severu a pořádá nepřeborné množství akcí.

V posledním románu *Norma* vypráví o osamělé dívce Normě Ross s čarovnými vlasy, díky kterým rozpozná neupřímnost, lži a nemoci. Zázračná vlastnost jejích vlasů jí však klade překážky v partnerských vztazích, ve kterých Norma nikdy nevydrží dlouho, a proto se jim spíše vyhýbá a žije jen se svou matkou. Její život však zasáhne matčina sebevražda skokem pod vlak. Hlavní hrdinka ztrácí svou jedinou oporu v životě. Protože se zdají okolnosti sebevraždy podivné, pouští se hrdinka do pátrání po záhadných příčinách smrti její matky.

Norma se u čtenářů dočkává spíše průměrného hodnocení. Na DK nacházíme 66 % od 56 hodnotících⁴⁹⁶, na ČBDB drží o něco lepší hodnocení 72 % a 19 hlasy⁴⁹⁷ a na LEGIE hodnotil pouze jeden čtenář na 70 %⁴⁹⁸.

Žánrově je titul na DK uveden pouze jako „román“, na ČBDB je připojen „thriller“, ovšem na LEGIE je v kategorii „fantasy“. Jeden čtenář vnímá dílo jako „ženský kriminální román“⁴⁹⁹, jiný čtenář popisuje příběh jako „feministický fantasy thriller“⁵⁰⁰ a Lukáš Gregor ve své recenzi popisuje *Normu* jako „literární hru“⁵⁰¹. Lenka Fárová tento román ve své recenzi dokonce dává do souvislosti s žánrem „finského podivna“, když tvrdí, že autorka „*se s tímto románem tak trochu svezla na dvou momentálně populárních vlnách: detektivního žánru a finského magického realismu (častěji označovaného jako finské podivno – suomikumma)*“⁵⁰². Za druhý, více diskutabilní případ přiřazení k finskému podivnu je možno počítat i jednu blogovou recenzi *Normy*:

*„Moje druhá kniha od Sofi. A v žádném případě není poslední, v knihovně na mne čekají Stalinovy krávy a pak si půjčím i Očistu. Severské detektivky nevyhledávám, tato módní vlna mne minula, jsem spíše fanynkou finského podivna[,] a proto se také těším na příští sobotu, kdy si z místního knihkupectví odnesu román Magický průvodce městem pod pahorkem.“*⁵⁰³.

⁴⁹⁶ Norma. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/norma-306455>.

⁴⁹⁷ Norma. In: Československá bibliografická databáze [online databáze]. © 2009-2018 ČBDB.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/kniha-175170-norma>.

⁴⁹⁸ Norma. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.legie.info/kniha/17446-sofi-oksanen-norma>.

⁴⁹⁹ Uživatel ZÓNA na DK.

⁵⁰⁰ Uživatel Disease na DK.

⁵⁰¹ GREGOR, Lukáš. Nenormální Norma. In: LUXOR [online]. Praha: Refresh, s.r.o., 17. 1. 2017 [cit. 2018-6-3]. Dostupné z: <https://neoluxor.cz/blog/recenze/nenormalni-norma--1668/>.

⁵⁰² FÁROVÁ, Lenka. Kdo ovládá vlasy, vládne ženám. In: iLiteratura.cz [online]. Praha: Sdružení pro iliteraturu, 17. 4. 2017 [cit. 2018-6-3]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/38093/oksanen-sofi-norma>.

⁵⁰³ LOSTSOUL – lostsoul2015. Sofi Oksanen: Norma. In: WordPress.com [online]. 25. 3. 2017 [cit. 2018-6-3]. Dostupné z: <https://lostsoul2015.wordpress.com/2017/03/25/sofi-oksanen-norma/>.

Zde však není jasné, proč autorka uvádí finské podivno a *Magického průvodce* v úvodu ke své recenzi *Normy*.

Čtenáři si nicméně všimají, že se jedná o první fantastickou knihu autorky:

„Autorce už u nás vyšlo několik knih, ale tohle je jediná s fantastickými prvky.“⁵⁰⁴

„Oproti předchozím knihám je tahle dost nezvyklá svým výletem do oblasti fantastična, a pokud na to člověk není připraven, zpočátku ho to zaskočí - to se alespoň stalo mně.“⁵⁰⁵

Stejná čtenářka dále uvádí, že linie fantastiky je spíše okrajová.⁵⁰⁶

Kromě zmiňovaného žánru fantasy na LEGII je opět zmiňován magický realismus⁵⁰⁷. Někteří čtenáři jsou však zmatení a fantasy naopak z kategorií vylučují: „*Tak vážně nevím, co je tahle kniha zač. Zato vím, co to není. Není to thriller, není to love story, není to fantasy...*“⁵⁰⁸

Po zkušenosti s *Očistou* nebo jinými autorčinými díly zklamání jsou recipienti v tomto případě zklamání. Čtivost *Normy* se taktéž zejména zpočátku jeví jako problematická. Často se příběh dočkává nepochopení a zmatení, čtenáři se neorientovali v příběhu a postavách⁵⁰⁹, kniha je „neuchopitelná“, „matoucí“, „divná“.⁵¹⁰

„*Chvílemi to celé bylo těžce stravitelné.*“⁵¹¹

„*Chvílemi jsem netušila o co jde a chvílemi jsem nevěřicně kroutila hlavou.*“⁵¹²

„*Nebyla jsem schopná pochopit děj.*“⁵¹³

„*...já tu knihu nedokážu ohodnotit, asi jsem ji nepochopila.*“⁵¹⁴

„*Tato kniha byla strašně moc zamotaná, její čtení jsem často odkládal a nejsem si vůbec jistý, zda se mi kniha vůbec líbila.*“⁵¹⁵

⁵⁰⁴ Uživatelka idle na LEGII.

⁵⁰⁵ Uživatelka teite na ČBDB.

⁵⁰⁶ Uživatelka teite na ČBDB.

⁵⁰⁷ Uživatelka ematurku na DK, recenze HUŘTÁKOVÁ HAŠKOVÁ, S. Podivný příběh o kouzelných vlasech. In: VašeLiteratura.cz [online]. © 2009-16 Vaseliteratura.cz, 11. 3. 2017 [cit. 2018-6-3]. Dostupné z: <http://www.vaseliteratura.cz/pro-dospELE/6301-norma>.

⁵⁰⁸ Uživatelka pajaroh na DK.

⁵⁰⁹ Např. uživatelky embi, MockOrange a karolina5333 na DK.

⁵¹⁰ BOOKS, POSTCARDS, GEOCACHES – Melinda. Norma – Sofi Oksanen. In: Blogger [online] 4. 11. 2017 [cit. 2018-6-3]. Dostupné z: <http://books-postcards-geocaches.blogspot.cz/2017/04/norma-sofi-oksanen.html>.

⁵¹¹ Uživatelka Msourkova na DK.

⁵¹² Uživatelka Jana77 na DK.

⁵¹³ Uživatelka jarka7698 na DK.

⁵¹⁴ Uživatelka Lidka na DK.

Bohužel se opět používá výraz „slátanina“, kterou jedna recenzentka nazývá až nefunkčním „gulášem všeho od pohádky, přes gangsterský thriller po román plný magického realismu“ a čtenářský zážitek považuje za svůj nejpodivnější toho roku.⁵¹⁶

3.10.2 Pajtim Statovci – *Moje kočka Jugoslávie*

Pajtim Statovci (1990-) a jeho debutový román *Kissani Jugoslavia* (Moje kočka Jugoslávie, 2014, č. 2016) má na sociálních sítích rovněž nálepku finského podivna. Tu zde zveřejnil uživatelský účet kampaně #ReadNordic. Její koordinátor Michal Švec přitom v rozhovoru pro MF DNES z února roku 2017 na otázku ohledně současné finské literatury informuje o dvou fenoménech – o finském podivnu a jeho třech zástupcích přeložených do češtiny, a o přistěhovalecké literatuře, do níž počítá právě Pajtima Statovciho s jeho debutem⁵¹⁷. Instagramový příspěvek je ze září stejného roku. Od poskytnutého rozhovoru tak zjevně došlo ke změně ve vnímání díla, které je nyní Skandinávským domem prezentováno jako zástupce finského podivna. Vyhledávací heslo přistěhovalecké literatury u příspěvku s touto knihou totiž zcela chybí.

Autor vypráví příběh mladého kosovského uprchlíka z tehdejší Jugoslávie, který vyrostl ve Finsku. Román rozvíjí problematiku přistěhovalectví, identity, mezilidských vztahů, ale také sexuality. Perspektivu generace matky Emine střídá pohled jejího nejmladšího syna, bisexuála Bekima, s nímž žijí hroznýš a kočka. Pajtim Statovci čerpá inspiraci z osudu své vlastní rodiny, která na počátku 90. let uprchla z Kosova, kde propukla krvavá balkánská válka.

⁵¹⁵ VESELÝ, David. Podaří se Normě najít pravdu? In: Detektivník [online]. © 2015-2018 DETEKTIVNÍK, 22. 4. 2017 [cit. 2018-6-3]. Dostupné z: <https://detektivnik.blogspot.cz/2017/04/podari-se-norme-najit-pravdu.html>.

⁵¹⁶ Melinda, 2017.

⁵¹⁷ Z rozhovoru VARYŠ, Vojtěch. – ŠVEC, Michal. Severská krimi je bublina. *MF DNES*, XXVIII/34. Praha: MAFRA, a.s., 9. 2. 2017.

Na DK, kde je román hodnocen na 76 % od 23 čtenářů⁵¹⁸, je bohužel jen pět uživatelských komentářů. Na ČBDB má román 77 % od sedmi hodnotících, komentáře zde nejsou žádné⁵¹⁹. Oficiální recenze románu je pak zveřejněna pouze jedna⁵²⁰. Na LEGII kniha uvedená není.

Na DK román ke kategorii fantastiky připojen není, chybí také jakýkoliv tematický štítek, který by odkazoval k finskému podivnu. Na ČBDB není rovněž uvedena žádná kategorie. Martina Siwek Macáková ve své recenzi uvádí „symboliku s fantaskním nádechem“⁵²¹. Také podle jedné čtenářky na DK román „obsahuje plno rozmanité symboliky“⁵²². Alegorii potom zmiňuje ve své recenzi např. Jan Dlask.⁵²³

V hodnocení románu se u jiné čtenářky objevuje magický realismus: „*Vyprávění se odehrává ve dvou časových rovinách... druhá se pohybuje na hraně magického realismu...*“⁵²⁴ Otázku ohledně využití magického realismu v příběhu prostřednictvím mluvících zvířat pokládá autorovi v rozhovoru pro *Lidové noviny* také Jaroslav Totoušek⁵²⁵. Asociaci magického realismu můžeme také tušit z dojmů Dlaska: „*Bylo by možné se tázat i po kočičích a hroznějších paralelách ve světové literatuře (např. v Mistry a Markétce od M. Bulgakova).*“⁵²⁶

Další reflexe k románovému debutu autora a k jeho zajímavému stylu psaní prozatím nenacházíme. Z dostupných komentářů a z recenzí však vyplývá, že čtenáři vnímají fantastické momenty v příběhu spíše jako symboliku než jako fantastiku v pravém slova smyslu. To nemusí román s ohledem na podstatu

⁵¹⁸ Moje kočka Jugoslávie. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/moje-kočka-jugoslavie-294563>.

⁵¹⁹ Moje kočka Jugoslávie. In: Československá bibliografická databáze [online databáze]. © 2009-2018 ČBDB.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/kniha-165521-moje-kočka-jugoslavie-kissani-jugoslavia>.

⁵²⁰ MACÁKOVÁ SIWEK, Martina. Všechny byly imigranta. In: iLiteratura.cz [online]. 10. 6. 2016 [cit. 2018-6-3]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/36661/statovci-pajtim-moje-kočka-jugoslavie>.

⁵²¹ Tamtéž.

⁵²² Uživatelka egona na DK.

⁵²³ DLASK, Jan. Hadi a šelmy mezi Finskem a Kosovem. Tvar, 2/2017. Praha: Klub přátel Tvaru, z.s., 2017.

⁵²⁴ Uživatelka Jizi na DK.

⁵²⁵ TOTOUŠEK, Jaroslav. Lidi nemůžete házet do jednoho pytle, říká finský spisovatel a válečný uprchlík. In: Lidovky.cz [online] MAFRA a.s., 18. 7. 2017 [cit. 2018-6-3]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/lidi-nemuzete-hazet-do-jednoho-pytle-rika-finsky-spisovatel-a-valecny-uprchlik-gc2-/kultura.aspx?c=A170717_115938_ln_kultura_jto.

⁵²⁶ DLASK, 2017.

Finnish Weird z tohoto žánru vylučovat. Navíc je příběh pocíťován jako magický realismus, který je s tímto fenoménem úzce spjatý.

3.10.3 Jaakko Ahonen – *Sojčák*

Prvním představitelem finské komiksové literatury je ptačí příběh *Pikku Närhi* (Sojčák, 2015, č. 2016) od Jaakka Ahonena v překladu Richarda Klíčnicka. Malý sameček sojky žije se svou matkou zabarikádovaný ve velkém domě, jehož okna a vstupní dveře jsou neprostopně uzavřené. Sojčák, uvězněný ve vlastním domově, má jediného přítele, malého pavoučka. Matka synovi vysvětlí, že z domu nemůže proto, že venku jsou zlí ptáci, kteří by mu ublížili. Jednoho dne však někdo zaklepe na dveře a Sojčák je postaven před zásadní rozhodnutí.

Komiks se dočkal ve srovnání s předchozími jmenovanými autory nebyvalé pozornosti. Na DK jej ohodnotilo 206 čtenářů na 84 %⁵²⁷ a na ČBDB si stojí na 86 % od 47 hodnotících⁵²⁸. Na LEGII komiks uveden není. Protože je žánr komiksu specifický pro způsob čtení, je příhodné zde zahrnout do hodnocení rovněž komiksovou databázi ComicsDB, kde získává 3.9 z 5 hvězdiček od 42 uživatelů⁵²⁹.

Žánrově je komiks řazen mezi „existenciální“⁵³⁰. Anotace komiksu láká přirovnáním „Jak Disney potkal Kafku“. Takové označení někteří čtenáři přijímají jako výstižné, zejména u Kafky, jiní nálepkování odmítají. Někomu hororová atmosféra Sojčáka připomíná dílo Alfreda Hitchcocka a jeho film *Psycho*⁵³¹ či Philipa K. Dicka⁵³², jiný čtenář vidí inspiraci a vyznění příběhu ve světle psychoanalýzy Sigmunda Freuda:

⁵²⁷ Sojčák. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/sojcek-283003>.

⁵²⁸ Sojčák. In: Československá bibliografická databáze [online databáze]. © 2009-2018 ČBDB.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/kniha-166451-sojcek-jaybird>.

⁵²⁹ Sojčák. Dostupné z: <https://comicsdb.cz/comics/6090/sojcek>.

⁵³⁰ Tamtéž.

⁵³¹ Uživatelka mikik na DK nebo uživatel Expitch na ČBDB.

⁵³² Uživatelka Fantasysvet na DK.

„Jinak Kafku tam moc nevidím, to spíš Freuda – myslím, že Sojčák si pravdu uvědomí, ale vytěsni ji za zatlučené a zrušené dveře, jak metaforicky, tak doslovně. A ostatně ta matka...“⁵³³

Mezi čtenáři tento příběh „po přečtení stále rezonuje“⁵³⁴ a velmi často se svěřují, že na Sojčákův osud mysleli ještě dlouho po přečtení knihy:

„Přelouskaná za 5 minut, ale pocity zanechá na několik dnů.“⁵³⁵

„...charaktery postav tak sugestivní, že jsem se ještě pár hodin po "dočtení" sem tam přistihla, že o nich pořád ještě přemýšlím.“⁵³⁶

„...hodně zvláštní pocit, kterého se nemůžete dlouho zbavit“⁵³⁷

„Přečíst tento komiks mi zabralo pět minut, ale znepokojení z něj přetrvává doteď.“⁵³⁸

Že zanechal příběh tak silný dojem, dokazují nesčetné komentáře vyzdvihující kvalitu grafického provedení, děsivou, tíživou atmosféru, její sugestivnost a vyvolané emoce:

„A tahle ve mě zanechala tolik různých myšlenek a pocitů, že se to dá jen stěží popsat. Cokoli napíšu, sebesilnější význam slov se ani trochu nepřiblíží síle pocitů.“⁵³⁹

„Pro finální efekt však nejde ani tak o příběh samotný, ale spíše o temné vyznění a propracovanost psychologické stránky. Psychologický aspekt komiksu je jeho největší předností.“⁵⁴⁰

„Je zajímavé, jak v nás tak málo slov může zanechat takový zážitek.“⁵⁴¹

Je také zajímavé, kolik čtenářů vnímá minimum textu za velké pozitivum, naopak by v několika případech i uvítali, kdyby text nebyl žádný:

„Jednu hvězdičku ubírám za psaný příběh, ten mi tam docela vadil.“⁵⁴²

„Tohle nebylo jenom prohlížení obrázků. Tohle bylo mistrovské dílo, které mě ve výsledku neskutečně emočně vyštávil. Klidně bych i těch pár vět úplně vyhodila. Jako zbytečné.“⁵⁴³

Jen výjimečně se ozve hlas, kterému textová pole naopak chyběla:

„Ale jo, příběh je to hezký... chybí mi tam ale víc textu, v podstatě jsem tu knihu přečetla za pár minut.“⁵⁴⁴

⁵³³ Uživatel Lískaran na DK.

⁵³⁴ Uživatel FuriosoR na DK.

⁵³⁵ Uživatelka t.adm na DK.

⁵³⁶ Uživatelka hellena1523 na DK.

⁵³⁷ Uživatel jarynek na DK.

⁵³⁸ Uživatel OndřejMergl na DK.

⁵³⁹ Uživatel Zahonek na DK.

⁵⁴⁰ Uživatelka Fantasysvet na DK.

⁵⁴¹ Uživatelka Peace na DK.

⁵⁴² Uživatelka anetka.repova na DK.

⁵⁴³ Uživatelka Lenka.Vílka na DK.

⁵⁴⁴ Uživatelka Aaliyan na DK.

„Jen si říkám, jestli to celkově není málo, čekala jsem od toho něco víc, nebo jen nejsem ten správný člověk, co docení grafické romány. Přečteno do 10 minut, textu obsahuje opravdu poskrovnu.“⁵⁴⁵

Je zajímavé, jak to sami čtenáři vztahují i na sebe a uvědomují si osobní přesah a poselství tohoto příběhu:

„... "čtenáře" donutí na konci se zamyslet nad vlastními strachy a bubáky“⁵⁴⁶

„Příběhovou myšlenku si můžete vyložit různými způsoby dle vlastních zkušeností. Se mnou nejvíce rezonovala ptačí matka, protože takovou znám i z reálu. A když něco takového znáte, tak vás i rychle přejde tohle číst. V mých očích se tak ptačí matka stala matkou, která nedovolí svému dítěti žít.“⁵⁴⁷

„Nádherný komiks a zajímavý příběh, který má člověku, co říct o hodnotách, vlastním rozhodnutí, zvědavosti a chování hlavního hrdiny, který je pod vlivem jediné osoby. Naše životy jsou často ovládnány druhými, také věcmi i situacemi apod....ale jen pokud jim to sami dovolíme :)“⁵⁴⁸

„V knize si každý může najít něco svého, něco, co pochopí jinak, než ostatní.“⁵⁴⁹

Pro čtenáře je to tak „velmi silný umělecký zážitek“⁵⁵⁰, že se někdy uchylují k expresivním výrazům. Příběh je „rozloží“⁵⁵¹ či „rozseká“⁵⁵², je to „vizuálně téměř hypnotické dílo“⁵⁵³. „Bože to byl horor.“⁵⁵⁴

Tento komiks se také jeví výjimečným tím, že v něm čtenáři spatřují kvality, které od komiksu ani sami nečekali nebo se s nimi dlouho nesetkali:

„neskutečně silný příběh na "pár" obrázcích. Nemám, co bych k tomu více dodala. Opravdu jsem nečekala, do čeho jdu, až dokud jsem opravdu nezhlédla celý komiks. Především jsem se nikdy nesetkala s tímto typem, kde je maximum obrázků a minimum textu.“⁵⁵⁵

„Už dlouhou dobu jsem neměl takový pocit, že někdo skutečně stvořil kreslený příběh, zde je děj skutečně vyprávěn obrazem. Z tohoto hlediska je hodnota komiksu asi největší - v příběhu, který je dobře vyprávěn obrazem.“⁵⁵⁶

Jeden čtenář by jej dokonce nejráději vyňal z žánrové kategorie komiksu, který považuje za brak, aby příběh plně zastal svou uměleckou hodnotu:

„Vůbec bych se nezlobil, kdyby 'Sojčák' byl úplně bez textu, který podle mě spíše kazí celkový dojem (zařazuje ho tak mezi komiks a dává mu nálepkou braku) a ruší od uchvacující výtvarné stránky“⁵⁵⁷

⁵⁴⁵ Uživatelka Peetuliska na ČBDB.

⁵⁴⁶ Uživatelka Katte2 na DK.

⁵⁴⁷ Uživatel Diabel na DK.

⁵⁴⁸ Uživatelka Měňavka na DK.

⁵⁴⁹ Uživatelka t.adm na DK.

⁵⁵⁰ Uživatel petr9807 na DK.

⁵⁵¹ Uživatelka MadamC na DK.

⁵⁵² Uživatelka Jane417 na DK.

⁵⁵³ Uživatel JP na DK.

⁵⁵⁴ Uživatelka Draco nobilis na ComicsDB.

⁵⁵⁵ Uživatelka Pistácie na DK.

⁵⁵⁶ Uživatel brkowycz na ComicsDB.

Přijetí Ahonenova komiksu je velmi vřelé a vzbuzuje emoce, příběh „vzal za srdce“⁵⁵⁸. Ukazují to jak procenta a počty hlasů, tak i množství a citové zabarvení slovních hodnocení. Nejvíce je opěvována grafická stránka příběhu, která vtáhne do děje a sugestivně vyvolává tíživou atmosféru. Zároveň má vyznění příběhu takový přesah, že na něj čtenáři myslí ještě dlouho po přečtení. Pokud bychom po vzoru Skandinávského domu řadili tento počín k fenoménu finského podivna, pak se tato příslušnost potvrzuje zejména komentářem toho čtenáře, který by dílo nejraději zbavil žánrové nálepky komiksu, aby mohlo naplno vyniknout ve své uměleckosti. To je poměrně zajímavý příspěvek, když si uvědomíme, jak moc je právě komiksová tvorba spjata s populární kulturou, komercí a zábavnou funkcí.

3.10.4 Katja Kettu – *Můra*

Za další ukázkou finského podivna je někdy považován i poslední román Katji Kettu (1978-). Autorka je u nás známá díky překladům Jitky Hanušové a románu *Katilo* (Porodní bába, 2011, č. 2015) a povídkovému souboru *Piippuhyllý* (Sběratel dýmek, 2013, č. 2016). Podobně jako Sofi Oksanen i Kettu píše z perspektivy ženských hrdinek. Věnuje se však nejen ženským otázkám, ale ve svých historických románech zobrazuje i jednotlivá období historie a lidské osudy a mezilidské vztahy, zasažené dobovým klimatem.

Drsný příběh nového románu s názvem *Yöperhonen* v překladu Lenky Fárové (Můra, 2016, č. 2017) nás podobně jako v *Porodní bábě* zavádí do Laponska, tentokrát však do období 30. let minulého století. Patnáctiletá Finka Irga se zamiluje do sovětského agitátora a poté, co s ním počne dítě, prchá z Finska, kde začínají bujet nacistické nálady. Za hranicemi ji však namísto naplnění milostného vztahu čeká věznění v pracovním lágru v Sovětském svazu. Do příběhu vstupuje časově o 80 let později mladá dívka Verna, která se vydává

⁵⁵⁷ Uživatel JP na DK.

⁵⁵⁸ Uživatelka msjadepton na DK.

do posvátných hájů Marijské republiky, aby odkryla záhadnou příčinu otcovy smrti.

Na DK však *Múra* do fantastiky řazena není, hodnocena je zde na vysokých 85 % od 44 čtenářů⁵⁵⁹, na ČBDB jakákoliv kategorie chybí a získává hodnocení 87 % od šesti uživatelů⁵⁶⁰. Na LEGII román nenacházíme vůbec.

I přes vysoké hodnocení považují někteří čtenáři autorčino předchozí dílo za zdařilejší⁵⁶¹, podobně jako tomu bylo u čtenářů Sofi Oksanen. Tyto dvě autorky ostatně pojí právě historická a politická témata. Je tedy možné, že nové fantastické prvky byly pro čtenáře rušivé a s ohledem na spisovatelčin dosavadní žánr historických románů nezvyklé jako u předchozí autorky Oksanen.

Oproti samotným knižním portálům čtenáři někdy fantastiku zmiňují. Pomáhají si výrazy jako „fikce“⁵⁶² či „imaginace“⁵⁶³, jinde opět magickým realismem⁵⁶⁴. Ema Stašová nazývá román ve své recenzi „moderním finsko-laponským eposem“⁵⁶⁵. Jinde není dílo žánrově blíže určeno, „je velkým románem lásky, přátelství, nenávisti a zrady“⁵⁶⁶ a věnuje se problematice utlačování národnostních menšin⁵⁶⁷.

K finskému podivnu řadí *Múru* Stašová, která tento žánr považuje za jednu ze „základních ingrediencí“ románu⁵⁶⁸. Autorku recenze k tomuto dojmu vede

⁵⁵⁹ Múra. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/mura-327527>.

⁵⁶⁰ Múra. In: Československá bibliografická databáze [online databáze]. © 2009-2018 ČBDB.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/kniha-204488-mura-yoperhonen>.

⁵⁶¹ Např. uživatelky Aimee1, ematurku a Škuch na DK.

⁵⁶² Uživatelky haski a EL.ZA na DK.

⁵⁶³ Uživatelky EL.ZA a ematurku na DK.

⁵⁶⁴ Uživatelka ematurku na DK a recenzentka Hejnová, viz HEJNOVÁ, Iva. Když můře potrhají křídla...Katja Kettu: Múra. Hradubické Noviny [online]. Hradec Králové: TOROART, s.r.o., 18. 10. 2017 [cit. 2018-6-3]. Dostupné z: <http://hradubican.cz/kdyz-mure-potrhazi-kridla-katja-kettu-mura/>.

⁵⁶⁵ STAŠOVÁ, Ema. Když promluví umlčování. In: iLiteratura.cz [online] Praha: Sdružení pro iLiteraturu, 27. 10. 2017 [cit. 2018-6-3]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/38943/kettu-katja-mura>.

⁵⁶⁶ SLEZÁKOVÁ, Alena. RECENZE: Uštípli jí jazyk. Šokující Múra líčí příběh ve stínu gulagu. In: iDNES.cz [online]. Praha: MAFRA, a.s., 8. 7. 2017 [cit. 2018-6-3]. Dostupné z: https://kultura.zpravy.idnes.cz/katja-kettu-mura-recenze-08h-literatura.aspx?c=A170808_113119_literatura_vha.

⁵⁶⁷ STAŠOVÁ, 2017.

⁵⁶⁸ Tamtéž.

přítomnost prvků mystiky a magického realismu, které jsou s podivnem často spojovány a které tak narušují realismus žánru historického románu⁵⁶⁹.

Autorčina povídková sbírka *Sběratel dýmek* se potom s heslem finského podivna objevuje jen u jedné uživatelky na jejím účtu Instagramu.⁵⁷⁰ Více zmínek o podivnu u Katji Kettu prozatím nemáme.

3.10.5 Laura Lindstedt – *Oneiron*

Dalším autorským jménem, které se dostalo do souvislosti s finským podivnem, je Laura Lindstedt (1976-) se svým románem *Oneiron kuolemanjälkeisistä sekunneista* (dále jen *Oneiron*) v překladu Barbory Musilové (*Oneiron: fantazie o vteřinách po smrti*, 2015, č. 2017, dále jen *Oneiron*), za který získala cenu Finlandia.

V *Oneironu* (řecký výraz pro *sen*) poodhrneme závěs, který nám odhalí bílý prostor bezčasí, v němž se setkává sedm žen s různými životními osudy a z různých koutů světa. Žádná z nich netuší, jak se sem dostala. Ženy postupně přestávají cítit svá těla a zůstávají jim jen jejich myšlenky. Román je poskládan z mnoha samostatných žánrů, prozaický text střídají verše, články z novin i esejistická pojednání.

Na DK se *Oneiron* dočkává příznivého hodnocení 83 % od 15 čtenářů⁵⁷¹, ČBDB hlásí 87 % od tří uživatelů⁵⁷². Zajímavé je, že přestože kniha nebyla ještě nikým hodnocena, její profil se nachází i v databázi LEGIE v kategorii

⁵⁶⁹ Jeho využití přiznává i sama autorka v rozhovoru pro Český Rozhlas, viz SVÁTKOVÁ, Kateřina. Skrze život jednotlivce můžeme pochopit historii lidstva, říká finská spisovatelka Katja Kettuová. Český rozhlas [online]. © 1997-2018 Český Rozhlas, 25. 7. 2017 [cit. 2018-6-3]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/kultura/literatura/skrze-zivot-jednotlivce-muzeme-pochopit-historii-lidstva-rika-finska_1707251207_ako.

⁵⁷⁰ Finské podivno. In: Instagram [online]. [cit. 2018-6-4]. Dostupné z: <https://www.instagram.com/p/BPkem8jhPZR/?tagged=finskepodivno>.

⁵⁷¹ *Oneiron*. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/oneiron-339049>.

⁵⁷² *Oneiron*. In: Československá bibliografická databáze [online databáze]. © 2009-2018 ČBDB.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/kniha-208055-oneiron-oneiron>.

„fantaskní“⁵⁷³. U předchozích dvou knižních portálů spojitost s fantastikou nenacházíme.

Když však například na sociální síti Instagram zadáme heslo finského podivna pomocí vyhledávacího hashtagu #finskepodivno, zjišťujeme, že se zde jméno Laury Lindstedt dvakrát objeví. Příspěvek patří kampani #ReadNordic⁵⁷⁴. V jedné recenzi se autorka dočkává dokonce titulu „hvězdy finského podivna“.⁵⁷⁵

V reakcích čtenářů však takové označení nikde nenacházíme. Jediné, velmi vzdálené pojítko k fantastice můžeme spatřovat ve zmínce o mysticismu.⁵⁷⁶ Jan Dlask potom ve své recenzi zmiňuje postmodernismus. Žádné pojítko s fantastikou zde však není⁵⁷⁷. Podobně jako u Pajtima Statovce nemáme prozatím ani k této autorce dostatek dat k tomu, abychom mohli zevšeobecňovat.

3.10.6 Kati Närhi – *Agnes a sedmý host*

Vizuální svět *Seitsemäs vieras* od Kati Närhi (1973-) v překladu Jitky Hanušové (*Sedmý host*, 2015, č. vyšlo pod názvem *Agnes a sedmý host*, 2017, dále jen *Agnes*) má se *Sojčákem* společné kulisy velkého záhadného domu jako hlavního dějiště příběhu, hororový nádech a graficky temně barevné zpracování. Tím však podobnosti mezi těmito komiksy končí. Kde čtenář v *Sojčákovi* nachází strach, tam u *Agnes* figuruje humor.

Po záhadné smrti rodičů se z malé Agnes stal sirotek, a tak dívka vyrůstala u babičky, než i ta nedávno zemřela. Agnes spolu se svou tetou jede navštívit známého, kapitána Orkolora, který bydlí v honosném sídle na jakémsi ostrově. Ten ve svém domě kromě jich dvou hostí ještě další své známé. Místo a okolnosti návštěvy však nejsou takové, jaké se na první pohled zdají, hosté mají svá

⁵⁷³ Oneiron. In: LEGIE [online databáze]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.legie.info/kniha/17615-oneiron>.

⁵⁷⁴ #finske podivno. In: Instagram [online] [cit. 2018-6-4]. Dostupné z: <https://www.instagram.com/explore/tags/finskepodivno/>.

⁵⁷⁵ ZAVŘELOVÁ, Monika. Věděla jsem, že musím psát jinak než Kundera, říká hvězda finského podivna. iDNES [online]. Praha: MAFRA, a.s., 10. 12. 2017 [cit. 2018-6-4]. Dostupné z: https://kultura.zpravy.idnes.cz/oneiron-laura-lindstedtova-finska-literatura-kniha-fhw-/literatura.aspx?c=A171208_113334_literatura_kiz#utm_source=rss&utm_medium=feed&utm_campaign=idnes&utm_content=main.

⁵⁷⁶ Uživatelka ematurku na DK.

⁵⁷⁷ DLASK, Jan. Postmoderní román o smrti a ženském těle. Tvar, 12/2018. Praha: Klub přátel Tvaru, z.s., 2018.

tajemství a dochází zde ke zvláštním událostem. Agnes se snaží přijít na kloub nejen důvodu tetiny návštěvy a podivného společenství zdejších hostů, ale také chce zjistit pravdu o záhadné smrti svých rodičů.

Na DK dosahuje komiks vysokého hodnocení 80 % od 51 čtenářů⁵⁷⁸, na ČBDB 81 % se 16 hodnoceními⁵⁷⁹. Na LEGII komiksový příběh opět chybí. Ke kategorii komiksu ČBDB připojuje štítek „dětské“ literatury, jinak žádné žánrové zařazení nevidíme. Na komiksově databázi je Agnes hodnocena spíše průměrně s 3.1 z 5 hvězdiček, a to pouhými devíti hlasy, a příběh je řazen ke kategorii humorného hororu.⁵⁸⁰

V porovnání se svým finským dříve vydaným komiksovým kolegou Sojčákem se však Agnes v očích několika čtenářů jeví jako slabší.⁵⁸¹ Tyto příběhy se však nedají stavět do stejné roviny, neboť každý je povahou ztvárnění úplně jiný, a zatímco se *Sojčák* dotýká vážných psychologických témat, *Agnes* pracuje s humorem a je vlastně sama o sobě i „jemnou parodií triviálních žánrů“⁵⁸².

Všichni čtenáři oceňují grafické umění autorky i nápadité hororové kulisy připomínající viktoriánskou dobu tajemných sídel. Poněkud ironicky se k příběhu vyjadřuje jedna čtenářka na DK:

*„Je to trochu jako tenkrát, když si spolu v hospodě sedli Burton, Jirotko a narativní lama. První nakreslil báječně ponurý vizuál a figurky s vyvalenýma podlitýma očima, druhý těm figurkám přidal saturninovsky laděné povahy se zajímavou minulostí, a pak nechali tu lamu, aby k tomu vymyslela příběh.“*⁵⁸³

Asociace s dílem kreslíře Tima Burtona se objevuje i v jiných reakcích⁵⁸⁴.

Kupodivu žádný ze čtenářů nezmiňuje ani fantastiku, ani magický realismus. Přesto tu nacházíme již tři odkazy na finské podívno:

*„Neočekávejte klasicky ubíhající děj, dýchá z něj finské podívno, které není každému po chuti.“*⁵⁸⁵

⁵⁷⁸ Agnes a sedmý host. In: Databáze knih [online databáze]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/knihy/agnes-a-sedmy-host-355926>.

⁵⁷⁹ Agnes a sedmý host. In: Československá bibliografická databáze [online databáze]. © 2009-2018 ČBDB.cz [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz/kniha-207153-agnes-a-sedmy-host-seitsemas-vieras>.

⁵⁸⁰ Agnes a sedmý host. Dostupné z: <https://comicsdb.cz/comics/6709/agnes-a-sedmy-host>.

⁵⁸¹ Tamtéž, nebo např. Kluk s knihou v ruce. In: Blogger [online] [cit. 2018-6-4]. Dostupné z: <https://kluksknihouvruce.blogspot.cz/2018/02/komiksovy-special-sojcek-jaakko-ahonen.html>.

⁵⁸² MANDYS, Pavel. Agnes a duchařské rekvizity. In: iLiteratura.cz [online]. Praha: Sdružení pro iLiteraturu, 2. 12. 2017 [cit. 2018-6-5]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/39127/narhi-kati-agnes-a-sedmy-host>.

⁵⁸³ Uživatelka -Endy- na DK.

⁵⁸⁴ Např. na blogu SCHEFIKŮV BLOG – Kati Närhi: Agnes a sedmý host. In: WebSupport.sk [online]. 8. 11. 2017 [cit. 2018-6-4]. Dostupné z: <http://www.schefikuvblog.eu/kati-narhi-agnes-sedmy-host/> nebo LAYDEEZ DO COMICS – JISLOVÁ, Š. Agnes a sedmý host: Když straší nejen na hradě. In: [online] © WEEBLY, INC, 15. 11. 2017 [cit. 2018-6-5]. Dostupné z: <https://www.ldcp Praha.com/blog/agnes-a-sedmy-host-kdyz-strasi-nejen-na-hrade>.

„Finské podivno opět nezklamalo...“⁵⁸⁶

„Co vám povím..je tu finské podivno a finská Wendy z Ad[d]amsový rodiny...“⁵⁸⁷

Na populární rodinu Addamsových⁵⁸⁸ si vzpomenou i další čtenáři:

„Tmavovlasá Agnes mi byla sympatická nejen svou vizáží velice připomínající jednoho z členů Ad[d]amsovy rodiny...“⁵⁸⁹

„Ještě někdo vidí Agnes jako Wednesday Addamsovou?“⁵⁹⁰

Dílo je rovněž vnímáno jako zástupce severského komiksu:

„Agnes a sedmý host rozhodně nezapře svůj severský původ. Již na první pohled působí tak nějak chladně a odtahitě. To podporuje i příznačný závoj tajemna, lehký hororový nádech a lehký černý humor.“⁵⁹¹

„Barvy jsou chladné a humor černý jako půlnoc.“⁵⁹²

Jedna čtenářka ve svém článku rovněž píše, že se nezapře severský původ autorky. Dokonce styl vyprávění a typy postav přirovnává k dílu Arta Paasilinny.⁵⁹³

Čtenáře baví autorčin humor, pochvalují si atmosféru a počáteční napětí, plynoucí z nevysvětlitelných záhad. V průběhu četby se však toto napětí vytrácí a čtenáři jsou rozuzlením v několika případech spíše zklamaní:

„Jak to jen zhodnotit... Zajímavý, sympaticky divný komiks plný potenciálu, u kterého poslední stránky vyvolaly jen jedinou reakci - zdvižené obočí.“⁵⁹⁴

„Začátek je opravdu dobrý ale postupně, kdy jsou nám předkládány různá tajemství, se nic moc neděje a poslední dvě kapitoly to celé posouvají do roviny frašky.“⁵⁹⁵

„Komiks ‚Agnes a sedmý host‘ má ze začátku docela dobrou atmosféru, dokonce by se zdálo, že to je atmosféra příjemně mysteriózní, ale jakmile se začne odhalovat více, najednou ten příběh

⁵⁸⁵ Uživatelka elenai na DK.

⁵⁸⁶ Uživatelka Margie94 na DK.

⁵⁸⁷ Uživatelka Terata na DK.

⁵⁸⁸ Asociace čtenářů odkazují k filmovému a seriálovému zpracování osudu rodiny Addamsovy. Původní verze hororového komediálního seriálu režisérů Jerryho Hoppera, Sidneyho Lanfielda a dalších je již z roku 1964.

⁵⁸⁹ Uživatelka elenai na DK.

⁵⁹⁰ Uživatelka blazkoma na DK.

⁵⁹¹ Schefikuv blog, 2017.

⁵⁹² Z knižní anotace, viz Agnes a sedmý host In: ComicsDB [online]. © 2004-2018 ComicsDB.cz [cit. 2018-6-5]. Dostupné z: <https://comicsdb.cz/comics/6709/agnes-a-sedmy-host>.

⁵⁹³ KUBÁTOVÁ, Petra. Zápisky žánrového rodiče (Agnes a sedmý host). XB-1 [online časopis]. 2. 11. 2017 [cit. 2018-6-5]. Dostupné z: <http://www.casopisxb1.cz/aktuality/agnes-komiks-recenze/>.

⁵⁹⁴ Uživatelka lenka2557 na DK.

⁵⁹⁵ Uživatel puml na DK.

ztrácí své kouzlo a skoro to vypadá jen jako popis jedné trochu divné cesty, která v sobě má náznaky různých zajímavých tajemství, ale nakonec se nedostalo na žádná pořádná[á] odhalení, všechno tak nějak vyšumělo do ztracena. ⁵⁹⁶

Nedějovost komentuje také recenzent Pavel Mandys:

„Kresba je jednoduchá a trochu statická, ani příběh nemá žádné výrazné dramatické momenty, akce schází. Hrdinové si hlavně povídají, potulují se po starobylém sídle na samotě na břehu moře. ⁵⁹⁷

V souvislosti s tím vyslovují čtenáři lítost nad nevyužitým potenciálem, *„který byl ovšem trestuhodně promrhán* ⁵⁹⁸, nebo vnímají v konci jistou nedotaženost:

„Od knížky jsem očekávala strašně moc a možná právě proto přišlo takové zklamání. Kresba je naprosto senzační a komiks má příjemnou atmosféru a potenciál, ale něco tomu chybí. Celý příběh mi připadal tak zvláště naivní a nedotažený. ⁵⁹⁹

„Opravdu mě zamrzela nevyužitý potenciál lišek pohybujících se na ostrově. ⁶⁰⁰

„Na jednu stranu by se zdálo, že se jedná o komiks, který je lehce hororový, ale postupně si uvědomíte, že se z toho jakýkoliv hororovost a dokonce i mysterióznost vytrácí. Nabízel by se pak i žánr detektivní, ale s vyřešením celého příběhu zjistíte, že na dobrý detektivní příběh prostě autorka neměla dostatečné schopnosti. ⁶⁰¹

Podobný pocit má z příběhu i Mandys, který k tomu však přistupuje smířlivěji:

„Je možné a pravděpodobné, že rozehrané motivy a podzápletky nedořekla a nevysvětlila záměrně, aby na Orkolorově sídle zůstal tajemný pel, přinejmenším však takových mohlo být méně. Sympatický dojem z finského komiksu to naštěstí kazí jen mírně. ⁶⁰²

⁵⁹⁶ Uživatel martinstecko na DK.

⁵⁹⁷ MANDYS, 2017.

⁵⁹⁸ Uživatel George Walker Bush na comicsdb. Dostupné z: <https://comicsdb.cz/comics/6709/agnes-a-sedmy-host>.

⁵⁹⁹ Uživatelka jengibre na DK.

⁶⁰⁰ Uživatelka elenai na DK po tomto soudu odkazuje rovněž na další finská díla, pravděpodobně jimi bude povídka „Lesních lišek“: „Lišky mám ráda, a obzvlášť když s nimi pracují finští autoři.“

⁶⁰¹ Z blogu uživatele, který je na DK pod přezdívkou martinstecko, ŠTEFKO, M. #1593: Agnes a sedmý host. In: Blogger [online] 20. 12. 2017 [cit. 2018-6-5]. Dostupné z: <http://www.comics-blog.cz/2017/12/1593-agnes-sedmy-host-45.html>.

⁶⁰² MANDYS, 2017.

3.10.7 Nordic Weird Fiction a finské podivno

V souvislosti s ozvěnami fenoménu *Finnish Weird* si dovolím ještě poslední odbočku. Na internetovém zpravodajském serveru Novinky.cz totiž v květnu roku 2018 vyšla recenze, která informuje o příchodu žánru „suomikumma“ ze Švédska. Sbírka 13 textů pod názvem *Jagannath* (2012, č. vyšlo pod názvem *Sobí hora*, 2018) od švédské spisovatelky **Karin Tidbeck** (1977-) je zde označena za další sbírku fantastických textů po antologii *Lesních lišek, Magickém průvodci a Willful Creatures* (Tvrdohlavá stvoření, 2005, č. 2017) od americké spisovatelky Aimee Bender. Recenzentka vyslovuje domněnku, že této fantastice evidentně vyhovuje krátkost žánru povídek: „*Sobí hora*, její povídkové předchůdkyně a zároveň kvalitou vlašný Magický průvodce městem pod pahorkem ukazují, že žánru jednoznačně prospívá forma povídky, v nejlepším případě krátkého, několikastránkového vyprávění.“⁶⁰³ V recenzi nacházíme bohužel některé edostatky v informacích, je nicméně zajímavé vidět finské podivno jako žánr, který již přesáhl hranice Finska a byl spojen s literaturou švédské provenience.

Zde ještě připojím recenzi Jitky Jindřiškové z června roku 2018, která švédskou *Sobí horu* rovněž udává do souvislosti s finským podivnem, když jmenuje některé jeho představitele⁶⁰⁴. Autorka užívá pojem *severského podivna*, který se tak dá vztáhnout na další severské země, nikoliv pouze na finskou literaturu. V anglosaském prostředí se tato literatura začala označovat výrazem *Nordic Weird Fiction*. Jindřišková se poté nicméně dopouští poněkud nepřesného vyjádření, které by mohlo být interpretováno tak, že tento pojem původně vymyslela Johanna Sinisalo. Přestože o *Nordic Weird Fiction*, tedy o severském podivnu spolu právě Sinisalo a Tidbeck vedly diskusi na Archipelaconu⁶⁰⁵ v roce 2015, označení severského podivna poté nacházíme téměř výhradně ve spojení se

⁶⁰³ ZELINKOVÁ, Lucie. RECENZE: Suomikumma tentokrát přichází ze Švédska. In: Novinky.cz [online]. 9. 5. 2018 [cit. 2018-6-5]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/471486-recenze-suomikumma-tentokrat-prichazi-ze-svedska.html>. V této práci se věnujeme především recepci literatury. Pomíjíme v tomto případě tedy fakt, že si autorka recenze není vědoma překladu finského slova „suomikumma“, a tedy jej špatně přiřazuje k švédské tvorbě. Zajímá nás zde to, že je fenomén reflektován. Shovívavě také přejdeme to, že Magický průvodce městem pod pahorkem není povídka, ale celý román.

⁶⁰⁴ JINDŘIŠKOVÁ, Jitka. Popušte uzdu fantazii. In: iLiteratura.cz [online]. Praha: Sdružení pro iLiteraturu, 12. 6. 2018 [cit. 2018-6-5]. <http://www.iliteratura.cz/Clanek/40049/tidbeck-karin-sobi-hora>.

⁶⁰⁵ Tato událost finského fandumu, setkání fanoušků fantastiky, se v roce 2015 uspořádalo na Ålandských ostrovech. Více viz: Archipelacon. The Nordic&SF Fantasy Convention In: Archipelacon [online]. © 2016 ARCHIPELACON, Mariehamn: Alandica Culture & Congress Center, 2015 [cit. 2018-6-5]. Dostupné z: <http://www.archipelacon.org/info/>. Program a diskuze autorek tamtéž, dostupné z: <http://www.archipelacon.org/programitem/nordic-weird-interview-with-johanna-sinisalo-and-karin-tidbeck/>.

jménem Tidbeck⁶⁰⁶. Sinisalo se zasadila o pojem finského podivna, kterým chtěla vyzdvihnout velké bohatství fantastiky malého Finska a i nadále je známá zejména skrze finskou odnož severské spekulativní fikce *Finnish Weird*.

3.11 *Finnish Weird* očima českých čtenářů

V této kapitole jsme představili čtenářskou reflexi jak literárních děl, která jsou oficiálně prezentována jako *Finnish Weird* na platformě stejnojmenného časopisu, tak i těch, která jsou k tomuto fenoménu přiřazována zvnějšku. Reakce odráží nejen individuální vkus, zájmy a rozdílná čtenářská očekávání, ale nacházíme zde také některé aspekty finské fantastiky, na nichž se čtenáři shodují.

Teorie horizontu očekávání odpovídá na to, jak čtenáři daná literární díla vnímají, co od nich očekávají a jaká očekávání v nich tato literatura zasévá do budoucna. S ohledem na apel samotných autorů fenoménu jsme sledovali problematiku žánru, která se jeví jako nejvýraznější rys *Finnish Weird*. Pokusy o žánrové zařazení nás však zároveň zavádí i k dalšímu kritériu hodnocení, a tím je funkce fantastického textu.

Ukázalo se, že fenomén je u českých čtenářů známý především prostřednictvím jeho českého ekvivalentu, tj. finské podivno. Několikrát je sice zmíněno finské *suomikumma*, téměř vůbec se však nevyskytuje užití anglického výrazu *Finnish Weird*. Zároveň nenacházíme žádné pojítko k žánru spekulativní fikce, přestože sami čtenáři si někdy uvědomují například souvislost s žánrem *New Weird*, který sem bývá řazen. Potvrzuje to rozdíl českého a finského kontextu, v němž je právě tento fenomén reflektován v rámci spekulativní fikce.

⁶⁰⁶ V internetovém vyhledávači nacházíme pouze 8 výskytů, přičemž všechny odkazují ke Karin Tidbeck. Jsou jimi recenze na dílo *Amatka*, viz SCHENSTEAD-HARRIS, Leif. Dystopic Nordic Weird: Review of „Amatka“ by Karin Tidbeck. In: *Weird Fiction Review* [online]. 31. 7. 2017 [cit. 2018-6-6]. Dostupné z: <http://weirdfictionreview.com/2017/07/dystopic-nordic-weird-review-amatka-karin-tidbeck/> a FILIPPO, Paul Di. The Zeitgeist Refracted: 2017 in SF and Fantastika. In: Barnes & Noble [online]. New York: Barnes & Noble Booksellers, Inc., 29. 12. 2017 [cit. 2018-6-6]. Dostupné z: <https://www.barnesandnoble.com/review/zeitgeist-refracted-2017-fantastika>. Autor této recenze jmenuje ještě Leenu Krohn a Hannua Rajaniemiho, nicméně Karin Tidbeck označuje za „prvořadou představitelku“ žánru.

Sami čeští čtenáři si často neví rady s tím, kam daný text žánrově zařadit. To odpovídá obavám Sinisalo a dalších autorů, kteří v žánru spatřují problém nesnadné kategorizace, a který se u čtenářů potvrzuje. Příslušnost k žánru science fiction je recipienty odmítána například u povídek Sinisalo, horor bývá v některých případech zpochybňován u Hautaly, fantastika u Vainonena „Motýla“. U románu Sinisalo *Ne před slunce západem* potom dochází k zajímavému momentu, kdy dílo je v českém kontextu vnímáno jako žánr fantasy, zatímco finská kritika v něm spatřuje science fiction. Čtenáři také nesouhlasí s některými marketingovými přirovnáními, jež použili nakladatelé pro zvýšení atraktivity na knižním trhu. Dochází tak k rozkolu, kdy odkaz ke jménu, které je v daném žánru vnímáno jako jméno jeho klasického představitele, nenachází čtenářskou odezvu, a tudíž nenaplňuje tudíž horizont očekávání.

Tradiční žánrové zařazení v duchu fantastiky však u některých děl platí. Tak například povídky „Lesní lišky“ a „Temná zhouba, uzda smrti“ patří v očích čtenářů k fantasy, druhá jmenovaná povídka je dokonce nazývána jediným „pořádným zástupcem fantasy“ celé antologie *Lesních lišek*. Stejně tak *Strážkyně pramene* a *Jádro slunce* odpovídají i ve čtenářské recepci dystopiím a temným vizím budoucnosti, jež jsou v rámci současné science fiction literatury tak populární. Hautalova tvorba je většinou čtenářů rovněž vnímána jako horor. V tomto ohledu se jako jedním z důležitých vodítek ukázal také server LEGIE, jenž zrcadlí, která literární díla byla vnímána jako fantastická a zařazena do databáze a která naopak zůstala vně.

Pokud čtenáři při popisu díla volí jiný žánr mimo tři tradičně jmenované fantastické žánry science fiction, fantasy, nejčastěji si daný literární text spojují s magickým realismem, případně jej nazývají jeho severským příbuzným. Vnímají také určitou pohádkovost textů, která tím daná díla blíží k žánru fantasy. Tato pohádkovost je výrazná zejména u *Literárního spolku*, který vzbuzuje asociaci s kategorií literatury pro mládež. U tohoto románu je například přítomná erotika vnímána negativně a jako způsob, jak z díla vytvořit příběh pro dospělé. Literaturu pro mládež spatřují čtenáři ve *Strážkyni pramene* a v jedné recenzi stejné kategorie se objevuje i jméno Hautaly.

Čtenáři vyzdvihují dobře vykreslenou atmosféru příběhů, která dokáže vyvolat libé i nelibé pocity a která je v souvislosti s původem autorů označována

jako „seversky“ mrazivá, tíživá, melancholická. Někdy jsou však příběhy i přes toto pozitivum odmítány pro jejich složitou výstavbu. Na čtenáře působí mnohdy neuspořádaně, chaoticky, dochází k neporozumění až odmítnutí. Také při líčení některých scén je autorům, například Hautalovi, Jääskeläinenovi nebo Sinisalo, vytýkána přílišná otevřenost a naturalismus.

Z analyzovaných čtenářských reakcí vystupuje do popředí také další rozpoznávaný aspekt některých děl literatury *Finnish Weird* – filozofičnost. Čtenáři uvyklí žánrové fantastické literatuře hůře snáší filozofické pasáže románů, které jim připadají nepatřičné, nadbytečné, nudné či se neseťkávají s pochopením. Vyjadřují se tak o „četbě pro intelektuály“ v negativním slova smyslu, někdy až expresivně o „blábolu“. U Hautaly takovou tendenci čtenáři považují za autorův nucený způsob, „jak z díla udělat kvalitní literaturu“. U *Strážkyně pramene* jsou filozofické myšlenky a poetičnost vnímány na úkor akce a napětí, které čtenáři očekávali. Z *Lesních lišek* ztrácí v tomto ohledu na čtenářské přízni zejména povídky „Čarodějná kolébka“ a „Motýl“ a nedějovost a filozofičnost není přijata také u „Gordonova příběhu“. Intelektuální přesah nacházíme i v recepci Rajaniemiho *Kvantového zloděje*, který by z povahy textu mohl být vnímán jako ukáзка „hard“ science fiction; zde však není reakce negativní a souvisí s autorovým vědeckým slovníkem.

Vesměs kladně hodnocené jsou především příběhy s dobrodružnou zápletkou. Ač mohou být i čtenářsky náročnější, musí hlavně svým dějem bavit. To se nejvíce projevuje při srovnání jednotlivých povídek *Lesních lišek*. Z toho nám vystupuje do popředí zábavná funkce literatury, která se s fantastikou a jejími žánry pojí. Zde se potvrzuje, že čeští čtenáři fantastiky i nadále očekávají od četby zábavu, zatímco náročnější filozofické a intelektuální pasáže je spíše nebaví a zatěžují.

Intelektuální četba tak pravděpodobně neodpovídá oněm Jaussovým „pravidlům hry“, normám, jež se tradičně pojily s fantastickou literaturou a utváří představu o jejím žánru. Na druhou stranu právě zde můžeme spatřovat počátek změny horizontu očekávání. Jak jsme uvedli při představování Jaussovy teorie, horizont změny je celé kontinuum proměn a může trvat delší časový úsek, než jsou některá nova přijata. Málomocné dílo mění literární historii okamžitě. Proto i

současné odmítání těchto filozofických pasáží může do budoucna zasít nový čtenářský přístup.

Již nyní se dočkáváme i takových čtenářských reakcí, které změnu zaznamenávají a dokonce i oceňují. Je tomu tak např. u *Kvantového zloděje*, na němž si recipient pochvaluje odklon od komerční literatury, nebo u Jääskeläinenova *Magického průvodce*, u kterého nadšená čtenářka přiznává, že sama není fanouškem žánrové fantastiky. Právě tito čtenáři znamenají první úspěch pro autory *Finnish Weird*, kteří touží po boření hranic a změně pojetí žánru fantastiky. Za důležitý postřeh jednoho ze čtenářů považují rovněž vnímání proměn na samotném knižním trhu. V poslední době vycházejí fantastická díla také u nežánrových nakladatelů.

Zároveň již můžeme sledovat jistou estetickou distanci, která se projevuje u vnímání děl, jež vyšla časově před a po vydání antologie *Lesních lišek*. Právě tato antologie totiž přichází v doslovu s termínem *finského podivna*, který poté nacházíme i ve čtenářských reflexích. Čtenáři daný pojem vesměs přijímají a následně jej u další četby užívají při hodnocení jako plnohodnotný žánr.

V souvislosti s hodnocením užití termínu *finského podivna* u literárních děl, která byla k fenoménu přiřazena pouze v českém kontextu a ne v rámci časopisů *Finnish Weird*, zejména v posledních třech letech, tj. 2016, 2017 a 2018, musíme pravděpodobně ještě vyčkat a sledovat, nakolik se takové označení mezi čtenáři ujme a zda se vzhledem k dříve vydaným autorům ukáže platným.

Po výše uvedených rysech fenoménu navíc vyplouvají na povrch některé otázky. Nenapomáhá např. nepřesné kategorizování děl, kterému se autoři chtějí vyhýbat, právě změně horizontu očekávání a recepci celého žánru fantastiky? Neotevívá to možnosti novému vnímání daného žánru? Právě zklamání určité části čtenářů může ve svých konsekvencích paradoxně rozšířit čtenářskou základnu o jiné a nové čtenáře. A pokud autoři lpí na prostupnosti žánrů a vyhýbají se kategorizacím, proč přicházejí s kategorií novou? V práci již není prostor pro jejich zodpovězení, mohou však dát podnět k budoucím cestám za fenoménem malé severské země s velkými ambicemi – *Finnish Weird*.

Na závěr tohoto shrnutí bych ráda připojila úryvek z recenze k *Lesním liškám*, který považuji za důležitý a výstižný postřeh a příspěvek k reflexi finské fantastiky u nás:

„V posledních letech k nám pronikají letmé záblesky toho, co se ve Finsku literárně děje. Ne před slunce západem Johanny Sinisalo vyšlo roku 2003 ve One Woman Press, o rok později vydalo nakladatelství Havran fantaskní román Durman Leeny Krohn (podobnost s komisařem Durmanem z Mlýnu na mumie Petra Stančíka je čistě náhodná...). Pak se dlouho nic nedělo. Roku 2012 zaujal Kvantový zloděj Hannua Rajaniemiho vydáný u Laser-books – získal dokonce nominaci na Ceny ASFFH. Roku 2014 vychází v Plusu Strážkyně pramene Emmy Itäranty, v roce 2015 publikoval Odeon v edici Světová knihovna Jádru [s]Slunce od již zmíněné Johanny Sinisalo a ve stejném roce vydává nakladatelství Paseka Literární spolek Laury Sněžné Pasiho Ilmariho Jääskeläinena. Všimněme si, že až na Rajaniemiho vydaly tyto ryze fantastické knihy (ačkoliv stojí jistě spíše na okraji a nejsou prototypem toho, co označujeme jako fantasy a sci-fi) nežánrová nakladatelství. Zajímavý příspěvek do debaty o tom, jak tu fantastiku u nás nikdo nečte, nikdo si jí nevšimá a jak nad ní všichni ohrnují nos...“⁶⁰⁷

⁶⁰⁷ KŘEČEK, 2016.

„Tak to bylo tak divný[.] až to bylo zajímavý.“

uživatelka liskarysava z Databázi knih

ZÁVĚR

Finská fantastická literatura se těší velkému zájmu čtenářů a v poslední době se pomalými, ale stále jistějšími krůčky přibližuje mainstreamové literatuře. To si uvědomují nejen literární badatelé, ale rovněž literární kritici. Finská fantastická literatura zažívá v současné době boom a překračuje hranice samotného Finska.

V první kapitole jsme představili fantastickou literaturu, tj. fenomén fantastiky a přítomnost nadpřirozených prvků v literárních dílech a jejich vztah k realitě čtenáře. Uvedli jsme také tři její tradiční žánry – science fiction, fantasy a horor. Ukázalo se, že rozlišování jednotlivých žánrů fantastiky může být často značně náročné, ne-li přímo nemožné. Tento problém vychází z povahy fantastických textů, které je mnohdy obtížné jednoznačně žánrově zařadit.

S žánrovostí fantastiky potom souvisí další její výrazný rys, a tím je literární funkce. Dříve byl tento druh literatury pro jeho masovost a zábavu pokládán za nižší druh umění. V poslední době se však takové pojetí začíná zpochybňovat, neboť už v minulosti vyšlo mnoho fantastických děl, jež se stala součástí obecně uznávaného kánonu. Mimo to se na posunu ve vnímání fantastiky podíleli samotní autoři, kteří se chtěli vyhybat žánrovým „škatulkám“.

V souvislosti s těmito proměnami vzniká nový zastřešující žánr či subžánr s názvem *spekulativní fikce*. Její definice není zcela ustálená. Pod touto hlavičkou vycházela jak díla nadále výhradně zábavná, triviální, tak i díla s určitým přesahem, nutící čtenáře k osobní či společenské reflexi. V rámci této kategorie pak postupně vznikaly mnohé další podkategorie, mezi nimi i tzv. *Weird* a *New Weird* fikce.

Pojem spekulativní fikce je ve finském kontextu běžně užíván. Její dva subžánry *Weird* a *New Weird* také pravděpodobně inspirovaly vznik finské literární skupiny *reaalifantasia*, již založilo několik spisovatelů v čele s autorem

jejího názvu P. I. Jääskeläinenem. Toto hnutí znamenalo určitý vývojový stupeň finské spekulativní fikce, která se po roce 2011 přetavila do nového proudu, pro nějž spisovatelka Johanna Sinisalo ve svém eseji *Weird and proud of it* vymyslela označení *Finnish Weird*. Text tohoto eseje se zároveň stal jakýmsi manifestem, jenž programově hlásí mísení literárních žánrů, nezávislost autorů na žánrové kategorizaci a především otevřenost širší čtenářské veřejnosti.

Finnish Weird se zasazuje o přehodnocení žánrů a snaží se zbavit čtenáře předsudků o fantastice. Proto bylo cílem této diplomové práce zjistit, jak tento fenomén vnímají čtenáři, konkrétně v českém kontextu. Práce tak metodologicky vycházela z recepční teorie německého badatele Hanse Roberta Jausse, který zavedl do literární vědy pojem *horizontu očekávání*. Tento horizont očekávání představila druhá kapitola této práce.

Horizont očekávání pomáhá rekonstruovat reflexi literatury z pohledu čtenářů, a ve svém důsledku tak přispívá do literární historie. Na čtenářském očekávání se podílí celá řada faktorů, které vytvářejí kontinuum jeho vývojových proměn. Horizont očekávání je úzce spjat s žánrem, který na jeho základě jak vzniká, tak jej zároveň sám utváří a proměňuje. Čtenáři se na tomto procesu podílejí právě vlastní četbou, jejím vnímáním a přehodnocováním. Zároveň se do recepce literárního díla promítá i čtenářova každodenní zkušenost reálného světa. Tento přesah se potom projevuje na funkci literatury, která může být buď ryze zábavná, nebo morální či společenská s přesahem do čtenářovy osobní reflexe.

V rámci fantastiky tak u jednotlivých žánrů postupně vznikaly a vznikají různé horizonty očekávání, které vytvářejí jejich jádra. Tím se některá autorská jména fantastiky dočkala označení klasiků svého žánru, kteří určovali další směřování dané literatury. Jednotlivé vývojové stupně potom proměňovaly žánry do dnešní podoby a jejich proměna nadále pokračuje.

Třetí kapitola čtenáře seznámila s finskými autory *Finnish Weird* a dosavadními překlady jejich literárních děl do češtiny. Ukázalo se, že čeští čtenáři reflektují fenomén především pod českým ekvivalentem *finské podivno*. Na tom mělo největší zásluhu vydání antologie *Lesních lišek*. Na základě výsledků bádání o čtenářské recepci lze říci, že tato antologie otevřela tomuto fenoménu dveře dokořán na české literární scéně.

Obavu finských autorů z nepřesného žánrového zařazování čtenáři potvrzují tím, že často neví, ke které kategorii vybraná díla patří. Většinou se nicméně shodují na magickém realismu, pohádce či mystice a symbolice. Některá díla jsou k tradičním žánrům fantastiky science fiction, fantasy a hororu řazena s výtkami. Zde tak sledujeme rozkol ve čtenářských očekáváních, na něž autorka Sinisalo v eseji upozorňovala. U některých děl jsou však tyto tradiční žánry přijaty bez výhrad. *Finnish Weird* je tak v tomto směru sice nejednotný, zároveň tím však podporuje myšlenku mísení žánrů.

Oslabování předsudků ve smyslu triviálnosti nebo tematických stereotypů fantastiky se pak nejspíše daří v těch případech, kdy jsou čtenáři z četby nadšení, ač nepatří k fanouškům fantastické literatury, nebo naopak tam, kde se recipienti negativně vyjadřují k filozofickému nádechu příběhů a k složitějším způsobům podání příběhů. Především odsouzení filozofických pasáží na úkor dějovosti poukazuje na nenaplněný horizont očekávání. Tím se zároveň zrcadlí nepřipravenost čtenářů k náročnější četbě v rámci žánrů fantastické literatury. Může to však také znamenat první krok a přispění k proměně budoucího vnímání funkce fantastiky.

Tato práce se primárně věnovala české čtenářské reflexi literárního fenoménu *Finnish Weird*. Ukázalo se, že tak jako je samotný literární proud prezentován a diskutován především na internetu, hlavním materiálem recepce tohoto fenoménu u nás jsou rovněž elektronické zdroje. Dnešní digitální věk portálům, databázím, fórům a blogům na internetu přeje. Zejména různé komunity sociálních sítí nabízí obrovský prostor pro sdílení a výměnu názorů, a tedy i množství dat pro zkoumání recepce a reflexe všech možných fenoménů současnosti. V budoucnu by proto bylo možné bádání o fenoménu *Finnish Weird* rozšířit právě o dimenzi těchto sociálních sítí a dalších, do této práce nezahrnutých portálů, jako je např. mezinárodní komunita knižního serveru Goodreads.

Čtenářská veřejnost se zároveň nejen podílí na šíření povědomí o literatuře, ale především je jejím koncovým příjemcem. Další cesty bádání proto mohou směřovat rovněž k problematice knižního trhu a zahrnout např. sociologii literatury. Z metodologického hlediska budoucího bádání mohou inspirovat jména jako Erving Goffman, Pierre Bourdieu a Gerard Genette, a recepční estetika

zmíněných badatelů H. R. Jausse, W. Isera či S. Fische. Pokud bychom uvažovali o mezioborovém přístupu, můžeme do diskuze přizvat i hledisko oboru marketingu a zaměřit se na to, jak se *Finnish Weird* stal produktem na finském, mezinárodním a českém trhu. Tato možnost se nabízí už proto, že se toto literární hnutí od počátku vydávání vlastních časopisů prezentuje především v anglickém jazyce a sami někteří autoři zmiňují, že Finsko je příliš malá země pro knižní trh fantastiky.

Fantastika je neodmyslitelně spjata ještě s jedním velkým fenoménem, a tím je populární kultura. V jejím rámci vznikla subkultura tzv. fandomu, který se podílí na životaschopnosti populární kultury a je rovněž od počátku propojen s literaturou. Fandom ovšem není v souvislosti s fenoménem současné finské fantastiky jediným opěrným pilířem. Již při samotném bádání se ukázalo, že se tato literatura dočkává také podpory státní nadace FILI, která podporuje překlady a export finské literatury. Jedním z dalších kroků by tak mohlo být rovněž sledování finského fandomu a jemu přidružených institucí a toho, jak se podílí na tamní literární scéně a jak se odráží jeho činnost v literárním proudu *Finnish Weird*. Právě z toho důvodu zůstává tento fenomén i nadále velkou inspirací do budoucna.

SEZNAM LITERATURY

Primární literatura:

JERRMAN, Toni. (ed.).

- *Finnish Weird* [online]. Helsinki: Helsinki Science Fiction Society, 2014 [cit. 2018-5-20]. Dokument ve formátu PDF. Dostupné z: <http://www.finnishweird.net/finnishweird1.html>. ISBN: 978-952-93-3803-0.
- *Finnish Weird: Children of the Weird* [online]. Helsinki: Helsinki Science Fiction Society, 2015 [cit. 2018-5-20]. Dokument ve formátu PDF. Dostupné z: <http://www.finnishweird.net/finnishweird2.html>. ISBN: 978-952-93-5567-9.
- *Finnish Weird: Enter the Weird* [online]. Helsinki: Helsinki Science Fiction Society, 2016 [cit. 2018-5-20]. Dokument ve formátu PDF. Dostupné z: <http://www.finnishweird.net/finnishweird3.html>. ISBN: 978-952-93-7042-9.
- *Finnish Weird: Call of the Weird* [online]. Helsinki: Helsinki Science Fiction Society, 2017 [cit. 2018-5-20]. Dokument ve formátu PDF. Dostupné z: <http://www.finnishweird.net/finnishweird4.html>. ISBN: 978-952-68709-1-5.

SINISALO, Johanna. (aut.) - HACKSTON, David. (překl.). *Weird and proud of it. Books from Finland: A Literary Journal* [online]. Helsinki: Books from Finland, 5. 9. 2011 [cit. 2018-05-20]. Dostupné z: <http://www.booksfromfinland.fi/2011/09/weird-and-proud-of-it/>.

Sekundární literatura:

ADAMOVIČ, Ivan. *Slovník české literární fantastiky a science fiction*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství R3, 1995. ISBN: 80-85364-57-3.

ATWOOD, Margaret. *In Other Worlds: SF and the Human Imagination*. New York: Doubleday, 2011, s. 6. ISBN 978-0-385-53396-6.

BOSKOVICH, Desirina (ed.). *It Came from the North: An Anthology of Finnish Speculative Fiction*. Florida: Cheeky Frawg, 2013.

BUCKWALD, Eva et al. (eds., trans.). *Leena Krohn: Collected Fiction*. Cheeky Frawg, 2015. ISBN 978-098-317-72-9.

ČERVENKA, Miroslav – SEDMIDUBSKÝ, Miloš – VÍZDALOVÁ, Ivana (eds.). *Čtenář jako výzva. Výbor z prací kostnické školy recepční estetiky*. Přeložili ČERVENKA, M. – VÍZDALOVÁ, I. Brno: Host, 2001. Strukturalistická knihovna. ISBN: 80-86055-92-2.

DĚDINOVÁ, Tereza. *Po divné krajině: charakteristika a vnitřní členění fantastické literatury*. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015.

Spisy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. ISBN: 978-80-210-7871-0.

Dostupné také ve formátu PDF z:

<https://digilib.phil.muni.cz/handle/11222.digilib/134147>.

HALLILA, Mika et al. (eds.).

- *Suomen nykykirjallisuus*, 1. Lajeja ja poetiikkaa. Helsinki: SKS, 2013. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia. ISBN: 978-952-222-468-2.
- *Suomen nykykirjallisuus*, 2. Kirjallinen elämä ja yhteiskunta. Helsinki: SKS, 2013. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia. ISBN: 978-952-222-469-9.

HUME, Kathryn. *Fantasy and Mimesis: Responses to Reality in Western Literature*. New York – London: Methuen, 1984. ISBN: 0-416-38010-7.

ISER, Wolfgang. *Jak se dělá teorie*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2009. Limes. ISBN: 978-80-246-1672-8.

JAUSS, Hans Robert. Dějiny literatury jako výzva literární vědě. In: ČERVENKA, M. – SEDMIDUBSKÝ, M. - VÍZDALOVÁ, I. (eds.). *Čtenář jako výzva. Výbor z prací kostnické školy recepční estetiky*. Brno: Host, 2001, s. 7-38.

JEŽKOVÁ, Petra. *Finská literatura fantasy: problémy mládeže zobrazené v městské fantasy mladých finských autorek*. Brno, 2013. Diplomová práce na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity na Ústavu jazykovědy a baltistiky. Vedoucí práce Michal Kovář.

JÄMSÉN, Mari. *Reaalifantasia fantastisen kirjallisuuden lajityyppinä* [online]. [cit. 2018-5-30] Tampere: Tampereen yliopisto, 2010. Také dostupné z: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/81637/gradu04344.pdf;sequence=1>.

LOVECRAFT, H. P. *Notes on Writing Weird Fiction*. In: The H. P. Lovecraft Archive [online databáze].]. © by Donovan K. Loucks, last revised 20 August 2013 [cit. 2018-5-14]. Dostupné z: <http://www.hplovecraft.com/writings/texts/essays/nwwf.aspx>.

LOVECRAFT, H. P. *Supernatural Horror in Literature (1922)*. In: The H. P. Lovecraft Archive [online databáze]. © by Donovan K. Loucks, last revised 20 August 2013 [cit. 2018-5-14]. Dostupné z: <http://www.hplovecraft.com/writings/texts/essays/shil.aspx>.

MATILAINEN, Hanna. *Mitä kummaa: Opas kotimaiseen spekulatiiviseen fiktiioon*. Helsinki: Avain, 2014. ISBN: 978-952-304-024-3.

MAŠKOVÁ, Jana. *Ohlas „gotického románu“ ve finské literatuře*. Brno, 2015. Diplomová práce na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity na Ústavu jazykovědy a baltistiky. Vedoucí práce Michal Kovář.

NOVÁKOVÁ, Julie. (ed.). *Dreams from Beyond. Anthology of Czech Speculative Fiction* [online]. © 2016 Julie Novakova. Eurocon, 2016. [cit. 2018-5-15]. Dostupné z: https://web2.mlp.cz/koweb/00/04/29/26/14/dreams_from_beyond.pdf.

RIIKONEN, H. K. et al. (eds.). *Suomennoskirjallisuuden historia*. Helsinki: SKS, 2007. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia. ISBN: 978-951-746-836-7.

- SISÄTTÖ, Vesa. Scifisaari ja valtavirtamanner. *Kiiltomato* [online]. © Lukukeskus – Läscentrum, Helsinki: Lukukeskus, 1. 2. 2012 [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: <http://www.kiiltomato.net/vesa-sisatto-scifisaari-ja-valtavirtamanner/>.
- STOREY John.: *Cultural Theory and Popular Culture. An Introduction*. 7. ed. Oxford: Routledge, 2015. ISBN 978-1138811034.
- TODOROV, Tzvetan. Úvod do fantastické literatury. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2010. Limes. ISBN: 978-80-246-1676-6.
- VANDERMEER, Ann. – VANDERMEER, Jeff (eds.). *New weird: trochu divná fantastika*. Přeložil BAKIČ, P. Plzeň: Laser-books, 2008. New Weird; Edice SF. ISBN: 978-80-7193-260-4.
- VARPIO, Yrjö. Miten lukija asian ymmärtää. *Informaatiotutkimus* [online], 4. 12. 2008, 6 (3) [cit. 2018-05-11], s. 87-92. Dostupné ve formátu PDF z: <https://journal.fi/inf/article/view/1328/1175>.
- VARPIO, Yrjö. *Reseptitutkimus ja muita artikkeleita*. Tampere: Tampereen yliopisto, 1982. Moniste sarja/Tampereen yliopisto. Kotimainen kirjallisuus. ISBN: 951-44-1236-2.
- VODIČKA, Felix. *Struktura vývoje: studie literárněhistorické*. Praha: Dauphin, 1998. Studie. ISBN 80-86019-63-2.
- WALTER, Damien. Should science fiction and fantasy do more than entertain? *The Guardian* [online]. © 2018 Guardian News and Media Limited or its affiliated companies, 28. 3. 2012 [cit. 2018-05-11]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/books/2012/mar/28/science-fiction-fantasy-entertainment>.
- WEINBERG, Robert. A Brief History. In: *The Weird Tales Story*. Berkeley Heights, New Jersey: Wildside Press, 1999, s. 3-4.

Bibliografie českých překladů beletristických textů:

Povídky

JÄÄSKELÄINEN, P. I. et al. *Lesní lišky a další znepokojivé příběhy: Antologie finských fantastických povídek*. Příbram: Pistorius & Olšanská, 2016. ISBN: 978-80-87855-62-1.

- JÄÄSKELÄINEN, P. I. „Kěž bychom tu byli taky“. Přeložila Anna JIRÁSKOVÁ, s. 61-82.
- KROHN, L. „Čarodějná kolébka“. Přeložil Tomáš PAVELKA, s. 25-36.
- LEINONEN, A. „Temná zhouba, uzda smrti“. Přeložila Eliška ZOUBKOVÁ, s. 97-110.
- RAEVAARA, T. „Gordonův příběh“. Přeložila Soňa WOJNAROVÁ, s. 83-96.
- SINISALO, J. „Transit“. Přeložila Martina BENDOVIČ, s. 7-24.
- VAINONEN, J. „Motýl“. Přeložila Laura KAUPPINEN, s. 55-60.
- VERRONEN, M. „Lesní lišky“. Přeložila Kateřina JANOUŠKOVÁ, s. 37-54.

JÄÄSKELÄINEN, P. I. „ZOO, která spadla z nebe“. Přeložila MELOUNOVÁ KŘÍSTKOVÁ, Anežka. In: *PLAV: měsíčník pro světovou literaturu. Evropské ostrovy*, 7-8. Praha: SPLAV!, 2016, s. 89.

RAJANIEMI, Hannu.

- „Deus ex homine“. Přeložil Vladimír LACKOVIČ, *XB-1*, 12. Praha: Konektor XB1 s.r.o., 2010. ISSN: 1804-6606.
- „Pánův hlas“. Přeložil Robert TSCHORN, In: *Ikarie*, 7. Praha: Mladá fronta, 2010. ISSN: 1210-6798.
- „Server a dračice“. Přeložila Daniela ORLANDO, In: STRAHAN, J. (ed.). *Nejlepší science fiction a fantasy 2011*. Přeložili Petr BAKIČ et al. Plzeň: Laser-books, 2012. Edice SF. ISBN: 978-80-7193-363-2.
- „Žalozpěv za mladého losa“. Přeložila Daniela ORLANDO, In: STRAHAN, J. (ed.). *Nejlepší science fiction a fantasy 2010*. Přeložili Petr

BAKIČ et al. Plzeň: Laser-books, 2011. Edice SF. ISBN: 978-80-7193-343-4.

SINISALO J.

- „Charonův prám“. Přeložila Viola PARENTE-ČAPKOVÁ, In: Ikarie, 12/2004. Praha: Mladá fronta, 2004, s. 3-7. ISSN: 1210-6798.
- „Panenky“. Přeložila Daniela ČERMÁKOVÁ, In: MORROW, J. – MORROW, K. (eds.). *Síň slávy evropské SF*. Přeložili Daniela ČERMÁKOVÁ et al. Praha: Baronet, 2008. ISBN: 978-80-7384-101-0.

VERRONEN, M. „Chlapec, který objímal kámen“. Přeložila Alena VOLMUTOVÁ, In: FÁROVÁ, L. et al. (eds.). *Almanach severských literatur II*. Praha: Desktop publishing FF UK, 2000, s. 194-198.

Romány

HAUTALA, M.

- *Bába Motyka*. Přeložila Linda DEJDAROVÁ, Praha: Knižní klub, 2016. ISBN: 978-8-242-5278-0.
- *Šeptající dívka*. Přeložila Linda DEJDAROVÁ, Praha: Knižní klub, 2017. ISBN: 978-80-242-5865-2.

ITÄRANTA, E. *Strážkyně pramene*. Přeložil Michal ŠVEC, Praha: Plus, 2015. ISBN: 978-80-2590258-5.

JÄÄSKELÄINEN, P. I.

- *Literární spolek Laury Sněžné*. Přeložil Vladimír PISKOŘ, Praha: Paseka, 2016. ISBN: 978-80-7432-64-0.
- *Magický průvodce městem pod pahorkem*. Přeložil Vladimír PISKOŘ, Praha: Paseka, 2017. ISBN: 978-80-7432-790-2.

KETTU, K. *Mûra*. Přeložila Lenka FÁROVÁ. Praha: Argo, 2017. ISBN: 978-80-257-2124-7.

KROHN, L.

- *Durman aneb Klam, který každý vidí*. Přeložil Vladimír PISKOŘ, Praha: Havran, 2004. ISBN: 80-86515-46-X.
- *Tainaron – Dopisy z jiného města* (úryvek). Přeložila Pavla KMOCHOVÁ, In: *Světová literatura: revue zahraničních literatur*. Praha: SNKLHU, 1956-1996. ISSN: 0039-7075.

LINDSTEDT, L. *Oneiron: fantazie o vteřinách po smrti*. Přeložila Barbora MUSILOVÁ, Praha: Argo, 2017. ISBN: 978-80-257-2192-6.

OKSANEN, S. *Norma*. Přeložila Linda DEJDAROVÁ, Praha: Odeon, 2016. ISBN: 978-80-207-1733-7.

RAJANIEMI, H. *Kvantový zloděj*. Přeložila Daniela ORLANDO, Plzeň: Laser-books, 2012. ISBN: 978-80-7193-359-5.

SINISALO, J.

- *Hrdinové* (úryvek). Přeložila Anna JIRÁSKOVÁ, In: *PLAV: měsíčník pro světovou literaturu. Zakořeněno v mýtech*, 10/2017. Praha: SPLAV!, 2017, s. 19-23.
- *Jádro slunce*. Přeložila Linda DEJDAROVÁ, Praha: Odeon, 2015. ISBN: 978-80-207-1654-5.
- *Ne před slunce západem*. Přeložila Viola PARENTE-ČAPKOVÁ, Praha: One Woman Press, 2003. ISBN: 80-86356-22-1.

STATOVCI, P. *Moje kočka Jugoslávie*. Přeložila Jitka HANUŠOVÁ, Praha: Argo, 2016. ISBN: 978-80-257-1753-0.

Komiksy

AHONEN, J. *Sojčák*. Přeložil Richard KLÍČNÍK, Praha: Argo, 2016. ISBN: 978-80-2571812-4.

NÄRHI, K. *Agnes a sedmý host*. Přeložila Jitka HANUŠOVÁ, Praha: Paseka, 2017. ISB: 978-80-7432-852-7.

Knižní databáze:

ComicsDB [online]. © 2004-2018 ComicsDB.cz [cit. 2018-5-10]. Dostupné z: <https://comicsdb.cz>.

Česko-Slovenská knižní databáze [online]. © 2009-2018 ČBDB.cz [cit. 2018-5-10]. Dostupné z: <https://www.cbdb.cz>.

Databáze knih [online]. © 2008-2018 Databazeknih.cz [cit. 2018-5-10]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz>.

LEGIE – databáze knih Fantasy a Sci-Fi [online]. © 2005-2018 www.legie.info [cit. 2018-5-10]. Dostupné z: www.legie.info.

Filmová databáze:

Česko-Slovenská filmová databáze [online]. © 2001-2018 Česko-Slovenská filmová databáze, POMO Media Group s.r.o. [cit. 2018-5-10]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz>.

Periodika:

Books from Finland: A Literary Journal [online]. Helsinki: Books from Finland [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <http://www.booksfromfinland.fi>.

Fantastika Journal [online]. © 2018 Fantastika Journal [cit. 2018-6-20]. ISSN: 2514-8915. Dostupné z: <https://fantastikajournal.com>.

Fantasy planet [online]. © FantasyPlanet. cz [cit. 2018-6-20]. ISSN: 1213-5712. Dostupné z: <http://www.fantasyplanet.cz>.

Ikarie. Praha: Mladá fronta, 1990-2010. ISSN: 1210-6798.

Informaatiotutkimus [online]. Tampere: Tampereen yliopisto – Informaatiotutkimuksen yhdistys ry, 1995- [cit. 2018-6-20]. ISSN: 1797-9129. Dostupné z: <https://journal.fi/inf/index>.

iLiteratura.cz [online]. Praha: Sdružení pro iliteraturu, 2002- [cit. 2018-5-20].
ISSN: 1214-309X. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz>.

Kulttuurivihkot. Helsinki: Domirola Oy, 1973- . ISSN: 0356-3367. Dostupné také
online z: <http://kulttuurivihkot.fi/lehti/>.

Mladá fronta Dnes. Praha: MAFRA a.s., 1990- . ISSN: 1210-1168. Dostupné také
online z: <https://www.mfdnes.cz>.

PLAV: měsíčník pro světovou literaturu. Praha: SPLAV!, 2005- . ISSN: 1802-
4734. Dostupné také online z: <http://svetovka.cz>.

Sarden – internetový magazín o sci-fi a fantastice [online]. [cit. 2018-5-29]. ISSN:
1805-2711. Dostupné z: <http://www.sarden.cz>.

Světová literatura: revue zahraničních literatur. Praha: SNKLHU, 1956-1996.
ISSN: 0039-7075.

TVAR: obyděnik živé literatury. Praha: Klub přátel Tvaru, z.s., 1993- . ISSN:
0862-657 X. Dostupné také z: <https://itvar.cz>.

YA Hotline [online]. © Dalhousie University. School of Information Management,
Canada: Dalhousie University – School of Information Management [cit. 2018-06-
20]. Dostupné online z: <https://ojs.library.dal.ca/YAHS>.

XB-1. Praha: Konektor XB1, 2010- . ISSN: 1804-6606. Dostupné také online z:
<http://www.casopisxb1.cz>.

Encyklopedie:

CLUTE, John et al. (eds.). *The Encyclopedia of Science Fiction* [online]. ©
Gollanz, SFE content © 2011-2018 SFE Ltd. Updated 29 June 2018 [cit. 2018-5-
18]. Dostupné z: www.sf-encyclopedia.com/.

Wikipedia: the free encyclopedia [online]. St. Petersburg (Florida): Wikipedia
Foundation, naposledy editováno 23. 7. 2018 [cit. 2018-07-23]. Dostupné z:
https://cs.wikipedia.org/wiki/Hlavní_strana.

Recenze:

Tradiční kritika

iLiteratura.cz [online]. Praha: Sdružení pro iliteraturu, 2002- [cit. 2018-6-20].

ISSN: 1214-309X. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz>.

- FÁROVÁ, Lenka. Je možné ochočit tmu?, 5. 3. 2005. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/17137/sinisalo-johanna-ne-pred-slunce-zapadem>.
- FÁROVÁ, Lenka. Durman, 5. 3. 2005. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/17139/krohn-leena-durman>.
- FÁROVÁ, Lenka. Když dochází voda, 17. 9. 2014. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/33641/itaranta-emmi-strazkyne-pramene>.
- FÁROVÁ, Lenka. Těkavé knihy a pohřbená tajemství, 17. 11. 2015. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/35587/jaaskelainen-pasi-ilmari-literarni-spolek-laury-snezne>.
- FÁROVÁ, Lenka. Kdo ovládá vlasy, vládne ženám, 17. 4. 2017. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/38093/oksanen-sofi-norma>.
- HANUŠOVÁ, Jitka. Někdo to rád chilli..., 20. 12. 2015. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/35781/sinisalo-johanna-jadro-slunce>.
- HOKR, Boris. *Arsène Lupin ve světě kvantové fyziky*, 16. 12. 2012. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/30993/rajaniemi-hannu-kvantovy-zlodej>.
- JINDŘÍŠKOVÁ, Jitka. Popuštěte uzdu fantazii, 12. 6. 2018. <http://www.iliteratura.cz/Clanek/40049/tidbeck-karin-sobi-hora>.
- MACÁKOVÁ SIWEK, Martina. Všechny byly imigranta, 10. 6. 2016. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/36661/statovci-pajtim-moje-kocka-jugoslavie>.
- MANDYS, Pavel. Agnes a duchařské rekvizity, 2. 12. 2017. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/39127/narhi-kati-agnes-a-sedmy-host>.
- STAŠOVÁ, Ema. Když promluví umlčovaní, 27. 10. 2017. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/38943/kettu-katja-mura>.
- ŠVEC, Michal. Průlet hvězdokupou finského podivna, 1. 11. 2016. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/37267/farova-lenka-parente-capkova-viola-dlask-jan-lesni-lisky>.

Kiiltomato [online]. © Lukukeskus – Läscentrum, Helsinki: Lukukeskus [cit. 2018-6-20]. Dostupné z: <http://www.kiiltomato.net>.

- AUTIO, Maria. Peikko Pyynikintorilla – seksuaalista petovoimaa. 6. 10. 2000. Dostupné z: <http://www.kiiltomato.net/johanna-sinisalo-ennen-paivanlaskua-ei-voi/>.

PLAV: měsíčník pro světovou literaturu. Praha: SPLAV!, 2005- . ISSN: 1802-4734. Dostupné také z: <http://svetovka.cz>.

- MÜLLER, Richard. Mihotavě temné světy finské fantastiky. 10, 2016, s. 50. Dostupné z: <http://www.svetovka.cz/archiv/2016/10-2016-recenze.htm>. [cit. 2018-06-20]

TVAR: obydleník živé literatury. Praha: Klub přátel Tvaru, z.s., 1993- . ISSN: 0862-657 X. Dostupné také z: <https://itvar.cz>:

- DLASK, Jan.
 - Chilli a finské eusistokratické podivno. 17, 2016. Dostupné také z: <https://itvar.cz/z-cisla/jadro-slunce>. [cit. 2018-6-20]
 - Hadi a šelmy mezi námi. 2, 2017. Dostupné také z: <https://itvar.cz/z-cisla/moje-kocka-jugoslavie>. [cit. 2018-6-20]
 - Postmoderní román o smrti a ženském těle. 12, 2018. Dostupné také z: <https://itvar.cz/z-cisla/oneiron>. [cit. 2018-6-20]

Recenze v periodikách a novinách:

KŘEČEK, Jan. RECENZE: Lesní lišky a další znepokojivé příběhy (antologie finských fantastických povídek). In: *Sarden* –23. 9. 2016 [cit. 2018-5-29]. Dostupné z: <http://www.sarden.cz/2016-09-23-0902/recenze-lesni-lisky-dalsi-znepokojive-pribehy-antologie-finskyh-fantastickyh>.

FILIPPO, Paul Di. The Zeitgeist Refracted: 2017 in SF and Fantastika. In: Barnes & Noble [online]. New York: Barnes & Noble Booksellers, Inc., 29. 12. 2017 [cit. 2018-6-6]. Dostupné z: <https://www.barnesandnoble.com/review/zeitgeist-refracted-2017-fantastika>.

HAVLOVÁ, Veronika. Literární zrůdy. In: *Respekt* [online]. Praha: Economia, a.s., 12. 7. 2018 [cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2015/29/literarni-zrudy>.

HEJNOVÁ, Iva. Když můře potrhají křídla...Katja Kettu: Můra. Hradubické Noviny [online]. Hradec Králové: TOROART, s.r.o., 18. 10. 2017 [cit. 2018-6-3]. Dostupné z: <http://hradubican.cz/kdyz-mure-potrhazi-kridla-katja-kettu-mura/>.

HLADÍK, I. D. Recenze: Bába Motyka – srovnání s Kingem je zločin. Tahle kniha je všechno, jen ne dobrá. In: Blesk [online] © 2001-2018 CZECH NEWS CENTER a.s., 2. 6. 2016 [cit. 2018-6-1]. 2016. Dostupné z: <http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-kultura/397322/recenze-baba-motyka-srovnani-s-kingem-je-zlocin-tahle-kniha-je-vsechno-jen-ne-dobra.html>.

Idle. Tajné průchody městem. *XB-1* [online časopis] 29. 5. 2017 [cit. 2018-6-2]. Dostupné z: <http://www.casopisxb1.cz/aktuality/pruvodce-mestem-recenze/>.

KOKAISLOVÁ, Lucie. *Být či nebýt členem literárního spolku Laury Sněžné*. In: Fantasy planet [online] © FantasyPlanet.cz, 19. 9. 2015 [cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <http://www.fantasyplanet.cz/literatura/knizni-recenze/byt-ci-nebyt-clenem-literarniho-spolku-laury-snezne/>.

KOLÁŘOVÁ, Klára. RECENZE: Ve finském sci-fi románu muži zvítězili. In: Novinky.cz [online] © 2003-2018Borgis, a.s. - © 2018 Seznam.cz, a.s. - © ČTK, DPA, Reuters a fotobanka Profimedia, 19. 12. 2015 [cit. 2018-5-29]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/389722-recenze-ve-finskem-sci-fi-romanu-muzi-zvitezili.html>.

KOLÁŘOVÁ, Klára. RECENZE: Literární spolek Laury Sněžné. In: Novinky.cz [online]. © 2003-2018Borgis, a.s. - © 2018 Seznam.cz, a.s. - © ČTK, DPA, Reuters a fotobanka Profimedia, 17. 6. 2015 [cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/372439-recenze-literarni-spolek-laury-snezne.html>.

KUBÁTOVÁ, Petra. Zápisky žánrového rodiče (Agnes a sedmý host). *XB-1* [online časopis]. 2. 11. 2017 [cit. 2018-6-5]. Dostupné z: <http://www.casopisxb1.cz/aktuality/agnes-komiks-recenze/>.

NÁJEMNÍKOVÁ, Hana. Bába Motyka: schizofrenní thriller. In: Fantasy planet [online] © FantasyPlanet.cz, 5. 10. 2016 [cit. 2018-6-1]. Dostupné z: <http://www.fantasyplanet.cz/uncategorized/baba-motyka-schizofrenni-thriller/>.

NOVÁKOVÁ, Julie. Znepokojivé příběhy plné fantazie (recenze). *XB-1* [online časopis]. © 2010-2018 Časopis XB-1, 3. 6. 2016 [cit. 2018-5-29]. Dostupné z: <http://www.casopisxb1.cz/aktuality/lesni-lisky-recenze/>.

PECHANEC, Jan. Recenze: *James a Kythryn Morrow, Síň slávy evropské SF*. In: Neviditelný pes [online]. © Neviditelný pes a MAFRA, a.s., 15. 9. 2008 [cit. 2018-5-15]. Dostupné z: http://neviditelnypes.lidovky.cz/recenze-james-a-kathryn-morrow-sin-slavy-evropske-sf-pcb-/p_scifi.aspx?c=A080914_230518_p_scifi_hpe.

PETÁKOVÁ, Alexandra. Kde vám lišky nedají spát. In: Fantasy planet [online] © FantasyPlanet.cz, 30. 7. 2016 [cit. 2018-5-29]. Dostupné z: <http://www.fantasyplanet.cz/literatura/kde-vam-lisky-nedaji-spat/>.

RONOVEC, Maxim. Strážkyně pramene má v žilách vodu. In: Fantasy planet [online]. © FantasyPlanet.cz, 31. 5. 2014 [cit. 2018-5-22]. Dostupné z: <http://www.fantasyplanet.cz/literatura/knizni-recenze/strazkyne-pramene-ma-v-zilach-vodu/>.

ROTHMAN, Joshua. *The Weird Thoreau*. In: The New Yorker [online], Conde Nast, 14.1.2015, [cit. 2018-3-26]. Dostupné z: <https://www.newyorker.com/culture/cultural-comment/weird-thoreau-jeff-vandermeer-southern-reach>.

SCHENSTEAD-HARRIS, Leif. Dystopic Nordic Weird: Review of „Amatka“ by Karin Tidbeck. In: Weird Fiction Review [online]. 31. 7. 2017 [cit. 2018-6-6]. Dostupné z: <http://weirdfictionreview.com/2017/07/dystopic-nordic-weird-review-amatka-karin-tidbeck/>.

SLEZÁKOVÁ, Alena. RECENZE: Uštípli jí jazyk. Šokující Múra líčí příběh ve stínu gulagu. In: iDNES.cz [online]. Praha: MAFRA, a.s., 8. 7. 2017 [cit. 2018-6-3]. Dostupné z: https://kultura.zpravy.idnes.cz/katja-kettu-mura-recenze-08h-literatura.aspx?c=A170808_113119_literatura_vha.

ŠTROBL, M. Nebývale palčivá dystopie (recenze). *XB-1* [online časopis]. © 2010-2018 Časopis XB-1, 23. 11. 2015 [cit. 2018-5-29]. Dostupné z: <http://www.casopisxb1.cz/aktuality/sinisalo-jadro-recenze/>.

TAYLOR, Catherine. The Rabbit Back Literary Society by Pasi Ilmari Jääskeläinen. *The Telegraph* [online]. © Telegraph Media Group Limited, 2. 12. 2013 [cit. 2018-5-26]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/culture/books/bookreviews/10480722/The-Rabbit-Back-Literature-Society-by-Pasi-Ilmari-Jaaskelainen-review.html>.

VOCELKOVÁ, Alena. RECENZE: Je tu nový magický realismus. Říká se mu finské podivno. In: iDNES.cz [online] 1. 5. 2017 [cit. 2018-6-2]. Dostupné z: https://kultura.zpravy.idnes.cz/recenze-magicky-pruvodce-mestem-nad-pahorkem-suomikumma-pasi-ilmari-jaaskelainen-gim-literatura.aspx?c=A170428_101203_literatura_kiz.

ZELINKOVÁ, Lucie. RECENZE: Finské podivno dorazilo k nám. In: Novinky.cz [online] In: Novinky.cz [online]. © 2003-2018Borgis, a.s. - © 2018 Seznam.cz, a.s. - © ČTK, DPA, Reuters a fotobanka Profimedia, 11. 9. 2016 [cit. 2018-5-29]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/414183-recenze-finske-podivno-dorazilo-k-nam.html>.

ZELINKOVÁ, Lucie. RECENZE: Suomikumma tentokrát přichází ze Švédska. In: Novinky.cz [online]. 9. 5. 2018 [cit. 2018-6-5]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/471486-recenze-suomikumma-tentokrat-prichazi-ze-svedska.html>.

Recenze knihkupectví:

BURIÁNKOVÁ, Olga. *Kvantový zloděj Hannu Rajaniemiho musí pro vlastní záchranu najít sám sebe*. In: [fantasya.cz](http://www.fantasya.cz) [online] © 2006-2012 FANTASYA BOOKS s.r.o., 27. 2. 2013 [cit. 2018-5-15]. Dostupné z: <http://www.fantasya.cz/clanek/kvantovy-zlodej-hannu-rajaniemiho-musi-pro-vlastni-zachranu-najit-sam-sebe>.

HOCHMANOVÁ, Lucie. *Bába Motyka si jde pro všechny, kteří mají odvahu vyslovit její jméno*, Marko Hautala: *Bába Motyka*. In: [fantasya.cz](http://www.fantasya.cz) [online] © 2006-2012 FANTASYA BOOKS s.r.o., 27. 6. 2016 [cit. 2018-6-1]. Dostupné z: <http://www.fantasya.cz/clanek/baba-motyka-si-jde-pro-vsechny-kteri-maji-odvahu-vyslovit-jeji-jmeno>.

LIBOVICKÁ, Nela. *Poetickou dystopii o vodě napsala finská spisovatelka, Emmi Itäranta: Strážkyně pramene*. In: [fantasya.cz](http://www.fantasya.cz) [online] © 2006-2012 FANTASYA BOOKS s.r.o., 4. 5. 2014 [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <http://www.fantasya.cz/clanek/poetickou-dystopii-o-vode-napsala-finska-spisovatelka>.

MYNÁŘÍKOVÁ, Lucie. *Čtenářská recenze: Marko Hautala – Bába Motyka*. In: *Knižní klub* [online] © 2005-2018 *Knižní klub* [cit. 2018-6-1]. Dostupné z: <https://www.knizniklub.cz/literarni-kavarna/recenze/baba-motyka-1.html>.

PAULÍK, Roman. *Síň slávy evropské SF, James Morrow, Kathryn Morrow (eds.)*. In: [fantasya.cz](http://www.fantasya.cz) [online]. © 2006-2012 FANTASYA BOOKS s.r.o., 25. 7. 2008 [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <http://fantasya.cz/clanek/sin-slavy-evropske-sf>.

Blogy

BLOG MARTINUS.CZ [online knihkupectví]. © 2012-2018 *Martinus.cz* Internetové knihkupectví, 1. 7. 2016 [cit. 2018-5-29].

- BENEŠOVÁ, Jana. *Víte, co je suomikumma?*, 1. 7. 2016. Dostupné z: <http://blog.martinus.cz/2016/07/vite-co-je-suomikumma>.
- BENEŠOVÁ, Jana. *V Magickém průvodci na vás čekají dvě verze závěru a finská suomikumma*, 13. 4. 2017. Dostupné z: <http://blog.martinus.cz/2017/04/v-magickem-pruvodci-na-vas-cekaji-dve-verze-zaveru-a-finska-suomikumma>.

BLOG LUXOR [online knihkupectví]. Praha: Refresh, s.r.o. [cit. 2018-6-3]

- GREGOR, Lukáš. *Pálivé finské sci-fi*, 7. 1. 2016. Dostupné z: <https://neoluxor.cz/blog/recenze/palive-finske-sci-fi--1248/>.

- GREGOR, Lukáš. Nenormální Norma, 17. 1. 2017. Dostupné z: <https://neoluxor.cz/blog/recenze/nenormalni-norma--1668/>.

BOOKLORDS – Myanmar. [online]. © 2015 Book lords [cit. 2018-5-22] :

- Spojencem vody je smrt, 20. 6. 2016. Dostupné z: <http://book-lords.blogspot.cz/2016/06/spojencem-vody-je-smrt.html>.
- Literární spolek Laury Sněžné – Pasi Ilmari Jääskeläinen, 5. 8. 2015. Dostupné z: <http://book-lords.blogspot.cz/2015/08/literarni-spolek-laury-snezne-pasi.html>.

BOOKS, POSTCARDS, GEOCACHES – Melinda. Norma – Sofi Oksanen. In: Blogger [online]. 4. 11. 2017 [cit. 2018-6-3]. Dostupné z: <http://books-postcards-geocaches.blogspot.cz/2017/04/norma-sofi-oksanen.html>.

ČERNUCKÁ, Lucie. Receze: Marko Hautala – Bába Motyka. In: Severské detektivky.cz [online]. © Severské detektivky.cz 2018 [cit. 2018-6-1]. Dostupné z: <http://www.severskedetektivky.cz/clanek.php?recenze-marko-hautala-baba-motyka&cislocclanku=2016050003>.

ČTEME S MEGGIE – Markéta (Meggie). Marko Hautala – Šeptající dívka. In: Blog.cz [online]. © 2005-2018 TV Nova s.r.o., 12. 10. 2017 [cit. 2018-6-2]. Dostupné z: <http://cteme-s-meggie.blog.cz/1710/marko-hautala-septajici-divka>.

DENÍK JEDNÉ KNIHOMOLKY – Nedočtené knihy za rok 2016. In: Blogger [online]. 22. 12. 2016 [cit. 2018-5-29]. Dostupné z: <http://denikjedneknihomolky.blogspot.cz/2016/12/nedoctene-knihy-za-rok-2016.html>.

DETEKTIVNÍK – VESELÝ, D. Podarí se Normě najít pravdu? In: Blogger [online]. © 2015-2018 DETEKTIVNÍK, 22. 4. 2017 [cit. 2018-6-3]. Dostupné z: <https://detektivnik.blogspot.cz/2017/04/podari-se-norme-najit-pravdu.html>.

DĚTI NOCI – Kristina. Lesní lišky a další znepokojivé příběhy aneb útok Finů na naše srdce. In: WordPress.com [online]. © 2017 Děti noci, 14. 5. 2017 [cit. 2018-5-29]. Dostupné z: <http://deti-noci.cz/2017/05/literatura/lit-recenze/lesni-lisky-a-dalsi-znepokojive-pribehy-aneb-utok-finu-na-nase-srdce/>.

DRAČÍ DOUPĚ – Knihy v mých myšlenkách (7) - Ne před slunce západem. In: Blog.cz [online]. © 2005-2018 TV Nova s.r.o., 4. 4. 2012 [cit. 2018-4-10]. Dostupné z: <http://draci-pisalek.blog.cz/1204/knihy-v-mych-myslenkach-7-ne-pred-slunce-zapadem>.

HNÍZDO ZVRHLÉ NARCISKY – SLAVÍČKOVÁ, N. Laura a její spisovatelské duše. In: Blogger [online]. 7. 7. 2015 [cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <http://www.narciska.cz/2015/07/laura-jeji-spisovatelske-duse.html>.

JEDU V KNIZE – Magický průvodce městem pod pahorkem. In: WordPress.com [online]. [cit. 2018-6-2]. Dostupné z: <http://jeduvknize.cz/magicky-pruvodce-mestem-pod-pahorkem/>.

KNIŽNÍ DENÍČEK MICHAELY RUBÁŠOVÉ – RUBÁŠOVÁ, M. Recenze: Bába Motyka – Marko Hautala. In: Blogger [online]. 20. 6. 2016 [cit. 2018-6-1]. Dostupné z: <http://kniznidenicek.blogspot.cz/2016/06/recenze-baba-motyka-marko-hautala.html>.

KNIŽNÍ PUTOVÁNÍ – KOPALOVÁ, S. Literární spolek Laury Sněžné. In: Blogger [online]. 22. 9. 2015 [cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <http://knizni-putovani.blogspot.cz/2015/09/recenze-literarni-spolek-laury-snezne.html>.

LITERÁRNÍ KAVÁRNA – VOLEJNÍČEK, B. Lesní lišky a další znepokojivé příběhy. In: Bux.cz [online knihkupectví]. © Bux.cz, 24. 8. 2016 [cit. 2018-5-30]. Dostupné z: <http://kavarna.bux.cz/detail/lesni-lisky-a-dalsi-znepokojive-pribehy>.

LAYDEEZ DO COMICS – JISLOVÁ, Š. Agnes a sedmý host: Když straší nejen na hradě [online]. © WEEBLY, INC, 15. 11. 2017 [cit. 2018-6-5]. Dostupné z: <https://www.ldcpraha.com/blog/agnes-a-sedmy-host-kdyz-strasi-nejen-na-hrade>.

LOSTSOUL – lostsoul2015. Sofi Oksanen: Norma. In: WordPress.com [online]. 25. 3. 2017 [cit. 2018-6-3]. Dostupné z: <https://lostsoul2015.wordpress.com/2017/03/25/sofi-oksanen-norma/>.

MIKULOVÁ, Tereza. Strážkyně pramene – Emmi Itäranta. In: Blog.cz [online] © 2005-2018 TV Nova s.r.o., 8. 9. 2014 [cit. 2018-5-22]. Dostupné z: <http://mikulovatereza.blog.cz/1409/strazkyne-pramene-emmi-itaranta>.

NAGAT V EXILU - Trollí kniha. In: Blogger [online]. © 2009 Nagat v exilu [cit. 2018-4-20]. Dostupné z: <https://nagatvexilu.blogspot.cz/2015/02/trolli-kniha.html>.

NACHOVÝ KVĚT – POKORNÁ, K. Literární spolek Laury Sněžné: Nehybnost příběhu a nehodící se erotika. In: Blogger.cz [online]. [cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <http://nachovykvet.blogspot.cz/2015/07/literarni-spolek-laury-snezne-nehybnost.html>.

NÁŠ ŽIVOT S KNIHOU – MT Jankovi. Lesní lišky. In: Blogger [online]. 26. 5. 2017 [cit. 2018-5-30]. Dostupné z: <http://naszivotsknihou.blogspot.com/2017/05/lesni-lisky.html>.

POSPÍŠILOVÁ, Monika. Knižní NEJ: 5krát Young Adult z opačného konce. In: Kukátko.cz [online] © Kukátko.cz, 8. 10. 2016 [cit. 2018-6-1]. Dostupné z: <http://www.kukatko.cz/knizni-nej-5krat-young-adult-z-opacneho-konce/>.

POUZE KNIHY, NIC MÍŇ.. – Anita. Lesní lišky a další znepokojivé příběhy. In: Blogger [online]. [cit. 2018-5-30]. Dostupné z: <http://gingerani.blogspot.cz/2017/03/lesni-lisky-dalsi-znepokojive-pribehy.html>.

SCHEFIKŮV BLOG – Kati Närhi: Agnes a sedmý host. In: WebSupport.sk [online]. 8. 11. 2017 [cit. 2018-6-4]. Dostupné z: <http://www.schefikuvblog.eu/kati-narhi-agnes-sedmy-host/>.

STORYHUNTRESS – Když je voda nedostatkové zboží. In: Blogger [online]. 19. 5. 2015 [cit. 2018-5-22]. Dostupné z: <https://story-huntress.blogspot.cz/2015/05/kdyz-je-voda-nedostatkove-zbozi.html>.

ŠTEFKO, M. #1593: Agnes a sedmý host. In: Blogger [online] 20. 12. 2017 [cit. 2018-6-5]. Dostupné z: <http://www.comics-blog.cz/2017/12/1593-agnes-sedmy-host-45.html>.

TERESINHA – Finské literární tajemství jménem Laura Sněžná. In: teresinha.cz [online]. © Tereza Pecáková, 9.9. 2015 [cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <http://teresinha.cz/post/128708745238/laura-snezna>.

VIKATE – MARTINKOVÁ, L. Marko Hautala – Bába Motyka. In: Wordpress.com [online]. 28. 5. 2017 [cit. 2018-6-1]. Dostupné z: <http://svetknih.funsite.cz/marko-hautala-baba-motyka/>.

VLČÍ BOUDA – KLIKOVÁ, M. Magický průvodce městem pod pahorkem. In: Vlčí bouda – Server pro všechny ze smečky [online]. © Vlčí bouda 2018 16. 5. 2017 [cit. 2018-6-3]. Dostupné z: <http://vlcibouda.net/literatura/magicky-pruvodce-mestem-pahorkem>.

VŠUDE PLNO KNIH – Knižníci Vo. Recenze: Bába motyka – Marko Hautala. In: Blogger [online]. 27. 6. 2016 [cit. 2018-6-1]. Dostupné z: <http://vsude-plno-knih.blogspot.cz/2016/06/recenze-baba-motyka-marko-hautala.html>.

WHAT JANE READ – Kde berou spisovatelé své nápady? In: Fearnecreativedesign.com [online] 14. 7. 2015 [cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <http://www.whatjaneread.com/2015/07/kde-berou-spisovatele-sve-napady.html>.

Z DIÁRA ČUDÁCKEJ ČITATEĽKY – moja prvá súčasná dystópia. In: WordPress.com [online]. 25. 1. 2015 [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <https://zdiaracudackejcitatelky.wordpress.com/2015/01/25/moja-prva-sucasna-dystopia/>.

@52KNIH – KADLEC, J. Pasi Ilmari Jääskeläinen: Literární spolek Laury Sněžné. In: WordPress.com [online]. 24. 4. 2016 [cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <http://www.52knih.cz/2016/jaaskelainen-literarni-spolek-laury-snezne/>.

Další elektronické zdroje:

Emmi Itäranta. [online] © 2014 Emmi Itäranta [cit. 2018-5-20]. Dostupné z: <http://www.emmiitaranta.com/biography>.

HUŘTÁKOVÁ HAŠKOVÁ, Sabina. Podivný příběh o kouzelných vlasech. In: VašeLiteratura.cz [online]. © 2009-16 Vaseliteratura.cz, 11. 3. 2017 [cit. 2018-6-3]. Dostupné z: <http://www.vaseliteratura.cz/pro-dospELE/6301-norma>.

JÄÄSKELÄINEN, P. I. *Rabbit Back Literature*. In: WordPress.com [online] [cit. 2018-5-26]. Dostupné z: <https://rabbitbackliterature.com>.

Kaapeli [online]. [cit. 2018-4-23]. Dostupné z: <http://www.kaapeli.fi/krohn/oldindex.html>.

LATVALA, Piia.: *Uuskumma rikkoo kirjallisuuden rajoja* [online]. Kirkko ja kaupunki. Helsinki: Otavamedia Oy, 9. 10. 2015 [cit. 2018-5-26]. Dostupné z: <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/uuskumma-rikkoo-kirjallisuuden-rajo-1#sthash.68KKurAG.dpuf>.

LOJÍN, Jan. Finské podivno v nové sbírce povídek. In: VašeLiteratura.cz [online] © 2009-16 Vaseliteratura.cz, 26. 10. 2016 [cit. 2018-5-29]. Dostupné z: <http://www.vaseliteratura.cz/pro-dospele/6046-lesni-lisky-a-sdalsi-znepokojive-pribehy>.

LOVEGROVE, James. Moss Witch and Other Stories;The Time Traveller's Almanac; The Rabbit Back Literary Society. *The Financial Times* [online]. London: The Financial Times Limited, 15. 11. 2013 [cit. 2018-5-26]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/7ae81294-4b8e-11e3-8203-00144feabdc0>.

Marko Hautala. [online] [cit. 2018-06-01]. Dostupné z: <http://markohautala.fi/teokset/>.

MAZANEC, Jan. Finské městečko záhad. In: Dobrá čeština. Literární bašta dobré češtiny [online] © 2015, Dobrá čeština [cit. 2018-5-28]. Dostupné z: <http://dobracestina.cz/basta/clanek/finske-mestecko-zahad>.

Pavel. Johanna Sinisalo – Ne před slunce západem. In: Metalopolis.net [online]. © 2003-2012 Metalopolis.Net, 16. 1. 2009 [cit. 2018-4-20]. Dostupné z: http://www.metalopolis.net/art_mini.asp?id=4450.

SUNDQVIST, Janne. *Mitä kummaa? Suomikummaa!* YLE.fi [online]. Helsinki: Yleisradio, 20. 7. 2012 [cit. 2018-6-12]. Dostupné z: <https://yle.fi/uutiset/3-6224605>.

Rozhovory:

SVÁTKOVÁ, Kateřina. – KETTU, Katja. Skrze život jednotlivce můžeme pochopit historii lidstva, říká finská spisovatelka Katja Kettuová. Český rozhlas [online]. © 1997-2018 Český Rozhlas, 25. 7. 2017 [cit. 2018-6-3]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/kultura/literatura/skrze-zivot-jednotlivce-muzeme-pochopit-historii-lidstva-rika-finska_1707251207_ako.

TOTOUŠEK, Jaroslav. – STATOVCI, Pajtim. Lidi nemůžete házet do jednoho pytle, říká finský spisovatel a válečný uprchlík. In: Lidovky.cz [online] MAFRA a.s., 18. 7. 2017 [cit. 2018-6-3]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/lidi-nemuzete-hazet-do-jednoho-pytle-rika-finsky-spisovatel-a-valecny-uprchlik-gc2-/kultura.aspx?c=A170717_115938_in_kultura_jto.

VARYŠ, Vojtěch. – ŠVEC, Michal. Severská krimi je bublina. *MF DNES*, XXVIII/34. Praha: MAFRA, a.s., 9. 2. 2017.

ZAVŘELOVÁ, Monika. – LINDSTEDT, Laura. Věděla jsem, že musím psát jinak než Kundera, říká hvězda finského podivna. *iDNES* [online]. Praha: MAFRA, a.s., 10. 12. 2017 [cit. 2018-6-4]. Dostupné z: https://kultura.zpravy.idnes.cz/oneiron-laura-lindstedtova-finska-literatura-kniha-fhw/literatura.aspx?c=A171208_113334_literatura_kiz#utm_source=rss&utm_medium=feed&utm_campaign=idnes&utm_content=main.

Sociální sítě:

Facebook [online]. [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: <https://www.facebook.com>.

Instagram [online]. [cit. 2018-06-20]. Dostupné z: <https://www.instagram.com>.

PŘÍLOHY

Tabulka 1.

a) Hodnocení románů

Díla, jež získala nejvíce procent, jsou zvýrazněná i se jménem autora. Díla, jež ohodnotilo nejvíce uživatelů, jsou zvýrazněna pouze s názvem

a1. Databáze knih

autor	dílo	DK % *	DK počet hlasů *
Katja KETTU	Můra	85	44
Emmi ITÄRANTA	Strážkyně pramene	84	124
Johanna SINISALO	Jádro slunce	84	97
Johanna SINISALO	Ne před slunce západem	83	64
Laura LINDSTEDT	Oneiron	83	15
Leena KROHN	Durman	80	16
P. I. JÄÄSKELÄINEN	Literární spolek Laury Sněžné	79	344
P. I. JÄÄSKELÄINEN	Magický průvodce městem pod pahorkem	78	139
Hannu RAJANIEMI	Kvantový zloděj	78	26
Pajtim STATOVCI	Moje kočka Jugoslávie	76	23
Sofi OKSANEN	Norma	66	56
Marko HAUTALA	Šeptající dívka	60	41
Marko HAUTALA	Bába Motyka	58	140

a2. Česko-slovenská bibliografická databáze

autor	dílo	ČBDB % *	ČBDB počet hlasů *
Leena KROHN	Durman	100	1
Emmi ITÄRANTA	Strážkyně pramene	89	37
Johanna SINISALO	Ne před slunce západem	89	28
Katja KETTU	Můra	87	6
Laura LINDSTEDT	Oneiron	87	3
P. I. JÄÄSKELÄINEN	Literární spolek Laury Sněžné	84	107
Johanna SINISALO	Jádro slunce	83	19
Pajtim STATOVCI	Moje kočka Jugoslávie	77	7
P. I. JÄÄSKELÄINEN	Magický průvodce městem pod pahorkem	74	46
Hannu RAJANIEMI	Kvantový zloděj	73	8
Sofi OKSANEN	Norma	72	19
Marko HAUTALA	Šeptající dívka	69	7
Marko HAUTALA	Bába Motyka	60	31

a3. LEGIE

autor	dílo	LEGIE % *	LEGIE počet hlasů *
Johanna SINISALO	Jádro slunce	88	5
Johanna SINISALO	Ne před slunce západem	85	6
P. I. JÄÄSKELÄINEN	Literární spolek Laury Sněžné	80	5
Hannu RAJANIEMI	Kvantový zloděj	78	33
P. I. JÄÄSKELÄINEN	Magický průvodce městem pod pahorkem	70	3
Marko HAUTALA	Šeptající dívka	70	2
Sofi OKSANEN	Norma	70	1
Marko HAUTALA	Bába Motyka	69	5
Emmi ITÄRANTA		68	4
Laura LINDSTEDT	Oneiron	-	-

b) Hodnocení povídek

b1. Databáze knih

autor	dílo	DK % *	DK počet hlasů *
Maarit VERRONEN	Chlapec, který objímal kámen	80	1
Hannu RAJANIEMI	Žalozpěv za mladého losa	47	6
Hannu RAJANIEMI	Server a dračice	40	4

b2. LEGIE

autor	dílo	LEGIE % *	LEGIE počet hlasů *
Johanna SINISALO	Charonův prám	78	4
Johanna SINISALO	Panenky	76	5
Hannu RAJANIEMI	Pánův hlas	68	15
Hannu RAJANIEMI	Deus Ex Homine	67	19
Hannu RAJANIEMI	Žalozpěv za mladého losa	64	38
Hannu RAJANIEMI	Server a dračice	58	10

c) Hodnocení komiksů

c1. COMICS databáze

autor	dílo	COMICSDB * **	COMICSDB počet hlasů *
Jaakko Ahonen	Sojčák	3.9/5	42
Kati Närhi	Agnes a sedmý host	3.1/5	9

c2. Databáze knih

autor	dílo	DK % *	DK počet hlasů *
Jaakko Ahonen	Sojčák	84	206
Kati Närhi	Agnes a sedmý host	80	51

c3. Česko-slovenská knižní databáze

autor	dílo	ČBDB % *	ČBDB počet hlasů *
Jaakko Ahonen	Sojčák	86	47
Kati Närhi	Agnes a sedmý host	81	16

Tabulka 2.

Hodnocení – *Lesní lišky a další znepokojivé příběhy: Antologie finských fantastických povídek*

2a. Databáze knih

jméno autora	povídka	DK % *	DK počet hlasů *
Anne LEINONEN	Temná zhouba, uzda smrti	87	20
Maarit VERRONEN	Lesní lišky	85	25
Johanna SINISALO	Transit	82	24
P. I. JÄÄSKELÄINEN	Kéz bychom tu byli taky	79	25
Tiina RAEVAARA	Gordonův příběh	69	20
Jyrki VAINONEN	Motýl	57	22
Leena KROHN	Čarodějná kolébka	41	25

2b LEGIE

jméno autora	povídka	LEGIE % *	LEGIE počet hlasů *
Johanna SINISALO	Transit	78	6
Maarit VERRONEN	Lesní lišky	78	6
P. I. JÄÄSKELÄINEN	Kéz bychom tu byli taky	73	4
Anne LEINONEN	Temná zhouba, uzda smrti	73	4
Tiina RAEVAARA	Gordonův příběh	66	5
Jyrki VAINONEN	Motýl	56	5
Leena KROHN	Čarodějná kolébka	52	6

* ke dni 20. 5. 2018

**hodnocení na COMICSDB formou hvězdiček s desetinnými čísly, tedy např. 3 nebo 3.1, přičemž stupnice je 1-5, 1- nejhorší, 5- nejlepší